

RUSNĖ KREGŽDAITĖ

DAKTARO DISERTACIJA

KULTŪROS IR KŪRYBINIŲ
INDUSTRIJŲ VERTINIMO
MODELIAVIMAS EUROPOS
SĄJUNGOS ŠALYSE

SOCIALINIAI MOKSLAI,
EKONOMIKA (04 S)
VILNIUS, 2017

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Rusnė Kregždaitė

KULTŪROS IR KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ
VERTINIMO MODELIAVIMAS EUROPOS
SĄJUNGOS ŠALYSE

Daktaro disertacija
Socialiniai mokslai, ekonomika (04S)

Vilnius, 2017

Mokslo daktaro disertacija rengta 2012–2017 metais Mykolo Romerio universitete pagal Vytauto Didžiojo universitetui su ISM Vadybos ir ekonomikos universitetu, Aleksandro Stulginskio universitetu, Mykolo Romerio universitetu ir Šiaulių universitetu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 8 d. įsakymu Nr. V-1019 suteiktą doktorantūros teisę.

Mokslinė vadovė:

Prof. dr. Eugenija Martinaitytė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, ekonomika, 04S)

TURINYS

LENTELIŲ SAŖAŠAS	5
PAVEIKSLŲ SAŖAŠAS.....	6
SANTRUMPŲ SAŖAŠAS	7
ĮVADAS	8
1. KULTŪROS IR KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ TEORINĖ ANALIZĖ.....	14
1.1. Kultūros ir kūrybinių industrijų formavimosi prielaidos	14
1.1.1. Kūrybingumo sampratos transformacija	14
1.1.2. Kūrybinės klasės fenomenas.....	16
1.1.3. Kultūrinės ir ekonominės kultūros ir kūrybinių industrijų produkcijos vertės apibūdinimas	18
1.2. Kultūros ir kūrybinių industrijų teorinės nuostatos	20
1.2.1. Kultūros industrijų sąvoka	22
1.2.2. Kūrybinių industrijų sąvoka	24
1.2.3. Kultūros ir kūrybinių industrijų klasifikacijos modeliai	25
1.2.4. Platesnio pobūdžio kūrybinių veiklų teorijų apžvalga	29
1.3. Kūrybinių industrijų sektoriaus struktūra	30
1.3.1. Kūrybinių idėjų sklaida koncentriniais ratais.....	31
1.3.2. Kūrybinės veiklos, kaip kultūros ekosistemos dalis.....	32
1.3.3. Kultūros ir kūrybinių industrijų šakų klasifikacija pagal indėlį į socioekonominę sistemą	34
1.3.4. Kultūros ir kūrybinių industrijų struktūrinis modelis	36
1.4. Kultūros ir kūrybinių industrijų poveikis ekonomikos augimui ir šalies gerovei.....	37
1.4.1. Kultūros ir kūrybinių industrijų poveikis ekonomikos augimui	39
1.4.2. Kultūros ir kūrybinių industrijų poveikis šalies gerovei	41
2. KULTŪROS IR KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ SEKTORIAUS VERTINIMO METODIKA.....	44
2.1. Indekso metodikos parinkimo argumentacija.....	47
2.1.1. Kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo metodų apžvalga	47
2.1.2. Kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo indeksų apžvalga	50
2.1.3. Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksų sudėties vertinimas.....	52
2.2. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso koncepcijos kūrimas	56
2.2.1. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso teorinio pagrindo formavimas.....	57
2.2.2. Esamų kūrybingumo indeksų analizė rodiklių parinkimo aspektu	58
2.2.3. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso rodiklių grupavimas	60
2.2.4. Rodiklių parinkimo problematika: Kiekio subindekso rodikliai.....	61
2.2.5. Rodiklių parinkimo problematika: Ekonomikos subindekso rodikliai	64
2.2.6. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso struktūros pagrindimas.....	66
2.3. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso skaičiavimų atlikimo dalis.....	68
2.3.1. Duomenų rinkimas Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso formavimui.....	68

2.3.2.	Trūkstančių duomenų įtraukimo metodai	70
2.3.3.	Pirminė duomenų analizė	71
2.3.4.	Duomenų normalizavimas	73
2.3.5.	Rodiklių svorių nustatymas ir agregavimas.....	74
2.4.	Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso patikimumo patikrinimo dalis	78
2.4.1.	Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso jautrumo analizė	78
2.4.2.	Lyginamoji KKII ir esamų kultūros ir kūrybinių industrijų indeksų analizė.....	81
3.	EMPIRINIS KULTŪROS IR KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ SEKTORIAUS VERTINIMAS	84
3.1.	Kultūros ir kūrybinių industrijų analizė naudojant KKII	84
3.1.1.	Europos Sąjungos šalių lyginamoji analizė pagal KKII.....	85
3.1.2.	Europos Sąjungos šalių grupavimas naudojant KKII.....	87
3.1.3.	Europos Sąjungos šalių KKII subindeksų analizė	90
3.1.4.	Europos Sąjungos šalių kultūros ir kūrybinių industrijų efektyvumo vertinimas.....	96
3.2.	KKII testavimas kultūros ir kūrybinių industrijų sąsajų su ekonomikos augimu ir šalies gerove vertinimui	99
3.2.1.	Kultūros ir kūrybinių industrijų ir ekonomikos augimo sąsajos	99
3.2.2.	Kultūros ir kūrybinių industrijų ir šalies gerovės sąsajos	103
3.3.	KKII panaudojimo kultūros ir kūrybinių industrijų poveikio tyrimams galimybės	107
	IŠVADOS	110
	LITERATŪRA IR ŠALTINIAI.....	113
	PRIEDAI	124
	SANTRAUKA	145
	SUMMARY	172

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1.1. lentelė.	Kūrybinių industrijų klasifikacijos sistemų palyginimas.....	27
1.2. lentelė.	Kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus šakos	28
2.1. lentelė.	Į kultūros ir kūrybinių industrijų indeksus įtraukti veiksniai.....	53
2.2. lentelė.	Į atskirus kultūros ir kūrybinių industrijų indeksus įtraukti veiksniai	54
2.3. lentelė.	Į indeksus įtraukti indėlio/rezultato ir kūrybos/ne kūrybos veiksniai	55
2.4. lentelė.	Kūrybinio rezultato veiksnių indeksuose analizė	58
2.5. lentelė.	Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso rodiklių duomenų šaltiniai.....	69
2.6. lentelė.	Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso rodiklių tarpusavio koreliacijos matrica.....	71
2.7. lentelė.	Didžiausias reikšmes įgyjantys KKII rodikliai	75
2.8. lentelė.	KKII reikšmių, apskaičiuotų su vienodais ir endogeniniais svoriais, palyginimas.....	76
2.9. lentelė.	KKII jautrumo analizė (procentiniai pokyčiai pašalinus atitinkamą rodiklį).....	78
2.10. lentelė.	Kiekio subindekso jautrumo analizė (procentiniai pokyčiai pašalinus atitinkamą rodiklį).....	79
2.11. lentelė.	Ekonomikos subindekso jautrumo analizė (procentiniai pokyčiai pašalinus atitinkamą rodiklį).....	80
3.1. lentelė.	Europos Sąjungos šalių KKII reitingai 2000-2014 m.	86
3.2. lentelė.	Europos Sąjungos šalių grupavimas pagal KKII	89
3.3. lentelė.	Šalių kiekio subindekso reitingai 2000-2014 m.	93
3.4. lentelė.	Šalių ekonomikos subindekso reitingai 2000-2014 m.....	95
3.5. lentelė.	Šalių KKII ir efektyvumo santykio pokyčiai.....	98
3.6. lentelė.	KKII ir jo komponentų koreliacijos su BVP vienam gyventojui (2000-2014 m.).....	102
3.7. lentelė.	KKII ir jo komponentų koreliacijos su šalies grove (2000-2014 m.)	106

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1.1. pav.	Kūrybingumo sampratos raida.....	15
1.2. pav.	Kultūros ir kūrybinių industrijų struktūrinis modelis	36
1.3. pav.	Kultūros ir kūrybinių industrijų poveikis ekonomikos augimui ir šalies gerovei.....	38
2.1. pav.	Kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo modelio sudarymo schema	45
2.2. pav.	Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso formavimo logika.....	46
2.3. pav.	Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso koncepcijos kūrimo dalies etapai ir jų tikslai.....	56
2.4. pav.	Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso sandara	67
2.5. pav.	Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso skaičiavimų atlikimo dalies etapai ir jų tikslai.....	68
2.6. pav.	Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso monitoringo dalies etapai ir jų tikslai.....	78
2.7. pav.	Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso ir Kūrybinės erdvės indekso sąsajos, 2012 m.	81
2.8. pav.	Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso ir Globalaus kūrybingumo indekso sąsajos, 2014 m.....	82
2.9. pav.	Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso ir Globalaus inovacijų indekso kūrybinio rezultato subindekso sąsajos, 2014m.....	82
3.1. pav.	Europos Sąjungos šalių Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso reikšmės, 2014 m.	85
3.2. pav.	ES šalių kultūros ir kūrybinių industrijų indekso reikšmių geografinis pasiskirstymas, 2014 m.....	88
3.3. pav.	Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso sandara, 2014 m.	91
3.4. pav.	Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso kiekio subindekso reikšmės, 2014 m.	92
3.5. pav.	Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso ekonomikos subindekso reikšmės, 2014 m.	94
3.6 pav.	KKII efektyvumo santykis, 2014m.....	97
3.7. pav.	Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso sąsaja su BVP, 2014 m.....	100
3.8. pav.	KKII Kiekio ir Ekonomikos subindeksų sąsajos su BVP 2014 m.	101
3.9. pav.	KKII komponentų sąsaja su BVP, 2000-2014 m.....	102
3.10. pav.	Kultūros ir kūrybinių industrijų sąsaja su šalies gerove, 2014 m.	104
3.11 pav.	KKII Kiekio ir Ekonomikos subindeksų sąsajos (E-SUB) su šalies gerove, 2014 m.	105
3.12. pav.	KKII komponentų sąsaja su gerovės indeksu, 2008-2014 m.	106

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

AIC	Akaike informacinis kriterijus
BVP	Bendrasis vidaus produktas
CSA	Kultūros satelitinė sąskaita (angl. <i>cultural satellite account</i>)
CVM	Kontingento vertinimo metodas (angl. <i>Contingent valuation method</i>)
DMCS	Kultūros, medijų ir sporto departamentas (angl. <i>Department of Media, Culture and Sports</i>)
EAO	Europos Audiovizualinė Observatorija (Angl. <i>European Audiovisual Observatory</i>)
EGMUS	Europos muziejų statistikos grupė (angl. <i>European Group of Museum Statistics</i>)
E-SUB	Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso ekonomikos subindeksas
FEP	Europos leidėjų federacija (angl. <i>Federation of European Publishers</i>)
ISCO	Tarptautinis profesijų klasifikatorius (angl. <i>International Standard Classification of Occupations</i>)
KEA	KEA Europos reikalų agentūra (angl. <i>KEA European Affairs</i>)
KKI	Kultūros ir kūrybinės industrijos
KKII	Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas
NACE	Europos ekonominių veiklų statistinis klasifikatorius (angl. <i>Statistical classification of economic activities in European Community</i>)
NESTA	Nacionalinis mokslo, technologijų ir menų fondas (angl. <i>National Endowment for Science, Technology and the Arts</i>)
OCLC	Virtualus kompiuterinių bibliotekų centras (angl. <i>Online Computer Library Center</i>)
OECD	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (angl. <i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
K-SUB	Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso kiekio subindeksas
SBC	Schwarz informacinis kriterijus
U	Visuotinis naudingumas
UNCTAD	Jungtinių Tautų prekybos ir plėtros konferencija (angl. <i>United Nations Conference on Trade and Development</i>)
UNESCO	Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija (angl. <i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation</i>)
VAR	Vektorinė autoregresija
WIPO	Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacija (angl. <i>World Intellectual Property Organization</i>)

IVADAS

Temos aktualumas. Vykstant pokyčiams ekonominėje sistemoje, vis didesnę valstybių ūkio dalį sudaro kultūros ir kūrybinės industrijos, susijusios su menais, žiniasklaida ir medijų veikla. Kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius veikia ekonomikos sistemą ne vien per pagrindinius ekonomikos rodiklius, bet ir netiesiogiai: sektoriaus ugdomas kūrybingumas, novatoriškumas bei inovacijos skatina šio sektoriaus plėtrą ir prisideda prie kitų sektorių augimo. Kūrybinių industrijų terminas pradėtas plačiai vartoti tik XX a. pabaigoje, taigi ši sektorių analizuojančios diskusijos skatina prisitaikymą prie vykstančių pokyčių mikro ir makro lygiu. Dėl minėtų priežasčių teigiamas kultūros ir kūrybinių industrijų poveikis pradedamas pripažinti ir politiniame lygmenyje: sektoriaus vaidmuo Europos Sąjungos ir nacionaliniu mastu analizuojamas naujausiose pažangos ir plėtros strategijose, tad kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus įtakos ekonominei sistemai vertinimas gali padėti atsakyti į viešojo finansavimo bei investicijų į šį sektorių klausimus, taip pat pagrįsti kultūros politikos sprendimus.

Plečiantis sektoriui kultūros ir kūrybinių industrijų srityje daugėja mokslinių tyrimų: tyrėjai vis daugiau dėmesio skiria kūrybinio sektoriaus įtakos ekonominiams rodikliams vertinimui. Tačiau net ir augant moksliniam interesui, kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriuje vykstantys procesai nagrinėjami fragmentiškai, nėra institucinių tyrimų. Taip pat neplėtojami tyrimai, analizuojantys kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus poveikį ekonomikos plėtrai; taikant modelius – stokojama jų empirinio pagrindimo. Mokslininkai, nagrinėjantys šį sektorių ekonominiu aspektu, pastebi sektoriaus vertinimo metodikos trūkumą, kylantį iš kultūros ir kūrybinių industrijų ypatybių (kultūrinė produkcijos vertė, ekonominis kultūros sektoriaus neefektyvumas, poveikis šalies gerovei), kai be korekcijų negalima tiesiogiai pritaikyti kitiems sektoriams naudojamų vertinimo metodų.

Pripažįstant, kad kultūros ir kūrybinės industrijos turi įtakos ekonomikos augimui bei šalies gerovės plėtrai, kyla poreikis atskleisti ir įvertinti šį poveikį. Tačiau prieš pradedant tokio pobūdžio vertinimus, svarbu iširti ir išmatuoti patį kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių. Kūrybinis sektorius nuo tradicinių ekonomikos veiklų skiriasi simboliu turiniu, vertybių sklaida ir kūrybingumo transformacijomis – tai apsunkina galimybes įvertinti sektorių vienu ar keliais rodikliais. Taigi naujos metodikos kūrimas sietinas su moksliniu naujumu ir tokio pobūdžio tyrimų aktualumu priimant praktinius sprendimus.

Mokslinė problematika ir jos ištyrimo lygis. Kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus tyrimuose vyrauja kūrybinių industrijų sampratos kūrimas ir kritika, ieškomi ir pagrindžiami ryšiai su ekonomikos ir finansų sistemomis. Kadangi kultūros ir kūrybinių industrijų reiškiniai yra gana nauji ekonomikos moksliniame diskurse, nemažai dėmesio skiriama jų turinio suvokimui, terminų apibrėžimams, teoriniam paaiškinimui (Caves, 2000; Flew, 2012; Florida, 2002; Hartley, 2005; Hesmondhalgh, 2013; Howkins, 2001; Potts, 2011; Throsby, 2001; Throsby, 2010; ir kt.). Taip pat aiškinamos kultūros ir kūrybinių industrijų sąsajos su kultūros politika (Bakhshi, 2016; Cooke ir De Propriis, 2011; Flew, 2012; Frey, 2003; Throsby, 2010, Warren, 2016). Naujausios teorijos plečia klasifikacijos bei kultūros ir kūrybinių industrijų metodikos paieškas ir siekia įvesti kultūros ekologijos sąvoką (Holden, 2015; Hartley ir kt., 2015), plačiau naudoti potyrių ekonomikos koncepcijas

(Hutter, 2015; Sundbo ir Seremsem, 2013) bei didesnį dėmesį kreipti į vertės dedamąsias (Klamer, 2016). Kūrybinių industrijų tyrimai grindžiami sampratos aiškinimu, kuomet nustatomos sutapatinimo su kultūros industrijomis priežastys ir parodomi jų skirtumai, ypatumai bei tarpusavio sąsajos. Lietuvoje kultūros ir kūrybinių industrijų ekonomikos samprata yra taip pat nagrinėta įvairiais aspektais (Levickaitė, 2015; Černevičiūtė ir kt., 2015; Strazdas ir kt., 2015; Martinaitytė ir Kregždaitė, 2015; Martinaitytė ir Kregždaitė, 2013; ir kt.). Lietuvoje yra atlikti tik keli kompleksiniai sektoriaus topologiniai tyrimai: Vilniaus kūrybinių industrijų žemėlapis (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2010), Klaipėdos kūrybinių industrijų žemėlapis (Klaipėdos ekonominės plėtros agentūra, 2011), Lietuvos kūrybinių ir kultūrinių industrijų konkurencingumo vidaus ir užsienio rinkoje vertinimas (Lietuvos kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacija, 2014) ir kt.

Kūrybingumas bei kūrybinis sektorius gali būti vertinamas formuojant įvairius indeksus (Bowen ir kt., 2006; Correia ir Costa, 2014; Hong Kong Special Administrative Region Government, 2004; KEA European Affairs, 2009; Martin Prosperity Institute, 2011; INSEAD, 2014; Petrikova ir kt., 2015; The ARC Centre of Excellence for Creative Industries and Innovation, 2012; Klaudova ir Chwaszcz, 2014; Rodriguez Ramos ir kt., 2016). Kiekvieno iš šių indeksų aprašuose minimi kūrybingumo bei kūrybinių industrijų raktažodžiai, tačiau analizuojant juos sudarančių veiksnių sąrašą matyti, kad jų pagrindą sudaro ne meninį kūrybingumą apibrėžiantys rodikliai. Taip pat pastebima tendencija indeksams naudoti kultūros ir kūrybines industrijas veikiančius, o ne rezultatą parodančius veiksnius.

Kultūros ekonomikos tyrimai yra koncepcijų apibrėžties ir metodologinės paieškos stadijoje. Disertacijoje apžvelgus esamus tyrimus, matomas analitinių instrumentų, skirtų kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus tyrimams, poreikis. Tai pagrindžia disertacijoje formuluojamą mokslinę problemą. **Mokslinė problema** – kokios yra kultūros ir kūrybinių industrijų reiškinų teorinės prielaidos ir kaip įvertinti kompleksinį kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių? Keliami problema apima daugelį pamatinių sektoriaus principų: kultūrinės ir ekonominės vertės įvertinimas, ekonomiškai neefektyvus kultūros industrijų ir komerciškai sėkmingo kūrybinių industrijų sektorių priešprieša, poveikis šalies ekonomikos augimui ir gerovės plėtrai ir kt. Disertacijoje keliami klausimai svarbūs kuriant kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimo analitinius instrumentus. Disertacijoje pasiūlytas vertinimo modelis, kuris įgalins vykdyti kūrybinių veiklų poveikio ekonomikai ir šalies gerovei matavimus.

Tyrimo objektas – kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimas.

Tyrimo tikslas – atlikus kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus teorinę analizę, įvertinus esamus kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo metodus ir sukūrus kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo modelį, įvertinti Europos Sąjungos šalių kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti ir apibendrinti kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus teorinius požiūrius, apibrėžiančius sektorių struktūriniu, vertybiniu ir ekonominiu aspektu.
2. Apžvelgti taikomas kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo metodikas, nurodant naudojamų analitinių instrumentų ribotumą kompleksiniam sektoriaus vertinimui.
3. Remiantis kultūros ir kūrybinių industrijų teorinėmis apibrėžtimis ir esamų sektoriaus vertinimo metodų apžvalga, suformuoti kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo modelį.

4. Sukurti pagrindinį kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo modelio elementą – Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksą.
5. Patikrinti Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso pagrįstumą bei jo empirinį pritaikymą, apskaičiuojant indeksus Europos Sąjungos šalims ir juos palyginant tarpusavyje.
6. Numatyti ir apibrėžti Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso panaudojimo kryptis būsimiems tyrimams.

Mokslinio tyrimo metodai. Siekiant apibrėžti kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių ir jo sąsajas su ekonomikos augimu ir šalies gerove, atlikta mokslinių šaltinių ir empirinių tyrimų bei ataskaitų analizė. Sudarant Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksą remtasi OECD indeksų sudarymo metodika. Indekso veiksmų parinkimas atliktas remiantis kitų tyrėjų sukurtų indeksų analize: Globalaus kūrybingumo indeksas, Europos kūrybingumo indeksas, Honkongo kūrybingumo indeksas, Kūrybinės ekonomikos indeksas, Kūrybinio miesto indeksas, Kūrybinės erdvės indeksas.

Tyrimo rezultatai gauti naudojant skaičiavimo programą *excel*, ekonometrinių skaičiavimų programą *gretl* ir disertacijoje esantiems didelės apimties skaičiavimams sukurtas programas.

Disertacinio tyrimo apribojimai. Renkant kultūros ir kūrybinių industrijų analizei reikalingus duomenis ir kuriant analitinius metodus būtina suvokti kūrybos ekonomikos struktūrą, surasti būdus kūrybos ekonomikos funkcionavimo analizei bei socialinio, ekonominio ir kultūrinio poveikio vertinimui (UNCTAD, 2008). Stokojant statistinės informacijos, dalis kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus indėlio lieka neįvertinta. Tarptautinės klasifikacijos sistemos nėra pritaikytos išmatuoti kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriui ir jo įtakos inovacijoms, socialiniam kapitalui ir nematerialiai ekonomikai (KEA European Affairs, 2015).

Apžvelgiant Europos Sąjungos šalių nacionalines statistikos sistemas, galima pastebėti, kad lig šiol kultūros statistikos reikalavimai nesuvienodinti, taigi neįmanoma tinkamai palyginti duomenų. Daugeliu atveju kultūra nėra sektorių statistiniu požiūriu – sektorių sunku apibrėžti tarptautiniais NACE arba ISCO klasifikacijos kodais, dažnai net ir smulčiausias klasifikacijos lygmuo apima per daug veiklų, o kai kurios jų būna tik iš dalies kūrybinės (KEA European Affairs, 2015; UNESCO, 2014). Vienas iš siūlomų problemos sprendimo būtų – statistikos agentūrų planai nacionalinėms sąskaitoms įvesti palydovines sąskaitas, pavadinant jas palydovinėmis kultūros sąskaitomis (angl. *Culture Satellite Account*, CSA). CSA būtų nuosekli statistinė sistema, aiškiai klasifikuojanti kultūros sektoriaus veiklas bei pateikianti šių veiklų informaciją. CSA leistų ne vien išmatuoti kultūros ir kūrybinių industrijų poveikį, tačiau ir analizuoti kultūros fenomenus plačiuoju požiūriu (UNESCO, 2012). Kol kas tik kelios Europos Sąjungos šalys kultūros sektoriaus duomenis renka pagal CSA metodiką, taigi tai nėra pakankamas statistinės informacijos šaltinis bendrai ES šalių analizei. Iki 2018 m. *Eurostat* planuoja pateikti kultūros statistikos sąskaitas, įtraukiančias daugiau rodiklių (KEA European Affairs, 2015).

Atsižvelgiant į aptartus, su duomenų stoka susijusius, tyrimo apribojimus, disertacijos tyrimui duomenys rinkti naudojantis šiais **informacijos ir duomenų šaltiniais**: nagrinėti užsienio ir Lietuvos autorių moksliniai darbai, remtasi jų teorinėmis išvalgomis ir naudotomis metodikomis. Empirinio tyrimo pagrindą sudaro statistiniai šalių makroekonominiai rodikliai, pateikiami *Eurostat*, Pasaulio banko, UNESCO duomenų bazėse. Kadangi šios duomenų bazės nepateikia visų reikalingų duomenų, disertacijos tyrimo duomenys formuojami iš alternatyvių šaltinių: Europos Audiovizualinės Observatorijos (angl. *European Audiovisual Observatory*), Europos muziejų statistikos (angl. *European Group on Museum statistics*), UNESCO statistikos instituto (angl. *UNESCO Institute for Statistics*), Pasaulinės intelektualinės nuosavybės asociacijos (angl. *WIPO*), nacionalinių statistikos tarnybų, kultūros ministerijų bei institutų.

Disertacijos ginamieji teiginiai:

- Kultūros ir kūrybinės industrijos – tai sektorius, kuriantis ypatingą simbolinį turinį perduodančią produkciją, tad atsižvelgiant į kūrybingumo perdavimo, vertybių formavimo ir ekonominės veiklos rezultatų aspektus, šiuolaikiniuose ekonomikos tyrimuose šiam sektoriui turi būti skiriamas išskirtinis dėmesys.
- Kompleksiniam kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimui būtinas sisteminis požiūris, leidžiantis akcentuoti kūrybingumo reikšmę, apimti kultūrinės ir ekonominės vertės teorijas ir atsižvelgti į kultūros sektoriaus ekonominį neefektyvumą.
- Kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus įvertinimui tinkama indekso, atskleidžiančio kūrybinį rezultatą, metodika.
- Kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius yra susijęs su ekonomikos augimu ir šalies gerove.

Disertacijos mokslinį naujumą nurodo šie rezultatai:

1. Įvertinus tyrėjų siūlomus kultūros ir kūrybinių industrijų sampratos modelius, siūlomas naujas kompleksinis kultūros ir kūrybinių industrijų struktūrinis modelis, apimantis tris požiūrius: koncentrinį ratą (Throsby), kultūros ekologijos (Holden) ir kūrybinio sektoriaus sąsają su ekonomikos sistema (Potts).
2. Esamų kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo modelių analizė atskleidė jų ribotumą sektoriaus vertinimui. Tai ypač pabrėžtina žvelgiant į įvairių kūrybingumo indeksų vertinimą: nors indeksai turėtų vertinti kūrybingumą, atlikus juos sudarančių veiksnių analizę matyti, kad dauguma jų apima su kūrybinėmis veiklomis nesusijusius rodiklius.
3. Disertacijos tyrime sudarytas Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas (KKII) savo struktūra išsiskiriantis iš jau esamų kultūros ir kūrybinių industrijų bei kūrybingumo vertinimo indeksų, nes į šį indeksą įtraukti vien kūrybinio rezultato veiksniai. Taip pat indeksas skiriasi nuo daugumos indeksų, nes jis formuojamas laiko eilučių pagrindu (2000-2014 metai). KKII laikomas pagrindiniu kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimo modelio elementu.

Disertacijos praktinio pritaikymo galimybes nurodo šie rezultatai:

1. Tyrimo rezultatai turi taikomąją reikšmę lyginant Europos Sąjungos šalių kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius tarpusavyje ir laike, bei nustatant šio sektoriaus sąsajas su ekonomikos rodikliais, sprendžiant investicijų į sektorių klausimus ar pagrindžiant valstybinio finansavimo sprendimus.
2. Tyrimo pagrindu sukurtas Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas, suteikiantis galimybę vertinti kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių ir sudarantis prielaidas tolimesniems kultūros ir kūrybinių industrijų bei socioekonominės sistemos sąsajų tyrimams.
3. Tyrimu nustatytas Europos Sąjungos šalių kultūros ir kūrybinių industrijų išsivystymo lygis naudojant ne vien bendrojo vidaus produkto, pridėtinės vertės ar užimtumo rodiklius, bet sudarant jiems alternatyvų matavimą – kompleksinį Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksą.
4. Esant poreikiui, Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas gali būti modifikuojamas įvairaus pobūdžio tyrimams, pritaikant indeksą globaliam kūrybinio sektoriaus vertinimui arba atskirų šakų analizei.

Disertacijos struktūra ir apimtis. Visa disertacijos teksto apimtis – 123 puslapiai. Tekste yra 20 lentelių ir 24 paveikslai, darbe naudotos literatūros sąrašas suformuotas iš 152 šaltinių. Papildoma informacija pateikiama 18 priedų, kurie sudaro 19 puslapių.

Disertacinio tyrimo loginė struktūra pagrįsta suformuluota moksline problema, tyrimo tikslu ir jo įgyvendinimui iškeltais uždaviniais, kurių sprendimų seka atsispindi trijose disertacijos dalyse.

Pirmoje disertacijos dalyje, sprendžiant pirmąjį darbo uždavinį aptarta kūrybingumo – kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus atskirties nuo likusių ekonomikos veiklų – sąvoka, apžvelgti tyrimai, susiję su apibrėžiama kultūros ir kūrybinių industrijų sampratos kaita, analizuojamos taikomos klasifikacijos, remiantis įvairiais požiūriais sudarytas kompleksinis kultūros ir kūrybinių industrijų modelis bei aptartas kultūros ir kūrybinių industrijų poveikis socioekonominėi sistemai.

Antroje disertacijos dalyje, sprendžiant antrąjį-ketvirtąjį disertacijos uždavinius, apžvelgta vyraujanti sektoriaus vertinimo metodika, atlikta kūrybingumo indeksų analizė ir nustačius naujo analitinio įrankio poreikį suformuotas Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas. Indekso kūrimas apima koncepcijos kūrimą, skaičiavimų atlikimą ir indekso patikimumo patikrą. Taigi šioje dalyje pristatomas Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas (KKII), skirtas šalies kūrybinio rezultato įvertinimui.

Trečioje disertacijos dalyje, sprendžiant penktąjį ir šeštąjį uždavinius: apskaičiuotas Europos Sąjungos šalių Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas, remiantis suformuotu KKII atliktas Europos Sąjungos šalių palyginimas bei analizuojamos KKII pritaikymo empiriniams tyrimams galimybės. Šioje dalyje taip pat interpretuojami ir apibendrinami empirinio tyrimo rezultatai ir formuojamos kryptys tolimesniam kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimui.

Mokslinio tyrimo rezultatų aprobavimas ir sklaida. Disertacijos tyrimų pagrindu parengti 3 mokslo straipsniai, dviejų mokslinių monografijų dalys ir skaityti pranešimai 5 tarptautinėse konferencijose. Toliau pateikiami moksliniai straipsniai periodiniuose ir

tęstiniuose mokslo leidiniuose, registruotose tarptautinėse mokslinės informacijos duomenų bazėse arba vienkartinuose mokslo leidiniuose bei kiti mokslo darbai:

1. Martinaitytė, E., **Kregždaitė, R.** (2015). The factors of creative industries development in nowadays stage. *Economics and Sociology*, 8 (1): 56-71.
2. Černevičiūtė, J., Strazdas, R., Jančoras, Ž., **Kregždaitė, R.**, Morkevičius, V. (2015). *Kūrybinių inudstrijų plėtojimo kompleksiniai veiksniai: kolektyvinio kūrybingumo ugdymas. Mokslo monografija*. Vilnius: Technika.
3. Strazdas, R., **Černevičiūtė, J.**, Jančoras, Ž., **Kregždaitė, R.**, Morkevičius, V. (2015). *Macro, Meso and Micro Factors for Creative Industry Development: Continuous Improvements and System Innovations. A Monograph*. Vilnius: Technika.
4. **Černevičiūtė, J.**, **Strazdas, R.**, **Morkevičius, V.**, **Jančoras, Ž.**, **R. Kregždaitė, R.** (2014). Studentų komandinis darbas kaip kūrybingumo versle (entrepreneurship) ugdymo priemonė. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 32:72-86.
5. Martinaitytė, E., **Kregždaitė, R.** (2013). Kūrybinės industrijos svarba ekonomikos plėtrai. *Intelektinė ekonomika*, 5(4): 1094-1108.

Tarptautinėse mokslinėse konferencijose skaitytuose pranešimuose pristatyti tyrimai:

1. **R. Kregždaitė**. Problems of evaluating CCI: constructing indexes. Konferencija „19th international conference of cultural economics, ACEI“. Tarptautinė kultūros ekonomikos asociacija, Ispanija. 2016 m. birželio 21-24 d.
2. **R. Kregždaitė**. Metrics of creativity: European cultural and creative industries index. Tarptautinė konferencija „Komunikacijos ir informacijos mokslai tinklaveikos visuomenėje: patirtys ir išvalgos. III“. Vilniaus universitetas. 2016 m. birželio 9-10 d.
3. **R. Kregždaitė**. Macro and mezo factors for creative industries development. Tarptautinė konferencija „Creative industries and sustainable development: bridging theory and practice. Vilniaus Gedimino technikos universtitetas. 2015 m. birželio 25-26 d.
4. **R. Kregždaitė**. Macro factors for creative industries development: European creative industries development index. Tarptautinė konferencija SOCIN. Mykolo Romerio universitetas. 2015 m. rugsėjo 24-25 d.
5. E. Martinaitytė, **R. Kregždaitė**. The factors of creative industries development in nowadays stage. Tarptautinė konferencija „SOCIN“, Mykolo Romerio universitetas, 2014 m. spalio 23-24 d.

1. KULTŪROS IR KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ TEORINĖ ANALIZĖ

Kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius – su menais ir kūryba susijusių šakų rinkinys; viena svarbiausių šio sektoriaus savybių yra kuriamas ir platinamas simbolinio pobūdžio turinys. Šis sektoriaus bruožas nulemia analizės pobūdį: kūrybinio sektoriaus vertinimui nepakanka taikyti vien analitinius metodus, tačiau būtina ir suvokti esminius kūrybinių veiklų funkcionavimo principus. Kultūros ir kūrybinių industrijų teorijų analizė apima sektoriaus formavimosi prielaidas, akcentuojant esminius kūrybingumo sąvokų pokyčius ir kūrybinės klasės iškilimą. Įrodant sektoriaus dualią reikšmę, aptariamos kultūrinės ir ekonominės vertės koncepcijos. Dėl šių vertės atskirties priežasčių dažnai tapatinamos kultūros ir kūrybinių industrijų sąvokos šiame darbe yra atskiriamos pasitelkiant joms priskiriamų skirtingų ekonominių charakteristikų argumentus. Disertacijoje apibrėžiamas kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius yra sudarytas iš dviejų dedamųjų: kultūros industrijų ir kūrybinių industrijų.

Teorinėje dalyje taip pat aptariama kultūros ir kūrybinių industrijų apibrėžties problematika, nurodant skirtingų klasifikacijos sistemų panašumus ir skirtumus. Apibendrinant įvairius požiūrius į kūrybinį sektorių formuojamas kultūros ir kūrybinių industrijų struktūrinis modelis, padedantis ne vien sugrupuoti šakas į kategorijas, bet ir išreikšti jų finansavimo pobūdį bei poveikio socioekonominei sistemai kryptį.

1.1. Kultūros ir kūrybinių industrijų formavimosi prielaidos

Kultūros ir kūrybinių industrijų kilmė siejama su menų bei kūrybingumo sąvokomis. Plečiant meno kūrinių ir kūrybinių veiklų komercinį panaudojimą, atrandant masines jų gamybos galimybes, kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius tampa svarbiu šalies konkurencingumą veikiančiu veiksmu. Kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus analizė pradeda nuo esminių sąvokų: kūrybingumo ir kūrybinės klasės apibrėžčių ir sampratų raidos paaiškinimo. Taip pat apibrėžiami sektoriuje kuriamos kultūrinės ir ekonominės vertės ypatumai.

1.1.1. Kūrybingumo sampratos transformacija

Apibrėždami šiuolaikinius ekonomikos procesus, ekonomistai nuo prekių ir paslaugų gamybos vis dažniau dėmesį nukreipia idėjų ir žinių kūrimo link, auga kūrybingumo reikšmė, o įtakingiausiais ir konkurencingiausiai tampa turintys ir valdantys idėjas, bet ne dirbantys ir valdantys technines priemones (Howkins, 2001). Taigi kūrybingumas gali būti laikomas esminiu dvidešimt pirmojo amžiaus plėtros veiksmu (O'Connor, 2016). Kūrybingumas yra vartojamas kaip kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus atskirties nuo kitų ekonomikos sektorių matas (Poettschacher, 2010), tad siekiant tiksliai suvokti disertacijos objektą svarbu apžvelgti kūrybingumo sampratą.

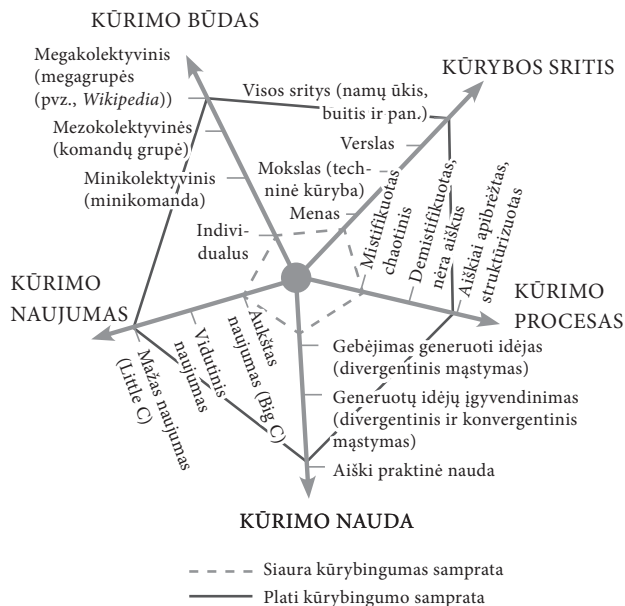
Kūrybingumas gali būti apibrėžiamas kaip idėjų generavimo, apjungimo ir perkėlimo į vertę turinčius objektus būdas. Skirtingai nuo inovacijų, kūrybingumas dažniau siejamas su produktais ar paslaugomis, o ne su procesais (UNCTAD, 2010). Kūrybingumą geriausia

vertinti pagal jo rezultatą, kad produktas būtų laikomas kūrybiniu – jis turi tenkinti dvi esmines sąlygas (Černevičiūtė ir Strazdas, 2014):

- Jis turi būti originalus arba naujas. Pakartojimas to, kas jau buvo sukurta, nelaikoma kūrybingumu.
- Produktas turi būti naudingas, o meninė kūryba turi atitikti specifinius estetinius kriterijus. Tai padeda atskirti kūrybinius produktus nuo originalių, bet psichozės paveiktų haliucinacijų.

Pagal kūrybingumo klasifikaciją, jis gali būti skaidomas į meninį, technologinį, ekonominį ir mokslinį (KEA European Affairs, 2006), tačiau tokie platūs kūrybingumo apibrėžimai gali būti kritikuojami dėl nesugebėjimo nubrėžti ribos tarp kūrybinio sektoriaus ir visų kitų ekonomikos sektorių. Išplėstas kūrybingumo apibrėžimas, įvairias veiklas traktuojantis kaip kūrybines, praranda kūrybingumą kaip specifinę kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus savybę (Banks ir O'Connor, 2009). Dėl to, siekiant išvengti pernelyg plataus kūrybingumo suvokimo, disertacijoje bus analizuojamas tik **meninis kūrybingumas**: susijęs su kultūros ir kūrybos veikla, t. y. sudarantis kultūros ir kūrybinių industrijų veiklą pagrindą.

Kūrybingumo samprata plečiasi nuo siauro, individualaus kūrybinio proceso iki plataus, kolektyvinio kūrybos ir idėjų generavimo proceso (Černevičiūtė ir Strazdas, 2014) (žr. 1.1. pav.). Kūrybingumas apima ne vien idėjų generavimą (divergentinį mąstymą), bet ir idėjų įgyvendinimą (konvergentinį mąstymą) orientuotą į praktinę naudą (Černevičiūtė ir Strazdas, 2014).

1.1. pav. Kūrybingumo sampratos raida

Šaltinis: Černevičiūtė, Strazdas (2014).

Kūrybingumas yra suvokiamas kaip kolektyvinis, aiškiai apibrėžtas ir struktūruotas kūrybos procesas, galintis pasireikšti ne vien profesionalioje meninėje, bet ir kitų veiklų srityse. Naujieji kūrybingumo tyrimai akcentuoja ne vien didįjį kūrybingumą (angl. *big C*), o daugiau dėmesio skiria kasdieniam, arba mažajam, kūrybingumui (angl. *little c*), kuris veikia asmenų kasdienio gyvenimo įpročius; neprofesionali kūryba prisideda prie asmeninio tobulėjimo bei psichologinio stabilumo, visuomenės vertybių kaitos, bendros gerovės ir gebėjimo prisitaikyti prie nuolat besikeičiančios aplinkos (Richards, 2007; Silvia, 2014). Kultūros ir kūrybinės industrijos turi didelę įtaką kasdieniam kūrybingumui: tiek vartojant meno kūrinius ir dalyvaujant kūrybinėse veiklose, tiek ir neprofesionaliame kūrybingumo praktikose. Tai, kad kūrybingumas pasireiškia įvairiose srityse, lemia ir kūrybingumo kilmės paieškų kaitą. Kūrybingi žmonės – kūrybinė klasė (žr.1.1.2) nebūtinai renkasi universitetuose ir mokslo parkuose, juos galima sutikti ir gatvėse, kavinėse ir kitose neakademinėse vietose (O'Connor, 2016). Kūrybingumas kultūros ir kūrybinių industrijų kontekste siejamas su jaunystės, antreprenerystės, inovacijų bei skaitmeninių technologijų raktažodžiais (O'Connor, 2016).

Kūrybingumo ir ekonominės veiklos, sąlygojančios ekonomikos plėtrą, sąsajos akivaizdžios, tačiau turimais analizės įrankiais yra sunkiai išmatuojamos. Vertinant kūrybingumą šalies mastu, svarbu remtis ne vien ekonominiais rezultatais, bet ir kūrybinės veiklos ciklais, analizuojant kaip kūrybingumas veikia socialinį, kultūrinį, žmogiškąjį ir institucinį kapitalą (KEA European Affairs, 2006). Viena pirmųjų kolektyvinio kūrybingumo vertinimo sistemų – Globalus kūrybingumo indeksas (angl. *Global Creativity Index*), kuriame analizuojama kūrybinė klasė, kūrybinių miestų teorija, o kūrybingumas vertinamas formuojant tris rodiklių grupes: talento, technologijų ir tolerancijos (Florida, 2002; Florida, 2003; Florida 2007; Martin Prosperity Institute, 2015). Nors kai kurie tyrėjai (Howkins, 2001) nurodo, kad kūrybingumo apskaičiuoti neįmanoma, o tuo labiau kiekybiškai įvertinti kūrybingumo skirtumus, empiriniai tyrimai (Martin Prosperity Institute, 2011; Černevičiūtė ir kt., 2015) įvedė kūrybingumo įvertinimo metodologiją bei parodė stiprias kūrybingumą išreiškiančio rodiklio koreliacijas su BVP, pajamų nelygybe bei globaliu konkurencingumu, globaliu verslumu, žmogaus socialinės raidos, laimės indeksais, – tai rodo kūrybingumo sąsajas su šiais ir kitais ekonominės, socialinės bei kultūrinės raidos procesais (plačiau kultūros ir kūrybinės industrijas vertinantys indeksai aptariami 2.1.2.).

1.1.2. Kūrybinės klasės fenomenas

Miesto, taip pat ir šalies ekonomikos augimas priklauso nuo išsilavinusių ir produktyvių gyventojų – žmogiškojo kapitalo. Vertinant kūrybingumo ir kūrybinių veiklų poveikį socioekonominei sistemai svarbu išskirti kūrybinę veiklą pasižymingą žmogiškojo kapitalo dalį – **kūrybinę klasę**. Kūrybinė klasė (angl. *Creative Class*) – tai terminas, skirtas apibrėžti naujai besiformuojančią socialinę klasę, kurią sudaro mokslininkai, menininkai, kūrybiniai darbuotojai; t. y. tų specialybių atstovai, kurių pagrindinė veikla susijusi su idėjų, naujų technologijų ar turinio kūrimu bei įvairaus pobūdžio problemų sprendimu (Florida, 2002). Kūrybinės klasės tipologija grįsta ne išsilavinimu, o individų veikla, susijusia su žiniomis ir įgūdžiais (Gabe ir kt., 2013). Kūrybinės klasės atstovai apibrėžiami ne vien pagal profesinę

veiklą, jie pasižymi panašių vertybių rinkiniu: kūrybingumas, individualumas, išskirtinumas ir nepriklausomybė (Florida, 2002). Nors kūrybinės klasės teorija nėra nauja (apie laisvalaikio klasę kalbėta dar prieš šimtmetį (Veblen, 1899)), tačiau Floridos teorija yra pamatinis atspirties taškas daugeliui šiuolaikinių kultūros ir kūrybinių industrijų tyrimų.

Kūrybinės klasės ir žmogiškojo kapitalo atskyrimas yra svarbus kultūros ir kūrybinių industrijų analizei, nes žmogiškasis kapitalas ir kūrybinė klasė nebūtinai sieja tuos pačius asmenis: į kūrybinę klasę žmonės įtraukiami remiantis vykdomos veiklos charakteristikomis, taigi šis matavimo būdas suteikia papildomus standartinio žmogiškojo kapitalo vertinimo būdus (Florida, 2014). Kūrybinės klasės analizė atliekama trijų T principu: talentas, technologijos ir tolerancija. Florida, remdamasis šiais kriterijais, analizuoja kūrybinės klasės vertybes ir akcentuoja tolerancijos svarbą formuojant naujas idėjas ir atvirumą.

Pagrindine kūrybinės klasės savybe įvardijant kūrybinę veiklą, iškyla kūrybinės veiklos apibrėžties poreikis. Teorijoje kūrybinė veikla gali būti suvokiama kaip nestabilus ar mažai nuspėjamas darbas, kuriame leidžiama saviraiškos laisvė (Christopherson, 2002). Statistikoje kūrybinė darbo jėga apibrėžiama parenkant veiklas pagal profesijų klasifikatorių, įtraukiant visas kultūros ir kūrybinių industrijų specialybes ir kūrybinę veiklą vykdančius asmenis kituose sektoriuose. Kūrybinė klasė yra platesnė sąvoka nei kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus užimtumas, nes į kūrybinę klasę įtraukiami ir kituose sektoriuose dirbantys žmonės, taip pat samprata praplečiama įtraukiant verslo, finansų, teisės, sveikatos apsaugos ir kitų susijusių sferų kūrybinius profesionalus (kūrybinių profesijų klasifikacija pateikiama 2 priede). Tai gali būti kritikuojama kaip pernelyg plati kūrybinės darbo jėgos apibrėžtis, kuri iškreipia pačią kūrybinės veiklos sąvoką (Donald, ir kt., 2013).

Pastaruju metu kūrybinės darbo jėgos užimtumas auga sparčiau negu likusiose ekonomikos srityse ir tai veda į ilgalaikius struktūrinius ekonomikos pokyčius (Florida, 2002). Kūrybinė klasė geriau nei žmogiškasis kapitalas paaiškina miestų augimą (Florida, 2002) ar išsilavinimo veiksnys – ekonomikos augimą (Florida, 2014). Remiantis panašaus pobūdžio tyrimais, kūrybinės klasės ir kūrybinės visuomenės idėja dažnai pasitelkiama politiniame, verslo ir akademiname kontekste, tačiau ši idėja gali būti kritikuojama dėl per didelio optimizmo, tikintis, kad kūrybinga visuomenė išspręs visas plėtros problemas (Bontje ir Musterd, 2009).

Kūrybinė klasė ir jos poveikis tvarumui dažnai analizuojama pakilimo laikotarpiu, tačiau mažai analizuojamas šios klasės jautrumas krizėms (Currid-Halkett, 2012). Empiriniai tyrimai parodė, kad kūrybinė klasė ne vien skatina ekonomikos augimą, bet ir padeda pokrizinio atsigavimo laikotarpiu (Currid-Halkett, 2012). Analizuojant pastarosios ekonominės krizės (2008-2014 m.) duomenis pastebėta, kad priklausymas kūrybinei klasei mažina galimybę netekti darbo, tuo tarpu darbininkų klasei ši tikimybė didėja, taigi recesijos laikotarpiu naudingiau būti įgijus kūrybinę specialybę (Gabe ir kt. 2013). Ir nors vieni autoriai (Florida, 2014; Gabe ir kt., 2013; Grodach ir Seman, 2013; Andres ir Round, 2015; De Propriis, 2013; ir kt.) atskleidė kūrybinės klasės lankstumą ir lengvą adaptaciją prie pokyčių ekonominio nuosmukio laikotarpiu, tačiau kiti empiriniai tyrimai rodo, kad recesija neigiamiausiai paveikė būtent kūrybinę klasę (Timberg, 2015) arba jos atskiras šakas (Currid-Halkett, 2012). Taigi kūrybinės klasės atsparumas ekonominiams šokams yra labai skirtingas, dažniausiai skiriasi skirtinguose regionuose ir gali būti siejamas su

kūrybinio sektoriaus struktūra: šalyse, kuriose kultūros veiklos sudaro didesnę ekonomikos dalį – nuosmukis juntamas stipriau negu tose, kuriose vyrauja kūrybinių industrijų šakos (kūrybinės darbo jėgos reakcija į ekonomikos šokus plačiau aptariama 1.4.1.).

Apibendrinant galima teigti, kad kūrybinės klasės idėja yra būtinas kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus analizės aspektas, analizuojant socialinę raidą, darbo rinkos transformacijas bei vartojimo pokyčius.

1.1.3. Kultūrinės ir ekonominės kultūros ir kūrybinių industrijų produkcijos vertės apibūdinimas

Vienas iš pagrindinių ūkinės veiklos motyvų – gamybos procesuose kuriama vertė. Kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus produkcijos vertė kyla iš simbolinio produkcijos turinio, kuriančio kiekybiškai apibrėžiamą ekonominę ir rinkos procesais neišmatuojamą kokybinę-kultūrinę vertę, – tuo ši produkcija skiriasi nuo kitų gamybos ar paslaugų sektorių (Doyle, 2013; Moeran ir Standgaars Pedersen, 2011). Kultūros ir kūrybinės industrijos kuria produkciją, turinčią ne tik funkcinę bet ir simbolinę vertę (Hesmondhalgh, 2013), dažnai naujas turinys yra kuriamas nežinant, ar jis turės paklausą (Hartley ir kt., 2015).

Kultūrinės ir ekonominės vertės atskyrimas glaudžiai susijęs su kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus specifika ir įvertinimo problematika (Throsby, 2010). Žvelgiant iš ekonominės perspektyvos, produkcijos vertė yra susijusi su naudingumu ir kainomis, atspindinčiomis kaip individai ir rinkos vertina produkciją. Kultūros ir kūrybinių industrijų **ekonominė vertė** gali būti išreiškiama pagal aiškiai apibrėžtus standartus (rinkos kainomis ar kitais monetariniais įverčiais), tačiau nors įverčiai ir atsiranda pirkimo-pardavimo proceso metu, jie yra sunkiai prognozuojami. Vienas pavyzdžių – vizualaus meno rinka, kurioje iš pirmo žvilgsnio panašūs kūriniai gali būti vertinami labai skirtingai, o tai inspiroja kainą veikiančių komponentų tyrimus, apimančius visų veiksnių (pradedant spalvomis ir baigiant menininko asmeninėmis savybėmis) įtakos galutinei pardavimo kainai analizę (Makseliėnė ir kt., 2015; Graddy ir Lieberman, 2016; Chang, 2016; Forster ir Higgs, 2016; ir kt.). Kainos galimybės atspindėti kultūros prekės ar paslaugos vertę yra ribotos ir dėl skirtingų vartojimo lygių. Tai gali būti privačios prekės – bent jau potencialiai įmanoma nustatyti šių prekių kainą. Tačiau daugelis kultūros prekių ir paslaugų yra viešosios gėrybės, kurios teikia naudą istorikams, meno gerbėjams ir visuomenei (Throsby, 2001). Analizuojant kainą, svarbu įvertinti ir pasiūlos pusės veiksnius: dažniausiai menininkai nesiekia pelno maksimizavimo tikslų (Throsby, 2001), o paklausa nepadengia didelių produkcijos sukūrimo kaštų – tai lemia ekonominį neefektyvumą ir veda į valstybinio finansavimo poreikį (žr.1.3.3.).

Analizuojant kultūrą ekonominės vertės aspektu, susiduria dvi skirtingos mąstymo logikos – kūrėjų ir ekonomistų, lemiančios šių dviejų pusių nesusikalbėjimą. Jeigu kūrybos procesas yra mistifikuojamas, ekonominė vertė laikoma nesvarbia, argumentuojant, jog menininkai kurdami negalvoja apie finansinę kūrybos išraišką (Klamer, 2003) arba pabrėžiama, kad talentas – tai dovana iš aukščiau, dėl to jo rezultatas negali būti įvestas į rinkos santykius (Booth, 2016). Siekiant mažinti šią požiūrių atskirtį, akademinėse kultūros ekonomikos diskusijose (Klamer, 2016) pastaruoju metu atsiranda raginimų didesnę dėmesį

skirti kultūriniam arba meniniam produkcijos vertinimui: meninei kokybei, socialinei ir visuomeninei reikšmei, įtakai bendruomenėms ir sanglaudai. Teigiama, kad požiūris, pagrįstas verte (angl. *value based approach*), mažins meno kūrėjų ir ekonomistų požiūrių atskirtį ir leis apimti platesnį kultūros sektoriaus įtakos kryptčių ratą (Klamer, 2016), tačiau kol kas tai yra raginimai ieškoti naujų metodologinių kryptčių, o ne naujų metodų pritaikymo pasiūlymai. Įvedant kultūrinės vertės sąvoką ir sutinkant, kad verte pagrįsti požiūriai yra patikimi, pats vertinimo metodas tampa moraline norma, taigi vertinimui reikalinga ne vien parengti metodiką, bet ir nustatyti etinius bei moralinius vertinimo standartus (Booth, 2016).

Kultūrinės vertės nustatymas yra daug subjektyvesnis procesas nei ekonominės vertės įvardinimas, nes šis procesas išreiškiamas specifiniais menotyros terminais arba platesniais potyrio ir socialiniais aspektais (Throsby, 2001). Kultūrinė vertė gali būti estetinė, simbolišė, dvasinė, istorinė, socialinė, edukacinė ir kt. (Throsby, 2001). Šis verčių rinkinys gali būti papildytas kitomis ne-vartojimo (angl. *non-user*) vertėmis: pasirinkimo, kultūros veiklų ir institucijų egzistavimo, prestižo, mokymosi vartojant, unikalumo, priklausymo kontekstui ir kt. (Moeran ir Stadngaars Pedersen, 2011; Klamer, 2003; Sundbo ir Sorensen, 2013). Kultūrinę vertę galima įvertinti žemėlapiavimo (angl. *mapping*), aprašomaisiais, turinio analizės bei ekspertinio vertinimo metodais (Throsby, 2001). Siekiant nustatyti kultūrinę vertę vartotojų aspektu, praktikoje ji matuojama apklausiant individus ir išsiaiškinant, kaip pagal šiuos kriterijus jie vertina konkrečių meno kūrinių reikšmę sau ir visuomenei (Throsby ir Zednik, 2014) (kultūrinės vertės vertinimo metodai plačiau aptariami 2.1.1.). Kultūrinė vertė sunkiai apibrėžiama remiantis objektyviais, visuotinai sutartais standartais, todėl nustatant kultūrinę vertę ir siekiant išvengti subjektyvumo, būtina atsižvelgti į vertinimo kontekstą: vertintojus, vertinimo objektą, tikslą bei užsakovą. Taigi kultūrinė vertė nėra konstanta, tai yra keleto nuolat besikeičiančių ir tarpusavyje sąveikaujančių elementų nulemtas rezultatas (Moeran ir Stadngaars Pedersen, 2011). Kultūrinę vertę kuriantys veiksniai yra sunkiai apibrėžiami ir prognozuojami, tai gali būti kūrėjo talentas (Rosen, 1981), galios ir įtakos pasireiškimas kultūros ir meno lauke (Delacour ir Leca, 2011), dalyvavimas festivaliuose ir apdovanojimai (Mezias ir kt., 2011; English, 2014; ir kt.).

Įvedant kultūrinės vertės sąvoką būtina atskirti privačią ir visuomeninę naudą. Kaip ir kiekviena prekė ar paslauga, jos pirkimo-pardavimo procesas sukuria naudą abiem sandorio dalyviams. Tačiau kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius pasižymi ir viešosios gėrybės savybėmis (Throsby, 2001; Towse, 2010). Net privačiose kolekcijose esantys meno kūriniai tuo pačiu yra ir viešosios gėrybės – tai yra indėlis į meno istoriją ir identiteto formavimą bei galia kelti debatus apie meną ir kultūrą (Throsby, 2001; Frey, 2003). Kultūros ir kūrybinių industrijų veikla sukelia išorės efektus (angl. *externalities*), pasireiškiančius formuojant vertybes, plėtojant infrastruktūrą ir generuojant susijusių sektorių pajamas (Throsby, 2001).

Kultūros ir kūrybinių industrijų pagrindinė savybė – simbolinis turinys ir į sektorių patenkančių produktų kokybinė atranka, tačiau aukšta kultūrinė vertė nebūtinai sukuria aukštą ekonominę vertę (Throsby, 2008; Potts, 2011). Dažnai kultūros šakose (vizualusis menas, paveldas, scenos menai) kultūrinė vertė ir visuomenės gaunama nauda yra daug

aukštesnė už ekonominę vertę (Throsby, 2001; Potts, 2011; Throsby, 2008). Būtent šis neatitikimas sukelia daugelį diskusijų ir tampa valstybinio finansavimo poreikių priežastimi.

Aptarta kultūros ir kūrybinių industrijų kuriama dvejojo pobūdžio vertė nulemia skirtingus veiklos ir kultūros politikos tikslus. Ekonominiai tikslai yra susiję su sektoriaus efektyvumu, augimu, užimtumu, kainų stabilumu ir prekybos balansu, tuo tarpu kultūriniai – siekia skatinti kultūros ir kūrybos produktų gamybą ir vartojimą, išsaugoti kultūrinį identitetą ir įvairovę, užtikrinti tęstinumą, paveldo apsaugą, prieigą prie meno kūrinių ir kultūrinio švietimo teikiamą naudą (Throsby, 2010). Tai, kad kultūros ir kūrybinių industrijų veiklomis siekiama skirtingų tikslų, yra viena iš priežasčių kitame poskyryje aptariamam kultūros industrijų ir kūrybinių industrijų subsektorių atskyrimui.

1.2. Kultūros ir kūrybinių industrijų teorinės nuostatos

Mokslinėje literatūroje, sektoriaus tyrimuose ir politiniuose dokumentuose dažnai sugretinamos kultūros industrijų, kūrybinių industrijų bei kūrybos ekonomikos sąvokos. Visų šių sąvokų apibrėžtims naudojami tie patys raktažodžiai: kūrybingumas, talentas, įgūdžiai, intelektinė nuosavybė, simbolinės reikšmės ir kt., juos vienija tos pačios ištakos bei tarpusavio persidengimai, tačiau tapatus kultūros, kūrybinių ar kultūros ir kūrybinių industrijų terminų vartojimas nėra tikslus, nes šie sektoriai iš esmės skiriasi savo tikslais, funkcijomis bei rinkos elgsenos mechanizmais.

Viena iš priežasčių, sąlygojanti kūrybinių sektorių apibrėžiančių terminų eklektiką – kūrybinės veiklos sampratos įvairovė skirtingose šalyse (Davies ir Sigthorsson, 2013). Skirtingas požiūris į vykdomą veiklą iššaukia ir nevienodus sektoriaus atstovų vertinimus. Dauguma specialistų yra linkę savo darbą įvardyti kaip kūrybinį, bet, pavyzdžiui, žiniasklaidos atstovai vengia jų veiklai priskiriamo kūrybinio darbo statuso, nes tai gali būti interpretuojama kaip kūrybinis faktų iškraipymas (Cowen, 1996). Terminologijos nesuderinamumas atsiranda ir dėl politinių priežasčių, siekiant pabrėžti kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus svarbą į jį įtraukiamos ir dalinai su kūryba susijusios šakos (pvz., programavimo veikla ar sportas).

Šiuolaikiniame kūrybinių industrijų diskurse mokslininkai sektorių suvokia panašiai, tačiau jam apibrėžti vartoja skirtingas sąvokas. Kultūros industrijos (arba industrija) suvokiamos kaip vėlesnių kūrybinių industrijų sampratų ištakos, tačiau kai kurie tyrėjai, pavyzdžiui D.Hesmondhalghas (2013), D.Throsby'is (2010), laikosi kultūros industrijų sąvokos, R.Towse (2010) šias sąvokas vartoja sinonimiškai. Kūrybinių industrijų sąvoka vartojama R.Davies'o ir G.Sigthorsson'o (2013), R.Caves'o (2000) darbuose. S.Galloway ir S.Donlopas (2007), J.Harley'us ir kt. (2013), J.Pottas (2011), T.Flewas (2012), N.Garnhamas (2005) ir J.O'Connoras (2000) aiškiai atskiria kultūros ir kūrybinių industrijų sąvokas, J.Hartley'is ir kt. (2013), T.Cowenas (1996), J.Howkinsas (2001), Florida (2002), NESTA (2013) sąvoka praplečia sisteminiu kūrybos ekonomikos požiūriu. Sampratų įvairovė varijuoja ir kuriant klasifikacijos sistemas (žr. 1.2.3.), ir jas skirtingais tikslais integruojant į politinius dokumentus. Nuo 2010 metų Europos Komisija strategijose pradėjo vartoti kultūros ir kūrybinių industrijų sąvokas (Europos Komisija, 2010), Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos dokumentuose nuo 2015 m. taip pat vartojama kultūros ir kūrybinių

industrijų terminologija, tačiau šiuo atveju kultūros ir kūrybinių industrijų terminas nurodo į visą kompleksinį sektorių, neskaidant jo į kultūros ir kūrybos subsektorius.

Naujausiuose kultūros ir kūrybines industrijas analizuojančių mokslininkų darbuose (O'Connor, 2016; Bakhshi, 2016) diskutuojama apie kultūros ir kūrybos sektorių terminologiją ir pabrėžiama sektorių atskyrimo būtinybė akademiniam bei politiniam lygmenyje. Kadangi kultūros ir kūrybinių industrijų politikos siekia skirtingų tikslų, visa apjungiančios politikos vykdymas negali atrasti pusiausvyros tarp kultūros išsaugojimo bei tuo paremto gerovės užtikrinimo ir kūrybinio veiklų augimo, kuriam politikoje (remiantis Didžiosios Britanijos požiūriu) skiriama per mažai dėmesio (Bakhshi, 2016). Dabartinis kūrybinių industrijų akcentavimas užgožia kultūros sektorių bei pradangina jo prigimtį paskirtį: „vietinėje [Lietuvos] kūrybinių industrijų literatūroje ir strateginiuose dokumentuose nuolat siekta „nūvainikuoti mitą“, kad menas yra nuostolinga veikla“ (Trilupaitytė, 2015), – ši tendencija aktuali ir pasauliniame kontekste (Banks ir O'Connor, 2009). Kultūros ir kūrybinių industrijų sugretinimas padarė didžiulės žalos kultūros politikai Didžiojoje Britanijoje bei kitose šalyse (Bakhshi, 2016). Visa apimantis kūrybinių industrijų terminas kritikuotinas dėl didelės nesusijusių veiklų įvairovės, pradedant nekomercinėmis ir baigiant aukštos pridėtinės vertės komercinėmis pažangių technologijų veiklomis (Hartley ir kt., 2013). Kadangi kultūros ir kūrybinių industrijų sąvokos vartojamos kultūros politikos tikslams – joms būtinas stiprus teorinis pagrindas, tad sąvokų suvienodinimo problemos sprendimas galėtų būti ekonominis požiūris (Galloway ir Dunlop, 2007).

Kultūros ir kūrybinių industrijų tarptautinė analizė yra sudėtinga, nes veiklos į sektorių įtraukiamos įvairiai (žr. 1.2.3.), o skirtingai interpretuojamos sąvokos į mokslinius tyrimus įneša dar daugiau neapibrėžtumo. Disertacijoje vartojama **kultūros ir kūrybinių industrijų** sąvoka ir jos sinonimas – **kūrybinis sektorius**; akcentuojant kad kultūros industrijos ir kūrybinės industrijos yra gretinamos, tačiau fundamentaliai skirtingos veiklos. Kultūros industrijų ir kūrybinių industrijų subsektorių diferenciacijos pagrindu galima pasitelkti fundamentalaus ir taikomojo mokslo atskyrimą. Nors fundamentalusis mokslas neturi praktinio pritaikymo, tačiau investicijos į jį yra mokslo evoliucijos pagrindas, netiesiogiai veikiantis ir praktinius aspektus. Panašiai galima vertinti ir kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių atskirtį: kūrybinės industrijos yra taikomieji kultūros produktai, kurių simbolinis, estetiškas ar kultūrinis aspektas yra tik vienas iš galimų galutinio rezultato dedamųjų (O'Connor, 2016).

Diskutuojant apie kultūros ir kūrybinių industrijų sąvoką keliami fundamentalūs klausimai: ar kultūros sektorius yra kūrybinių industrijų subsektorius, kuris orientuojasi į taikomąją kūrybą, kultūros skaitmenizavimą ir komercializavimą, ar tai yra du atskiri sektoriai (O'Connor, 2016)? Disertacijoje laikomasi dualistinio požiūrio, t. y. sektorių sudaro dvi savarankiškai funkcionuojančios šakų grupės: kultūros (scenos menai, vizualieji menai, paveldas ir kt.) industrijos ir kūrybinės (kinas, dizainas, reklama ir kt.) industrijos, kartu susijungiančios į vientisą kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių. Turinio atžvilgiu, kultūros industrijos galėtų būti traktuojamos kaip siauresnė kūrybinių industrijų sritis, tačiau tai apsunkina sektoriaus ekonominį įvertinimą, nes konkurencingos ir ekonomikos augimą skatinančios šakos persidengia su šakomis, kurios funkcionuoja iškraipymais pasižyminčiose rinkose ir negali veikti be valstybės subsidijų. Kultūros industrijų pagrindas – ne pelno

siekiančios ir su valstybiniais sektoriumi susijusios organizacijos, tuo tarpu kūrybines industrijas sudaro į tradicinius verslo modelius orientuotos formos. Esminis sektorių šakų skirtumas atsiranda analizuojant sektoriaus generuojamas pajamas ir sąsajas su ekonomikos augimu ir plėtra, kurias sukelia skirtingas indėlis į kultūrinę, socialinę bei ekonominę sistemą.

Apibendrinant, nevienoda kūrybinių industrijų ir kultūros industrijų šakų prigimtis nukreipia į skirtingus analizės lygmenis. Kultūros industrijų šakose menai, kultūra bei kūrybingumas išreiškiamas meniniu produktu, kuris yra galutinis ir siektinas veiklos rezultatas, o šios veiklos matas yra kultūrinė vertė (žr. 1.1.3.). Šis požiūris neapima naujumo bei inovacijų įtakos – dimensijų, kuriomis yra praplėsta kūrybinių industrijų samprata. Norint plačiau pagrįsti tokį sektoriaus apibrėžties poreikį, toliau pateikiamos kultūros industrijų, kūrybinių industrijų sąvokos bei argumentuojama šių veiklų atskirties būtinybė.

1.2.1. Kultūros industrijų sąvoka

Kultūros ir kūrybinių industrijų formavimuisi didžiausią įtaką turėjo menai ir kultūra, todėl termino raidos analizė pradedama nuo kultūros apibrėžimo. Kultūros sąvoka yra plati, daugiafunkcinė ir daugiadimensinė. Kultūra gali būti suvokiama, kaip bendras intelektinio, dvasinio ir estetinio proceso vystymasis, kaip tam tikro gyvenimo būdo požymis arba kaip intelektinės ir meninės veiklos darbai ir taikymai – praktikos (Williams, 1994). Kultūros sektoriuje, kaip ir kitose industrijose, svarbu tinkamai apibrėžti įtraukiamų veiklų ribas, nes analizuojant meninę kūrybą ribos tampa abstrakčios (Throsby, 2001). Siekiant nustatyti aiškius sektoriaus kontūrus, disertacijoje orientuojamasi ne į vertybinę sistemą, o į materialiąją kultūros išraišką – meno ir kūrybos kūrinius, kurie gali būti apibrėžti naudojant Jungtinių Tautų prekybos ir plėtros konferencijos (angl. *United Nations Conference on Trade and Development*, - UNCTAD) nustatytus kultūros produktų klasifikacijos požymius: produktų kūrimui būtinas žmogiškasis kūrybingumas, produktai turi simbolinės reikšmės perdavimo mechanizmus, produktams priskiriamos intelektinės nuosavybės charakteristikos (UNCTAD, 2010).

Kultūros industrijų (angl. *cultural industries*) sąvokos ištakos siekia Frankfurto mokyklos filosofų Adorno, Horkheimerio, Arendt ir kt. autorių veikalus, kuriuose terminas vartotas norint pabrėžti pasipiktinimą technologijų įtaka kultūrai: medijų skleidžiama propaganda, meno kūrinių komercializavimu bei standartizuota kultūros produkcija (Adorno ir Horkheimer, 1972). Kultūros industrijos apėmė laikraščius, žurnalus, filmus, muziką – viską, kas, filosofų manymu, atitraukė mases nuo tikrųjų meno kūrinių ir vertybių. Adorno ir kt. autorių žvilgsnis atvėrė pesimistiškiausią požiūrį į kultūros industrializavimą, šį reiškinį suvokiant filosofiniu, o ne ekonominiu aspektu (Hesmondhalgh, 2013). Šis požiūris kritikuojamas dėl vienpusio požiūrio į kultūros sektorių, kai vertinant neapimamas meno kūrinių, kaip ir kiekvienos prekės ar paslaugos, dalyvavimas rinkoje (Garhnam, 1990).

XX a. 7-ajame deš. kultūros industrijų terminas neteko neigiamos reikšmės ir apėmė pagrindinius populiariosios kultūros šaltinius: kiną, žiniasklaidą, reklamą, leidybą ir muziką (Hartley, 2005). Kultūros industrijos tapo suvokiamos kaip produktų, kurių vertė kyla iš simbolinės reikšmės suteikimo funkcijos, gamyba ir platinimas (O' Connor, 2000). Remiantis šiuo apibrėžimu teigiama, kad kultūros industrijų sektoriuje kuriamų produktų

kultūrinės savybės tampa jų ekonomine verte, taigi dviejų esminių priešpriešų – kultūros ir ekonomikos – kombinacija tampa kultūros industrijų išskirtiniu bruožu. Esminė kultūros industrijų sistemos ypatybė – tai įvairių tarpininkų vykdoma į industriją patenkančių produktų kokybinė atranka. Kultūros industrijos apima neapčiuopiamo turinio produktų kūrimą, gamybą ir komercializavimą (UNCTAD, 2010). Kultūros industrijų sąvoka pabrėžia unikalios kultūros produkcijos aspektus: tai yra produkcija, kuri vartojama interpretacijos tikslais, o ne dėl praktinių priežasčių, t. y. produktai vertinami už jiems suteikiamą reikšmę (Lampel ir kt., 2008). Kultūros industrijos dažnai siejamos su ne pelno organizacijomis, nestabilia rinkos pusiausvyra, kaštų liga ir ribotu produktyvumo augimu (Potts, 2011).

Viena esminių sektoriaus ypatybių yra ta, jog galima atskirti sektoriaus kuriamos produkcijos kultūrinę ir ekonominę vertę (O'Connor, 2000; Throsby, 2001; Throsby, 2008; Potts, 2011) (žr. 1.1.3.). Tai, kad ekonominė vertė dažnai yra mažesnė už kultūrinę vertę, verčia ieškoti balanso tarp ekonominės ir kultūrinės vertės kūrimo (Throsby, 2008) bei adaptuoti esamus vertinimo modelius, o sektorių analizuoti per kompleksinę ekonominę, socialinę ir kultūrinę prizmę (Pratt, 1997). Kultūrinės ir ekonominės vertės neatitiktis ir saviti kultūros sektoriaus funkcionavimo mechanizmai veda į rinkos klaidos (angl. *market failure*) ir jos taisymo įrankių pasitelkiant valstybinį finansavimą analizę. Sektoriaus neefektyvumas pradėtas nagrinėti dar praėjusio amžiaus viduryje: analizuojant nuo kitų tradicinės ekonomikos sektorių atsiliekantį produktyvumą įvesta kaštų ligos (angl. *cost disease*) sąvoka (Baumol ir Bowen, 1966), kuri, nors ir neatsižvelgia į meno kūrinių kokybę ir įvairovę (Cowen, 1996) bei į tai, kad menai nebūtinai reikalauja daug darbo jėgos (angl. *labour-intensive*) (Cowen ir Grier, 1996), tapo daugelio kultūros ekonomikos teorijų atspirtimi. Kultūros industrijos gali būti laikomos asimptotiškai stagnacinėmis, nes tokia jų kaštų struktūra yra nulemta mažos technologinės pažangos įtakos ir santykinai greičiau augančių kaštų nei pramonėje (Baumol ir Baumol, 1980). Kaštų ligos fenomenas nėra pakankamas argumentas subsidijuoti sektorių: daugelis verslų susiduria su augančių kaštų keliamomis problemomis, tačiau kultūros sektorius yra išskirtinis savo kuriama ne rinkos verte, pateisinančia sektoriaus ekonominių rodiklių nesiekiamumą (Throsby, 2010). Kaštų liga gali būti interpretuojama ir meniniu deficitu (angl. *artistic deficit*), kuris aiškinamas prastėjančia menininkų ir kultūros organizacijų kūrinių kokybe, kai nerandama papildomų finansavimo šaltinių reikiamam meniniam lygiui palaikyti (Towse, 2010).

Rinkos klaida dažnai įvardijama kaip negatyvus poveikis ekonomikai (žr. 1.3.3.) ar grynieji neigiami sektoriaus kaštai, tačiau jos taisymas gali būti suvokiamas ir kaip teigiama investicija į žmonių vertybių pokyčius, visapusišką kultūros įvairovės prieinamumą ir galimybes gyventi pilnavertį gyvenimą (O'Connor, 2009). Dalis veiklų pasižymi ekonominiu neefektyvumu, tačiau jų meninė vertė ir visuomenės kultūrinių bei socialinių poreikių tenkinimas lemia tai, kad šis sektorius yra dalinai išlaikomas valstybės lėšomis (Potts, 2011). Valstybinis finansavimas leidžia mažinti meninės nesėkmės rizikos patiriamus nuostolius (O'Connor, 2009), taigi tai skatina meninius eksperimentus, jaunų menininkų iniciatyvas ir palaiko kultūros plėtrą.

Remiantis UNCTAD klasifikacija (UNCTAD, 2010), **kultūros industrijoms** priskiriamos šios šakos: kultūros paveldas (nekilnojamojo kultūros paveldo objektai, atminties institucijos, tradiciniai amatai, kultūrinis turizmas, tradicinės kultūros šventės ir festivaliai) ir menas (vaizduojamieji menai, scenos menai).

1.2.2. Kūrybinių industrijų sąvoka

Paskutiniajame XX a. dešimtmetyje, plintant naujosioms medijoms nesugebėta apibrėžti kintančių kūrybos šakų, todėl permažytas kultūros industrijų terminas. Pripažinta, kad sektoriaus ypatybes geriau atspindi ne būdvardis „kultūrinis“ (angl. *cultural*), o „kūrybinis“ (angl. *creative*) (VGTU Atviro kodo institutas, 2010). Naujos sąvokos poreikis atsirado ir analizuojant paties termino keliamas asociacijas: žodis „kūrybinis“ siejamas su naujovėmis, įkvėpimu, jauduliu, tuo tarpu žodis „kultūrinis“ turi išsaugojimo bei elito aurą (O'Connor, 2016). **Kūrybinių industrijų** (angl. *creative industries*) apibrėžimas ne vien keičia paties sektoriaus įvaizdį, bet leidžia praplėsti sektorių ir į jį įtraukti šakas, kuriose kultūra ir kūrybingumas tampa indėliu į kultūros sričiai nepriskiriamų produktų gamybą. Klasikinės kultūros industrijos iškilo paveiktos dvidešimto amžiaus pradžios technologinių pokyčių, tuo tarpu kūrybinių industrijų veiklos yra dvidešimto amžiaus pabaigos ir dvidešimt pirmojo amžiaus pradžios produktai (Cunningham, 2002). Nors šių šakų gaminama produkcija yra funkcinė, ji taip pat apima kultūros elementus, produkcijos novatoriškumo požiūriu pridėtinę vertę praturtinančius produkciją (KEA European Affairs, 2006).

Kūrybinių industrijų sąvokos atsiradimas siejamas su XX a. 9 deš. Australijos vyriausybės patvirtintu kultūros politikos dokumentu „Kūrybinga tauta“ (angl. *Creative nation*). Europoje šis terminas oficialiuose dokumentuose pirmą kartą panaudotas Didžiosios Britanijos vyriausybės bei Kultūros, medijų ir sporto departamento (angl. *Department of Media, Culture and Sports*, toliau – DMCS) darbuose. Pirmieji kūrybinių industrijų apibrėžimai didžiausią dėmesį kreipė į intelektinę nuosavybę: kiekviena kūrybinių industrijų šaka turi ypatingą savybę, kuri siejama su gebėjimu iš intelektinės nuosavybės teisių gauti ekonominę naudą (Lash ir Urry, 1994); kūrybos produktai priskiriami vienai iš intelektinės nuosavybės formų (patentai, autorių teisės, dizaino darbai ir prekės ženklai), dažnai jie turi didesnę vertę nei jų fizinė forma (Howkins, 2001). Kūrybinėms industrijoms būdingos šios savybės: veiklų interaktyvumas ir persidengimas, naujų kultūrinės produkcijos sričių ir formų paieška, komercinis aktualumas (Howkins, 2001). Apibrėždami kūrybines industrijas, daugelis mokslininkų (Florida, 2002; Throsby, 2001; Potts, 2011) akcentuoja kūrybingumo svarbą.

Įvairiuose strateginiuose dokumentuose, veiklos ataskaitose ir moksliniuose straipsniuose kūrybinių industrijų apibrėžimai sieja veiklas, kurių pagrindas yra individo kūrybingumas, sugebėjimai ir talentas. Tai yra veiksniai, lemiantys inovacijas bei naujovių diegimą globalizacijos ir naujų technologijų kontekste. Kūrybinių industrijų apibrėžimas, kuriame akcentuojamas kūrybingumas, yra kritikuojamas, nes sunku atskirti veiklą, kuriai reikia žmogiškojo kūrybingumo nuo veiklos, kurioje jis nenaudojamas. Sektoriaus apibrėžtis pasitelkiant kūrybingumą tuo pat metu yra ir per plati, ir per siaura (Flew, 2012). Norint apibrėžti sektorių, reikia įvertinti kompleksines sektoriaus ir individualias atskirų šakų ypatybes, kūrybingumo dimensijas bei kultūrinę, socialinę ir ekonominę sektoriaus reikšmę. Tačiau tuomet tampa sunku įvertinti kokybinius turinio aspektus, taip pat iškyla problemų sprendžiant apie industrinės produkcijos simbolinę reikšmę (Flew, 2012; Galloway ir Dunlop, 2007; Cunningham, 2002; O'Connor, 2016). Atsižvelgus į tai, kūrybinių industrijų sektorių tinkamiausiai apibrėžti galima nurodant jam priskiriamas veiklas.

Skirtingose šalyse kultūros ir kūrybinių industrijų šakų rinkinys varijuoja (žr. 1.2.3.), todėl atliekant tarptautinį šalių palyginimą būtina peržvelgti į sektorių įtrauktų veiklų sąrašą. Kūrybinių industrijų termino, modelių ir klasifikavimo sistemų naujumas lemia tai, jog jie yra linke kisti, o tai gali sumažinti (arba padidinti) sektoriaus įverčius (dažniausiai taip atsitinka įtraukiant arba eliminuojant veiklas, susijusias su programine įranga).

Laikantis kultūros industrijų ir kūrybinių industrijų skirties ir remiantis UNCTAD klasifikacija, šiame darbe **kūrybinėmis industrijomis** laikomos medijos (leidyba, spauda, audiovizualinės medijos, kompiuteriniai žaidimai, reklama) bei taikomoji kūryba (kūrybinės paslaugos, architektūra ir dizainas).

1.2.3. Kultūros ir kūrybinių industrijų klasifikacijos modeliai

Kaip jau minėta, daugumoje šalių kūrybinės industrijos suvokiamos kaip kultūros industrijų plėtinys, t. y. į kūrybinių industrijų apibrėžimą įeina ir kultūros industrijų šakos. Galima išskirti septynis pagrindinius kultūros ir kūrybinių industrijų apibrėžties modelius: DCMS (1998), NESTA (2006), Simbolinių reikšmių, Koncentrinių ratų (2001), WIPO autorinių teisių, UNCTAD (2010) ir KEA (2006). Į modelius įtrauktų šakų suvestinė pateikiama 1.1. lentelėje.

Pirmasis modelis, **DCMS**, pateikė tik kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriui priskirtinų šakų sąrašą. Šis modelis buvo svarbus tolimesniam kultūros ir kūrybinių industrijų pripažinimui, leido išgryninti anksčiau jokiais požymiais nesusietų šakų konvergenciją. Tačiau modelis buvo kritikuojamas, nes sugretino pernelyg skirtingas šakas; kvestionuojamas tokių šakų, kaip, pavyzdžiui, programinė įranga, įtraukimas į kūrybinių veiklų rinkinį (Garnham, 2005). Vėlesnė klasifikacija – **NESTA** modelis – rėmėsi suvokimu, kad kultūros ir kūrybinės industrijos yra industrinis sektorius, o ne kūrybinių veiklų, grįstų individų talentu, rinkinys (Flew, 2012). Atsižvelgiant į kūrybinių industrijų persidengimą bei individualius požymius, šiame modelyje jau įvedamas grupavimas, šakos tipologiją formuojant pagal turinio, paslaugų, originalų ir patirčių požymius (NESTA, 2006).

Pirmieji modeliai buvo svarbūs siekiant atskirti sektoriaus veiklas, o vėlesnėse klasifikacijos sistemose kultūros ir kūrybinės industrijos pradėtos vertinti įvairiais aspektais. **Simbolinių tekstų** modelis kultūros ir kūrybines industrijas pagrindžia kritinės teorijos požiūriu, kur reikšmė suteikiama sektoriaus transliuojamiems tekstams. Šis požiūris atskiria aukštąją ir masinę kultūrą, taigi modelis akcentuoja pagrindines kultūros industrijas ir iš jų kylančias periferines ir tarpines industrijas. Simbolinių tekstų modelis visas šakas laiko kultūrinėmis, nors jo apimamų šakų spektras yra labai platus; aprėpiamos kituose modeliuose ne vien prie kūrybinių industrijų priskiriamos šakos, bet ir dar platesnės – sporto ir elektronikos – veiklos.

Orientacija į turinį pasižymi ir Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos (angl. *World Intellectual Property Organisation* – WIPO) klasifikacija. **WIPO** modelis pabrėžia vieną pagrindinių kultūros ir kūrybinių industrijų savybių – iš turinio kylančias intelektinės nuosavybės, autorių ir gretutines teises. Šiame modelyje industrijos suprantamos kaip kūrybinių veiklų klasteriai, kurie yra skaidomi į autorių teisių produktų ir paslaugų gamintojus, platintojus ir naudotojus (WIPO, 2002). Kadangi ši klasifikacijos sistema nukreipta

į intelektualės nuosavybės uždirbamų pajamų potencialą, požiūris į sektorių apsiriboja komercine industrijų reikšme (Throsby, 2008).

Koncentrinų ratų modelis (angl. *Concentric circles model*) remiasi kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus kuriama ekonomine ir kultūrine verte. Šiame modelyje šakos klasifikuojamos atsižvelgiant į kultūrinio turinio išreikštumą: pagrindinės meno sritys (literatūra, muzika ir kt.) yra pirminio meninio kūrybingumo šaltiniai, o kitos šakos vystosi pasinaudodamos šių sričių idėjomis ir įtakomis. Šiuo požiūriu kūrybinė ekonomika suvokiama kaip spinduliavimo procesas: kūrybinės šakos yra koncentruotos aplink idėjų kilmės ištakas, idėjas spinduliuojant į išorę, t. y. idėjos jungiasi su kitais ištekliais taip, jog suteikiama galimybė šias idėjas pritaikyti platesniam produkcijos kontekstui (Throsby, 2008) (modelis plačiau aptariamas 1.3.1.).

Koncentrinų ratų modelis tapo pagrindu Europos kultūros ir kūrybinių industrijų modeliui **KEA**. KEA modeliu siekta atrasti metodą, leidžiantį apibrėžti Europos kultūros ir kūrybinių industrijų šakas, apibrėžimą susiejant su esamomis statistikos sistemomis. KEA modelis išskiria kultūros ir kūrybos sektorius: pirmasis yra sudarytas iš tradicinių meno sričių ir jo veiklos rezultatai yra išimtinai kultūriniai, o antrasis – apima ir kitas šakas bei veiklos rūšis, kurios naudoja kultūrą kaip pridėtinę vertę, gebančią papildyti nekultūrinių prekių gamybą (KEA European Affairs, 2006). KEA klasifikacija įtraukia ir susijusias šakas, nepriklausančias kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriui, tačiau glaudžiai su juo susijusias, pavyzdžiui, informacijos ir komunikacijos technologijų sektorius. Į klasifikaciją neįtrauktos šakos: sportas (Europos Komisijos prašymu) bei kompiuterinės duomenų bazės.

Globaliam kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimui tinkamiausias yra **UNCTAD** modelis, kurio pagrindinis bruožas yra kūrybingumo reikšmės išplėtimas: tai ir veiklos, turinčios meninės veiklos bruožų, ir „bet kurios kitos ekonominės veiklos, gaminančios simbolinę reikšmę turinčius produktus, susietus intelektualės nuosavybės teisėmis ir pasiekiančius plačiausią įmanomą auditoriją“ (UNCTAD, 2010). UNCTAD taip pat atskiria aukštųjų menų ir masinės kultūros veiklas, pateikdami argumentus, kad tik antroji grupė generuoja komercinę vertę iš žemų reprodukcijos kaštų. Remiantis šiomis nuostatomis, kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus veiklos grupuojamos į keturias tarpusavyje glaudžiai susijusias grupes: paveldą, menus, medijas ir taikomąją kūrybą. Paveldas, kaip vertybinis šaltinis, yra laikomas kultūros ir kūrybinių industrijų pamatu ir pradinio klasifikacijos tašku. Menų grupę inspiruoja paveldas, ši grupė transliuoja vertybes ir simbolius. Patirtys ir kūrybingumas susilieja medijų grupėje, šios veiklos kuria kūrybinį turinį, kuris atlieka komunikacijos funkcijas. Paskutinioji grupė – taikomoji kūryba – naujųjų medijų ir dizaino veiklos rezultatas. Šios grupės veiklose kūrybingumas ir meniniai gebėjimai panaudojami kuriant funkcinis (taikomuosius) produktus ir paslaugas.

I.1.1. lentelė. Kūrybinių industrijų klasifikacijos sistemų palyginimas

DCMS (1998) modelis	NESTA (2006) modelis	Simbolinių tekstų modelis	Koncentrinių ratų (2001) modelis	WIPO autorių teisių modelis	UNCTAD (2010) modelis	KEA (2006) modelis	Lietuvos (2015) modelis
Reklama Architektūra Amatai Dizainas Mada Kinas ir video Muzika Scenos menai Leidyba Programinė įranga TV ir radijas Vaizdo žaidimai	Kūrybinės paslaugos Reklama Dizainas Architektūra Viešieji ryšiai Medijos Kūrybinis turinys Filmai TV ir radijas Leidyba Mada Muzikos įrašai Kūrybinės patirtys Scenos menai Gyva muzika Kino teatrai Paveldas Parodos Turizmas Sportas Galerijos Muziejai Kūrybiniai originalai Dizainas Vizualieji menai Amatai Antikvariniai	Pagrindinės kultūros industrijos Reklama Kinas Internetas Muzika Leidyba TV ir radijas Vaizdo žaidimai Periferinės kultūros industrijos Kūrybiniai menai Tarpinės kultūros industrijos Kūrybiniai menai Leidyba Mada Muzikos įrašai Scenos menai Gyva muzika Kino teatrai Paveldas Parodos Turizmas Sportas Galerijos Muziejai Kūrybiniai originalai Dizainas Vizualieji menai Amatai Antikvariniai	Pagrindinės meno sritys Literatūra Muzika Scenos menai Vizualieji menai Kitos pagrininės kultūros industrijos Kinas Muziejai ir bibliotekos Kūrybinės industrijos Paveldas Leidyba Garso įrašai TV ir radijas Vaizdo žaidimai Susijusios industrijos Reklama Mada Programinė įranga Dizainas Mada	Pagrindinės teisių industrijos Reklama Kinas ir video Muzika Scenos menai Programinė įranga TV ir radijas Vizualieji menai Priklausomos autorių teisių industrijos Įrašų laikmenos Elektronika Muzikos instrumentai Fotografijos, kopijavimo įranga Dalinės autorių teisių industrijos Architektūra Dizainas Mada Žaislai Namų apyvokos prekės	Paveldas Kultūriniai objektai Amatai Menai Scenos menai Scenos menai Medijos Audiovizualinis menas Leidyba Funkciniai produktai Naujosios medijos Dizainas Kūrybinės paslaugos Architektūra Dizainas Kūrybinės paslaugos Architektūra Dizainas Mada Žaislai Namų apyvokos prekės	Pagrindinės meno sritys Paveldas Vizualieji menai Scenos menai Kultūros šakos Leidyba Muzika Kinas ir vaizdo produkcija TV ir radijas Vaizdo žaidimai Kūrybinės šakos ir veiklos sritys Dizainas Kūrybinės paslaugos Architektūra Reklama Susijusios šakos Programinė įranga Vaizdo įranga Garso įranga	Kultūros paveldas Paveldas Menas Vizualieji menai Scenos menai Tarpdisciplininis menas Literatūra Medijos Leidyba Spauda Audiovizualinės medijos Naujosios medijos Skaitmeninės paslaugos Reklama Taikomoji kūryba Architektūra Dizainas Mada

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Hesmondhalgh (2013), KEA European Affairs (2006), NESTA (2006), UNCTAD (2010), Throsby (2008), WIPO (2002), Lietuvos Respublikos kultūros ministerija (2015).

Siekiant atskleisti sektoriaus dualumą, disertacijoje analizuojamas **kultūros ir kūrybinių industrijų** sektorius, susidedantis iš **kultūros industrijų** ir **kūrybinių industrijų** šakų. Empirinei kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus analizei bus naudojama UNCTAD klasifikacija, kurioje aiškiai atskirtos kultūros ir kūrybinių industrijų šakos, taip pat ši klasifikacija siejasi su statistikos šaltiniais (NACE klasifikatoriumi). UNCTAD kūrybinių industrijų sektorių klasifikacija išsamiai apibūdina šakas, jas išskiria ir grupuoja; modelis plačiai naudojamas atskirų šalių palyginamojoje analizėje, remiantis šiuo modeliu renkama Jungtinių Tautų kūrybos ekonomikos statistika. UNCTAD modelis buvo naudojamas ir apibrėžiant Lietuvos kultūros ir kūrybines industrijas (Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, 2015), tačiau šakų priskyrimas grupėms buvo interpretuojamas kitaip: menams priskirta literatūra, taip pat Lietuvoje praplėsta medijų kategorija, į ją įtrauktos kai kurios šakos, UNCTAD versijoje priskirtos prie taikomosios kūrybos. Disertacijoje naudojama apibendrinta UNCTAD kultūros ir kūrybinių industrijų klasifikacija pateikiama 1.2. lentelėje, o smulkus šakų sąrašas ir UNCTAD klasifikacijos sąsaja su KEA sistema pateikiama 1 priede.

1.2. lentelė. Kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus šakos

Sektorius	Subsektorius	Šakų grupė	Šakos
Kultūros ir kūrybines industrijos	Kultūros industrijos	Kultūros paveldas	Nekilnojamojo kultūros paveldo objektai Atminties institucijos Tradiciniai amatai Kultūrinis turizmas Tradicinės kultūros šventės ir festivaliai
		Menas	Vizualieji menai Scenos menai
	Kūrybinės industrijos	Medijos	Leidyba Spauda Audiovizualinės medijos
		Taikomoji kūryba	Architektūra Dizainas Kūrybinės paslaugos

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis UNCTAD (2010).

Šis modelis disertacijoje tampa kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimo pamatu, sektorių išskaidant į kultūros industrijas ir kūrybines industrijas. Įprastai kultūros industrijose kultūrinė vertė yra didesnė nei ekonominė, o kūrybinėse industrijose veiklos yra labiau komercializuotos, turi didesnę ekonominę potencialą ir mažesnę kultūrinės vertės koncentraciją. Tokia šakų tipologija tampa disertacijos empirinio kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo modelio pagrindu.

1.2.4. Platesnio pobūdžio kūrybinių veiklų teorijų apžvalga

Kultūros ir kūrybinių industrijų termino atspirtis nuo kūrybingumo sampratos kelia nemažai diskusijų dėl sektoriaus ribų apibrėžimo. Naujausiuose teoriniuose darbuose ieškoma būdų sistemškai pažvelgti į kūrybines veiklas: analizuoti ne sektoriaus veikimo pobūdį, bet gilintis į kūrybinių veiklų poveikio visumą. Kūrybinės veiklos apraiškų galima rasti įvairiuose ekonomikos sektoriuose, profesijose, taip pat tai nėra vien išsivysčiusių ar turtingų šalių požymis – jos gali būti visur (Cowen, 1996), dėl to esama sektoriaus apibrėžtis neatskleidžia viso kūrybingumo potencialo. Plečiantis kūrybingumo sąvokai (žr. 1.1.1.), kūrybingumas suvokiamas ne vien kaip keletas išrinktųjų savybė, bet kaip užslėptas kūrybinis potencialas, kuris glūdi kiekviename asmenyje. Taip pat kūrybingumas tampa svarbus ir vartojimo srityje: norėdamas suvokti ir tinkamai įvertinti meno kūrinį, vartotojas taip pat turi būti kūrybingas (Hutter, 2015).

Žvelgiant į ekonomikos raidą, dabartinį laikotarpį galima laikyti kūrybine era, kurioje iš industrinės ir informacijos epochos nuosekliai pereinama **kūrybos ekonomikos** (angl. *creative economy*) link. Šis terminas mokslinėje literatūroje 2001 m. pirmą kartą pavartotas J.Howkinso. Kūrybos ekonomika gali būti apibrėžiama remiantis ekonomikos augimą ir plėtrą bei socialinę sanglaudą veikiančiu kūrybinio kapitalo potencialu, o kūrybos ekonomikos centre yra kultūros ir kūrybinės industrijos (UNCTAD, 2008).

Pasak tyrėjų, kūrybos ekonomikos sąvoka yra tinkamesnė už anksčiau aptartus apibrėžimus, nes leidžia kūrybinę veiklą apibrėžti kaip sistemą (Cowen, 1996), kaip kūrybinės produkcijos sandorių skaičių (Howkins, 2001) ar kaip kūrybinę klasę (Florida, 2002). Kūrybos ekonomika orientuojasi į greitai augančius kūrybinius verslus, kūrybinį indėlį ekonomikoje, paženklina aiškias kultūrinių ir ekonominių tikslų ribas (Hartley ir kt., 2013). Empiriniams tyrimams parodžius, kad didžioji dalis kūrybinio užimtumo yra ne kūrybinių industrijų sektoriuje (pavyzdžiui, kūrybinį darbą pramonės sektoriuje gali dirbti dizaineriai arba valstybinės institucijose – ryšių su visuomene specialistai) (NESTA, 2008), kūrybos ekonomiką siūloma apibrėžti remiantis užimtumo sąvokomis (NESTA, 2013; Cowen, 1996). Tai siejama ir su kūrybinės klasės teorija (Florida, 2002), argumentuojančia, kad siekiant atskleisti visą kūrybinės ekonomikos potencialą svarbiau analizuoti kūrybinius darbuotojus, o ne sektorių, kuriame jie dirba.

Naujausiuose tyrimuose (Holden, 2015) analizė siekiama nukreipti į kūrybinės produkcijos gamybą ir finansavimą, o ne į auditoriją ir vartojimą, taigi pradedama kvestionuoti ir kūrybos ekonomikos sąvoka. Mokslininkai (Cowen, 1996; Holden, 2015; Markusen ir kt., 2011; O'Connor, 2009; Potts ir kt., 2008; UNCTAD, 2010; ir kt.) ieško platesnių sąvokų nei sektorinės, kurios paaikšintų sistemos veikimą, ryšių tinklus ir veiklų persidengimą. Literatūroje įvedama **kultūros ekologijos** sąvoka (Markusen ir kt; 2011; Holden, 2015), kuri atskleidžia dinamišką kūrybinių veiklų sąveiką ir kūrybingumo įtaką regionų vystymuisi ir bendruomenių plėtrai (UNCTAD, 2010) (žr. 1.3.2.). Reaguodami į kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus ribų apibrėžimo ir klasifikatoriaus parinkimo problematiką, mokslininkai siūlo ir **socialinių tinklų** koncepciją (Potts, ir kt., 2008; Potts, 2011; O'Connor, 2009), kuri analizuoja novatoriškų kūrybinių prekių ir paslaugų cirkuliaciją neapibrėžtose rinkose. Ši teorija nauja tuo aspektu, jog iškelia analizės būdą, kuris remiasi kompleksiniu rinkų veikimo pagal socialinių tinklų modelį tyrimu. Kartu

teigiama, kad kultūros ir kūrybinės industrijos turėtų būti perkonceptualizuotos, t. y. kūrybinės industrijos tampa nebe viena iš viešųjų gėrybių, bet svarbiu ekonominės ir socioekonominės evoliucijos dėmeniu.

Kultūros ir kūrybinės industrijos yra **potyrių ekonomikos** (angl. *experience economy*) dalis ir analizuoja atvejus, kuomet prekių ir paslaugų vartojimas sukelia tam tikrus potyrius (Sundbo ir Seremsem, 2013). Nors potyriai yra sunkiai apibrėžiamas reiškinys, tačiau jų vertė (panašiai kaip kultūros ir kūrybinių industrijų atveju) gali būti pamatuojama vartotojų noru mokėti aukštesnę kainą. Potyrių ekonomika, be kultūros ir kūrybinių industrijų kuriamų potyrių, apima šias sritis: turizmas, loterijos ir azartiniai lošimai, informacinių-komunikacinių technologijų kuriami potyriai ir kt., taigi kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius sudaro didelę dalį potyrių ekonomikos. Lyginant su kultūros ekonomika ir kūrybinių industrijų ekonomika, leidžiančiomis atlikti analizę iš produkcijos perspektyvos, potyrių ekonomika žvilgsnį nukreipia į vartotoją, bei jo potyrių integracijos į sudėtinį inovacijų procesą, analizę (Sundbo ir Seremsem, 2013). Nors potyrių ekonomikos teorijos šalininkai būtent tai laiko didžiausiu teorijos pranašumu, analizuojant kūrybines ir, ypač kultūros veiklas, svarbesnė yra pasiūlos pusė. Ji, žvelgiant ekonominiu požiūriu, nurodo kūrybingumo išraiškas, o sektorių vertinant kultūrinės vertės aspektu – atspindi kūrėjų originalumą, naujų meninių kryptių paiešką, o ne vien seka vartotojų skonį.

Panašiu požiūriu į prekes ir paslaugas remiasi ir **džiaugsmo ekonomikos** (angl. *joyful economy*) teorija (Hutter, 2015), tačiau šioje teorijoje svarbus ne tik potyris, bet ir jo rezultatas – suteikiamas džiaugsmas. Pagrindine vartojimo varomąja jėga tampa emocijų paieška, kylanti iš susidūrimo su meniniu turiniu patirčių. Džiaugsmo ekonomikos teorija potyrių ekonomiką sukonkretina iki kultūros sektoriaus teikiamų patirčių ir labai išryškina kultūros ir ekonomikos sektorių atskirtį. Teorija pabrėžia fundamentalų menų ir rinkos ekonomikos sąryšį jų bendroje evoliucijoje (Potts, 2016), tačiau, kaip ir potyrių ekonomikos atveju, didesnę svorį teikiant vartotojo pasirinkimui – didesnė svarba suteikiama komercinei kultūros ir kūrybinių industrijų išraiškai.

Disertacijos empirinis tyrimas remiasi kultūros ir kūrybinių industrijų teorijomis, jas papildo kultūros ekologijos idėjos. Kūrybos ekonomikos, potyrių ekonomikos bei džiaugsmo ekonomikos teorijos apima platesnį veiklų ratą ir orientuojasi į vartotojo analizę, dėl to jos yra paminėtos, bet plačiau neanalizuojamos. Formuojant kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo modelį, kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus analizei naudojami tik šių teorijų persidengimo elementai.

1.3. Kūrybinių industrijų sektoriaus struktūra

Kūrybinės industrijos – tai kompleksiškas sektorius, apimantis daugelį skirtingos kultūrinės vertės ir įvairaus komercinio pritaikymo veiklų. Kūrybinių industrijų sektoriaus struktūra gali būti pateikiama susisteminant klasifikacijos požiūrius, kurie apima skirtingus sektoriaus aspektus. Toliau pateikiamas kultūros ir kūrybinių industrijų struktūrinis modelis apima pagrindines sektoriaus charakteristikas: sektoriaus šakų pasiskirstymą pagal kurią kultūrinę bei komercinę vertę (Throsby, 2008), sektoriaus šakų tarpusavio priklausomybę (Holden, 2015) bei sektoriaus sąsajas su šalies ekonomikos sistema ir kultūros politika (Potts ir Cunningham, 2008).

1.3.1. Kūrybinių idėjų sklaida koncentriniais ratais

Koncentrinių ratų modelis (Throsby, 2008) nurodo vieną svarbiausių kultūros ir kūrybos prekių ir paslaugų ypatybę: kūrybinės veiklos vertė gali būti išskaidyta į ekonominę ir kultūrinę (žr. 1.1.3.). Dažniausiai didelė kultūrinio turinio koncentracija kūrybinės veiklos produkte lemia prastesnį jo komercinį panaudojimą. Šiame modelyje kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus šakos yra klasifikuojamos pagal kultūrinio turinio išreikštumą: pagrindinės meno sritys (literatūra, muzika ir kt.) yra pirminio meninio kūrybingumo šaltiniai, o kitos šakos vystosi pasinaudodamos šių sričių idėjomis ir įtakomis. Šiuo požiūriu kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius suvokiamas kaip spinduliavimo procesas: kūrybinės šakos koncentruojasi aplink idėjų kilmės ištakas, idėjas spinduliuojant į išorę, t. y. idėjos jungiasi su kitais ištekliais suteikiant galimybę idėjas pritaikyti platesniame produkcijos kontekste. Tolstant nuo centro, kūrybinės idėjos sklinda koncentriniais ratais ir kultūrinis turinys tampa vis labiau komercinis (Throsby, 2008). Idėjų sklidimas gali būti paaškinamas dviem būdais: idėjos gali kilti modelio šerdyje ir būti skleidžiamos į kitus sektorius, pavyzdžiui, knyga gali tapti filmo ar kompiuterinio žaidimo pagrindu; taip pat idėjos gali migruoti kartu su menininkais: dailininkas gali dirbti dizaino srityje, aktorius – vaidinti ne vien teatre, bet ir televizijoje ir pan.

Modelio ašis yra pagrindinės meno šakos (literatūra, muzika, vizualieji menai, scenos menai), jose koncentruojasi grynosios idėjos, toliau seka kitos pamatinės kultūros industrijos (kinas, muziejai, galerijos, bibliotekos, fotografija), platesnio tipo kūrybinės industrijos (paveldas, leidyba, įrašai, televizija ir radijas, kompiuteriniai žaidimai) bei susijusios industrijos (reklama, architektūra, dizainas, mada). Sekant anksčiau pateikta kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus samprata (žr. 1.2. lentelė), disertacijoje ratų apibrėžimui vartojami paveldo, meno, medijų ir taikomosios kūrybos terminai.

Modelio ratų ribų apibrėžimas analizuojant jų turinį reikalauja menotyros kompetencijų ir taip būtų neišvengta subjektyvumo, dėl to ribų nustatymui pasirinktas kūrybinio indėlio rodiklis, kuris išmatuojamas kūrybine darbo jėga (Throsby, 2008). Įvedus kūrybinės veiklos sąvoką (kūrybinė produkcija, sukurta rašytojų, kompozitorių, vizualiųjų menų atstovų, kino ir video menininkų, amatininkų, interpretuota aktorių, režisierių, šokėjų, muzikantų arba pateikta paklausai redaktorių, prodiuserių ir kt.) galima išvesti šakoje dirbančių kūrybinių darbuotojų proporciją: nuo koncentrinių ratų modelio centro judant išorės link – kūrybinių darbuotojų skaičius mažėja.

Kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus analizė pagal koncentrinių ratų modelį pabrėžia stiprų centriniėje ašyje esantį menų sektoriaus poreikį, kaip kūrybingumo, veikiančio visą industriją, šaltinį. Kūrybingumo parametras taip pat veikia ir inovacijų perdavimo kitoms ekonomikos sritims procesus (Throsby, 2010). Į klasifikaciją žvelgiant iš sociologinės perspektyvos galima kelti klausimus: ar tikrai grynosios meno formos yra pagrindinis kūrybingumo šaltinis, ir ar dalis idėjų neateina iš socialinės ir kultūrinės aplinkos (Hesmondhalgh, 2013) arba iš asmeninių patirčių (Simonthon, 2014). Modelis neakcentuoja atvirkštinės idėjų sklaidos: toliau nuo centro esančiuose ratuose kilusios idėjos ar išraiškos formos taip pat gali paveikti ašinę kūrybą. (Hesmondhalgh, 2013). Nors Throsby'io koncentrinių ratų modelis ir jo pritaikymas formuojant Didžiosios Britanijos

kultūros politiką kritikuojamas, nes suteikė per didelę reikšmę grynojo meno formoms (Hesmondhalgh, 2013) ir dėl to, kad neįtraukė produkcijos kūrimo mechanizmų (Galloway ir Dunlop, 2007), tačiau, autorės nuomone, tokia klasifikacija geriausiai atspindi kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus meninę prigimtį, akcentuoja sektoriaus šakų turinio kokybinius netolygumus bei atskleidžia kūrybinių idėjų koncentracijos laipsnį skirtingo pobūdžio veiklose.

Throsby koncentrinų ratų modelis taikomas meno šakoms, jas klasifikuojant pagal išraiškos formas, tačiau kartais ir tame pačiame rate esanti veikla gali turėti skirtingą santykį tarp turinio ir jo komercinio pritaikymo. Pavyzdžiui, scenos menų atveju galima stebėti aukšto meninio lygio elitinio teatro pasirodymus, rinktis lengvo turinio komercinę produkciją arba mėgėjų teatro veiklą. Nors kalbama apie tos pačios prigimties kūrybos sritį, tačiau joje galima vykdyti įvairaus pobūdžio veiklą. Dėl šių priežasčių formuojant struktūrinį kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus modelį, disertacijoje koncentrinų ratų modelis papildomas kūrybinių veiklų rezultatais (nekomercinė, komercinė, neprofesionali produkcija).

1.3.2. Kūrybinės veiklos, kaip kultūros ekosistemos dalis

Žinant, kad kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius susideda iš daugelio tarpusavyje persipynusių veiklų, išsamiau perteikti šią ypatybę leidžia sektoriaus analizė **kultūros ekologijos**, o ne kultūros ekonomikos aspektu (Holden, 2015). Į kultūros sektorių įvedama ekosistemos sąvoka leidžia sektorių apibrėžti kaip dinamišką tarpusavyje susijusių kūrybinių veiklų darinį, taip pabrėžiant sektoriaus kompleksiskumą ir savitarpio priklausomybę. Tikėtina, kad ateityje kultūra bus apibrėžiama sklandaus judėjimo terminais: kultūriniu turiniu grįsta veikla patraukia sekėjus, kurie migruoja tarp vienodų, substitutinių ar visiškai skirtingų veiklų (Holden, 2015).

Žmonių, idėjų, produktų ir finansų sąsajos, simbiozė, grįžtamasis ryšys bei judėjimas yra tokie intensyvūs ir nepastovūs, kad visa tai apimančio sektoriaus interpretacija, remiantis ekologijos terminais, leidžia atspindėti sistemos veikimą ir perteikti visapusišką sektoriaus vaizdą bei sukurti platesnes analizės galimybes. Ekologijos, kaip gyvybingos ir subalansuotos aplinkos, metafora išreiškia mintį, kad sistemoje niekas nevyksta be plačiai matomo poveikio (Arts Council England, 2014). Integruojant ekologiško mąstymo principus į kūrybinių sektorių, galima teigti, kad kultūros ekologija apima tarpusavio priklausomybių kompleksą formuojant menų paklausą bei kūrybinio produkto pasiūlą (Markusen ir kt., 2011).

Pagal koncentrinų ratų sistemą (Throsby, 2008), kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus veiklų (menas, paveldas, medijos, taikomoji kūryba) rezultatus galima susieti su trimis jų funkcionavimo formomis (Holden, 2015): valstybės finansuojama kultūra, komercinė kūrybinė veikla ir neprofesionali kultūrinė ir kūrybinė praktika.

Koncentrinų ratų modelio centrinėje ašyje esančios pagrindinės meno šakos (literatūra, muzika, scenos ir vizualieji menai) dažnai patenka į **valstybės finansuojamos kultūros** kategoriją. Šios veiklos pasižymi labai aukštais meninės kokybės standartais, tačiau šių sričių produkcijos komercializavimo galimybės yra ribotos. Ne pelno siekiantis sektorius

skatina kitų kūrybinių veiklų funkcionavimą kaip naujų idėjų, reikšmių ir interpretacijų sklaidą, paveldo išsaugojimą, reakciją į šiuolaikines socialines ar bendruomenės problemas (Markusen ir kt., 2011).

Žvelgiant vien iš ekonominės perspektyvos, ši sektoriaus dalis nėra efektyvi. Tai galima paaiškinti šiais reiškiniais: kadangi veiklos yra paremtos žmogiškuoju kūrybiniu indėliu, meno sektoriuje produktyvumas auga lėčiau nei kitose ekonomikos šakose (Baumol ir Bowen, 1966), aukšti produkcijos pastovieji kaštai ir ribota paklausa lemia, kad paklausos kreivė yra žemiau negu kaštų kreivė (Towse, 2010), sektoriaus darbo užmokestis yra nekonkurencingas (Throsby, 2001; Steiner ir Schneider, 2013; Viešosios politikos ir vadybos institutas, 2013; Mayer, 2014), kūrybinių darbuotojų finansinė padėtis labai jautri ekonomikos pokyčiams (Timberg, 2015) ir kt. Atsižvelgiant į tai, kad sektoriaus kuriama produkcija turi ne vien ekonominę, bet ir kultūrinę vertę, sektoriaus iškraipymus padengia valstybinis finansavimas, kuris yra užtikrinamas pasitelkiant tiesiogines išmokas (valstybės ar municipalinėms kultūros institucijoms), kultūros ir meno projektų finansavimą, mokesčių lengvatas ar mecenatystę. Valstybinis finansavimas taip pat užtikrina tyrimų ir plėtros programas visame kūrybiniame sektoriuje bei rizikos finansavimą kūrybinėje ekosistemoje.

Kultūros politikos priemonėmis siekiama, kad valstybinis finansavimas būtų pasitelkiamas: ištaisyti rinkos netolygumus, tenkinti visuomenės kultūros vartojimo poreikius, formuoti nacionalines vertybes, išsaugoti bendrąjį paveldą, telkti kūrybines bendruomenes bei skatinti įsitraukti į socialinį-kultūrinį gyvenimą (Throsby, 2010). Kadangi kultūros sektoriaus produkcija teikia naudą, kuri nebūtinai yra pamatuojama rinkos procesais, ji gali būti interpretuojama kaip gerovę kurianti viešoji prekė, kurios gamyba nėra įmanoma be valstybinės paramos.

Visai kitomis savybėmis pasižymi **komercinė kultūra**, kurios esminis požymis: šios veiklos išsilaiko iš pardavimų atneštų pajamų ir gali egzistuoti be tiesioginių valstybės subsidijų. Šioje kategorijoje dauguma veiklų remiasi kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriui adaptuotais verslo principais. Taigi ši kūrybinio sektoriaus dalis pasižymi ryškiu finansiniu indėliu į šalies ekonomiką. Tačiau, kaip ir nekomercinė kūrybinė veikla, komercinė kultūra taip pat turi didelę įtaką visuomenės vertybių formavimuisi. Dauguma žmonių kasdien vartoja komercinę kultūrą – tai yra sudėtinė kasdienio gyvenimo dalis ir vienas iš pagrindinių identiteto ir vertybių formavimo veiksmų (Holden, 2015).

Ne visa kultūros ir kūrybinė produkcija sukurama profesionalų. **Neprofesionalios praktikos** kategorijai galima priskirti namuose vykdomą kūrybą, neprofesionalų meninę veiklą (teatro klubai, muzikos ansambliai ir kt.) bei savanorišką darbą meno organizacijose. Neprofesionali veikla atlieka itin svarbų vaidmenį palaikydama kultūros tradicijas ir inspiruodama naujas meninės veiklos formas (Holden, 2015). Tokio pobūdžio veikla yra finansuojama pačių joje dalyvaujančių asmenų arba gauna dalinį valstybės finansavimą, kuris skiriamas mėgėjų meno ir edukacinėms programoms.

Formuojantis kūrybinei klasei (žr. 1.1.2.), neprofesionali kūryba yra svarbi asmenų saviraiškai, kūrybingumo lavinimui, bendruomenių telkimui. Dažniausiai neprofesionalios kūrybinės veiklos prasmė yra ne rezultatas, o procesas. Kūrybinė veikla gali turėti teigiamos įtakos mokinių pasiekimams kitose disciplinose (Yang, 2015), taip pat gali teigiamai paveikti socialinės rizikos jaunimo grupių vertybinius pokyčius (Thomas ir kt., 2014).

Neprofesionali kultūra veikia profesionaliąją kultūrą, nes ugdo kūrybingumą, kultūros sektoriaus suvokimą bei skatina kultūros ir kūrybinių industrijų produkcijos paklausą. Dabartiniame technologijų kontekste, neprofesionalios kūrybos produktas gali pasiekti komercinį rezultatą (pvz., *youtube* kanalai arba įvairios tematikos tinklaraščiai).

1.3.3. Kultūros ir kūrybinių industrijų šakų klasifikacija pagal indėlį į socioekonominę sistemą

Siekiant ne vien sugrupuoti kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus šakas, bet ir įvertinti ekonominę ir socialinę bei kultūrinę sektorių reikšmę, pateikiami keturi kultūros ir kūrybinių industrijų modeliai (Potts ir Cunningham, 2008; Potts, 2011): gerovės, konkurencijos, augimo ir inovacijų. Remiantis anksčiau pateiktomis skirtingomis industrijų apibrėžimo prielaidomis, kiekvienas modelis pagrindžia savus kultūros politikos taikymo metodus.

Ši grupavimo logika remiasi prielaida, kad kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius yra proporcinga visos ekonomikos dalis, t. y. kūrybinio sektoriaus sukuriama ekonominė vertė yra tam tikra visos sukuriamos vertės (bendrojo vidaus produkto ar pajamų) dalis:

$$KKI = A \times BVP, (1.1.)$$

kur:

KKI – kultūros ir kūrybinių industrijų kuriama vertės dalis;

A – proporcingumo koeficientas;

BVP – bendrasis vidaus produktas.

Siekiant įvertinti kultūros ir kūrybinių industrijų poveikį ekonomikos sistemai, analizuojama *KKI* rodiklio pokyčio įtaka *BVP* procesui, bei įvertinamas galimas teigiamas, neigiamas ir neutralus efektas. Primant prielaidą, kad kultūros ir kūrybinės industrijos ir *BVP* yra susiję rodikliai ($\Delta KKI \leftrightarrow \Delta BVP$) – analizuojamos visos įmanomos priklausomybės (Potts, 2011). Kiekvieno modelio išraiškoje lyginama kultūros ir kūrybinių industrijų sukuriamą vertę, įtaka bendrajam vidaus produktui bei bendrajam naudingumui – visuomenės gerovei (*U*). Ši analizės sistema buvo sukurta ir skirta vertinti Australijos ir Didžiosios Britanijos kūrybines veiklas, tačiau gali būti pritaikyta ir kitoms šalims (Potts, 2009).

Gerovės modelis atskleidžia neigiamą industrijų įtaką bendrajam ekonomikos funkcionavimui. Kadangi remiamasi prielaida, kad sektoriaus prekių ir paslaugų gamybai su naudojamų resursų vertė yra didesnė negu sukurtos produkcijos, modelis tinkamiausias nekomercinės kultūros veiklų analizei. Modelis neneigia kultūros sektoriaus kuriamos ekonominės vertės, tačiau pabrėžia, kad ta vertė yra nedidelė arba kuriama pasitelkiant valstybines subsidijas (Potts, 2009). Kultūros produkcija siejama su valstybės gerove: jos kuriamas visuotinis naudingumas yra didesnis už iš kitų ekonomikos sektorių perimamus finansinius išteklius.

$$\frac{dBVP}{dKKI} < 0, \frac{dU}{dKKI} > 0 \quad (1.2.)$$

Remiantis šiuo modeliu, finansiniu požiūriu kultūros industrijos yra ekonomikos išteklių eikvojimas, kuris pateisinamas socialine bei kultūrine nauda. Modelis remiasi kultūros ir, retais atvejais, kūrybinių industrijų sektoriaus neefektyvumo nuostatomis: sektoriuje neaugančiu produktyvumu (Baumol ir Bowen, 1966), sektoriaus įmonių nuostoliais, žemomis pajamomis, lyginant su kitais sektoriais bei kitomis nekonkurencingos veiklos charakteristikomis (Towse, 2010; Potts ir Cunningham, 2008; Throsby, 2001). Esant šioms aplinkybėms, sektoriui turi būti taikomos specialios kultūros politikos programos bei valstybinių subsidijų sistema.

Konkurencijos modelis kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių traktuoja kaip bet kurią kitą ekonomikos veiklą, nepabrėžiant nei teigiamo, nei neigiamo išskirtinumo. Pokyčiai, vykstantys kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriuje, sukelia proporcingus pokyčius visoje ekonomikos sistemoje bei neutralų augimo poveikį: kūrybinėse industrijose vykstantys kūrybingumo ir technologijų pokyčiai neprisideda prie kitų sektorių plėtros.

$$\frac{dBVP}{dKKI} = 0, \frac{dU}{dKKI} = 0 \quad (1.3.)$$

Modelis nepaneigia kūrybinių industrijų įtakos ekonomikos sistemai, tačiau pažymi neutralų poveikį, kuris nesiskiria nuo kitų ekonomikos sektorių bendrojo indėlio. Kai kurių kūrybinių industrijų šakų (kino, televizijos, reklamos) atžvilgiu ir produktų substitucijos su kitų sektorių produkcija atveju, šis požiūris yra pakankamai tikslus, tačiau jis nėra tinkamas identifikuoti viso kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus įtaką.

Augimo modelyje remiamasi kultūros ir kūrybinių industrijų, kaip ekonomikos variaklio, prielaida bei paaiškinama kūrybinio sektoriaus kuriamų idėjų, technologijų, kūrybingumo ir vertybių transformacija į kitus ekonomikos sektorius. Augimo modelio esminis skirtumas nuo gerovės ir konkurencijos modelių yra kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus teigiamas vaidmuo ekonomikos plėtros procese. Kūrybinių veiklų ir ekonomikos vertinimas vyksta per paklausos ir pasiūlos kryptis: paklausos interpretacija pabrėžia BVP augimo sukeltą pokytį kultūros ir kūrybinių industrijų paklausoje; pasiūlos analizė vertina kultūros ir kūrybinių industrijų netiesioginius efektus.

$$\frac{dBVP}{dKKI} > 0, \frac{dU}{dKKI} \geq 0 \quad (1.4.)$$

Augimo modelis kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių (dėl ekonominės reikšmės bei įtakos kitų veiklų plėtrai) laiko ypatingu sektoriumi. Panašiai, kaip ir gerovės modelio atveju, akcentuojama valstybinių intervencijų svarba, tačiau šiuo atveju tai yra ne sektorių palaikančios subsidijos, o investicijos, leidžiančios plėsti ne vien šį, bet ir kitus kūrybinių idėjų veikiančius sektorius. Kultūros ir kūrybinių industrijų įtaka suvokiama ne vien remiantis išlaidų multiplikatoriumi, bet ir kaip naujų technologijų kūrimas, pritaikymas bei absorbcija.

Inovacijų modelis nuo augimo modelio skiriasi tuo, kad kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius vertinamas ne kaip atskiras sektorius, o kaip inovacijų sistemos dalis. Skirtingai negu gerovės, konkurencijos ir augimo modeliuose, čia kultūros ir kūrybinės industrijos vertinamos ne pagal ekonominės vertės indėlį, bet pagal jų įnašą į naujas idėjas,

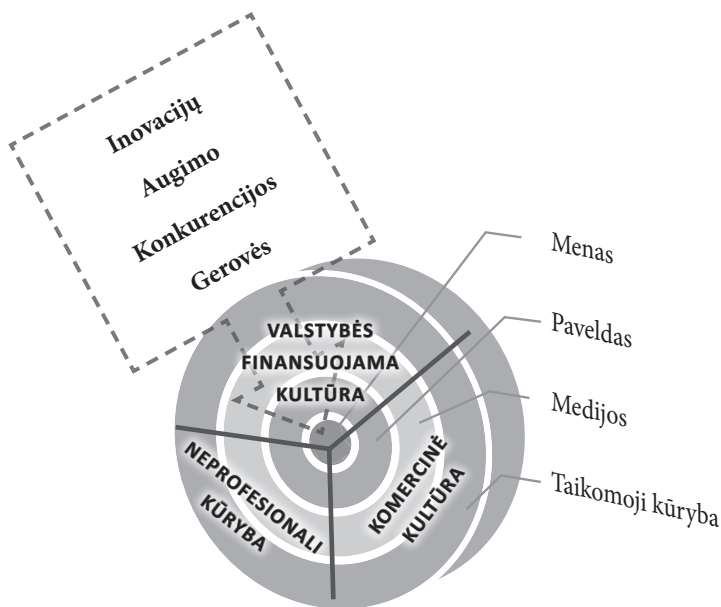
technologijas ir pokyčius. Kultūros ir kūrybinės industrijos dėl kūrybingumo reikšmės prilyginamos mokslo, švietimo ir technologijų kuriamiems efektams.

$$\frac{dBVP}{dKKI} \text{ neaiškus, } \frac{dU}{dKKI} \text{ neaiškus} \quad (1.5.)$$

Tokiu atveju, kultūros ir kūrybinės industrijos inicijuoja struktūrinius pokyčius, kurių efektas negali būti tiksliai prognozuojamas ir įvertinamas iš anksto.

1.3.4. Kultūros ir kūrybinių industrijų struktūrinis modelis

Kultūros ir kūrybinės industrijos dažniausiai yra apibrėžiamos pagal įvairius požymius suklasifikuotas veiklas (žr. 1.2. lentelė), tačiau apibendrinus teorinius kultūros ir kūrybinių industrijų struktūros modelius, galima teigti, kad gilesnei sektoriaus analizei yra būtina išsamesnė, negu vien veiklomis pagrįsta vertinimo schema. Apibendrinant koncentrinį ratų, kultūros ekologijos ir kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus poveikio ekonomikai modelius, galima teigti, kad šie modeliai turi daug bendrų dimensijų, tačiau skiriasi esminėmis savybėmis. Jų sąsają su aplinka (viešieji finansai, komercializavimas, socialinė aplinka) galima vaizduoti kaip trimatį kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus struktūrinį modelį (žr. 1.2. pav).

1.2. pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų struktūrinis modelis
Sudaryta autorės, remiantis Potts (2011), Holden (2015), Throsby (2008).

Šis modelis nurodo, kad sektorių sudaro daugybė kūrybinių veiklų, kurias galima skirstyti pagal išraiškos bei turinio koncentracijos panašumus (koncentrinių ratų modelis), kūrybos panaudojimo komercinį, nekomercinį ar neprofesionalų rezultatą (kultūros ekologijos koncepcija) ir įtaką socioekonominėi sistemai. Trimatis sektoriaus pavaizdavimas atskleidžia pagrindinius kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus veiklos bruožus: simbolinės reikšmės išraišką, komercinį pritaikymą bei kūrybinių veiklų atsiskleidimą įvairios meninės raiškos ir rinkos orientacijos formose, skirtingą tos pačios išraiškos veiklų funkcionavimą bei įtaką makroekonominiams rezultatams.

1.4. Kultūros ir kūrybinių industrijų poveikis ekonomikos augimui ir šalies gerovei

Kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius kuria dvejopo pobūdžio vertę: kultūrinę ir ekonominę (žr. 1.1.3.), taigi šio sektoriaus poveikis ekonomikos sistemai taip pat pasireiškia indėliu į ekonomikos augimo rodiklių dinamiką bei įtaka šalies gerovės pokyčiams. Šiuolaikinėje santvarkoje kultūra yra pripažįstama kaip ekonominės ir socialinės plėtros, įtraukiant ir gerovę, pagrindas (KEA European Affairs, 2015). Greta bendrų ekonominio augimo sąlygų (kainų stabilumas, efektyvus išteklių paskirstymas ir gyvenimo lygio kilimą užtikrinančios sąlygos) analizuojami ūkio struktūriniai pokyčiai, kurie užtikrina ekonomikos konkurencingumą ir integruotumą. Kultūros ir kūrybinių industrijų įtaka ekonomikos sistemai neapsiriboja reikšmingu indėliu kuriant darbo vietas bei plečiant ekonominių veiklų ribas, tačiau prisideda ir prie ekonominės, socialinės bei kultūrinės evoliucijos (Potts, 2011). Ne ekonominis sektoriaus poveikis socialinei plėtrai pastebimas šiose sferose: socialinė įtrauktis, marginalinių grupių integracija, naujų vertybinių sistemų kūrimas, kūrybingumo ir talento plėtra, kultūrinės įvairovės didinimas, nacionalinio identiteto išsaugojimas (Throsby, 2001; UNESCO, 2012). Kūrybinės šakos siejamos ne vien su ekonomine ir užimtumo nauda, tačiau skatina ir diversifikaciją ekonomikoje, pajamas, prekybą ir inovacijas (UNCTAD, 2010).

Kultūros ir kūrybinės industrijos tampa augimą stimuliuojančiu veiksniu, kuris leidžia diversifikuoti ekonomiką, generuoti pajamas bei kurti darbo vietas įvairaus ekonominio išsivystymo šalyse (UNESCO, 2014). Darydamas poveikį institucijų plėtrai, kūrybinis sektorius didesnę poveikį turi besivystančiose šalyse, kuriose instituciniai pokyčiai sąlygoja didesnę ribinę naudą (UNCTAD, 2010; UNCTAD, 2008; Potts, 2011). Daugelyje šalių fiksuojama, kad kūrybinė ekonomika auga sparčiau negu likę ekonomikos sektoriai (UNCTAD, 2010). Svarbu pabrėžti, kad kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus kiekybinių rodiklių vertė priklauso nuo pasirinkto industrijų klasifikacijos modelio (žr. 1.2.3.), kuris apsprendžia įtrauktų kūrybinių šakų skaičių. Dėl politinių priežasčių, siekiant pabrėžti sektoriaus svarbą (tai ypač galioja kultūros industrijoms), kiekybiniai vertinimai dažnai yra dirbtinai padidinami (Throsby, 2008).

Ekonominėje sistemoje auganti kūrybinio sektoriaus dalis generuoja pajamas ir kuria darbo vietas. Kompensuodama mažėjantį tradicinės pramonės šakų indėlį, ji išlygina bendrą ekonominę pusiausvyrą. Analizuojant kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus įtaką ekonomikos sistemai, galima išskirti tiesioginį, įvertinamą ekonominiais

rodikliais, ir netiesioginį poveikį ekonomikos plėtrai, pastarasis pasireiškia turizmo srityje, kūrybingumo pokyčiuose, formuojant vertybių sistemą (Beaumont, 2003). Vertinant kultūros ir kūrybinių industrijų indėlį į ekonomikos plėtrą, reikia atsižvelgti ir į netiesioginį, kiekybiškai neišmatuojamą poveikį gyvenimo kokybei, švietimui bei kultūriniam identitetui (UNCTAD, 2010). Sektoriaus (ypatingai kultūros) produkcija skiriasi nuo kitų industrijų; kuriama ir platinama tekstais ji veikia visuomenės pasaulio suvokimą (Hesmondhalgh, 2013). Kūrybinės industrijos rinkai pateikia inovacijas ir naujas sociokultūrinės reikšmes, kurios keičia visus kasdienio gyvenimo aspektus (Cooke ir de Propriis, 2011). Taigi ekonominė analizė turėtų apimti ir kultūros politiką, švietimą, miestų bei regionų plėtrą, medijas ir komunikaciją, darbo rinką ir intelektinės nuosavybės teisę (Throsby, 2012).

Remiantis mokslininkų (Potts, 2011; Caves, 2000; Towse, 2010; Cooke ir de Propriis, 2011; Pratt, 2009; Pratt ir Hutton, 2013; De Propriis, 2013; Sable ir Kling, 2010; Marco-Serrano ir kt., 2014; Frey, 2000; UNCTAD, 2008; Hesmondhalgh, 2013; KEA European Affairs, 2006; Tubadji ir kt., 2015; Florida, 2002; Florida, 2007; Throsby, 2010; Mossig, 2011; ir kt.) darbais ir ekonomikos rodiklių bei šalies gerovės dimensijų logika, kultūros ir kūrybinių industrijų poveikio rodikliai skirstomi į ekonomikos augimo ir šalies gerovės grupes (žr. 1.3. pav.).

1.3. pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų poveikis ekonomikos augimui ir šalies gerovei
Šaltinis: sudaryta autorės.

Kultūros ir kūrybinių industrijų poveikį ekonomikos augimo ir šalies gerovės rodikliams vertinančios studijos, dažniausiai apsiriboja sudarydamos rodiklių, kuriuose šis poveikis pasireiškia, sąrašą, o ne apibrėžia ir konceptualizuoja šį poveikį (UNESCO, 2012). Toliau pateikiama mokslinių šaltinių, analizuojančių kultūros ir kūrybinių industrijų poveikį ekonomikos augimui ir šalies gerovės plėtrai, apžvalga.

1.4.1. Kultūros ir kūrybinių industrijų poveikis ekonomikos augimui

Kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus pirminį poveikį galima matuoti tiesioginiu poveikiu bendrojo vidaus produkto ir užimtumo rodikliams ir multiplikatyviu netiesioginiu poveikiu kitiems sektoriams (UNCTAD, 2010). Kultūros ir kūrybinių industrijų įtaką ekonominiam augimui galima patvirtinti stebint išaugusias sektoriaus dalies ir bendro ekonominio vystymosi sąsajas (Piergiovanni ir kt., 2012). Kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius, kaip ir kiekvienas kitas ekonomikoje veikiantis sektorius, generuoja dalį **bendrojo vidaus produkto** bei kuria **pridėtinę vertę**. Dėl anksčiau aptartų kūrybinių industrijų apibrėžimų metodikų gausos, kiekvienos šalies kūrybinių industrijų sektorius įvertinamas skirtingais metodais, o tai apsunkina tarpvalstybinį palyginimą. Didžiausia vertinimo problematika atsiranda dėl to, kad kultūros ir kūrybinių industrijų šakų ekonominis funkcionavimas yra skirtingas.

Menai ir kultūros veiklos pasižymi ekonomiką stimuliuojančiu efektu, skatina turizmą ir turi įtakos regioniniam augimui bei užtikrina kūrybines darbo vietas. Žvelgiant griežtai iš ekonominės analizės perspektyvos, kultūros sektorius pasižymi **neefektyvumu**: produkcija pagrįsta žmogiškaisiais ištekliais, gamybos sektoriui būdingas neaugantis produktyvumas – kaštų liga, mažinanti konkurencinio pranašumo galimybes (Baumol ir Bowen, 1966). Dėl kuriamo produkto ypatybių, kultūros įstaigos susiduria su neprognozuojama ir nepastovia paklausa. Besirūpindamos edukacinėmis bei visuomenės skonio formavimo funkcijomis įstaigos nesistengia sekti plačiosios visuomenės kultūrinių poreikių. Vienas esminių kultūros sektoriaus iškraipymų – daugelio produktų paklausos kreivės yra žemiau negu kaštų kreivės (Potts, 2011; Caves, 2000; Towse, 2010; ir kt.). Daug žmogiškųjų resursų reikalaujančios kultūros produkcijos gamyba nors ir pasižymi masto ekonomija (Rosen, 1981), tačiau reikalauja didelių kaštų, o visuomenė nėra pajėgi mokėti kainos, padengiančios šiuos kaštus, – taigi kultūros įstaigų pajamos yra palyginti žemos ir nepastovios.

Šie kultūros sektoriaus iškraipymai yra baziniai kultūros ekonomikos vertinimo elementai (suvokiant sektoriaus ribas, rinkos neefektyvumą bei kultūros gamybos ir vartojimo ypatybes). Atsižvelgiant į tai, kaip ir į sektoriaus negebėjimą gauti pelno iš rinkos, sektoriaus kuriama produkcija priskiriama viešųjų gėrybių kategorijai – valstybinė sektoriaus priežiūra ir finansavimas leidžia pasiekti socialinį optimumą (Frey, 2000). Dauguma valstybinį finansavimą pagrindžiančių ekonominio poveikio studijų orientuojasi į trumpalaikio poveikio efektus: vartojimą, užimtumą, privačias ir viešąsias pajamas, tačiau pagrindiniu argumentu reikėtų laikyti nematerialiosiomis išraiškoms pastebimą ilgalaikio poveikio efektą šalies ar regiono gyventojams (Sable ir Kling, 2010).

Su valstybės parama kultūrai dalinai gali būti siejamas ir **kūrybinės darbo jėgos užimtumas** – tai viena dažniausiai pažymimų kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus ekonominės naudos dedamųjų (KEA European Affairs, 2006; UNCTAD, 2008; UNCTAD, 2010). Menininkų darbo pobūdis suteikia pirmenybę kūrybinei išraiškai, bet ne ekonominei naudai, o darbo rinka pasižymi nepastoviomis darbo sąlygomis ir žemu pajamų lygiu (Viešosios politikos ir vadybos institutas, 2013; Streiner ir Schneider, 2013), taigi kūrybiniame sektoriuje kuriamos darbo vietos ne vien prisideda prie bendrojo užimtumo, bet ir įdarbina jautrią ekonominiams pokyčiams kūrybinės darbo jėgos dalį.

Nors dalis kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus veiklų pasižymi ekonominiu neefektyvumu, likusioji sektoriaus dalis šį neefektyvumą geba kompensuoti **tarptautine prekyba, inovacijomis** bei **turizmo plėtra**. Inovatyvūs kultūros ir kūrybinių industrijų produktai tampa paklausūs tarptautinėje rinkoje. Tarptautinė prekyba yra pagrindinis kūrybinės ekonomikos elementas (UNCTAD, 2008). Dažniausiai prekybos privalumais pasižymi didžiosios šalys, lemiančios pasaulines tendencijas, tačiau ir mažosios šalys gali pasinaudoti savo unikalumu ir tarptautinės prekybos teikiama nauda. Sėkmingi kultūros ir kūrybinių industrijų pavyzdžiai pritraukia investicijas, taip pat formuoja šalies įvaizdį, didinantį investuotojų pasitikėjimą ir skatinantį investicijas ir į kitus sektorius. Skaitmeninės technologijos atlieka svarbų vaidmenį formuojantis naujoms kūrybingumo išraiškų formoms (KEA European Affairs, 2009). Kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius perleidžia kūrybines žinias į pramonės ir paslaugų sektorius, šie jas pritaiko inovacijų kūrimo procesuose. Kadangi kūrybinės veiklos yra inovatyvesnės už kitus gamybos ar paslaugų sektorius, tai kultūros ir kūrybinės industrijos ekonomiką veikia ne vien perduodamos kūrybines prekes ir paslaugas, bet ir įneša indėlį į kitų sektorių procesų ar produktų inovacijas (Cooke ir de Propriis, 2011). Kultūros ir paveldo objektai ir menų festivaliai tampa turistų traukos centrais. Šio pobūdžio turizmas teigiamai veikia ir kitus infrastruktūros objektus, kartu leidžia pasinaudoti intensyvaus turizmo teikiama privalumais.

Kultūros ir kūrybinių industrijų teorijos formavimasis neatsiejamas nuo to laiko ekonominio konteksto: dauguma esminių studijų (Florida, 2002; KEA European Affairs, 2006; UNCTAD, 2008; Throsby, 2001; ir kt.) analizavusių kultūros ir kūrybos poveikį ekonomikai, vykdytos ekonominio pakilimo laikotarpiu. Kuriant tvarios plėtros scenarijus įprasta atrasti ilgalaikę sėkmę sąlygojančius raktąžodžius. Plečiantis kūrybinių industrijų sektoriui, jais tampa kūrybingumas ir talentas. Pastarasis ekonomikos nuosmukis (2008-2014 m.) paskatino permąstyti daugelį ekonomikos teorijų, dėl to verta apžvelgti **kultūros ir kūrybinių industrijų funkcionavimą nestabilios ekonomikos laikotarpiu**. Kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus analizė ekonominio nuosmukio kontekste gali padėti atskleisti sektoriaus silpnąsias vietas bei pateikti išsamesnį sektoriaus ir ekonomikos sistemos sąryšio vaizdą. Recessijos pradžioje pradėti kelti kūrybinių industrijų eros pabaigos klausimai; svarstyta, ar sektoriaus iškilimas politinėse strategijose atsilauks nuosmukio nulemtomis sumažėjusio vartojimo ir valstybinio finansavimo sąlygomis (Pratt, 2009; Grodack ir Seman, 2013). Svarstytas ir labai optimistinis scenarijus, kad kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius gali būti struktūrinių problemų sprendimo būdas ir padėti valstybėms lengviau atsilaikyti prieš ekonominius iššūkius (Florida, 2010). Taip pat svarstyta, kad galbūt netgi reikėtų peržiūrėti sektoriaus statusą: sektorius jau yra nebe priklausomas nuo kitų veiklų, o pats generuoja pokyčius (Pratt, 2009).

Atlikdami kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus reakcijos į ekonomikos šokus empirinius vertinimus, dauguma mokslininkų (Stolarick ir Currid-Halkett, 2013; Gabe ir kt., 2013; Indergaard, 2013; Grodack ir Seman, 2013; De Propriis, 2013; Timberg, 2015; ir kt.) orientuojasi į užimtumo rodiklius. Jungtinėse Amerikos Valstijose atlikti empiriniai tyrimai atskleidė, kad kūrybinės klasės dydis ne tik stipriai koreliuoja su prieškriziniu augimu, bet ir vietovės, kuriose yra daugiau kūrybinės darbo jėgos, pasižymėjo mažesniais nedarbo rodikliais recesijos laikotarpiu (Stolarick ir Currid-Halkett, 2013). Kūrybinės darbo jėgos

nedarbas buvo mažesnis negu kituose sektoriuose (Indergaard, 2013; Grodack ir Seman, 2013). Remiantis matematiniais modeliais pagrįstais skaičiavimais, tai, kad asmuo priklausomo kūrybinei klasei, 2006-2011 metais tikimybę prarasti darbą sumažindavo 2 proc., lyginant su kitų profesijų atstovais (Gabe ir kt., 2013). Šiems sektoriaus svarbą užimtumui pabrėžiantiems tyrimams prieštarauja Timbergas (2013); jis teigia, kad kūrybiniai darbuotojai labiausiai pajuto ekonominio nestabilumo pasekmes. Vertinant kūrybinių darbuotojų užimtumą, reikėtų atkreipti dėmesį į netolygius nedarbo rodiklių pasiskirstymus tarp skirtingų profesijų (architektai ar dizaineriai neigiamus padarinius pajudo daug stipriau nei artistai) (Grodach ir Seman, 2013) bei regionų dydžius ir ypatybes (Stolarick ir Currid-Halkett, 2013; Currid-Halkett ir Stolarick, 2013).

Europos kūrybinio užimtumo tyrimai pateikia kitas tendencijas: kūrybinių darbuotojų užimtumas yra elastingesnis ir labiau sureagavo į pokyčius; labiausiai užimtumas smuko sektoriuose, kurie susiję su šiomis kūrybinių industrijų veiklomis – dizainas, reklama, leidyba (De Propriis, 2013). Gilesnė analizė įmanoma dekomponuojant sektorių: komercinės ir ne pelno siekiančios organizacijos skirtingai sureagavo į keliamus iššūkius, didėjo savanorių indėlis ne pelno institucijose, individai pradėjo ieškoti alternatyvų instituciniam įdarbinimui (Pratt ir Hutton, 2013). Europos mokslininkų tyrimuose pastebimi ne vien optimistiški vertinimai, bet randama ir įžvalgų, kad kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius į ekonominį nuosmukį sureagavo jautriau nei kiti sektoriai (De Propriis, 2013). Europos tyrimuose pabrėžiama sektoriaus dinamika: sektorius patyrė didesnę nuosmukį nei kiti ekonomikos vienetai, tačiau vėliau sugebėjo daug greičiau atsigauti negu likusi ekonomika (De Propriis, 2013; Pratt ir Hutton, 2013). Vartojimo išlaidos perkant sektoriaus prekes ir paslaugas sumažėjo ne tiek, kiek būtų galima tikėtis, o priežastis galėtų būti atskleista remiantis būtino vartojimo prekių logika – tai vartotojo poreikis atsipalaiduoti neramumų laikotarpiu (Pratt, 2009; Pratt ir Hutton, 2013).

Finansinio nuosmukio kontekstas atskleidė ekonomikos perstruktūravimo, diversifikacijos ir balanso poreikį (De Propriis, 2013). Kūrybinis sektorius atlaikė netradicinių sąlygų išbandymą, taip pat galėtų sumažinti nedarbą regionuose, pasižyminčiuose stipria kūrybine klase ir sugebančiuose atsigauti greičiau negu kiti ekonomikos sektoriai (De Propriis, 2013). Vis dėlto pastovumo stokojančios kūrybinės veiklos nesugeba išspręsti struktūrinių ekonomikos problemų ir ženkliai paveikti ekonomikos plėtrą.

1.4.2. Kultūros ir kūrybinių industrijų poveikis šalies gerovei

Kultūros ir kūrybinių industrijų kuriama kultūrinė vertė (žr. 1.1.3.) siejama su indėliu į šalies gerovės rodiklių plėtrą. Vietos kultūros gyvybingumas yra viena iš gerovės funkcijų (Tubadji ir kt., 2015). Kultūros ir kūrybinės industrijos apima daugelį gerovės visuomenės kultūros poreikių tenkinimo komponentų, o kultūros politikos tikslas – užtikrinti kiekvieno asmens galimybes naudotis kultūra, plėsti savo akiratį ir tenkinti intelektualius poreikius (KEA European Affairs, 2006).

Visuomenės nariai nebūtinai naudojami prieiga prie kultūros ir kūrybinių industrijų, tačiau žinojimas, kad jos egzistuoja (paveldas, nacionalinės institucijos) kuria **tautos identitetą**, pasididžiavimą nacionaline kultūra ir skatina išsaugoti ją ateities kartoms

(Frey, 2000; Sable ir Kling, 2010; Hansen, 1997). Tapatybės formavimasis sukuria bendrumo, priklausymo socialiniams dariniams, aplinkai ar tautai jausmą (KEA European Affairs, 2006). Remdama kalbų ir vietinių bendruomenių įvairovę, kultūra integruoja skirtingus gyventojų segmentus – taip stiprina socialinę sanglaudą ir įtraukimą (KEA European Affairs, 2006). Kultūros ir kūrybinės industrijos prisideda prie tvarios kultūrinės plėtros: kultūrinio paveldo, kalbų, ritualų, tradicijų ir artefaktų išsaugojimo (UNCTAD, 2008). Savita kultūra kuria valstybės įvaizdį ir didina žinomumą užsienyje, o tai veikia turizmo sektorių (Beaumont, 2003).

Kultūros ir kūrybinės industrijos skatina **socialinę sanglaudą**. Kultūrinio pobūdžio veiklos, bendri ritualai tampa bendruomenių jungtimi (Azevedo ir Barbosa, 2014), vienybės bei motyvacijos skatinamąja jėga (UNCTAD, 2008), taip pat skatina ir įsitraukimą į visuomeninius procesus (KEA European Affairs, 2009). Kūrybinių veiklų poveikis gali būti matomas ir mikro lygmeniu – saviraiška yra svarbi individų sveikatai, psichologinei būklei (UNCTAD, 2008) ir aukštai savivertei (KEA European Affairs, 2009). Kūrybinė veikla svarbi įtraukiant rizikos grupes (KEA European Affairs, 2009).

Politikos pokyčiai, remiantys kūrybines iniciatyvas veda į teigiamą kultūros ir kūrybinių industrijų bei **regionų raidos** sąsają įvertinimą (Garcia-Tabuena ir kt., 2011). Autorių tyrimai, atskleidę panašias tendencijas mikro ir makro lygiuose, leido išvesti sąsajas tarp kūrybiškos ir inovatyvios veiklos (kūrybinių industrijų sektoriaus pagrindas) ir regionų ekonominės plėtros. Charakterizuojant inovatyvias sistemas derinama sektorių nepriklausomybė ir tarpsektoriniai ryšiai tarp kultūros ir kūrybinių industrijų ir kitų sektorių (Mossig, 2011). Svarbų kultūros ir kūrybinių industrijų indėlį regionų plėtrai atskleidžia ir tai, kad kūrybinė veikla daro didelę įtaką žinių reikalaujančioms paslaugoms (De-Miguel-Molina ir kt., 2012). Kultūros ir kūrybinės industrijos turi potencialo paspartinti vietinę regeneraciją miesto ir kaimo vietovėse, kurti ekonominę diversifikaciją kaimo vietovėse ir tinkamai išnaudoti visus regiono resursus (Cooke ir De Propriis, 2011). Šis santykis gali būti žiedinio (angl. *circular*) ryšio pobūdžio: daugiau dirbančiųjų kūrybiniame sektoriuje generuoja didesnę gerovę, kuri skatina kultūros ir kūrybinių industrijų plėtrą (Marco-Serrano, ir kt., 2014).

Dalyvavimas kultūrinėje veikloje veikia visuomenės **kūrybinių mąstymą**, teigiamai atsiliepia vertybinių nuostatų formavimuisi bei kūrybingumo transformavimui į kitokio pobūdžio veiklas (Frey 2000; Throsby, 2010). Kultūros vartojimas ir dalyvavimas kultūrinėse veiklose mąstymą atveria naujų idėjų generavimui (KEA European Affairs, 2006); kultūros edukacija leidžia ugdyti talentus ir įgytus įgūdžius perduoti kituose sektoriuose. Auditoriją ugdanti kultūros edukacija didina ateities vartojimo perspektyvas ir skatina kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus plėtrą. Pasitelkiant kultūrinę veiklą mokyklose formuojamas vaikų požiūris ir vertybės (UNCTAD, 2008). Investicijos į švietimą priklauso nuo esamo kultūrinio kapitalo, taigi priklausomybė tarp kultūros ir kūrybinių industrijų yra abipusė (Tubadji ir kt., 2015). Kai kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriuje vyraujantis kūrybingumas perduodamas į kitus sektorius – tai lemia **inovacijų raidą** ir kūrybinius procesus diegia į verslo ir komunikacijos sistemas. Kultūros ir kūrybinės veiklos turi svarbią reikšmę ekonomikai, kai vertė kuriama per prekių ženklus, simbolius ir reikšmes (Hesmondhalgh, 2013; KEA European Affairs, 2009). Kultūros (tiek vertybių, tiek kultūrinės veiklos)

stimuliuojamas kūrybingumas veikia gyvenimo būdą, skatina vartojimą, veikia bendruomenių tarpusavio pasitikėjimą ir socialinį susitelkimą. (KEA European Affairs, 2009).

Kultūros sektoriaus veikla padeda propaguoti tolerancijos, demokratijos, žodžio laisvės, taikos ir kitas žmogiškąsias **vertybes** (KEA European Affairs, 2006). Kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus perduodamos vertybės didina visuomenės atvirumą, kūrybingumą, toleranciją ir su tuo susijusį naujų idėjų generavimą (Florida, 2007; Florida, 2002). Vietovės, pasižyminčios tolerantiškesniu ir atviresniu, moderniu kultūros kapitalu yra atraktyvesnės žmogiškojo kapitalo judėjimui ir pritraukia daugiau kūrybinių talentų (Tubadji ir kt., 2015; Florida, 2008). Tačiau, nors atvirumas yra svarbi plėtros sąlyga, labai diversifikuotos visuomenės gali sukurti daugiau konfliktų ir taip neigiamai veikti viešųjų gėrybių paskirstymą bei ekonomikos plėtrą (Tubadji ir kt., 2015).

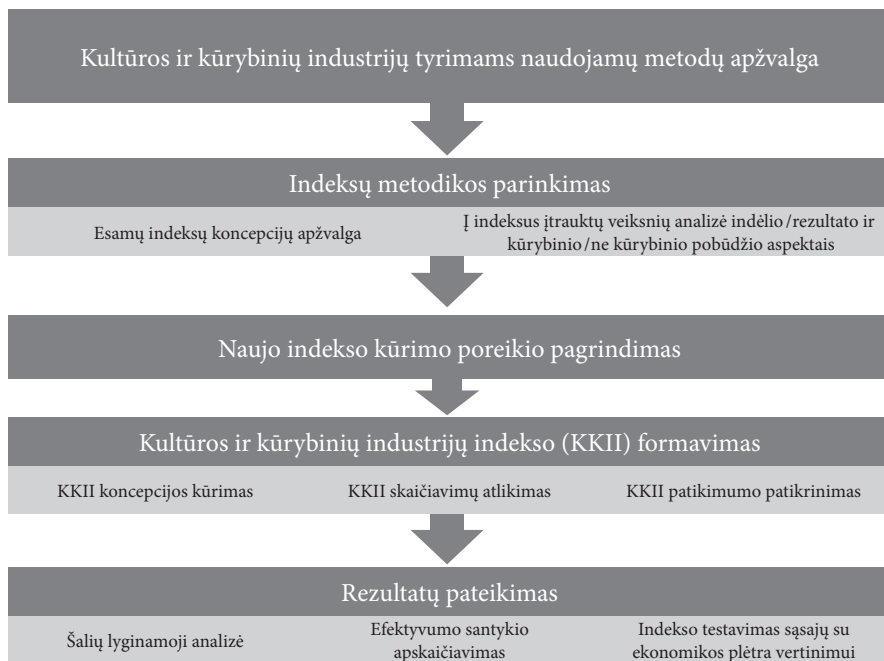
Kultūros ir kūrybinės industrijos siejamos su naujų reiškinių – **kūrybinės klasės** (žr. 1.1.2.) ir kūrybinių miestų formavimusi (Florida, 2002; Florida, 2007); jie lemia urbanizacijos ir infrastruktūros pokyčius, naujų verslo modelių kūrimą ir pasikeitusias visuomenės nuostatas bei vartojimo įpročius. Kultūros ir kūrybos įtaka pasireiškia urbanizacijos augimu ir kultūrinių kvartalų plėtra (Throsby, 2010). Miestuose kūrybinių industrijų klasteriai gali paspartinti inovacijų diegimą ir taip kurti spartesnio ekonomikos vystymosi mechanizmą, taigi kūrybinių industrijų sektoriaus plėtra galėtų padėti užtikrinti regioninę konvergenciją (Mossig, 2011).

Visos šios kultūros ir kūrybinių industrijų poveikio šalies gerovės plėtrai pasireiškimo sritys yra aprašomos mokslinėse studijose ir tyrimų ataskaitose, tačiau jų poveikis sunkiai įvertinamas. Toliau, disertacijos metodinėje dalyje, bus analizuojami kultūros ir kūrybinių industrijų kultūrinės ir ekonominės vertės ir įtakos vertinimo metodai, skirti sektoriaus sąsajų su ekonomikos plėtros dimensijomis nustatymui.

2. KULTŪROS IR KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ SEKTORIAUS VERTINIMO METODIKA

Pirmoje disertacijos dalyje teoriškai pagrįstas tyrimo objektas, pristatyti ir analizuoti kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimo aspektai. Apibendrinus teorijas ir empirinius tyrimus, suformuotas kultūros ir kūrybinių industrijų struktūrinis modelis, leidžiantis suvokti sektoriaus kompoziciją ir veiklų raiškos ypatybes. Įvertinus kompleksinę kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus sudėtį, matyti, kad kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo modelis turi apimti ne vien ekonominio vertinimo metodus, bet ir atsižvelgti į sektoriuje kuriamą kultūrinę vertę.

Metodinėje disertacijos dalyje pristatomi teorinių (sektoriaus apibrėžtis, kultūros ir ekonominės vertės dedamosios, sąsajos su ekonomikos sistema ir kt.) bei taikomųjų (esamų metodikų apžvalga, naujos metodikos formavimas ir empirinis pritaikymas) metodų sintezė, būtina kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimui. Kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo modelio paieška atskleidžiama pateiktoje tyrimo loginėje schemoje (žr. 2.1. pav.), kurioje matomas modelio sudarymo eiliškumas: esamų metodikų apžvalga, indekso instrumento pasirinkimo argumentai, poreikio kurti naują indeksą pagrindimas ir pateikiama Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso apskaičiavimo metodika. Apžvelgus esamas metodikas ir įvertinus tai, kad jos nepakankamos kultūros ir kūrybinių industrijų analizei, parenkamas indekso metodas, gebantis vienu rodikliu apimti multidimensinius veiksnius ir pateikti už didelius duomenų masyvus lengviau interpretuojamą, daug informacijos savyje talpinantį sudėtinį rodiklį. Pasirinkus indekso naudojimo metodiką, pirmiausia apžvelgti esami indeksai, skirti kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimui, ir atskleidus jų ribotumą (per didelis su kūrybinėmis veiklomis nesietinų veiksmų skaičius ir indėlių atskleidžiančių rodiklių įtraukimas), pagrįstas autorinio indekso kūrimo poreikis. **Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas (KKII)** tampa pagrindiniu kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo modelio elementu ir leidžia įgyvendinti tyrimo uždavinius. Sukūrus KKII ir patikrinus jo reprezentatyvumą, empirinėje dalyje, remiantis naujai suformuotu indeksu, pateikiami taikomieji Europos Sąjungos kultūros ir kūrybinių industrijų tyrimai.

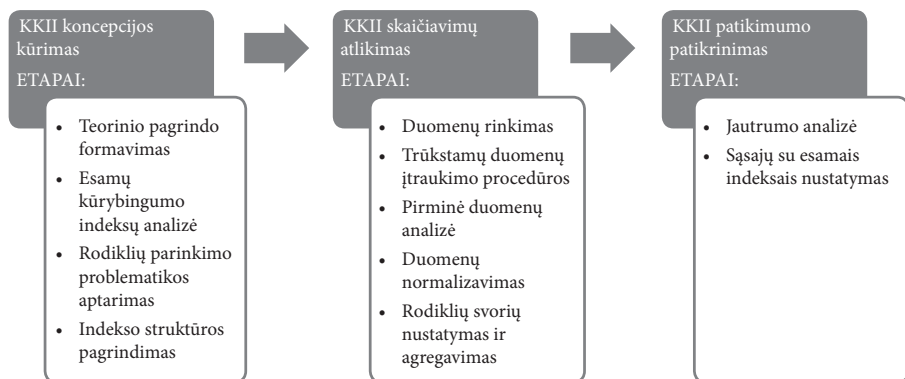
2.1. pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo modelio sudarymo schema
Šaltinis: sudaryta autorės.

KKII yra naujas statistinis modelis kultūros ir kūrybinių industrijų analizei, skirtas prisidėti prie kultūros ir kūrybinių industrijų įvertinimo problemų sprendimo. KKII yra skirtas išimtinai **kūrybinių veiklų analizei** kultūrinės ir ekonominės vertės aspektais, iš esamų kūrybingumo vertinimo indeksų KKII išsiskiria fokusu į **rezultato veiksnius**. Indeksas formuojamas **laiko eilučių** pagrindu, tai ne tik užtikrina tarplaikinį duomenų palyginamumą, bet ir praplečia kūrybinio sektoriaus poveikio vertinimo metodų galimybes. KKII formuojamas siekiant perteikti kompleksinio kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus ypatybes, skirtingas veiklų pasireiškimo sritis ir nevienalytį ekonominį rezultatą. Taigi kuriamo indekso, kiekybiškai išreiškiančio kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių, tikslai susiję su sektoriaus įvertinimu bei sąsąjū su socioekonominiais rodikliais atskleidimu. **Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksui iškeliami tikslai:**

- Skirtingų kūrybingumo pasireiškimo sričių analizė;
- Įvairių kūrybinių veiklų indėlio į ekonomiką atskleidimas;
- Europos Sąjungos šalių kūrybinio gyvybingumo vertinimas;
- Europos Sąjungos šalių kūrybinių industrijų sektorių lyginamoji analizė ir plėtros perspektyvų prognozė.

Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso konstravimo logika (žr. 2.2. pav.) kuriama remiantis OECD pateiktais sudėtinių rodiklių formavimo etapais (OECD, 2008). Metodika sudaroma iš trijų dalių: kuriama koncepcija (apibrėžianti indekso pagrindimą ir struktūrą),

atliekami skaičiavimai (pateikiamas matematinis indekso apskaičiavimo aparatas) ir vykdoma patikimumo patikra (apimanti indekso metodinę patikrą ir užtikrinanti jo statistinį patikimumą). Disertacijoje kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas apskaičiuojamas visoms Europos Sąjungos šalims, tačiau indekso sudarymo metodika galėtų būti adaptuojama ir pritaikoma ir globaliam kultūros ir kūrybinių industrijų indeksui.

2.2. pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso formavimo logika

Šaltinis: sudaryta autorės.

Kiekviena indekso formavimo metodikos dalis sudaryta iš atskirų etapų, turinčių tarpinius rezultatus, būtinus kitų metodikos žingsnių vykdymui. Indekso **koncepcijos kūrimo** dalis skirta užtikrinti, kad kuriami kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus įvertinimo metodai adekvačiai įvertintų norimą reiškinį. Teorinį KKII pagrindimą apima kultūros ir kūrybinių industrijų koncepcijos, kultūrinės ir ekonominės vertės teorijos ir empiriniai kūrybingumo tyrimai. Koncepcinės dalies veiksmai susiję su indekso idėjos suformulavimu, naujumo ir reikšmingumo pagrindimu bei idėjos perteikimu per indekso schemą ir parinktų rodiklių sąrašą. **Skaičiavimų atlikimo** dalyje atliekami indekso duomenų rinkimo bei skaičiavimo darbai, šios dalies žingsniai apima patikimo ir statistiškai reikšmingo duomenų masyvo sukūrimą, duomenų masyvo papildymą trūkstamas reikšmes pakeičiant ekonometriniais metodais apskaičiuotomis reikšmėmis, nekoreguotų duomenų analizę, matavimo vienetų bei masto įtakos pašalinimą, tinkamiausios indekso struktūros parinkimą ir galutinį indekso reikšmių apskaičiavimą. Atsižvelgiant į įvade aptartą statistinių duomenų problematiką, formuojant indeksą didelis dėmesys skiriamas duomenų rinkimui ir jų patikimumo ir palyginamumo užtikrinimui. Kadangi indeksas pasižymi nauju požiūriu į kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimą ir atsisako kitų indeksų naudojamų struktūrinių elementų, išauga indekso patikros – **patikimumo patikrinimo** dalies – svarba. Joje atliekama indekso metodinė diagnostika ir indekso idėjos patikra, lyginant jį su esamais kūrybingumo indeksais.

Toliau, apžvelgiant esamas kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo metodikas ir įvertinus jų nepakankamumą siekiant disertacijos tikslo, argumentuojamas Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso poreikis ir išsamiai aprašomi kiekvienos indekso kūrimo dalies žingsniai.

2.1. Indekso metodikos parinkimo argumentacija

Siekiant sukurti kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimo modelį, pirmiausiai atliekama esamų metodologinių nuostatų analizė, vertinant jau sukurtų metodų pritaikymo sektoriaus tyrimui galimybes. Empiriniuose tyrimuose kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimams naudojamas platus metodų spektras, apimantis statistinės analizės, veiklos efektyvumo vertinimo ir netiesioginio poveikio vertinimo įrankius. Atlikta sektoriaus vertinimo metodų apžvalga leido nurodyti metodų nepakankamumą visapusiškai kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus analizei ir pagrįsti indekso, kaip sektoriaus vertinimo būdo, pasirinkimą.

Indeksas – tai kompleksinis rodiklis, talpinantis skirtingus reiškinius aprašančią statistinę informaciją ir galėtų būti tinkamas instrumentas kompleksinio kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimui. Praktikoje nesukurtas kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių vertinantis indeksas, dėl to analizuoti kiti, kultūros ir kūrybinių industrijų moksliniuose darbuose sutinkami indeksai, kurie sektorių atskleidžia per kūrybingumą, kūrybinę ekonomiką, kūrybines erdves ar inovacijas. Ir nors šie sudėtiniai rodikliai yra naudojami kūrybinių veiklų analizei, apžvelgus į indeksus įtrauktus veiksnius, matyti, kad jie apima ne vien kūrybines veiklas ir yra per platus kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimui. Taip pat išryškėja indeksų problematika integruoto indėlio ir rezultato veiklų atspindėjime, neleidžianti aiškiai atskirti kūrybinį sektorių stimuliuojančius reiškinius nuo kultūros ir kūrybinių industrijų veiklų sukurto rezultato.

Kadangi disertacijos mokslinė problema siejama su kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus įvertinimo aspektu, o gauti įverčiai sudarytų prielaidas būsimam kūrybinio sektoriaus poveikio matavimui, kuriamas indeksas apima išimtinai kultūros ir kūrybinių industrijų veiklų **rezultato veiksnius**. Remiantis šia logika sukurtas Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas, skirtas išmatuoti kūrybinių veiklų rezultatą.

Toliau, plačiau apžvelgus esamus kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo modelius, disertacijos tyrimui parenkamas indekso metodas, o įvertinus esamų kūrybines veiklas vertinančių indeksų ribotumą, argumentuojama autorinio indekso kūrimo būtinybė.

2.1.1. Kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo metodų apžvalga

Kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus išskirtinė ypatybė – sektoriaus kuriama ekonominė ir kultūrinė vertė (žr. 1.3.3.), taigi sektoriaus vertinimo metodika taip pat turi apimti abu elementus ir apjungti ekonominio ir neekonominio vertinimo metodus. Kultūros ir kūrybinėms industrijoms vis dažniau tampant akademiinių bei taikomųjų tyrimų objektu, sektoriaus indėlis, svarba ar poveikis ekonomikai tampa vis dažniau analizuojamais klausimais, tačiau tyrimai dažniausiai grindžiami vien statistine aprašomąja analize (UNESCO, 2012).

Kultūros ir kūrybinių industrijų indėlis į ekonomikos augimą dažniausiai įvertinamas naudojant **struktūrinės analizės metodus**, kurie susiję su sektoriaus ir jo šakų kuriamo bendrojo vidaus produkto, pridėtinės vertės ir užimtumo rodikliais ir įmonių veiklos analize (UNESCO, 2012). Kultūros veiklų indėlio į bendrąjį vidaus produktą, užimtumo ir namų

ūkio išlaidų santykiniai rodikliai kaip pagrindiniai kultūros sektoriaus įtakos ekonomikai matavimo būdai, nurodomi ir UNESCO kultūros rodiklių formavimo vadove (UNESCO, 2014). Atsižvelgiant į kūrybinio sektoriaus (ypatingai kultūros industrijų) ypatybes, užimtumo rodiklis rodo sektoriaus, kaip darbo vietų kūrėjo, galimybes ir ekonomikos pokyčiams jautrios darbo jėgos įtraukimą į darbo rinką. Sektoriaus sukuriamos pridėtinės vertės rodiklis parodo gamybos galimybes, tačiau neįtraukia rinkos procesuose neatsispaudusių veiklų, taip pat ir netiesioginio poveikio naudos (kurią nulemia turizmo plėtra, kultūros aplinkos kūrimas ir paveldo išsaugojimas) kitiems sektoriams (UNESCO, 2014). Vertinant įtaką ekonomikos plėtros socialinei dimensijai sudaromi statistiniai rodikliai, atspindintys švietimo, socialinio dalyvavimo, lyčių lygybės, valdymo, komunikacijos ir paveldo dimensijas (UNESCO, 2014). Tokio pobūdžio rodikliai gali parodyti sektoriaus dydį ir šalies ekonomikos struktūrą, tačiau jie neatskleidžia poveikio, jo krypties ir intensyvumo.

Struktūrinės analizės metodika dažniausiai naudojama ir tarptautinių organizacijų (UNESCO, KEA) taikomuosiuose tyrimuose, ir nacionaliniuose Europos Sąjungos šalių vertinimuose. Dauguma šalių (tarp jų ir Lietuva) vertinimui naudoja produkcijos arba **vertės kūrimo grandinės** požiūrį; kai kur (Austrija, Vokietija, Didžioji Britanija, Šveicarija) naudojamas trijų sektorių modelis, sektorių dalinantis į privatų, ne pelno ir viešąjį (UNESCO, 2012). Atliekant statistinius vertinimus svarbu atkreipti dėmesį, kad kultūros ir kūrybinių industrijų kiekybinių rodiklių vertė priklauso nuo pasirinkto industrijų klasifikacijos modelio (žr. 1.2.3.), apsprendžiančio įtrauktų kūrybinių šakų skaičių, – dėl to sudėtinga atlikti šalių, naudojančių skirtingas sektoriaus ribų apibrėžtis, tarpusavio palyginimus (UNESCO, 2012).

Struktūrinė analizė gali būti papildoma sektoriaus šakas vertinant įvairiais aspektais: atliekant įmonių statistinę analizę ar atskirų šakų **ekspertinį vertinimą** (Lietuvos kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacija, 2014). Ekspertinis vertinimas dažnai naudojamas formuojant kultūros politikos gaires, ieškant kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus potencialo išnaudojimo galimybių (European Commission, 2010). Šis metodas yra naudingas sektoriaus pažinimui, funkcionavimo sampratų formavimui ir tolimesnių tyrimų pagrindimui, tačiau jo taikymas tampa per daug sudėtingas, kai analizuojamos ne atskiros šakos, o visas kompleksinis kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius.

Papildomos informacijos apie kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių suteikia **multiplikatorių analizė**, paremta indėlio ir rezultato (angl. *input – output*) sąsajų nustatymu. Tokiu atveju galima nustatyti kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus tendencijas, finansinius efektus paklausai ir pasiūlai ir struktūrinius pokyčius, apskaičiuojant gamybos, užimtumo, pridėtinės vertės ar pajamų mokesčių multiplikatorius (UNESCO, 2012). Kultūros ir kūrybos, kaip multiplikatyvinį efektą turinčio sektoriaus, analizė galėtų tinkamai paaikškinti sektoriaus indėlį, tačiau šie metodai naudojami retai (modeliai naudojami JAV, Kanadoje, Tailande, Singapūre), nes duomenų surinkimo būdas (daugeliu atveju duomenis reikia gauti apklausų būdu) yra sudėtingas ir mažai patikimas (UNESCO, 2012).

Sektoriaus vertinimui galimi kiti ekonominės analizės metodai: **Cobb-Douglas gamybos** funkcijomis paremti ir **pusiausvyros** modeliai, tačiau kol kas tik svarstomos šių metodikų pritaikymo galimybės, o nepakankant statistinių duomenų modeliai nėra pritaikomi praktikoje (UNESCO, 2012).

Kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius apibūdinamas ne vien rinkos procesais, bet ir kultūrine produkcijos verte, edukacine veikla, vertybių formavimu ir perdavimu, kultūros poreikių tenkinimu ir kt. Šis poveikis dažniausiai yra aprašomojo ir paaiškinamojo pobūdžio, o ne pagrįstas aiškiais kiekybiniais įvertinimais. Siekiant įvertinti ne vien ekonominę produkcijos vertę, bet ir ne rinkos procesuose atsirandančias vertes ir sektoriaus netiesioginių poveikį, kultūros ir kūrybinių industrijų (dauguma metodų taikoma kultūros sektoriui) institucijų vertinimo metodai remiasi **kontingento vertinimo metodu** (angl. *Contingent valuation method*, toliau – CVM); jis pagrįstas pasirinkimų eksperimentais (angl. *Choice experiment*) ir leidžia kiekybiškai įvertinti rinkoje neįvertinamus aspektus kaštų-naudos analizei (Bateman ir Willis, 1999). CVM metodika pirmiausia pasitelkta gamtonaudos ekonomikos vertinimuose, tačiau, esant sektorių panašumui ekonominę nuostolį viršijančios nematerialiosios naudos aspektu, ji tinkama ir kultūros sektoriaus analizei. Kultūros sektoriaus tyrimuose ši metodika dažniausiai taikoma archeologinių vietų ir paveldo analizei, rečiau – menų ir muziejų atvejams, epizodiškai pasitaiko institucijų (teatrai, bibliotekos, visuomeniniai transliuotojai) vertinimų (Noonan, 2003; Hansen, 1997; Sable ir Kling, 2001; Gomez Zapata ir kt., 2016; Budzinski ir Czajkowski, 2016; Travers ir kt., 2016; Machado ir kt., 2016; ir kt.). Kultūros sektoriaus šakos ar objektai gali būti įvertinami apklausų metodais, išsiaiškinant gyventojų norą mokėti (angl. *Willingness to pay*) už kultūros objektų egzistavimą ar išsaugojimą arba norą priimti (angl. *Willingness to accept*) kultūros sistemos pokyčius (pvz., kultūros objektų atsisakymas), išreiškiamus kompensacijos dydžiu už praradimus (Bateman ir Willis, 1999). Į kontingento vertinimo tyrimus įtraukiamas ir **kelionės kaštų** (angl. *travel costs*) vertinimas (Poor ir Smith, 2004; Melstrom, 2014; Willis, 2012; Budzinski ir Czajkowski, 2016): vartotojų kelionei į kultūros objektą išleistą sumą traktuojantis kaip vieną iš rinkos procese nematomų išlaidų elementų, kuri vartotojas sutinka sumokėti už galimybę apsilankyti kultūros objekte. Šie netiesioginio vertinimo modeliai yra tinkami nustatyti kultūrinę vertę, tačiau neapėmia visų ekonominių charakteristikų (Throsby, 2008), taigi šie vertinimai yra sudėtinė, bet ne vienintelė kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimo proceso dalis. Kontingento vertinimo metodika tinkama kultūros produktų ar paslaugų ir atskirų institucijų vertinimui (Budzinski ir Czajkowski, 2016), nes vartotojas tokiu lygmeniu sugeba įvertinti kultūros vartojimo preferencijas.

Apžvelgti kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimo metodai atskleidžia skirtingus kompleksinio sektoriaus įvertinimo būdus. Kūrybinių veiklų sukuriama produkto apskaičiavimui tinkami struktūrinės analizės metodai neatskleidžia sukuriamos kultūrinės vertės ir susiduria su problema, jog nepakanka statistinių duomenų ir jie yra nepalyginami. O kūrybinę vertę galintis apibrėžti kontingento vertinimo metodas arba ekspertinis vertinimas reikalauja labai didelių resursų ir yra tinkamesnis atskirų šakų, bet ne viso jų komplekso vertinimui. Disertacijoje kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimui siūlomas sudėtinių rodiklių – **indeksų** metodas, kuris leidžia agreguoti kelių dimensijų procesus į vieną, daug informacijos savyje talpinantį rodiklį. Tai ypač svarbu kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriuje, nes vienas rodiklis, pavyzdžiui, sektoriaus sukurta pridėtinė vertė, nėra pakankamas kompleksiniam kūrybinių veiklų vertinimui. Sudėtiniai rodikliai pripažįstami kaip naudingas strateginės analizės ir viešosios komunikacijos įrankis, padedantis nustatyti politikos prioritetus, stebėti procesus ir atkreipti dėmesį į tam tikras

problemas (OECD, 2008). Indeksai, galintys apibrėžti daugelį veiksnių, leidžia atspindėti skirtingas reiškinių dimensijas, taip pat jie yra vertingi šalių lyginamojoje analizėje – tai yra esminės priežastys, pagrindžiančios indeksų naudojimą kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimui. Toliau pateikiama indeksų panaudojimo kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus analizei apžvalga ir argumentuojama naujo indekso kūrimo būtinybė.

2.1.2. Kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo indeksų apžvalga

Kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimui yra sukurta nemažai indeksų ir jų plėtinių, skirtų konkrečioms regionams. Indeksai tarpusavyje skiriasi tuo, kokią svarbą suteikia skirtingoms sritims, taip pat įtrauktų veiksnių skaičiumi ir analizuojamų šalių skaičiumi. Toliau pateikiami šeši pagrindiniai kultūros ir kūrybines industrijas vertinantys indeksai (pagal kūrybingumą, kūrybines industrijas, kūrybinį miestą ir kūrybinę ekonomiką). Šių indeksų pavadinimuose nėra kultūros ir kūrybinių industrijų formuluotės, tačiau šie terminai sutinkami indeksus apibūdinančiuose raktažodžiuose. Šie indeksai dažniausiai minimi mokslinėje literatūroje; taigi jie parinkti dėl įgyto akademinio ir taikomojo pripažinimo ir globalaus taikymo masto.

1. **Globalus kūrybingumo indeksas** (angl. *Global Creativity Index*) (Martin Prosperity Institute, 2011; Martin Prosperity Institute, 2015) yra 2002 m. Floridos pristatytos pirmosios kūrybingumo matavimo koncepcijos plėtinys. Indeksas remiasi kūrybinės klasės teorija ir pabrėžia ypatingą kūrybingumo poveikį ekonomikos rezultatams (Florida, 2002). Šis indeksas sudaromas iš trijų sudėtinių rodiklių „T“ kūrybingumui matuoti: talentas, tolerancija ir technologijos. Indekso idėja daug dėmesio skiria tolerancijai; empiriniai tyrimai parodė šio indekso sąsajas su ekonomikos plėtra, pasitenkinimu gyvenimu ir pajamų nelygybe, tačiau kompleksiniam vertinimui indeksas apima per mažai rodiklių (į 2015 m. indekso versiją įtraukiami 6 rodikliai), taip pat neįtraukiami ekonominį poveikį ir konkurencingumą rodantys dėmenys. Indeksas yra plačiai pritaikytas empiriškai: juo remiantis, atliktas daugelio pasaulio šalių kūrybingumo vertinimas.
2. **Europos kūrybingumo indeksas** (angl. *European Creativity Index*) (KEA European Affairs, 2009) apima įvairius veiksnus, kurie prisideda prie Europos Sąjungos kūrybinio sektoriaus plėtos. Indeksas savyje talpina kūrybingumo, inovacijų ir ekonominio poveikio rodiklius, taip pat pabrėžia kultūros reikšmę, įtraukiant menų ir kultūros elementus. Indeksas apima 32 rodiklius, suskirstytus į žmogiškojo kapitalo, atvirumo, kultūrinės aplinkos, technologijų, valstybinio reguliavimo ir kultūros produkcijos kategorijas. Nors indeksas išsamiai apibrėžia daugelį kūrybingumo kategorijų, dėl vieningos statistikos sistemos jis gali būti naudojamas tik Europos Sąjungos šalių palyginimui ir analizei, ir jį yra sudėtinga adaptuoti kitoms pasaulio valstybėms. Kol kas Europos kūrybingumo indeksas yra tik metodikos pavyzdys: nors pateikta aiški indekso formavimo eiga, jo empirinio taikymo KEA nėra atlikusi.
3. **Honkongo kūrybingumo indeksas** (angl. *Hong Kong Creativity Index*) (Hong Kong Special Administrative Region Government, 2004) skirtas išmatuoti kūrybingumą veikiančius veiksnus ir įvertinti poveikį vietovės kūrybingumo augimui.

Šis indeksas remiasi 5 K koncepcija: žmogiškuoju kapitalu, struktūriniu arba instituciniu kapitalu, kultūriniu kapitalu, socialiniu kapitalu ir šių kapitalo formų veikiamu kūrybingumo rezultatu. Indeksas yra sudėtingas, nes apima daugelį rodiklių (įtraukti 88 rodikliai), o dėl didelio rodiklių skaičiaus rinkti duomenis tampa problematiška.

4. **Kūrybinės ekonomikos indeksas** (angl. *A Composite Index of Creative Economy*) (Bowen ir kt., 2006) suformuotas regionų kūrybinio potencialo analizei. Kūrybiniu aspektu šiuo indeksu įvertinti regionai: Katalonija (Ispanija), Flandrija (Belgija), Lombardija (Italija) ir kt. Indeksas apima tris pagrindines dedamąsias: inovacijos, antreprenybtė ir atvirumas. Į šias kategorijas įtraukti 9 rodikliai, kurių nepakanka bendram kūrybingumo įvertinimui.
5. **Kūrybinio miesto indeksas** (angl. *The Creative City Index*) (The ARC Centre of Excellence for Creative Industries and Innovation, 2012) yra būdas matuoti ir reitinguoti įvairių šalių kūrybinius miestus. Indeksas remiasi 72 rodikliais, suskirstytais į aštuonias kategorijas: kūrybinių industrijų mastas, mikro produktyvumas, kultūros infrastruktūra ir potyrių ekonomika, vartotojų dalyvavimas kultūros gyvenime ir išlaidos kultūrai, valstybinė parama, žmogiškasis kapitalas, globali integracija, atvirumas ir tolerancija. Šio indekso bandomąja versija įvertinti šie miestai: Brisbanas ir Melburnas (Australija), Berlynas ir Brėmenas (Vokietija), Kardifas ir Londonas (Didžioji Britanija).
6. **Kūrybinės erdvės indeksas** (angl. *Creative Space Index*) (Correia ir Costa, 2014) yra vienas naujausių kūrybingumo matavimo indeksų. Į indeksą įtraukti 37 rodikliai, suskirstyti į 9 kategorijas: talentas, atvirumas, kultūrinė aplinka ir turizmas, technologijos ir inovacijos, kūrybinės industrijos, valstybinis reguliavimas, antreprenybtė, pasiekiamumas, gyvybingumas. Šiuo indeksu atliktas Europos Sąjungos šalių kūrybinių erdvių vertinimas.

Minėtų indeksų idėja ir metodika yra pritaikoma ir mažų Europos šalių kūrybingumui matuoti, tokie pavyzdžiai galėtų būti Čekijos (Klaudova ir Chwaszcz, 2014), Slovakijos (Petrikova ir kt., 2015) ir Ispanijos (Rodriguez Ramos ir kt., 2016) kultūros ir kūrybinių industrijų indeksai. Šie indeksai analizuoja atskirų regionų situaciją ir yra skirti nacionalinei kūrybinio sektoriaus analizei, taip pat atskirų regionų palyginimui. Čekijos **Kūrybinių industrijų indeksas** (angl. *Index of Creative Industry – CII*) remiasi užimtumo ir gamybos rodikliais. Diskutuotina šakų priskyrimo sektoriui logika (nors teigiama, kad remiamasi DCMS klasifikacija, į indeksą neįtrauktos su menais susijusios veiklos, tačiau įtraukta veterinarijos veikla). Šis indeksas nuo kitų apžvelgtų indeksų išsiskiria tuo, kad jame naudojami vien rezultatą parodantys rodikliai. **Slovakijos kūrybingumo indeksas** (angl. *Creativity index in Slovak Republic*) remiasi Globaliu kūrybingumo indeksu (taigi indekse yra ir indėlio, ir rezultato rodikliai), tačiau į skaičiavimus įtraukiamas ne visas originalaus indekso rodiklių rinkinys, o tik prieinami regionų statistikos duomenys. Ispanijos **Sudėtinis kūrybingumo indeksas** (angl. *Composite index of creativity*) yra Ispanijos regionams adaptuota Europos kūrybingumo indekso versija: rodikliai parenkami atsižvelgiant į šalies specifiką ir duomenų gavimo galimybes. Indeksų pritaikymo regionams

pavyzdžiai rodo, kad jie gali būti naudojami ir vietinių kultūros ir kūrybinių industrijų analizei, regionų plėtros galimybės ir regionų konvergencijos problemoms nustatyti.

Vienas naujausių kūrybingumo indeksų pavyzdžių – **Kūrybinės aplinkos indeksas** (angl. *The Creative Environment Index*) (Valiati ir Lohmann Cauzzi, 2016), skirtas Lotynų Amerikos ir Europos šalių palyginimui. Indeksas orientuojasi į aplinkos veiksnius, suskirstytus į keturias grupes: kultūros išteklių, socioekonominės plėtros, verslo aplinkos ir rinkos. Indeksas apima labai skirtingų lygių rodiklius, tokius kaip BVP, tolerancija, įvairūs technologijų kūrimo ir naudojimo duomenys, išsilavinimas, turizmas ir kt. Rodiklių sąrašas yra labai platus, dauguma jų orientuojasi į kūrybingumą sąlygojančius bendruosius veiksnius, tačiau yra ir keletas veiksnių, nurodančių rezultatą (patentų skaičius, kultūros objektai, kultūros prekių ir paslaugų eksportas). Nors tarp šio indekso raktažodžių įtraukta kūrybinė aplinka ir kultūros ekonomika, tačiau Kūrybinės aplinkos indeksas galėtų būti priskirtas kūrybingumo plačiaja prasme kategorijai, nes dauguma veiksnių nėra orientuoti į kultūros ir kūrybines industrijas (pvz., naudojami bendrieji išsilavinimo rodikliai, o neįtraukiami rodikliai susiję su kūrybiniu išsilavinimu ir meno mokyklomis).

Kūrybingumo vertinimui gali būti naudojami ne vien indeksai, bet ir jų dedamosios. Vienas pavyzdžių – **Globalaus inovacijų indekso Kūrybinio rezultato subindeksas** (angl. *Global Innovation Index, Creative Outputs Pillar*) (INSEAD, 2014). Indeksas pabrėžia esminę inovacijų svarbą ekonomikos augimui ir bendrai visuomenės gerovei, o kūrybinio rezultato dalis akcentuoja kūrybinio rezultato reikšmę. Kūrybinis rezultatas vertinamas naudojant 13 rodiklių, kurie yra sugrupuoti į tris kategorijas: nematerialusis turtas, kūrybinės prekės ir paslaugos, *on-line* kūrybingumas. Šiuo, kasmet atnaujinamu, indeksu atliekamas beveik visų pasaulio šalių inovacijų (tarp jų ir kūrybinio rezultato) vertinimas.

Pateikti kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių atspindintys indeksai pasižymi skirtingomis, tik iš dalies persidengiančiomis charakteristikomis. Siekiant įvertinti esamų indeksų reprezentatyvumą, toliau atliekama esamų kultūros ir kūrybinių industrijų indeksų veiksnių analizė, kuri atskleidžia bendras indeksų sandaros tendencijas ir kiekvieno indekso apibrėžiamas dimensijas.

2.1.3. Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksų sudėties vertinimas

Į nagrinėtus indeksus įtrauktų rodiklių skaičius ir rodiklius apibrėžiančių kategorijų gausa pagrindžia sudėtingą kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo procesą (žr. 2.1. lentelė). Norint įvertinti Kūrybinio miesto, Kūrybinės ekonomikos, Europos kūrybingumo, Globalaus kūrybingumo, Honkongo kūrybingumo ir Kūrybinės erdvės indeksų panaudojimo kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimui galimybes, atlikta į juos įtrauktų veiksnių analizė, remiantis apimamų dimensijų, rezultato pasireiškimo ir kūrybinės orientacijos aspektais.

Pirmiausia indeksai analizuoti pagal jų veiksnių priskyrimą **indėlio** (angl. *input*) ir **rezultato** (angl. *output*) kategorijoms. Indėlio veiksniams priskiriami tie elementai, kurie sudaro sąlygas kūrybinėms veikloms, o rezultato – parodantys kūrybinių veiklų kokybinį ar kiekybinį rezultatą. Kai kurie veiksniai gali turėti persipynusias indėlio ir rezultato charakteristikas, tokiu atveju bandoma atrasti, kuri iš šių dedamųjų yra vyraujanti ir veiksnį priskirti šiai grupei. Atlikus į pagrindinius indeksus įtrauktų veiksnių analizę (iš viso

analizuoti 224 rodikliai¹⁾, matyti, kad indeksų struktūra yra labai kompleksiška: indeksai apima ir indėlio, ir rezultato veiksnius. Tokia indeksų struktūra leidžia visapusiškai vertinti kūrybingumą ir jo rezultata, apibrėžiant sąlygas kūrybinei veiklai, tačiau analizei šie indeksai yra per platus, nes apjungia ir kūrybingumą veikiančius veiksnius (makro aplinką), ir kūrybingumo rezultata – kultūros ir kūrybines industrijas (kūrinių skaičių, finansinę jų išraišką ir vartotojų įsitraukimą). Iš viso į nagrinėjamus indeksus yra įtraukti 102 (45,5 proc.) rezultato ir 122 (55,5 proc.) indėlio veiksniai (2.1. lentelė). Rezultato veiksniai vyrauja šiose kategorijose: dalyvavimas, kūrinių skaičius, ekonominis rezultatas, užimtumas ir infrastruktūra.

Analizuojant į esamus kūrybingumo indeksus įtrauktų veiksmų sąrašą, rodikliai yra grupuojami ne vien pagal indėlio ir rezultato kategorijas, bet ir pagal meninio kūrybingumo išraiškos laipsnį. Matyti, kad didesnė įtraukiamų rodiklių dalis (131, arba 58,5 proc.) negali būti priskiriama **kūrybos rodiklių** kategorijai (žr. 2.1. lentelė), kūrybos rodiklius apibrėžiant priklausymu kultūros ir kūrybinių industrijų veikloms (žr. 1.2. lentelė) (kūrybos rodikliams priskirtini 93, arba 41,5 proc.). Kategorijos, kuriose vyrauja kūrybos rodikliai: dalyvavimas, kūrinių skaičius, ekonominis rezultatas, užimtumas ir infrastruktūra. Į indeksus įtraukiant bendrojo pobūdžio rodiklius (pavyzdžiui, išsilavinimo dalyje 10 rodiklių apibrėžia aukštųjų mokyklų, studentų skaičių ir pan., tačiau tik 3 išskiria aukštąsias meno mokyklas ar ugdymo programose menams skiriamų valandų skaičių) nukenčia indekso specifiškumas ir prarandama galimybė vertinti vien tik kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių.

2.1. lentelė. Į kultūros ir kūrybinių industrijų indeksus įtraukti veiksniai

Rodiklių grupė	Rodiklių kategorija	Į indeksus įtrauktų rodiklių skaičius			Į indeksus įtrauktų rodiklių skaičius		
		Kūrybos	Ne kūrybos	Rodiklių kategorija pagal savo pobūdį	Indėlio	Rezultato	Rodiklių kategorija pagal savo pobūdį
Žmogiškasis kapitalas	Švietimas	3	10	Ne kūrybos	13	0	Indėlio
Tolerancija	Atvirumas	0	22	Ne kūrybos	22	0	Indėlio
	Globali integracija	1	10	Ne kūrybos	10	1	Indėlio
Visuomenės vaidmuo	Tinklų stiprumas	1	19	Ne kūrybos	20	0	Indėlio
	Dalyvavimas	17	3	Kūrybos	4	16	Indėlio
	Privačios išlaidos	4	8	Ne kūrybos	8	4	Indėlio
Finansiniai rodikliai	Bendrieji ekonomikos rodikliai	0	2	Ne kūrybos	2	0	Indėlio
Valstybinis reguliavimas	Teisinis reguliavimas	3	11	Ne kūrybos	14	0	Indėlio
	Valstybinis finansavimas	6	3	Ne kūrybos	9	0	Indėlio
Kūrybinis rezultatas	Kūrinių skaičius	26	11	Kūrybos	0	37	Rezultato
	Ekonominis rezultatas	12	5	Kūrybos	0	17	Rezultato
	Užimtumas	6	4	Kūrybos	0	10	Rezultato
Infrastruktūra	Infrastruktūra	14	10	Kūrybos	8	16	Rezultato
	Technologijos	0	13	Ne kūrybos	13	0	Indėlio
Iš viso		93	131	Iš viso	122	102	

Šaltinis: sudaryta autorės.

1 Kūrybinio miesto indekso ir Honkongo kūrybingumo indekso kompozicijoje yra vienodas dimensijas atspindinčių rodiklių (absolūtus dydis ir procentinis pokytis), tokiu atveju į vertinimą įtraukiama tik po vieną rodiklį, atspindintį tą patį reiškinį.

Apžvelgiant į skirtingus indeksus įtraukiamus rodiklius (žr. 2.2. lentelė), matyti, kad visi analizuojami indeksai turi šiuo veiksnius: atvirumas, privačios išlaidos, sukurtų kūrinių skaičius ir užimtumas. Tačiau indeksai labai skiriasi akcentuojamais rodikliais: Kūrybinio miesto indekse didžiausią veiksnių dalį sudaro kūrinių skaičiaus ir atvirumo, Kūrybinės ekonomikos – globalios integracijos ir kūrinių skaičiaus rodikliai. Europos kūrybingumo indekse esminę indekso dalį formuoja rodikliai, susiję su kūrinių skaičiumi ir ekonominiu rezultatu. Tuo tarpu trečdalį Globalaus kūrybingumo indekso sudaro atvirumo rodikliai. Honkongo indeksas yra tolygiausias, jame nėra aiškiai vyraujančių kategorijų, tačiau šiek tiek didesnis rodiklių skaičius pastebimas tinklų stiprumo ir kūrinių skaičiaus dalyse. Kūrybinės erdvės indekse akcentuojama infrastruktūros dalis.

2.2. lentelė. Į atskirus kultūros ir kūrybinių industrijų indeksus įtraukti veiksniai

Rodiklių grupė	Rodiklių kategorija	Kūrybinio miesto indeksas ²	Kūrybinės ekonomikos indeksas	Europos kūrybingumo indeksas	Globalaus kūrybingumo indeksas ³	Honkongo kūrybingumo indeksas ⁴	Kūrybinės erdvės indeksas
Žmogiškasis kapitalas	Švietimas	5	0	2	1	2	3
Atvirumas	Atvirumas	10	1	1	2	5	3
	Globali integracija	4	2	1	0	4	0
Visuomenės vaidmuo	Tinklų stiprumas	4	0	0	0	14	2
	Dalyvavimas	1	1	4	0	12	2
	Privačios išlaidos	2	1	1	1	4	3
Finansiniai rodikliai	Bendrieji ekonomikos rodikliai	1	0	0	0	0	1
Valstybinis reguliavimas	Teisinis reguliavimas	2	0	3	0	7	2
	Valstybinis finansavimas	1	0	3	0	3	2
Kūrybinis rezultatas	Kūrinių skaičius	14	2	5	1	12	3
	Ekonominis rezultatas	1	0	5	0	7	4
	Užimtumas	2	1	1	1	2	3
Infrastruktūra	Infrastruktūra	5	0	4	0	7	8
	Technologijos	3	1	2	0	6	1
Iš viso		55	9	32	6	85	37

Šaltinis: sudaryta autorės.

- 2 Į analizę įtraukti ne visi indekso veiksniai, nes Kūrybinio miesto indekse kai kurie rodikliai dubliuojasi ir atspindi tas pačias dimensijas (absoliutus dydis ir procentinis augimas laikomi dviem skirtingais rodikliais), dėl to į analizę įtraukiamas tik vienas tą patį reiškinį apibūdinantis rodiklis.
- 3 Analizei naudota 2015 m. Globalaus kūrybingumo indekso versija, kuri nuo ankstesnės skiriasi sumažintu rodiklių skaičiumi (atsisakyta tyrėjų skaičiaus rodiklio).
- 4 Į analizę įtraukti ne visi indekso veiksniai, nes Honkongo kūrybingumo indekse kai kurie įtraukti rodikliai dubliuojasi ir atspindi tas pačias dimensijas (absoliutus dydis ir procentinis augimas laikomi dviem skirtingais rodikliais), dėl to į analizę įtraukiamas tik vienas tą patį reiškinį apibūdinantis rodiklis.

Kadangi disertacijoje akcentuojamas kultūros ir kūrybinių industrijų kuriamas rezultatas, esami indeksai apžvelgiami veiksmų priskyrimo indėlio/rezultato ir kūrybos/ne kūrybos kategorijoms (žr. 2.3. lentelė). Matyti, kad vienintelis Kūrybinės ekonomikos indeksas neįtraukia nė vieno tik kūrybos veiksnio, o kitų indeksų didesniąją dalį sudaro ne kūrybos veiksniai. Vienintelis indeksas, kuriame didžiąją dalį rodiklių (28 rodiklius, 87,5 proc. visų indekso rodiklių) sudaro kūrybines veiklas atspindintys veiksniai, yra Europos kūrybingumo indeksas. Kaip anksčiau minėta, indeksai turi aiškią tendenciją atspindėti indėlio dalį, o didžiausia rezultato veiksmų dalis yra Kūrybinės ekonomikos ir Europos kūrybingumo indeksuose.

2.3. lentelė. Į indeksus įtraukti indėlio/rezultato ir kūrybos/ne kūrybos veiksniai

	Indėlio veiksniai		Rezultato veiksniai		Kūrybos veiksniai		Ne kūrybos veiksniai		VISO
	Rodiklių skaičius	Dalis indekse (%)	Rodiklių skaičius	Dalis indekse (%)	Rodiklių skaičius	Dalis indekse (%)	Rodiklių skaičius	Dalis indekse (%)	
Kūrybinio miesto indeksas	32	58,2	23	41,8	21	38,2	34	61,8	55
Kūrybinės ekonomikos indeksas	3	33,3	6	66,7	0	0,0	9	100,0	9
Europos kūrybingumo indeksas	12	37,5	20	62,5	28	87,5	4	12,5	32
Globalus kūrybingumo indeksas	4	66,7	2	33,3	1	16,7	5	83,3	6
Honkongo kūrybingumo indeksas	46	54,1	39	45,9	29	34,1	56	65,9	85
Kūrybinės erdvės indeksas	23	62,2	14	37,8	14	37,8	23	62,2	37

Šaltinis: sudaryta autorės.

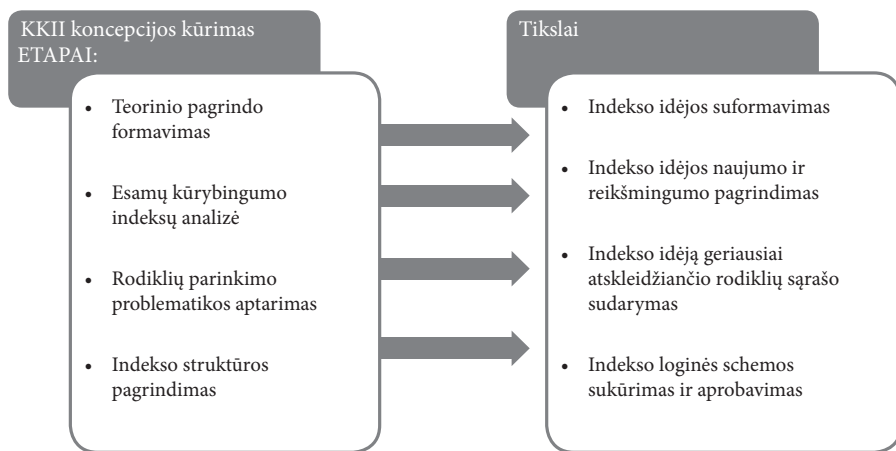
Iš kūrybingumo, kultūros ir kūrybinių industrijų ir kūrybinių miestų indeksų analizės matyti, kad tai yra kompleksinis kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo metodas, leidžiantis apjungti daugelį dedamųjų ir įtraukti ne vien rinkos procesuose matomas vertes. Apžvelgus esamus kūrybingumo indeksus, matyti aiški visa apimančių indeksų kūrimo tendencija: indeksuose **apimami indėlio ir rezultato veiksniai** ir **nesikoncentruojama į išimtinai kultūros ir kūrybinių industrijų veiklas**. Nors tokio pobūdžio vertinimai leidžia atskleisti daugelį aspektų, tačiau taip nėra pabrėžiamas kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus unikalumas ir atsiranda daug duomenų persidengimų (pavyzdžiui, aukštas technologinio kūrybingumo lygis arba atvejai, kai šalies talentai savo darbo rezultatą pateikia ne kūrybiniame sektoriuje). Siekiant įvertinti kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių, svarbu aiškiai atskirti sektoriaus sukurtą kultūrinį ir ekonominį rezultatą ir atsiriboti nuo sektorių veikiančių veiksmų, tačiau analizuotuose indeksuose tai nėra daroma.

Atlikta statistinių metodų ir sudėtinių rodiklių – indeksų – analizė atskleidžia esamos kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimo **metodikos neišbaigtumą** ir **naujų vertinimo metodų poreikį**. Disertacijoje siūlomas problemos sprendimo būdas – naujo, išimtinai kūrybinį rezultatą pabrėžiančio indekso konstravimas, kuris leistų įvertinti kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių ir šį įvertį naudoti sąsajų su ekonomikos augimu bei plėtra tyrimams.

2.2. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso koncepcijos kūrimas

Disertacijos tyrimui kuriamas kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas yra naujas kompleksinis kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimo būdas, kurio rezultatų patikimumas priklauso nuo tinkamai suformuotos indekso koncepcijos. Remiantis teorinėmis kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus nuostatomis (žr. 1.2.), sektoriaus struktūros analize (žr. 1.3.) ir į kūrybingumo ir kūrybinių industrijų indeksus įtrauktų veiksnių analize (žr. 2.1.3.), siekiama suformuoti tiksliausiai kultūros ir kūrybines industrijas išreiškiantį veiksnių rinkinį, ir jį agreguoti į kompleksinį indeksą.

KKII remiasi idėja, kad kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius yra dualus, kuriantis kultūrinę ir ekonominę vertę. Dėl to vienos sektorių sudarančios šakos pasižymi ekonominiu neefektyvumu ir valstybinio finansavimo poreikiu, o kitos – aukštu kūrybos produktų komercializavimo laipsniu. Šakas sugrupavus pagal išraiškos priemones (žr. 1.2. lentelė), galima atrinkti atskiras kūrybinių veiklų grupes reprezentuojančius veiksnius ir formuoti sudėtinį rodiklį. Indekso struktūra pagrindžiama esamų kūrybingumo indeksų analize, teorinėmis nuostatomis ir statistinių duomenų prieinamumu. Kiekvieno koncepcijos kūrimo etapo tikslai (žr. 2.3. pav.) yra susiję su siekiu pagrįsti indekso sukūrimą: idėja, logine struktūra ir įtraukiamų rodiklių sąrašu.

2.3. pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso koncepcijos kūrimo dalies etapai ir jų tikslai
Šaltinis: sudaryta autorės.

Kuriant KKII koncepciją (koncepcijos kūrimo dalis) siekiama suformuoti indekso idėją, struktūrą ir pagrįsti jo logiką, o kitose dalyse kuriamas idėjos įgyvendinimo matematinis aparatas. Toliau pateikiami išsamūs kiekvieno žingsnio koncepcinėje dalyje aprašai, argumentuojami indekso kūrimo sprendimai ir aptariamoms galimoms alternatyvos.

2.2.1. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso teorinio pagrindo formavimas

Kiekybiniai kūrybingumo vertinimai tampa metodiniu iššūkiu, siekiant apibrėžti ir įvertinti kūrėjo generuojamas idėjas, kūrinio naujumą, estetinę vertę ir praktinę naudą. Kuriant KKII orientuojamasi į siauresnę kūrybingumo sampratą (žr. 1.1. pav.), kūrybingumą apibrėžiančią kaip individualų ir mistifikuotą procesą, kuriantį aukšto naujumo kūrinius; tačiau taip pat įtraukiami ir vidutinės ar plačios kūrybingumo sampratos elementai, pavyzdžiui: praktinis meninių įgūdžių pritaikymas kuriant prekių ženklus ir dizainą, neprofesionalaus kūrybingumo apraiškos.

Formuojant indeksą naudojamos kultūros ir kūrybinių industrijų atskirties prielaidos (žr. 1.2.), sektoriaus apibrėžčiai pasirinkta UNCTAD klasifikacija (žr. 1.2. lentelė), kurioje kultūros ir kūrybinės industrijos išskaidomos taip: paveldas (kultūriniai objektai ir amatai), menai (vaizduojamieji menai ir scenos menai), medijos (audiovizualinis menas ir leidyba) ir taikomoji kūryba (dizainas ir kūrybinės paslaugos). UNCTAD klasifikacija parinkta, nes ji yra plačiai pritaikoma ir išlaiko adekvačią atskirtį tarp kultūros ir kūrybinių industrijų šakų. Kuriant KKII atsižvelgiama ir į naujausias teorijas, akcentuojančias neprofesionalios kūrybos svarbą (žr. 1.3.2).

Kultūros ir kūrybinės industrijos kuria produkciją, kurios vertė kyla iš simbolinio turinio – tai verčia atskirti sektoriaus kuriamą kultūrinę ir ekonominę vertę (žr. 1.1.3.). Kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius yra daugelio su kūrybingumu susijusių, tačiau išraiškos priemonėmis skirtingų šakų rinkinys, o tai lemia įvairias kultūrinės ir ekonominės vertės santykio kombinacijas. Indeksas, kuris sudarytas iš dviejų subindeksų – kiekio ir ekonomikos, atskleidžia kultūrinės ir ekonominės vertės ypatybes: sukuriamų kūrinių kiekį, parodantį kiekybinę kūrybingumo išraišką, ir gebėjimą tuos kūrinius komercializuoti – finansinę kūrybingumo išraišką. Indeksas kuriamas ekonominiams skaičiavimams atlikti ir kiekybiniam kūrybingumui įvertinti. Taip pat analizuojami agreguoti šalių duomenys, o ne atskiri meno kūriniai, dėl to, nors ir kalbama apie meno ir kūrybos kūrinius, tačiau nevykdoma menotyrinė analizė, kuri atskleistų produkcijos meninę kokybę. Nesiimant turinio analizės, atskleidžiama sektoriaus kultūrinė vertė, apimanti ne vien meninius ir estetinius, bet ir socialinius bei vartotojo naudingumo kriterijus.

Kuriant KKII siekiama atskleisti kūrybinių veiklų rezultatą: tiek ekonominiu atžvilgiu efektyvias kūrybos išraiškas, tiek ir neefektyvias, tačiau generuojančias visuomeninę naudą veiklas (žr. 1.3.3.). Tokiu būdu KKII leidžia plačiau atskleisti kompleksinį kūrybinių veiklų fenomeną ekonominiu aspektu ir apjungti visas kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus poveikio sritis.

2.2.2. Esamų kūrybingumo indeksų analizė rodiklių parinkimo aspektu

Apžvelgus esamus kultūros ir kūrybinių industrijų indeksus (žr. 2.1.2., 2.1.3.) matyti, kad sudarytojai į juos įtraukė indėlio ir rezultato veiksnius. Taip pat esamuose indeksuose naudojami ir kūrybines, ir nekūrybines veiklas atspindintys rodikliai. Formuojant Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksą aptarti veiksniai, esantys anksčiau sukurtuose kultūros ir kūrybinių industrijų indeksuose (žr. 2.1.3.). Atskleidus esamų indeksų problematiką, apimančią didelį ne kūrybos ir indėlio veiksmų skaičių, kuriamas integruotas indeksas, į kurį įtraukiami vien **kūrybos rezultato veiksniai**. Formuojant būsimo indekso bazę ir siekiant parinkti tinkamus rodiklius, apžvelgiami analizuotų indeksų veiksniai, atitinkantys abu kriterijus: kūrybinio pobūdžio ir rezultato (žr. 2.4. lentelė). Susisteminus rezultato ir kūrybinio pobūdžio veiksnius, įtraukiamus į skirtingus kūrybingumo vertinimo indeksus, matyti, kad indeksuose iš viso yra 86 tokio pobūdžio veiksniai (įskaitant ir pasikartojančius veiksnius). Daugiausia įtraukiami veiksniai, susiję su institucijų skaičiumi, užimtumu ir dalyvavimu. Indeksuose pastebima nemažai rodiklių, susijusių su sukurtų kūrinių skaičiumi, tačiau skirtingoms šakoms skiriamas nevienodas dėmesys: dažniausiai parenkami kino ir *on-line* kūrybingumo veiksniai, o paveldo, festivalių ar scenos menų veiksniai į indeksą įtraukiami tik po vieną. Taigi gali susidaryti situacija, kai indekse visą kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių atspindi tik pavienis scenos menų ar paveldo rodiklis. Tokiu atveju indeksas nėra pajėgus atvaizduoti visą sektoriaus kompleksiskumą ir kiekvienos šalies kultūrinį savitumą, nes gali neapimti stipriausių šalies kūrybinio sektoriaus sričių.

2.4. lentelė. Kūrybinio rezultato veiksmų indeksuose analizė

Rodiklių grupė	Rodiklis	Kūrybinio miesto indeksas	Kūrybinės ekonomikos indeksas	Europos kūrybingumo indeksas	Globalus kūrybingumo indeksas	Honkongo kūrybingumo indeksas	Kūrybinės erdvės indeksas	Globalaus kūrybingumo indekso	VISO
Užimtumas	Užimtumas kūrybiniame sektoriuje	1	0	2	1	1	2	0	7
Sektoriaus dydis	Kūrybinių industrijų sektoriaus agreguoti rodikliai (apyvarta, pridėtinė vertė)	1	0	1	0	1	2	0	5
	Atskirų sektorių analizė (muzika, knygos, kinas)	0	0	3	0	0	0	0	3

Kūrinių kiekis	Sektorius (agreguoti duomenys)	1	0	0	0	0	1	0	2
	Paveldas	0	0	0	0	1	0	0	1
	Online kūrybingumas	4	0	0	0	0	0	2	6
	Muzika	1	0	1	0	2	0	0	4
	Festivaliai	1	0	0	0	0	0	0	1
	Vietovės paminėjimai	2	0	0	0	0	0	0	2
	Kinas	1	0	1	0	3	0	1	6
	Medijos	0	0	1	0	1	0	1	3
	Literatūra	0	0	2	0	1	0	1	4
	Dizainas	0	0	1	0	0	0	2	3
	Teatras	0	0	0	0	1	0	0	1
	Išlaidos	Namų ūkių išlaidos kultūrai	1	0	1	0	1	1	0
Infrastruktūra	Institucijų skaičius (teatrai, muziejai, koncertų salės, bendruomenės centrai)	4	0	4	0	3	1	0	12
Eksportas	Kultūros prekių ir paslaugų eksportas	0	0	0	0	1	1	2	4
Dalyvavimas	Apsilankiusiųjų skaičius	1	0	1	0	5	1	0	8
	Vertybiniai rodikliai	0	0	2	0	4	1	0	7
Kūrinių panaudojimas	Surinkti autoriinių teisių mokesčiai	0	0	1	0	1	1	0	3
Viso		18	0	21	1	26	11	9	86

Šaltinis: sudaryta autorės.

Toliau formuojant autorinį indeksą, iš esamo indeksų veiksmių sąrašo bus parenkami su institucijų ir sukurtų kūrinių skaičiumi susiję veiksniai. Tačiau priešingai esamiems indeksams, šiuo atveju stengiamasi įtraukti veiksmius iš skirtingų kultūros ir kūrybinių industrijų šakų ir taip pabrėžti sektoriaus kompleksiskumą. Remiantis esamų veiksmių sąrašu, taip pat bus įtraukiami užimtumo, eksporto ir pridėtinės vertės rodikliai, atskleidžiantys sektoriaus ekonominę funkcionavimą. Į indeksą nebus įtraukiami dalyvavimo rodikliai, susiję su apsilankiusiųjų kultūros objektuose ar renginiuose skaičiumi ar vertybiniais kriterijais. Nors tokio pobūdžio rodikliai yra neabejotinai svarbūs kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus rezultatai, tačiau jų priskyrimas išimtinai vien rezultato rodikliui yra diskutuotinas, jų įtraukimas – prieštarautų indekso, apimančio vien kūrybinės veiklos rezultatus, idėjai.

2.2.3. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso rodiklių grupavimas

Apžvelgus kitų indeksų rodiklius ir nustatčius, kad KKII bus siekiama koncentruotis į išimtinai kūrybinio rezultato rodiklį, formuojamas jį apibrėžti galinčių rodiklių rinkinys. Siekiant tiksliau suvokti ir įvertinti multidimensinį kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus fenomeną ir kūrybinės veiklos rezultatus, Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas apima dvi dedamąsias: kiekybinę kūrinių išraišką – kiekio subindeksas (K-SUB) ir ekonominį kūrybingumo rezultatą – ekonomikos subindeksas (E-SUB). Abi dalys vienodai svarbios: K-SUB – nes atskleidžia kūrybingumą, E-SUB – nes parodo sektoriaus ekonominį rezultatą. Dėl to abu subindeksai į indeksą įtraukiami vienodu svoriu, indekso apjungimui parenkant agregavimo metodą:

$$KKII=K-SUB+E-SUB, \quad (2.1.)$$

kur:

KKII – kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas.

K-SUB – kiekio subindeksas.

E-SUB – ekonomikos subindeksas.

Kiekio subindeksas (K-SUB) apima rodiklius, susijusius su kūrybiniu rezultatu, kurį išreiškia sukurtų kūrinių kiekis. Beveik visos K-SUB dedamosios apima kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriuje sukurtą produkciją, kuri patekdama į sektorių jau atitinka profesionalios kūrybos kriterijus, tad detaliau į meninę kūrinių kokybę neatsižvelgiama. Ši indekso dalis nukreipta į kultūros ir kūrybinių industrijų veiklas ir atspindi įvairių sričių kūrybingumą ir kūrybinį produktyvumą, bet nebūtinai koncentruojasi į komercinį rezultatą. Taigi ši indekso dalis siejama su gerovės požiūriu į sektorių (žr. 1.3.3.) ir išryškina kultūros ir kūrybos procesą, jo rezultatų kultūrinę vertę, bet nebūtinai atskleidžia rezultatų panaudojimo efektyvumą.

Į šią indekso dalį, remiantis UNCTAD klasifikacija (žr. 1.2. lentelė), įtraukiamos įvairios kultūros ir kūrybinių industrijų sritys. UNCTAD klasifikacija pateikia veiklų grupes, o ne konkrečius joms priskiriamus rodiklius, taigi rodikliai parenkami remiantis jų priskyrimo vienai ar kitai sričiai analize ir duomenų prieinamumu. K-SUB formuojamas iš šių rodiklių grupių: kultūros paveldo (muziejai, UNESCO paveldas ir bibliotekos), meno (spektakliai), medijų (filmai) ir taikomosios kūrybos (prekės ženklai ir pramonės dizainas). Norint į matavimus įtraukti ir neprofesionalaus kūrybingumo kiekybinę išraišką, į indeksą įtrauktas kolektyvinę kūrybą atspindintis rodiklis – wikipedia įrašų skaičius.

Ekonomikos subindeksas (E-SUB) atskleidžia sektoriaus konkurencingumą ir komercinį kūrinių panaudojimą. Į šį subindeksą įtraukti eksporto, užimtumo, sektoriaus pajamų (naudojamas ekvivalentus vartojimo pusės rodiklis – vartotojų išlaidos), sektoriaus pridėtinės vertės ir sumokėtų intelektinės nuosavybės mokesčių rodikliai. Tai – pragmatiškoji indekso dalis, paremta ekonominės logikos siekiu finansiniu aspektu efektyviai išnaudoti sektoriaus perspektyvas. Ekonomikos subindeksas siejasi su konkurencijos ir augimo požiūriu į kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių (žr. 1.3.3.), didesnę reikšmę teikiant sektoriaus indėliui į realius bendrojo vidaus produkto ir užimtumo rodiklius, o ne į abstrakčios gerovės kūrimą.

Nustačius sritis, kurias norima atskleisti kuriamu indeksu, renkami tiksliausiai jas atspindintys rodikliai. Toliau pateikiama rodiklių pasirinkimo argumentacija, apibrėžiant indeksui naudojamus rodiklius, jų pasirinkimo motyvus, priskyrimą tam tikroms kategorijomis, atskleidžiamą informaciją ir svarbą kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimui. Aptariami rodikliai, kurie galėtų suteikti naudingos informacijos formuojant indeksą, tačiau statistikos neprieinamumas ir kitos aplinkybės nulėmė tai, kad jie nėra įtraukti į galutinį rodiklių sąrašą.

2.2.4. Rodiklių parinkimo problematika: Kiekio subindekso rodikliai

Parenkant rodiklius Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso Kiekio subindeksui, įtraukiami rodikliai iš visų UNCTAD klasifikacijos (žr. 1.2. lentelė) kategorijų: paveldo, meno, medijų ir taikomosios kūrybos. Įtraukiamų rodiklių skaičių apriboja statistinių duomenų palyginamumo problemos, tačiau stengiamasi, kad indekse atspindėtų bent po vieną rodiklį iš kiekvienos kategorijos. Taip pat, remiantis kultūros ekologijos teorijomis (žr. 1.3.2.), įtraukiamas neprofesionalią kūrybą atspindintis veiksnys – *online* kūrybingumas.

Remiantis kitų indeksų formavimo metodika ir prieinama statistine informacija, parenkant rodiklius atsižvelgiama į absoliutų kūrinių ar institucijų skaičių, neįvertinamas jų dydis, mastas ir kokybė. Kadangi visose šalyse matomos panašios proporcijos (pavyzdžiui, keli dideli nacionaliniai muziejai ir daug mažų specializuotų muziejų, keli didelio masto spektakliai ir daug nepriklausomų trupių pastatymų, ir pan.), neatsižvelgiant į dydį imamas bendras sukurtų kūrinių skaičius. Taip pat neatsižvelgiama į kūrinių kokybę: į KKII įtraukiami rodikliai, patenkantys į vieną ar į kitą profesionalaus meno kategoriją, nekvestionuojant jų meninės vertės. Toliau pagrindžiami į kiekvieną K-SUB kategoriją įtraukiami rodikliai.

Kultūrinis paveldas siejamas su istoriniais paminklais, pastatais, archeologinėmis vietovėmis, saugomais meno kūrinių ir nematerialiuoju paveldu, t. y. iš kartos į kartą perduodamomis tradicijomis, muzika, šokiais, ritualais, žiniomis ir įgūdžiais. Tiek materialusis, tiek nematerialusis paveldas apima vertybių sistemą, tikėjimą, tradicijas ir gyvenimo būdą, kuris atspindi anuometinę ir dabartinę visuomenę (Eurostat, 2016). Kultūrinis paveldas yra kultūros ir kūrybinių industrijų klasifikacijos atspirties taškas, identifikuojamas kaip visų meno formų ištakos (UNCTAD, 2010). Paveldas atspindi istoriją ir suteikia nemažai informacijos apie šalies kūrybinį potencialą. Paveldo rodikliui atskleisti, į Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksą įtraukti trys rodikliai: muziejų skaičius, bibliotekų skaičius ir UNESCO kultūros paveldo objektų skaičius.

Muziejus yra ne pelno siekianti, visuomenei atvira institucija, kuri įsigyja, restauruoja, tiria, komunikuoja ir eksponuoja materialųjį ir nematerialųjį žmonijos paveldą, – tai daro edukacijos, mokslo ir pramogos tikslais (International Council of Museums, 2007). Europos muziejai atlieka svarbų vaidmenį rodydami kultūrų įvairovę ir jų turtus. Saugodami praeitį ir kultūrinius lobius, jie kuria stabilumą ir išsaugo paveldą ateities kartoms (De Hann, 2010). Muziejų rodiklis įtrauktas į indeksą norint atskleisti saugotinų kūrinių skaičių, kuris koreliuoja su muziejų skaičiumi ir atskleidžia šalies praeities kūrybingumą. Kiekviena šalis skirtingai suvokia muziejaus instituciją, dėl to indeksui naudojami harmonizuoti

Europos muziejų statistikos grupės (angl. *European Group of Museum Statistics – EGMUS*) duomenys. Muziejuose nebūtinai eksponuojami nacionaliniai objektai, tačiau iš EGMUS pateiktos statistikos matyti, kad muziejaus organizuojamos laikinosios parodos (kuriose gali būti eksponuojamas ne nacionalinis turinys) Europoje vidutiniškai sudaro apie 30 proc. visų parodų, taigi tai per daug neiškraipo indeksui reikalingos statistikos.

Bibliotekos – institucijos, atliekančios informacijos saugojimo ir dalijimosi ja funkcijas. Bibliotekos kūrybinį rezultatą atskleidžia kūrinių (ir vertimų) skaičius ir įvairūs bibliotekos vykdomi edukaciniai renginiai. Didesnis vykdomų veiklų ir turimų knygų egzempliorių skaičius lemia ir didesnę bibliotekų poreikį. Bibliotekų rodiklis apima šalių bibliotekas, neįtraukiant švietimo įstaigose esančių bibliotekų. Siekiant duomenų suderinamumo, rodiklio duomenys buvo gauti iš virtualaus kompiuterinių bibliotekų centro (angl. *Online Computer Library Center – OCLC*).

UNESCO paveldo objektų skaičius parinktas dėl to, kad jis yra vienas svarbiausių paveldo ir istorinio kūrybingumo matų. Šis rodiklis tinkamas šalių palyginimui, nes objektai į paveldo sąrašą įtraukiami pagal šešis vienodus, visuotinai pripažintus kriterijus, susijusius su žmonijos kūrybiniu genialumu, vertybių tarplaikiniais pokyčiais, civilizacijų unikalumu, svarbiais žmonijos istorijos periodais, kultūrai būdinga reprezentacija, kultūrai būdingu poveikiu aplinkai bei svarbiais įvykiais ir gyvosiomis tradicijomis (UNESCO World Heritage Centre, 2008). Kadangi indeksas sudaromas Europos Sąjungos šalims, į paveldo analizę buvo galima įtraukti Europos paveldo žymas (angl. *European Heritage Label*), nuo UNESCO sąrašo besiskiriančias išskirtiniu dėmesiu Europos vertybėms. Tačiau Europos paveldo žymų sąrašas pradėtas pildyti tik 2013 m. ir jį sudaro 29 objektai, taigi šis sąrašas yra per siauras. Be to, atlikus palyginamąją Europos paveldo ir UNESCO sąrašų analizę, matyti, kad UNESCO sąrašo objektai yra daug svarbesni kultūros raidai, tad indeksui pasirinktas pastarasis rodiklis. UNESCO paveldą traktuojant ilgalaikiu kūrybingumo matu, šiam rodikliui kiekvieniems metams parenkamos paskutiniųjų (2015) metų UNESCO vertybių sąrašo reikšmės, nes šis sąrašas rodo ne kultūros vertybių atsiradimą, o jų, kaip tenkinančių nurodytus kriterijus, pripažinimą. Pavyzdžiui, Kernavės kultūrinis rezervatas į UNESCO paveldo sąrašą buvo įtrauktas tik 2004 m., tačiau tai nereiškia, kad jis tik tada tapo vertingas ir įgavo paveldui būtinas savybes. UNESCO paveldo rodiklis indekse skirtas išreitinguoti šalis, tačiau kaip minėta, jis nekinta, taigi šis rodiklis neveikia indekso dinamikos.

Meno kategoriją sudaro gryniausios kultūros išraiškos priemonės. Pagal UNCTAD klasifikaciją, į menų grupę patenka vizualus menas ir scenos menai. Menas priskiriamas prie negamybinės veiklos sričių, kurių rezultatai yra vienetiniai ir netirazuojami (KEA European Affairs, 2006). **Vizualaus meno** kūrėjai dažniausiai dirba individualiai, ne visi jų sukuriami kūriniai yra parduodami, o fiksuojama tik apie trečdalis visų sandorių (Makseliene ir kt., 2015). Išsamiausia vizualaus meno kūrinių statistiką veda tarptautiniai aukcionai (*Sotheby's, Christie's Poly International Auction, China Guardian Auctions, Phillips* ir kt.), tačiau ši statistika renkama investavimo tikslais ir į ją patenka tik pačių geriausių autorių darbai (ir dauguma istorinių darbų), taigi ji apima tik brangiausiai parduodamus kūrinius. Be to, šiuose sąrašuose didžiąją dalį parduodamų darbų sudaro daug seniau sukurti darbai, pvz., 2015 m. vertingiausių menininkų sąrašo viršuje buvo Pablo Picasso, Andy'o Warholo, Claude'o Monet, Francio Bacono ir Gerhardo Richterio darbai (Skate's, 2015), taigi toks

sąrašas suteikia nemažai informacijos apie dabartinę meno rinkos paklausą ir investicinę situaciją, bet neatskleidžia šiuolaikinės kūrybos būklės. Minėtų (ir daugelio kitų, kūrusių anksčiau) menininkų darbai eksponuojami muziejuose, tad muziejų rodiklis iš dalies atskleidžia ir istorinę vizualaus meno kūrybą. Kiekio subindekso tikslas – apžvelgti kūrybingumą, išreikštą sukurtų kūrinių skaičiumi, neatsižvelgiant į jų komercializavimo galimybes (atskleistas ekonomikos subindekse), taigi esami vizualiųjų menų rinkos duomenys nėra tinkami tokio pobūdžio analizei ir todėl neįtraukiami į indeksą. Iš dalies vizualaus meno rinką atskleidžia muziejų rodiklis ir ekonomikos subindeksas (eksperto, pridėtinės vertės ir namų ūkių išlaidų rodikliai).

Aptarta vizualiųjų menų statistikos problematika lemia tai, kad meno šakas atspindi vien scenos menų dedamoji – parodytų **spektaklių skaičius**. Į šį rodiklį įtraukiami visi šalyje per vieną sezoną parodyti profesionalaus teatro ir šokio spektakliai. Daugelyje šalių renkama ne kalendorinių metų teatrinės veiklos statistika, nes teatro sezonas prasideda rugsėjį ir baigiasi gegužę arba birželį. Tokiu atveju duomenys yra priskiriami sezono pabaigos metams (pvz., 2000-2001 m. sezono duomenys priskirti 2001 metams). Scenos menams priskiriami visi dramos, šokio ir muzikinio teatro spektakliai. Scenos menų srityje, kiekvienas spektaklio parodymas yra unikalus kūrinys, reikalaujantis atlikėjų kūrybingumo, dėl to į indeksą įtraukiamas ne naujai sukurtų kūrinių – premjerų, o parodytų spektaklių skaičius. Scenos menų duomenys nėra fiksuojami vienoje bendroje duomenų bazėje, dėl to duomenys šiam rodikliui buvo renkami iš nacionalinių statistikos tarnybų ir kultūros ministerijų. Įvertinus, kad šiai kategorijai gali būti priskiriami skirtingi scenos menai, didelis dėmesys teiktas metaduomenų apžvalgai.

Medijų kūrybinio turinio tikslas – komunikacija su plačiąja auditorija. Medijoms priskiriami leidybos, audiovizualinių menų, naujųjų medijų ir reklamos sektoriai. Europos **leidybos rinka** yra svarbiausia pasaulyje: 6 iš 10 didžiausių leidėjų yra Europoje, kasmet Europoje išleidžiama apie pusė milijono naujų pavadinimų knygų (FEP, 2015). Indeksui naudojami Europos leidėjų asociacijos (angl. *Federation of European Publishers* – FEP) duomenys užtikrina duomenų palyginamumą. Atsižvelgus į tai, kad dauguma į rinką patenkančių knygų yra verstinės, norint įvertinti nacionalinį literatūrinį kūrybingumą naudojamas tik šalies rašytojų sukurtų knygų skaičius (išleistos naujų pavadinimų knygos).

Audiovizualiniam sektoriui atstovauja šalyje sukurtų nacionalinių **filmų** rodiklis. Šios srities, kaip ir leidybos rinkos, produkcija yra masiškai atgaminama, o pati veikla pasižymi dideliais pastoviais kaštais ir palyginti žemais kintamaisiais produkcijos platinimo kaštais. Kino kūryba analizuojama vertinant tik nacionalinius filmus, t. y. filmai, kuriuos visiškai arba iš dalies (koprodukcijos atvejais), kuria analizuojamos šalies organizacijos. Skirtingai nuo kitų analizuotų rodiklių, kuriuose dominuoja vietinė produkcija, nacionalinis kinas Europos Sąjungos šalyse vidutiniškai sudaro apie 17 proc. visos kino rinkos. Tuo tarpu 13 proc. rinkos sudaro kitų Europos Sąjungos šalių filmai, o didžiausią dalį – vidutiniškai 68 proc. nacionalinių rinkų sudaro Jungtinėse Amerikos Valstijose sukurti filmai (European Audiovisual Observatory, 2014). Indeksui naudojami visą Europą vienijančios kino statistikos tarnybos – Europos Audiovizualinės Observatorijos (angl. *European Audiovisual Observatory* – EAP) duomenys.

Taikomoji kūryba apima kūrybinių industrijų šakas, kurioms reikalingas kūrybingumas ir meniniai gebėjimai, tačiau šios kūrybos rezultatas turi ne vien estetinę, bet ir funkcinę paskirtį, ir dažniausiai nėra priskiriamas meno kūriniams. Taikomojo kūrybingumo vertinimui naudojami du rodikliai: prekės ženklai ir industrinis dizainas. **Prekės ženklai** leidžia identifikuoti prekes ir priskirti jas konkrečioms gamintojoms (WIPO, 2016). Prekės ženklo koncepcijoje praktinis kūrybingumas yra labai plačiai pritaikomas: tai gali būti ir grafinis dizainas, ir produkto istoriją kurianti komunikacija. **Industrinis dizainas** koncentruojasi į gaminio estetiką, jis yra pritaikomas įvairiems gaminiams: laikrodžiams, instrumentams, juvelyrikai, prabangos prekėms, namų apyvokos, laisvalaikio prekėms ir kt. Industrinis dizainas – tai komercinis kūrybingumo pritaikymo būdas, leidžiantis į indeksą įtraukti kūrybinių industrijų veiklos apraiškas (WIPO, 2016). Formuojant prekės ženklų ir pramoninio dizaino rodiklius pasitelkiama harmonizuota Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos (angl. *World Intellectual Property Organization* – WIPO) statistikos bazė.

Siekiant atspindėti įvairesnį kūrybinių veiklų pasireiškimo lauką į indeksą įtraukiama ir **neprofesionali kūryba**. Kadangi nėra mėgėjų kūrybos duomenų bazių, šią sritį reprezentuoja *wikipedia* įrašų rodiklis (šalies gyventojų įkeltų straipsnių skaičius) – ne tik atspindintis paprastąjį (mažąjį k), bet ir virtualųjį kūrybingumą. *Wikipedia* svetainėje įrašus gali talpinti visi, tad joje gali pasitaikyti ir profesionalų parengtų įrašų, bet rodikliui pagrįsti priimama prielaida, kad didžiąją daugumą įkeliamų straipsnių sukuria neprofesionalūs tekstų kūrėjai.

Į K-SUB įtrauktų veiksmų apžvalga patvirtina, kad atsižvelgiant į statistikos prieinamumą, indeksui pasitelkiamas pakankamas veiksmų rinkinys, kuris leidžia atskleisti sudėtinio kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus veiklas. Į indeksą įtraukti visų kategorijų veiksniai, dėl anksčiau aptartų objektyvių priežasčių nebuvo galimybės įtraukti vizualiųjų menų statistikos, tačiau vizualaus meno rinką iš dalies apibūdina muziejų rodiklis ir ekonomikos subindekso agreguoti rodikliai.

2.2.5. Rodiklių parinkimo problematika: Ekonomikos subindekso rodikliai

Ekonominei kultūros ir kūrybinių industrijų indekso daliai naudojami rodikliai dažniausiai aptinkami UNESCO, KEA ir kt. ataskaitose, aptartuose kūrybingumo indeksuose, taip pat pasitelkiami papildomi rodikliai, leidžiantys išsamiau įvertinti sektoriaus kuriamą ekonominę vertę. E-SUB sudaro rodikliai, susiję su užimtumu ir finansiniais rodikliais – kultūros ir kūrybinių industrijų eksportu, kuriama pridėtine verte; taip pat su kūrinių panaudojimu – vartotojų išlaidomis ir sumokamais intelektinės nuosavybės mokesčiais. Kai kurie ekonominės indekso dalies rodikliai yra kompleksiniai, dėl to aptariama šių rodiklių agregavimo logika.

Kultūros ir kūrybinių industrijų pridėtinė vertė naudojama kaip alternatyva sektoriaus kuriamai bendrojo vidaus produkto daliai. Nors kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius tiksliausiai apibrėžiamas keturių ženklų ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriumi (NACE) (žr. 1 priedas), taip pat yra parengtos sričių įtraukimo į statistiką metodikos, tačiau daugeliu atvejų tokie Europos Sąjungos šalių duomenys nėra prieinami (UNESCO, 2012). Naudojantis esamomis statistikos sistemomis, sektorių tiksliausiai galima apibrėžti

įtraukiant šias NACE kategorijas: J.58.11 Knygų leidyba, J.58.13 Laikraščių leidyba, J.58.14 Žurnalų ir periodikos leidyba, J.58.21 Kompiuterinių žaidimų leidyba, J.59 Kino, video ir televizijos programų gamyba, garso įrašymas ir muzikos leidybos veikla, J.60 Programų kūrimo ir transliavimo veikla, J.63.91 Naujienų agentūrų veikla, M.71 Architektūros veikla, M.74.1 Specializuota dizaino veikla, R.90 Kūrybinės, menų ir pramogų veiklos, R.91 Bibliotekos, archyvai, muziejai ir kitos kultūros veiklos (Eurostat, 2016). Pridėtinės vertės rodikliui naudojami pagal vienodus standartus suformuoti *Eurostat* duomenys.

Į indeksą įtraukiamas **užimtumo** rodiklis galėtų būti diskutuotinas sprendžiant jo priskyrimo rezultato išraiškai aspektus. Tačiau užimtumas priskiriamas prie kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus kuriamo rezultato, pasitelkiant jautrios socialinės grupės – menininkų įtraukimo į darbo rinką argumentus. Užimtumo rodiklis apjungia du požiūrius į kultūros ir kūrybinių užimtumą: užimtumas kūrybinėse įmonėse ir kūrybinis užimtumas ne kūrybine veikla besiverčiančiose organizacijose. Tuomet kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus užimtumas gali būti apibrėžiamas kombinuojuant NACE (veiklų) (žr. 1 priedas) ir ISCO (profesijų) klasifikacijas (pagal ISCO, į kūrybinių sektorių įtraukiamų veiklų sąrašas pateikiamas 2 priede), ir į jį patenka visi darbuotojai, dirbantys kultūros ir kūrybinių industrijų įmonėse ir kituose sektoriuose kultūros ar kūrybinių darbą dirbantys asmenys (pavyzdžiui, dizaineris – automobilių pramonėje) (Eurostat, 2012). NACE ir ISCO klasifikacijas apjungiantį užimtumo rodiklį, apimantį kūrybos, gamybos ir leidybos, platinimo ir prekybos, išsaugojimo, švietimo, vadybos ir reguliavimo veiklas kultūros ir kūrybinėse industrijose pateikia *Eurostat* (Eurostat, 2012).

Intelektinės nuosavybės mokesčiai siejasi su kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus kūrinių panaudojamumu, taigi didesnė rodiklio išraiška veda prie išvadų apie šalies meno kūrinių kokybę, kuomet jais nori naudotis ne vien jų kūrėjai. Šioje kategorijoje naudojami sumokėtų autorių teisių ir patentų mokesčių duomenys, juos renka Pasaulinė prekybos organizacija (angl. *World trade Organisation – WTO*).

Eksporto rodiklis parodo prekių ir paslaugų sektoriaus kuriamus pardavimo užsienio šalims srautus, tačiau eksportas ne vien generuoja tarptautinę prekybą, bet ir prisideda prie nacionalinės kultūros tarptautinės sklaidos, žinios apie savo šalį viešinimo, prisistatymo tarptautinei bendruomenei ir vertybių sklaidos. Eksporto rodiklis taip pat parodo kitų šalių norą vartoti nacionalinę kultūros ir kūrybinių industrijų produkciją – tarptautinį kūrėjų pripažinimą. Didžiausias Europos Sąjungos eksportas kultūros ir kūrybinių industrijų srityje vyksta meno kūrinių (42,8 %), knygų (20,5 %), antikvaro (11,6 %) ir muzikos įrašų (6,8 %) kategorijose (Eurostat, 2016), taigi agreguotas eksporto rodiklis atspindi daugelį kultūros ir kūrybinių industrijų šakų. Kadangi *Eurostat* pateikia tik kultūros prekių statistiką, šiam rodikliui naudojama UNESCO statistika, apjungianti kultūros ir kūrybinių industrijų prekių ir paslaugų eksporto duomenis. UNESCO pateikiama agreguota statistika apima šias grupes: prekių grupė – kultūros ir gamtos paveldas (antikvaras ir gamtinės, numizmatinės ar etnologinės kolekcijos), šventės (muzikos instrumentai ir įrašyta muzika), vizualieji menai (meno kūriniai, juvelyrika ir rankdarbiai), spauda (knygos, laikraščiai ir žurnalai), audiovizualinės ir interaktyvios medijos (filmai ir video žaidimai); kūrybinių paslaugų grupė (architektūros brėžiniai) ir paslaugų grupė – asmeninės, kultūros ir rekreacijos, informacijos, audiovizualinės, architektūros, inžinerijos ir kompiuterinės paslaugos ir licencijų mokesčiai (UNESCO Institute for Statistics, 2016).

Vartotojų išlaidų rodiklis pateikia privačias namų ūkių išlaidas kultūros prekėms ir paslaugoms. Šis rodiklis leidžia apibrėžti privatų kultūros finansavimą, o tai iš dalies gali būti prilyginama kultūros ir kūrybinių industrijų pajamoms. Rodiklis taip pat atskleidžia ir platesnę – dalyvavimo kultūroje dimensiją (Eurostat, 2016). Kultūros vartojimas ir išlaidos priklauso nuo esamos pasiūlos ir infrastruktūros (atspindėtos kiekybinėje indekso dalyje), ir nacionalinių kultūros įpročių. Europos Sąjungos šalių vartotojų išlaidos kultūros ir kūrybinių industrijų prekėms ir paslaugoms vidutiniškai pasiskirsčiusios taip: televizijos ir radijo mokesčiai (23,4%), spauda ir periodika (14,3%), informacinių technologijų įranga (12%), knygos (10,9%), audio ir video įrašai (10,4%), kinas, teatras, koncertai (7,8%), kanceliarija ir piešimo reikmenys (5,1%), vaizdo ir garso įrašymo įrenginiai (4,1%), fotografų ir teatro menininkų paslaugos (3,7%), garso įrašymo paslaugos (2,1%), muzikos instrumentai (1,2%), muziejai, bibliotekos ir zoologijos sodai (1,2%), garso, vaizdo ir fotografijos įrangos taisymas (1,1%) (Eurostat, 2016). Susumavus išlaidas matyti, kad didžioji dalis (30%) išlaidų tenka įrangai, po ketvirtadalį išlaidų skiriama knygoms ir žurnalams (25%) ir prenumeratams ir mokesčiams (23%), o mažiausios išlaidų dalys atitenka lankymuisi kultūros įstaigose ir pramogoms (13%) bei kultūrinės veiklos priemonėms (9%). Šis išlaidų pasiskirstymas atskleidžia, kad rodiklis apima kiekio subindekse nagrinėjamas kultūros ir kūrybinių industrijų šakas.

Minėti rodikliai apima pagrindines ekonominės veiklos pasireiškimo kategorijas: eksportą, tarptautinę prekybą ir pajamas iš vartojimo ir kūrybos panaudojimo. Į indekso ekonominę dalį nėra įtraukiamas valstybės išlaidų kultūrai rodiklis, nes jis atspindi lėšas, skirtas kultūros ir kūrybinei veiklai finansuoti, kitaip tariant, padengti kaštus. Taigi šis, nors ir ekonominis, rodiklis atspindėtų indėlį į kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių, o ne kūrybingumo rezultata.

2.2.6. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso struktūros pagrindimas

Aptarti Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso rodikliai grupuojami į K-SUB ir E-SUB, juos į indeksą apjungiant sudėties metodu. Subindeksų grupavimas (žr. 2.4. pav.) atliktas remiantis teorinėmis kultūros ir kūrybinių industrijų nuostatomis. Kiekio subindeksą sudaro 9, ekonomikos – 5 rodikliai, atspindintys atitinkamas kategorijas. Dėl duomenų prieinamumo ir skirtingo veiklų skaičiaus kiekvienoje kategorijoje, kiekvienai kultūros ir kūrybinių industrijų grupei apibrėžti naudojamas skirtingas rodiklių skaičius. Kadangi subindeksai yra agreguojami vidurkio principu, didesnis vienos grupės veiksmų skaičius ženkliai nekeičia viso indekso rezultato. Ekonomikos subindeksą sudaro mažesnis rodiklių skaičius, nes ekonominiai vertinimai (pridėtinė vertė, užimtumas ir kt.) pateikiami agreguotais rodikliais, kuriuose jau apimamos visos kultūros ir kūrybinių industrijų šakos. Statistikos tarnybos nerenka agreguotų, kiekio subindeksui reikalingų rodiklių duomenų, dėl to šiai indekso daliai naudojamas didesnis rodiklių skaičius. Kai kurie rodikliai yra gana statiški, nes šiose srityse pokyčiai vyksta lėtai (muziejų ar bibliotekų skaičius), UNESCO paveldo rodiklio reikšmės nekinta visai. Taigi šių rodiklių funkcija – šalių reitingavimas pagal paveldo lygio požymius, o visi likę rodikliai – ne tik rodo šalį, bet ir lemia indekso dinamiką.

Apibendrinus į kultūros ir kūrybinių industrijų indeksą įtrauktus veiksniai, galima išskirti šias grupes:

- Kūrybinių veiklų rezultatai (ne ekonominiai rodikliai) (K-SUB);
- Neprofesionalaus kūrybingumo apraiškos (K-SUB);
- Ekonominis kultūros ir kūrybinių industrijų veiklų rezultatas (E-SUB);
- Kūrybinės darbo jėgos įtraukimas į darbo rinką (E-SUB);
- Kultūros ir kūrybinių industrijų produkcijos tarptautinė prekyba (E-SUB).

Rodikliai į subindeksus jungiami vidurkio principu, tuomet subindeksai agreguojami į vienišą rodiklį – Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksą:

$$KKII_t = \frac{1}{9} \sum_{j=1}^9 K_{ij} + \frac{1}{5} \sum_{k=1}^5 E_{ik}, \quad (2.2.)$$

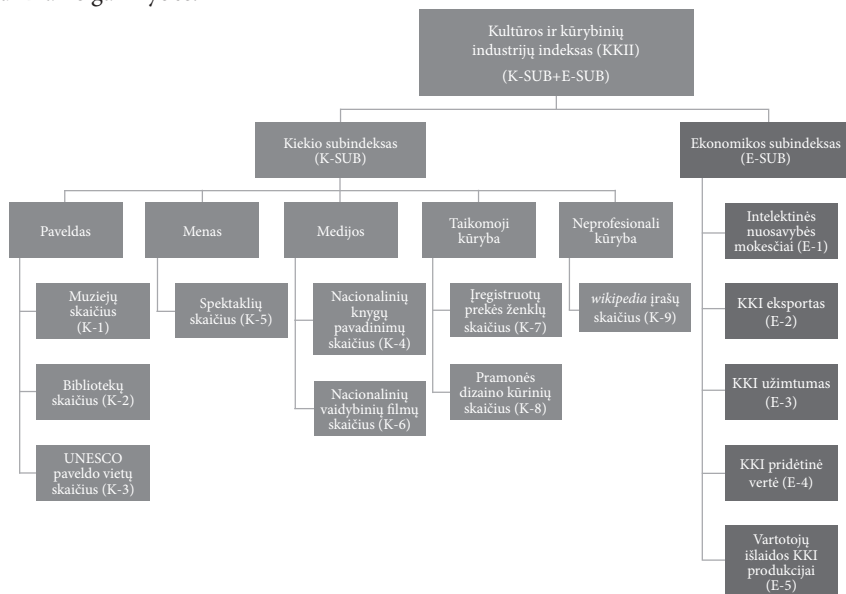
kur:

KKII – Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso reikšmė;

K – kiekio subindekso rodikliai;

E – ekonomikos subindekso rodikliai.

Svarbu pabrėžti, kad indekso struktūros pristatyme rodikliai įtraukiami vienodais svoriais, tačiau tolimesniuose indekso formavimo etapuose, teorines nuostatas pildant empiriniais duomenimis, pradedamos svarstyti skirtingų svorių priskyrimo įvairiems rodikliams galimybės.

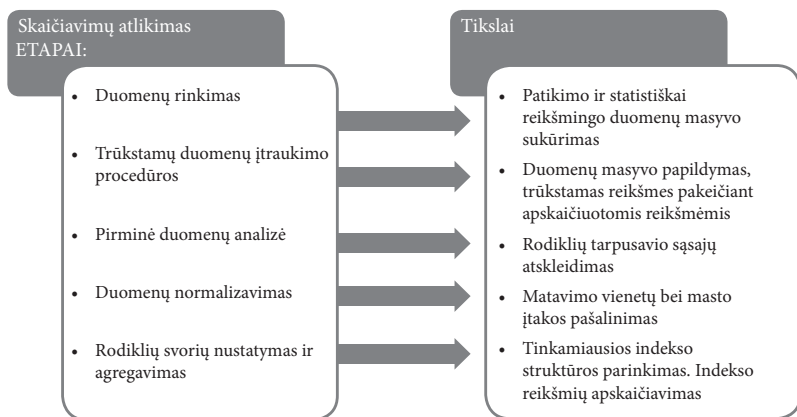
2.4. pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso sandara
Šaltinis: sudaryta autorės.

Grafinė KKII schema (žr. 2.4. pav.) nurodo indekso sandarą, rodiklių priskyrimą atitinkamoms kultūros ir kūrybinių industrijų kategorijoms pagal UNCTAD klasifikaciją ir veiksmų jungimo logiką. Remiantis šia KKII schema, skaičiavimų atlikimo dalyje renkami

norimas kategorijas atspindintys statistiniai duomenys. Papildomai, siekiant atskleisti sąsajas tarp K-SUB ir E-SUB, bus skaičiuojamas KKII efektyvumo santykis (žr. 3.1.4).

2.3. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso skaičiavimų atlikimo dalis

Koncepcijos sukūrimą seka skaičiavimų atlikimo dalis, apimanti duomenų rinkimą ir skaičiavimus (jos etapai ir tikslai pateikiami 2.5. pav.). Šios dalies tikslai susiję su indekso apskaičiavimo metodika: formuojamas statistiškai reikšmingas duomenų masyvas, kuriuo atliekami skaičiavimai, reikalingi indekso sukūrimui. Visas matematinis aparatas konstruojamas remiantis koncepcinėje dalyje sudaryta indekso schema, kuri yra papildoma įvedant skirtingus svorius, – kiekvienoje šalyje didžiausią reikšmę priskiriant svarbiausiems atitinkamos šalies rodikliams.

2.5. pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso skaičiavimų atlikimo dalies etapai ir jų tikslai
Šaltinis: sudaryta autorės.

Šioje dalyje, pagal suformuotą indekso logiką, dirbama su duomenimis: sukuriamas duomenų masyvas, jis papildomas trūkstamomis reikšmėmis, atliekama perteklinių rodiklių buvimo analizė, duomenų masyvas performuojamas indekso skaičiavimams ir agreguojamas į indekso rodiklius.

2.3.1. Duomenų rinkimas Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso formavimui

Sudėtinių rodiklių reikšmingumas priklauso nuo į juos įtrauktų rodiklių patikimumo. Nors didžiausias indekso patikimumas būtų pasiekiamas naudojant vienos statistinės bazės duomenis, tačiau išskirtinių reiškinų analizės atveju, – vertinant kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių, – standartinės duomenų bazės nepateikia pakankamai duomenų. Sprendžiant šią problemą, duomenų masyvas formuojamas parenkant rodiklius iš skirtingų, tačiau palyginamų šaltinių. Kadangi KKII sudaromas visoms Europos Sąjungos šalims, indekso formavimui rodikliai parenkami iš tarptautinių duomenų bazių

(Eurostat, WIPO, UNESCO, WTO), vienodą skaičiavimo metodiką naudojančių specializuotų duomenų bazių (muziejų EGMUS⁵, bibliotekų OCLC⁶, leidėjų asociacijos FEP⁷, filmų EAO⁸, neprofesionalaus kūrybingumo *Wikipedia*) (rodiklių duomenų šaltinių sąrašas pateikiamas 2.5. lentelėje). Nors didesnė duomenų dalis gaunama iš minėtų duomenų bazių, pasitaiko, kad jose pateikiama ne visų šalių statistika. Tokiais atvejais, ypatingą dėmesį skiriant metaduomenų patikrai, užtikrinančiai tikslų duomenų įtraukimą, trūkstama statistika buvo surinkta iš nacionalinių statistikos tarnybų ir kultūros ministerijų. Daugeliu atveju šie duomenys nėra skelbiami viešai prieinamose bazėse, tuomet jie gauti pateikus tiesiogines užklausas nacionalinėms kultūros statistikos tarnyboms (statistikos departamentai, kultūros ministerijos ar konkrečią sritį reguliuojančios institucijos). (3-16 prieduose pateiktose duomenų lentelėse pažymėti duomenys, gauti iš nacionalinių kultūros statistikos tarnybų).

2.5. lentelė. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso rodiklių duomenų šaltiniai

		Rodiklis	Kodas	Duomenų šaltinis		
Kiečio subindeksas	Kultūros industrijos	Paveldas	Muziejų skaičius gyventojui	K-1	EGMUS, Nacionalinės statistikos tarnybos, Kultūros ministerijos	
			Bibliotekų skaičius gyventojui	K-2	OCLC, Nacionalinės statistikos tarnybos, Kultūros ministerijos	
			UNESCO kultūros paveldo vietų skaičius gyventojui	K-3	UNESCO	
	Kūrybines industrijos	Medijos	Taikomoji kūryba	Spektaklių skaičius gyventojui	K-5	Nacionalinės statistikos tarnybos, Kultūros ministerijos
				Nacionalinių knygų skaičius gyventojui	K-4	FEP, Nacionalinės statistikos tarnybos, Kultūros ministerijos
		Neprofesionali kūryba	Sukurtų nacionalinių filmų skaičius gyventojui	K-6	EAO	
			Registruotų prekės ženklų skaičius gyventojui	K-7	WIPO	
			Registruotų pramonės dizaino gaminių skaičius gyventojui	K-8	WIPO	
			<i>Wikipedia</i> įrašų skaičius	K-9	<i>Wikipedia</i> statistika	
Ekonomikos subindeksas	Kultūros ir kūrybines industrijos	Agreguoti kultūros ir kūrybinių industrijų rodikliai	Sumokėti intelektinės nuosavybės mokesčiai gyventojui	E-1	WTO	
			Kultūros ir kūrybinių prekių ir paslaugų eksportas, % nuo viso eksporto	E-2	UNESCO	
			Užimtumas kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriuje, % nuo bendro užimtumo	E-3	<i>Eurostat</i>	
			Kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus sukuriama pridėtinė vertė gyventojui	E-4	<i>Eurostat</i>	
			Namų ūkių išlaidos kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus prekėms ir paslaugoms	E-5	<i>Eurostat</i>	

Šaltinis: sudaryta autorės.

- 5 EGMUS – The European Group on Museum statistics. (Europos muziejų statistikos grupė).
6 OCLC – The Online Computer Library Center (Globalus virtualių bibliotekų tinklas).
7 FEP – Federation of European Publishers (Europos leidėjų federacija).
8 EAO – European Audiovisual Observatory (Europos audiovizualinė observatorija).

KKII rodikliai parinkti taip, kad indeksu būtų galima apimti kuo daugiau kultūros ir kūrybinių industrijų sričių. Įtraukta mažiausiai po vieną rodiklį iš kiekvienos kategorijos pagal UNCTAD klasifikaciją.

2.3.2. Trūkstamų duomenų įtraukimo metodai

Duomenų rinkinys buvo kuriamas naudojantis statistinėmis bazėmis, o tais atvejais, kuomet tam tikros šalies reikšmės nebuvo pateikiamos, jos buvo įtraukiamos naudojant nacionalinių kultūros statistikos tarnybų duomenis. Tačiau net ir papildant duomenis, kai kuriais atvejais nebuvo įmanoma gauti pilno duomenų masyvo (visų rodiklių reikšmės visoms šalims visiems laikotarpiams), ši problema buvo sprendžiama sudarant ekonometrinis modelius ir apskaičiuojant trūkstamas reikšmes.

Dažniausiai indeksai sudaromi vienam laikotarpiui ir trūkstant duomenų jie yra pakeičiami paskutiniais prieinamais (angl. *last available*) duomenimis. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso atveju, toks trūkstamų duomenų įtraukimo problemos sprendimo būdas nėra tinkamas, nes indeksas formuojamas laiko eilučių pagrindu. Trūkstami duomenys įtraukiami ekonometrinio modeliavimu, sudarant pirmos ar antros eilės autoregresijos modelius.

Pirmos eilės autoregresinis procesas:

$$Y_t = \delta + \alpha Y_{t-1} + \varepsilon_t, \quad (2.3.)$$

kur:

Y_t – einamojo laikotarpio reikmės,

Y_{t-1} – ankstesnio laikotarpio reikšmės,

ε_t – modelio paklaidos.

Antros eilės autoregresinis procesas:

$$Y_t = \delta + \alpha_1 Y_{t-1} + \alpha_2 Y_{t-2} + \varepsilon_t, \quad (2.4.)$$

kur:

Y_t – einamojo laikotarpio reikmės,

Y_{t-1}, Y_{t-2} – ankstesnių laikotarpių reikšmės,

ε_t – modelio paklaidos.

Remiantis AIC arba SBC informaciniais kriterijais⁹ nustatomas procesą tiksliausiai apibūdinantis modelis. Kiekvienai laiko eilutei, kurioje yra trūkstamų reikšmių, sudaromas geriausiai ją apibūdinantis autoregresijos modelis ir trūkstamos reikšmės pakeičiamos modeliu apskaičiuotomis reikšmėmis. (3-16 prieduose pateiktose duomenų lentelėse pažymėti duomenys, įtraukti autoregresijomis.)

9 Informaciniai kriterijai: kriterijai, kaip alternatyvos R2 metodui, naudojami modelių patikimumui nustatyti. Kriterijų matematinės išraiškos: $AIC = \left(\frac{RSS}{n}\right) e^{2k/n}$ ir $SBC = \left(\frac{RSS}{n}\right) e^{k/n}$. Procesą geriausiai aprašo modelis, turintis mažiausias informacinių kriterijų reikšmes (Asteriou ir Hall, 2011).

2.3.3. Pirminė duomenų analizė

Remiantis teorine analize ir nustačius į indeksą įtrauktų veiksnių sąrašą atliekama pirminių, neredaguotų duomenų analizė. Atlikta veiksnių koreliacijos analizė, siekiant išsiaiškinti ar veiksniai nėra susiję tarpusavyje. Esant veiksnių tarpusavio koreliacijai, panašias tendencijas atspindintį sudėtinį rodiklį galima sukonstruoti ir naudojant mažesnę rodiklių kiekį. Apskaičiuavus rodiklių tarpusavio koreliacijos koeficientus (žr. 2.6. lentelė), matyti, kad rodikliai nėra glaudžiai susiję tarpusavyje. Taigi 14 indekso dimensijų yra efektyvus indekso rodiklių skaičius ir norimo reiškinio negalima apibūdinti mažesniu rodiklių skaičiumi. Indeksas galėtų būti efektyvesnis įtraukiant daugiau rodiklių, tačiau dėl aptartos statistinių duomenų problematikos to padaryti neįmanoma.

Analizuojant koreliacijas subindeksuose matyti, kad kiekio dalies rodiklių koreliacijos mažesnės už koreliacijas ekonomikos dalyje. Koreliacijos tarp ekonomikos ir kiekio rodiklių yra labai įvairios. Neigiama sąsaja tarp kiekio ir ekonomikos dedamųjų gali būti siejama su neigiamu kultūros ir kūrybinių industrijų poveikiu ekonomikos augimui, kuris išreikštas gerovės požyriū (žr. 1.3.3.).

2.6. lentelė. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso rodiklių tarpusavio koreliacijos¹⁰ matrica

K-1													
K-2	0,16												
K-3	0,09	0,07											
K-4	0,29	0,13	0,40										
K-5	0,32	0,05	0,46	0,52									
K-6	0,43	0,02	0,40	0,38	0,57								
K-7	0,11	0,33	0,54	0,40	0,38	0,47							
K-8	0,06	-0,03	0,30	0,48	0,53	0,58	0,61						
K-9	0,30	0,10	0,27	0,65	0,50	0,43	0,29	0,10					
E-1	0,32	-0,18	-0,13	0,06	0,34	0,21	-0,09	-0,16	0,05				
E-2	0,35	-0,22	-0,08	0,20	0,37	0,26	0,02	0,02	0,39	0,29			
E-3	0,37	0,17	0,36	0,63	0,59	0,37	0,49	0,04	0,54	0,11	0,48		
E-4	0,34	-0,40	0,41	0,22	0,45	0,51	-0,08	0,17	0,37	0,58	0,62	0,47	
E-5	0,26	-0,01	-0,05	0,49	0,17	0,16	0,02	0,11	0,49	0,11	0,60	0,54	0,52
	K-1	K-2	K-3	K-4	K-5	K-6	K-7	K-8	K-9	E-1	E-2	E-3	E-4

Šaltinis: sudaryta autorės.

10 Koreliacijos koeficiento reikšmių skalė (Čekanavičius ir Murauskas, 2001):
 Koreliacijos koeficientas nuo -1 iki -0,7 arba nuo 0,7 iki 1, ryšys stiprus;
 Koreliacijos koeficientas nuo -0,7 iki -0,5 arba nuo 0,5 iki 0,7, ryšys vidutinis;
 Koreliacijos koeficientas nuo -0,5 iki -0,3 arba nuo 0,3 iki 0,5, ryšys silpnas;
 Koreliacijos koeficientas nuo -0,3 iki 0 arba nuo 0 iki 0,3, ryšys labai silpnas.

Koreliacine analize nustatyta, kad visi parinkti rodikliai yra tinkami indeksui formuoti, taigi siekiant apžvelgti tendencijas ir patikrinti, ar nėra aiškių duomenų išskirčių, atliekama pirminių duomenų lyginamoji analizė. Analizėje visi duomenys perskaičiuoti atsižvelgiant į gyventojų skaičių. Toliau pateikiama indeksui naudojamų 2014 m. rodiklių apžvalga.

Paveldo rodiklių grupėje didžiausios reikšmės vienam gyventojui tenka bibliotekų dalyje. Daugiausia bibliotekų mln. gyventojų tenka Čekijoje (511), Lietuvoje (441), Estijoje (417) ir Latvijoje (405). Šiose šalyse bibliotekų skaičius yra ženkliai didesnis negu kitoje šalyse (penktoje vietoje esančioje Lenkijoje yra 213 bibliotekų mln. gyventojų). Pagal muziejų rodiklį (skaičius milijonui gyventojų) pirmauja Liuksemburgas (81,8), Vengrija (66), Suomija (59) ir Vokietija (58,6). Muziejų rodiklyje pasiskirstymas tarp aukščiausių ir mažiausių įverčius turinčių šalių yra mažesnis. Mažiausias muziejų kiekybinis įvertinimas yra Italijoje (7,1) ir Prancūzijoje (5). Trečiojoje paveldo kategorijoje – UNESCO paveldo objektų skaičius – pirmauja Liuksemburgas (1,8 vietos mln. gyventojų), Kroatija (1,6) ir Graikija (1,56).

Menų grupę atkleidžia suvaidintų spektaklių skaičius. Scenos menų srityje stipriausiomis šalimis gali būti laikomos Estija, Liuksemburgas, Slovakija ir Nyderlandai. Pastebėta, kad į kai kurių šalių indeksą neįmanoma įtraukti scenos menų rodiklių, nes scenos menų sąvoka apibrėžiama skirtingai arba nepakanka statistinės informacijos.

Medijų rodikliai vertinami sukurtų nacionalinių filmų ir šalies autorių išleistų knygų skaičiumi. Literatūros kategorijoje pirmauja Estija (3139 pavadinimai milijonui gyventojų), Didžioji Britanija (2861), Danija (2236) ir Suomija (1899). Mažiausias knygų skaičius yra Rumunijoje (131) – tai didelis atotrūkis nuo kitų šalių. Pagal kino sektoriaus duomenis, aukščiausias pozicijas užima mažosios šalys: Estija (14,4 filmo milijonui gyventojų), Belgija (13,4) ir Danija (9,59), mažiausiai filmų (0,81) sukuriama Lenkijoje.

Taikomosios kūrybos rodikliai parodo meninių gebėjimų pritaikymą dizaino ar komunikacijos srityse. Pagal sukurtų ir registruotų prekės ženklų rodiklį lyderiauja Slovakija (2301 registracija milijonui gyventojų), Malta (2228) ir Estija (2156), mažiausiai prekių ženklų registruojama Slovėnijoje (313) ir Graikijoje (151). Aukščiausiai pramoninio dizaino įverčiais pasižymi Kroatija (146 registracijos milijonui gyventojų), Vokietija (81) ir Didžioji Britanija (81), žemiausiai – Malta (16) ir Slovėnija (14). Prekių ženklų ir pramoninio dizaino statistika (gaunama iš WIPO) nepateikia duomenų apie Belgiją, Nyderlandus ir Liuksemburgą. Didžiausi online kūrybingumo įverčiai fiksuojami Maltoje (7052 įrašai milijonui gyventojų), Suomijoje (5503) ir Estijoje (5319).

Vienu svarbiausių **ekonominių** rodiklių, atskleidžiančių ekonominę kultūros ir kūrybinių industrijų poveikį laikomas **kūrybinės darbo jėgos užimtumo** rodiklis. Matyti, kad Europos Sąjungos kūrybiniame sektoriuje vidutiniškai įdarbinta 1,3 proc. gyventojų. Didžiausia kūrybinių darbuotojų koncentracija yra Liuksemburge (2,3 proc.), Švedijoje (2,0 proc.), Slovakijoje (1,96 proc.) ir Nyderlanduose (1,91 proc.), mažiausia – Slovėnijoje (0,61 proc.) ir Rumunijoje (0,49 proc.).

Rodiklių, susijusių su kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus gamybos efektyvumu (**sukuriama pridėtinė vertė**) ir užsienio prekyba (**eksportas**) skirstinyje matosi didesnis atotrūkis tarp lyderiaujančių ir atsiliekančių šalių. Aukščiausi pridėtinės vertės rodikliai yra Nyderlanduose (67,86 tūkst. eurų tūkstančiui gyventojų), Liuksemburge (36,66) ir

Didžiojoje Britanijoje (35,34), kitos šalys pagal šį rodiklį pasiekia mažesnes reikšmes, o patys žemiausi vertinimai yra Rumunijoje (5,78), Slovėnijoje (5,69) ir Bulgarijoje (4,61). Pagal eksporto rodiklį pirmuoja tos pačios šalys: Nyderlandai (209,67 tūkst. eurų tūkstančiui gyventojų), Didžioji Britanija (126,28) ir Liuksemburgas (110,59), žemiausius įverčius pasiekia Portugalija (10,17), Graikija (10,11), Bulgarija (4,89) ir Rumunija (3,54).

Galiausiai kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus ekonominė reikšmė vertinama kūrinių panaudojimu: **intelektinės nuosavybės mokesčiai** nurodo kūrinių panaudojimo mastą, o **namų ūkių išlaidos** atspindi vartotojų norą įsigyti kultūros ir kūrybinių industrijų produkcijos. Daugiausia intelektinės nuosavybės mokesčių sumokama Suomijoje (336 tūkst. eurų tūkstančiui gyventojų), Belgijoje (298) ir Švedijoje (282), mažiausiai – Bulgarijoje (28), Latvijoje (23) ir Lietuvoje (16). Didžiausios vartotojų išlaidos kultūros ir kūrybinėms industrijoms yra Švedijoje (141 eur. vartotojui), Didžiojoje Britanijoje (136) ir Austrijoje (128), mažiausios – Lietuvoje (39), Rumunijoje (31) ir Bulgarijoje (26).

Apžvelgus statistinę kultūros ir kūrybinių industrijų informaciją, tarp skirtingų šalių matyti dideli netolygumai ir atotrūkiai, rodantys šalių **orientaciją į skirtingas šakas ir nevienodus kultūros ir kūrybinių industrijų šakų plėtros lygius**. Taip pat rodiklių netolygumą lemia įpročiai, vartotojų galimybės ir vertybinės nuostatos (pavyzdžiui, intelektinės nuosavybės mokesčių rodikliai priklauso nuo požiūrio į nelegalų kūrybinės produkcijos vartojimą). Pirminė duomenų analizė atskleidžia skirtingų kultūros ir kūrybinių industrijų šakų dominavimą skirtingose šalyse, taigi pirminė indekso struktūra naudojant vienodus svorius (žr. 2.4. pav.) neatskleistų atskirų šalių kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus ypatybių. Ši problema sprendžiama pertvarkant KKII ir įvedant didesnius svorius rodikliams, turintiems didesnes reikšmes (žr. 2.3.5.).

Iš pateikto rodiklių skaičiaus, jų duomenų šaltinių nuorodų ir pirminės rodiklių analizės matyti, kad pradiniai duomenys yra nevienodi ir gali kilti duomenų palyginimo problemų. Šios problemos sprendžiamos atidžiai peržiūrint metaduomenis (ypatingas dėmesys skirtas scenos duomenų analizei, nes skirtinguose atlikimo menų apibrėžimuose į šiuos rodiklius įtraukiami skirtingų sričių scenos kūriniai). Matavimo vienetų, skalių ir pan. įtaka pašalinama vykdant duomenų normalizavimą.

2.3.4. Duomenų normalizavimas

Kompleksiniam kultūros ir kūrybinių industrijų įvertinimui pasirinkta skirtingais vienetais matuojamų rodiklių sistema. Siekiant panaikinti matų masto daromą įtaką ir užtikrinti vienodą rodiklių indėlį, prieš atliekant vertinimą vykdomas duomenų normalizavimas. Duomenų normalizavimas gali būti vykdomas standartizacijos, reitingavimo, *min-max* ir kitais metodais. Kadangi indeksas bus naudojamas ne vien šalims palyginti, bet ir tolimesniame kiekybiniame modeliavime, indeksui parinktas *min-max* normalizavimo metodas, leidžiantis išlaikyti esamą duomenų struktūrą.

Vienalaikiams duomenims kiekvienas rodiklis X_{qc}^t , kiekvienai šaliai c ir laikotarpiui t yra transformuojamas tokiu būdu:

$$I_{qc}^t = \frac{x_{qc}^t - \min_c(x_q^t)}{\max_c(x_q^t) - \min_c(x_q^t)}, \quad (2.5.)$$

$\min_c(x_q^t)$ ir $\max_c(x_q^t)$ atitinkamai yra minimali ir maksimali reikšmė tarp visų šalių c , t laikotarpiu. Atlikus *min-max* normalizavimą, duomenų masyvas transformuojamas originalioms reikšmėms x_{qc}^t , priskiriant normalizuotas reikšmes I_{qc}^t , kurios pasiskirsto intervale $[0;1]$.

Naudojant laiko eilučių duomenis normalizacija atliekama ieškant minimumo ir maksimumo taškų tarp visų laikotarpių, tokiu būdu duomenys tampa palyginami laike. Laiko eilutėms pritaikyta normalizavimo procedūros išraiška:

$$I_{qc}^t = \frac{x_{qc}^t - \min_{t \in T} \min_c(x_q^t)}{\max_{t \in T} \max_c(x_q^t) - \min_{t \in T} \min_c(x_q^t)}. \quad (2.6.)$$

Pagal šią formulę perskaičius visus reikšmes gaunami nauji, proporcingi ankstesnei duomenų struktūrai, tačiau su eliminuota matavimo vienetų įtaka, duomenų rinkiniai, kurie naudojami tolimesnėje analizėje.

2.3.5. Rodiklių svorių nustatymas ir agregavimas

Kuriant indeksą atskiri rodikliai yra agreguojami į vieną sudėtinį, visą duomenų struktūrą atspindintį rodiklį. Nustatomas svorių parinkimo mechanizmas: rodikliams galima priskirti vienodus arba skirtingus svorius, naudoti pagrindinių veiksnių analizės (angl. *principal components analysis*) ar faktorinės analizės (angl. *factor analysis*) ir kt. metodus, tačiau praktikoje dažniausiai pasitelkiamas vienodų svorių parinkimo metodas (OECD, 2008). (Taip apskaičiuotas Kūrybinio miesto indeksas. Globalus kūrybingumo indeksas ir Honkongo kūrybingumo indeksas nepateikia rodiklių agregavimo metodikos, tačiau apžvelgus duomenis galima numanyti, kad rodikliai į subindeksus taip pat yra jungiami apskaičiuojant jų vidurkius ir nenaudojant svorių.) Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso atveju, naudoti vienodus svorius nebūtų visiškai tikslu, nes indekso dedamosios nėra vienodai svarbios; taip pat indekso duomenų pirminė analizė (žr. 2.3.3.) atskleidė, kad analizuojamoje šalyse skiriasi svarbiausių veiksnių kombinacijos. Dažnai empiriniuose tyrimuose svoriai nustatomi remiantis ekspertų nuomonėmis, tačiau tokia metodika neleidžia išvengti subjektyvumo. Šiame darbe svorių priskyrimui naudojama **endogeninių svorių technika**, ji taip pat naudota ir anksčiau aptartuose indeksuose (Kūrybinės ekonomikos indeksas, Kūrybinės erdvės indeksas). Skirtingais svoriais rodikliai yra įtraukiami ir į Globalaus inovacijų indekso kūrybinio rezultato dalį: šiame indekse kai kuriems rodikliams yra priskiriami dvigubi svoriai, tačiau nuo endogeninių svorių priskyrimo būdo tai skiriasi tuo, kad dvigubi svoriai yra vienodai priskiriami visoms šalims.

Endogeninių svorių mechanizmas kiekvienai šaliai leidžia parinkti galutinę šalies indekso reikšmę maksimizuojantį svorių derinį. Prioriteto suteikimas reikšmingesniems rodikliams priskiriant didesnius svorius yra svarbus KKII atveju, nes kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių sudaro daugelis atskirų veiklų, ir dažniausiai šalis pasižymi aukštais rezultatais vienoje ar keliose kūrybinėse srityse. Tai matyti atlikus į indeksą įtrauktų veiksnių analizę ir kiekvienos šalies kiekybinėje ir ekonominėje indekso dalyje išskyrus po du didžiausias reikšmes turinčius rodiklius (žr. 2.7. lentelė).

2.7. lentelė. Didžiausias reikšmes įgyjantys KKII rodikliai

Šalis	Kiekio subindeksas		Ekonomikos subindeksas	
	Didžiausios reikšmės rodiklis	Antros didžiausios reikšmės rodiklis	Didžiausios reikšmės rodiklis	Antros didžiausios reikšmės rodiklis
Austrija	(K-8)	(K-1)	(E-5)	(E-4)
Belgija	(K-4)	(K-9)	(E-4)	(E-5)
Bulgarija	(K-3)	(K-8)	(E-3)	(E-4)
Kipras	(K-8)	(K-9)	(E-3)	(E-5)
Danija	(K-3)	(K-4)	(E-4)	(E-5)
Estija	(K-4)	(K-6)	(E-3)	(E-5)
Suomija	(K-9)	(K-4)	(E-4)	(E-5)
Prancūzija	(K-9)	(K-8)	(E-4)	(E-5)
Vokietija	(K-1)	(K-8)	(E-5)	(E-4)
Graikija	(K-3)	(K-4)	(E-4)	(E-3)
Vengrija	(K-1)	(K-2)	(E-1)	(E-5)
Airija	(K-1)	(K-9)	(E-5)	(E-2)
Italija	(K-5)	(K-9)	(E-4)	(E-5)
Latvija	(K-2)	(K-1)	(E-3)	(E-5)
Lietuva	(K-2)	(K-3)	(E-3)	(E-4)
Liuksemburgas	(K-1)	(K-5)	(E-4)	(E-3)
Malta	(K-6)	(K-8)	(E-5)	(E-3)
Lenkija	(K-2)	(K-8)	(E-5)	(E-3)
Portugalija	(K-3)	(K-6)	(E-4)	(E-5)
Rumunija	(K-1)	(K-2)	(E-4)	(E-5)
Slovakija	(K-6)	(K-5)	(E-3)	(E-4)
Slovėnija	(K-5)	(K-1)	(E-5)	(E-4)
Ispanija	(K-9)	(K-3)	(E-4)	(E-5)
Švedija	(K-9)	(K-4)	(E-5)	(E-4)
Čekija	(K-2)	(K-4)	(E-5)	(E-3)
Nyderlandai	(K-5)	(K-9)	(E-4)	(E-2)
Didžioji Britanija	(K-4)	(K-9)	(E-5)	(E-4)
Kroatija	(K-8)	(K-3)	(E-5)	(E-3)

Šaltinis: sudaryta autorės.

Kadangi daugelyje šalių matyti aiški atskirtis tarp dviejų, turinčių didžiausias reikšmes rodiklių ir visų likusiųjų, indekse didžiausi svoriai suteikiami šiems dviems didžiausiems rodikliams. Siekiant tarplaikinio palyginimo, rodikliams priskiriant svorius naudojamos vidutinės reikšmės (ieškoma rodiklių, kurių reikšmės yra didžiausios visais laikotarpiais). Kitaip gali atsirasti problema, kuomet skirtingais laikotarpiais didžiausias reikšmes įgyja vis kiti rodikliai. Skirtumas tarp pirmojo ir antrojo didžiausio rodiklio nėra ženklus, taigi jiems abiemis suteikiamos vienodos reikšmės (dvigubas) svoris. Sviurių priskyrimas kiekvienai šaliai i gali būti užrašomas taip:

$$KKII_i = \frac{1}{11} \sum_{j=1}^9 w_{ij} K_{ij} + \frac{1}{7} \sum_{k=1}^5 s_{ik} E_{ik}$$

$$w_{ij} = \begin{cases} 2, j = j^1, \text{ čia } K_{ij^1} = \max_j \{K_{ij}\} \\ 2, j = j^2, \text{ čia } K_{ij^2} = \max_{j \neq j^1} \{K_{ij}\} \\ 1, j \neq j^1, j \neq j^2 \end{cases}, \quad (2.7.)$$

$$s_{ik} = \begin{cases} 2, k = k^1, \text{ čia } E_{ik^1} = \max_k \{E_{ik}\} \\ 2, k = k^2, \text{ čia } E_{ik^2} = \max_{k \neq k^1} \{E_{ik}\} \\ 1, k \neq k^1, k \neq k^2 \end{cases}$$

kur:

KKII – Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso reikšmė;

w – atitinkamo kiekio rodiklio svoris;

s – atitinkamo ekonomikos rodiklio svoris;

K – kiekio subindekso rodikliai;

E – ekonomikos subindekso rodikliai.

Tokia indekso modifikacija leidžia maksimizuoti kiekvienos šalies KKII reikšmę, parenkant skirtingą kiekio ir ekonomikos subindeksų rodiklių svorių kombinaciją ir . Pakeitus indekso struktūrą, kiekvienam kiekio veiksmui suteikiamas 1/11 svoris, išskyrus du geriausio rezultato rodiklius, kuriems suteikiami dvigubi (2/11) svoriai. Atitinkamai kiekvienam ekonomikos veiksmui priskiriamas 1/7 svoris, išskyrus du aukščiausio rezultato rodiklius, kurie į indeksą įtraukiami dvigubais (2/7) svoriais. Šis svorių priskyrimo metodas taikomas kiekvienai šaliai. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso, apskaičiuoto naudojant vienodus ir endogeninius rodiklių svorius, rezultatai, reitingai ir pozicijų pokyčiai pateikiami 2.8. lentelėje.

2.8. lentelė. KKII reikšmių, apskaičiuotų su vienodais ir endogeniniais svoriais, palyginimas

Šalis	KKII su vienodais svoriais		KKII su endogeniniais svoriais		Pozicijos pokytis
	2014 rezultatas	Pozicija	2014 rezultatas	Pozicija	
Liuksemburgas	1,1549	1	1,2522	1	0
Danija	1,0231	2	1,0958	2	0
Švedija	1,0198	3	1,0698	3	0
Nyderlandai	1,0089	4	1,0449	4	0

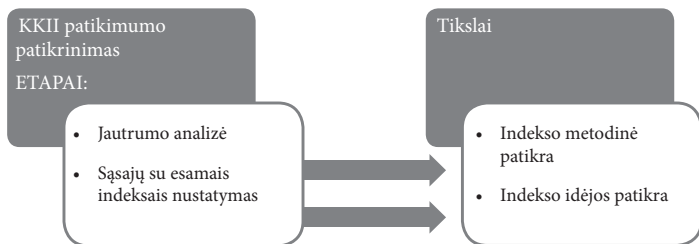
Slovakija	0,9455	6	1,0051	5	1
Suomija	0,9803	5	0,9900	6	-1
Austrija	0,8910	9	0,9775	7	2
Didžioji Britanija	0,9071	8	0,9747	8	0
Estija	0,9254	7	0,9274	9	-2
Čekija	0,8177	10	0,8289	10	0
Vokietija	0,7562	11	0,8135	11	0
Belgija	0,7562	12	0,7948	12	0
Latvija	0,6378	13	0,6763	13	0
Prancūzija	0,5602	16	0,6109	14	2
Lietuva	0,5534	18	0,6074	15	3
Kroatija	0,5776	14	0,6034	16	-2
Malta	0,5743	15	0,5838	17	-2
Italija	0,5278	20	0,5733	18	2
Airija	0,5498	19	0,5573	19	0
Vengrija	0,5543	17	0,5544	20	-3
Portugalija	0,5001	22	0,5329	21	1
Ispanija	0,5036	21	0,5233	22	-1
Graikija	0,3549	24	0,4147	23	1
Lenkija	0,3723	23	0,4096	24	-1
Bulgarija	0,3157	25	0,3301	25	0
Slovėnija	0,2838	26	0,3170	26	0
Kipras	0,2831	27	0,2885	27	0
Rumunija	0,1881	28	0,2098	28	0

Šaltinis: sudaryta autorės.

Skaičiuojant KKII indeksą vienodais ir endogeniniais svoriais, matyti, kad endogeniniai svoriai padidina indekso reikšmę, nes kiekvienos šalies stipresnėms kultūros ir kūrybinių industrijų dedamosioms yra suteikiamas didesnis prioritetas. Endogeninių svorių įtraukimas keičia indekso reikšmes, tačiau tai neturi esminės įtakos šalių išsidėstymui: 12 šalių pakilo arba nusileido po vieną arba dvi pozicijas, dviejų šalių reitingas pakito trimis pozicijomis. Nors endogeniniai svoriai Europos Sąjungos šalių kultūros ir kūrybinių industrijų išsidėstymo stipriai nepaveikia, tačiau sektoriaus kompleksiskumas lemia tai, kad indekse yra svarbūs skirtingi svoriai. Indeksas, kurį formuojant atsižvelgiama į nevienodą kūrybinių šakų indėlį, yra tikslesnis kultūros ir kūrybinių industrijų įvertinimo įrankis. Dėl šių priežasčių KKII su endogeniniais svoriais laikomas **galutine indekso išraiška** ir toliau darbe bus analizuojamas indeksas, suformuotas naudojant skirtingus rodiklių svorius.

2.4. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso patikimumo patikrinimo dalis

Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas yra kuriamas atsisakant ankstesnių kūrybingumo indekso idėjų ir formuojant naują metodinę kūrybinių veiklų vertinimo įrankių bazę. Įvedant unikalią indekso formavimo logiką yra ypatingai svarbu atlikti indekso idėjos patikrą, nurodančią galimus indekso teorinius ir techninius netikslumus. Sukurtas KKII patikrinamas vykdant patikimumo patikrinimo žingsnius: jautrumo analizę ir sąsajų su esamais indeksais nustatymą (žr. 2.6. pav.).

2.6. pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso monitoringo dalies etapai ir jų tikslai
Šaltinis: sudaryta autorės.

Jautrumo analizė leidžia pagrįsti veiksmų parinkimą ir įrodyti, kad visi įtraukti rodikliai yra svarbūs galutinei KKII reikšmei. Kadangi indeksas formuojamas atsisakant esamų kūrybingumo indeksų idėjų, norint parodyti indekso unikalumą svarbu atlikti esamų ir naujojo indekso lyginamąją analizę.

2.4.1. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso jautrumo analizė

Siekiant patikrinti atskirų indekso rodiklių poveikį Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksui, atlikta indekso jautrumo analizė, kurios metu iš indekso pašalinus atitinkamą rodiklį (priskyrus svorį lygų 0) buvo stebimi procentiniai indekso pokyčiai. Pateikti procentiniai indekso pokyčiai atskleidžia, kad kiekvieno rodiklio pašalinimas veikia indekso reikšmę (žr. 2.9. lentelė). Rodiklių pašalinimas turėjo teigiamą ir neigiamą įtaką šalių KKII pokyčiui. Kadangi jautrumo analizėje svarbu atskleisti pokytį, o ne jo kryptį – skaičiuojant pokyčius naudoti absoliutus nuokrypiai.

2.9. lentelė. KKII jautrumo analizė (procentiniai pokyčiai pašalinus atitinkamą rodiklį)

Pašalintas Rodiklis	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
K-1	3,42	3,31	3,36	3,29	3,36	3,25	3,15	3,10	3,11	3,06	3,13	3,34	3,47	3,67	3,70
K-2	5,39	5,36	5,30	5,36	5,18	5,20	5,02	4,98	4,68	4,57	4,81	4,41	4,45	4,28	4,09
K-3	3,98	3,91	3,87	3,81	3,78	3,70	3,57	3,46	3,40	3,58	3,50	3,58	3,64	3,74	3,73

K-4	2,91	2,75	2,56	2,44	2,27	2,15	2,02	1,87	1,75	2,05	1,91	1,85	2,03	2,12	2,15
K-5	2,73	2,67	2,64	2,65	2,46	2,38	2,32	2,40	2,13	2,07	1,96	2,26	2,45	2,46	2,21
K-6	8,50	8,46	8,29	8,28	8,08	7,96	7,77	7,62	6,38	6,72	7,40	7,09	6,63	6,48	6,52
K-7	2,89	2,85	2,81	2,82	2,79	2,76	2,68	2,63	2,99	2,70	2,43	2,52	2,56	2,63	4,14
K-8	8,08	8,05	7,97	8,01	7,92	7,90	7,77	7,66	5,58	5,63	5,46	5,51	5,44	5,33	5,35
K-9	8,03	8,01	7,91	7,97	7,87	7,82	7,66	7,51	7,42	7,74	8,69	6,91	7,02	4,48	4,49
E-1	3,55	3,63	3,68	3,83	3,94	3,92	3,86	3,53	3,38	3,08	3,24	3,08	3,66	3,70	3,66
E-2	5,80	5,89	5,95	6,42	6,23	6,12	6,11	6,12	6,46	6,95	6,55	7,05	7,64	7,90	7,89
E-3	5,22	5,19	5,19	5,15	5,14	4,94	4,98	4,98	5,24	4,98	4,81	4,09	3,80	3,71	3,75
E-4	3,89	4,02	4,04	4,08	4,36	4,48	4,45	4,62	4,65	4,86	5,25	5,39	5,44	5,54	5,41
E-5	6,61	6,44	6,35	6,40	6,24	6,14	5,69	5,22	5,09	5,87	5,59	5,56	5,68	5,54	5,69

Šaltinis: sudaryta autorės.

Iš atliktų skaičiavimų matyti, kad kiekvieno rodiklio pašalinimas iš indekso turi įtakos indekso reikšmių pokyčiui, taigi kiekvienas rodiklis yra svarbus indekso rezultatui ir turi likti indekse. Matyti, kad kiekio subindekso rodiklių poveikis yra mažesnis nei ekonominės dalies dedamųjų, tai lemia skirtingas į subindeksus įtrauktų rodiklių kiekis. Papildomai analizei apskaičiuoti subindeksų reikšmių pokyčiai, pašalinus į juos įtrauktus rodiklius. Kiekio subindekso reikšmių pokyčiai pateikiami 2.10. lentelėje.

2.10. lentelė. Kiekio subindekso jautrumo analizė (procentiniai pokyčiai pašalinus atitinkamą rodiklį)

Pašalintas rodiklis	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
K-1	6,26	6,34	6,48	6,31	6,49	6,43	6,35	6,35	6,54	6,46	6,55	7,06	7,37	8,07	8,27
K-2	9,63	9,62	9,56	9,67	9,40	9,42	9,22	9,25	9,06	8,82	9,06	8,56	8,78	8,59	8,52
K-3	13,49	13,46	13,47	13,38	13,44	13,57	13,87	14,16	14,99	14,90	14,43	15,27	15,96	16,53	16,22
K-4	13,35	13,31	13,31	13,22	13,28	13,39	13,69	13,99	14,82	14,66	14,25	15,06	15,80	16,34	16,05
K-5	13,52	13,49	13,48	13,41	13,47	13,58	13,83	14,09	14,95	14,75	14,30	15,15	15,81	16,36	16,21
K-6	14,98	14,95	14,93	14,84	14,85	14,97	15,25	15,56	16,27	16,12	15,75	16,62	17,38	18,00	17,71
K-7	13,08	13,05	13,08	13,00	13,06	13,18	13,48	13,78	14,69	14,93	14,55	15,48	16,36	16,87	18,48
K-8	11,96	11,91	11,95	11,86	11,93	12,04	12,37	12,68	13,82	13,84	13,34	14,20	14,80	15,39	15,12
K-9	11,71	11,66	11,70	11,60	11,67	11,77	12,09	12,40	13,25	13,11	12,55	13,72	14,50	15,66	15,40

Šaltinis: sudaryta autorės.

Iš pateiktų skaičiavimų matyti, kad visos subindekso komponentės turi ženkliai įtaką bendrajam subindekso pokyčiui. Didžiausią įtaką kiekio subindekso pokyčiams turi UNESCO paveldo vietų (K-3), literatūros (K-4), scenos menų (K-5), filmų (K-6) ir prekės ženklų (K-7) komponentės, mažiausią – atminties institucijų rodikliai: muziejai (K-1) ir bibliotekos (K-2).

Dar didesni pokyčiai matomi skaičiuojant pokyčius ekonominėje indekso dedamojoje – ekonomikos subindekse (žr. 2.11. lentelė). Svarbiausia dalis subindekso pokyčiams yra kultūros prekių ir paslaugų eksportas (E-2), mažiausiai svarbi – intelektinės nuosavybės mokesčiai (E-1), tačiau net ir mažiausiai svarbi dalis lemia didelę bendrojo subindekso dalį.

2.11.lentelė. *Ekonomikos subindekso jautrumo analizė (procentiniai pokyčiai pašalinus atitinkamą rodiklį)*

Pašalintas Rodiklis	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
E-1	9,16	9,17	9,19	9,59	9,79	9,87	9,53	8,64	7,87	7,35	7,62	7,02	7,92	8,04	7,78
E-2	15,2	15,3	15,4	16,5	15,8	15,2	14,8	14,4	14,4	15,3	15	15,1	15,9	16	15,66
E-3	15,4	15	14,8	14,6	14,3	13,1	12,8	12,3	12,1	11,6	11,7	9,86	9,04	8,9	8,787
E-4	10,5	10,1	9,69	9,41	9,85	9,75	9,24	9,31	9,05	9,5	10,9	11,2	11,1	11	10,49
E-5	15,9	15,3	14,9	15,1	14,5	15,6	14,1	12,6	11,4	12,8	12,3	11,5	11,7	11,3	11,44

Šaltinis: sudaryta autorės.

Pašalinus atitinkamus rodiklius analizuoti ne vien indekso reikšmių pokyčiai, bet ir šalių reitingų išsidėstymas. Matyti, kad rodiklių pokyčiai neturi įtakos pirmajai ir paskutinajai pozicijai. Taip yra dėl to, kad kiekvienai indekso dedamajai Liuksemburgas turi aukštus įvertinimus, o Rumunija – žemus, taigi vienos jų eliminavimas neturi įtakos bendram rezultatui. Tačiau kitų šalių atžvilgiu, pašalinus vieną ar kitą dimensiją, vieta reitinge kinta per 1-8 pozicijas.

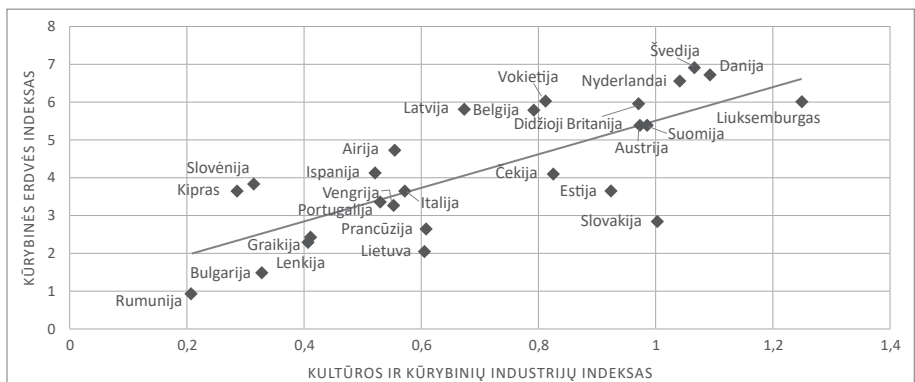
Šalių reitingo analizė atlikta ir indekso sudedamosioms dalims – subindeksams. Pašalinus vieną ar kitą kintamąjį, nekinta tik vienos šalies kiekio reitingas – Estijos. Visų kitų šalių reitingai pašalinus atskirus rodiklius kinta 2-6 pozicijomis. Didžiausi ekonomikos indekso pokyčiai yra Didžiojoje Britanijoje (12 pozicijų) ir Maltoje (14 pozicijų). Šalinant rodiklius kiek labiau kinta ekonomikos subindekso reitingai – čia vidutinis pokytis svyruoja tarp 2 ir 9 pozicijų. Mažiausi pokyčiai (1 pozicija) yra Rumunijoje ir Bulgarijoje, kadangi šiose šalyse visi rodikliai silpni, tad pašalinus vieną jų bendroji subindekso reikšmė pernešlyg nesikeičia.

Šalių reitingų jautrumo indekso rodikliams analizė patvirtina indekso sudedamųjų dalių įtaką bendram indekso rezultatui ir įtrauktų rodiklių skaičiaus efektyvumą. Kaip jau minėta, didesnis rodiklių skaičius galėtų tiksliau atspindėti kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus veiklas, tačiau atsivėlę į statistinių duomenų surinkimo galimybes, surinktas maksimalus įmanomas patikimų rodiklių rinkinys.

2.4.2. Lyginamoji KKII ir esamų kultūros ir kūrybinių industrijų indeksų analizė

Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas nėra pirmasis mėginimas išmatuoti kultūros ir kūrybines industrijas, tačiau naujasis indeksas sektorių atskleidžia kitu aspektu. Toliau pateikiamas Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso ir anksčiau aptartų indeksų palyginimas. Skirtingi indekso aprėpties lygmenys neleidžia KKII indekso palyginti su Europos kūrybingumo indeksu (šiam indeksui yra sukurta metodika, tačiau jo empirinio pritaikymo pavyzdžių nėra), Kūrybinės ekonomikos indeksu (indeksas sukurtas keliems regionams), Kūrybinio miesto indeksu (naudojamas miesto, o ne šalies analizės lygis), Honkongo indeksu (indeksas sukurtas vieno regiono analizei) ir kitais regioniniais indeksais. Sukurtas KKII gali būti palyginamas tik su tais indeksais, kurie kūrybingumą vertina šalies lygmeniu.

Pirmasis pagal ryšio reikšmingumą yra Kūrybinės erdvės indeksas (Correia ir Costa, 2014), šio indekso ir KKII reikšmių koreliacijos koeficientas yra 0,751¹¹. Šių indeksų reikšmės koordinacių sistemoje yra išsidėsčiusios nuosekliai (žr. 2.7. pav.), tačiau išsiskiria Estija ir Slovakija, kurioms Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas suteikia didesnes reikšmes nei Kūrybinės erdvės indeksas. Kūrybinės erdvės indeksas yra platesnis, apima ne vien talento ir atvirumo dedamąsias, bet ir bendruosius infrastruktūros (pvz., oro uostų skaičius) ar gerovės (pvz., sveikatos apsauga, nusikalstamumo lygis ir pan.) rodiklius, tai lemia šalių vertinimo abiem indeksais skirtumus.

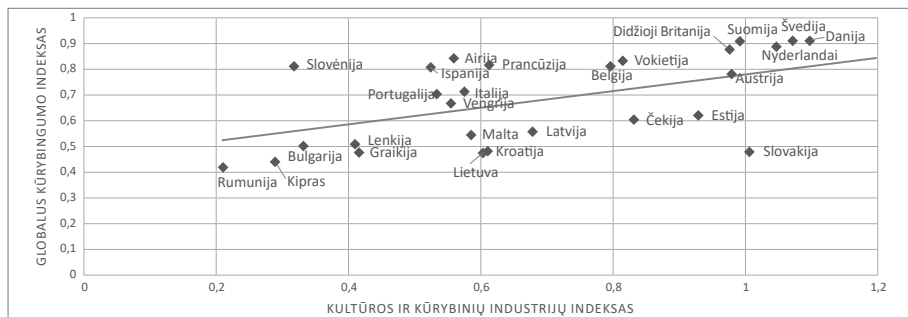

2.7. pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso ir Kūrybinės erdvės indekso sąsajos, 2012 m.

Šaltinis: sudaryta autorės.

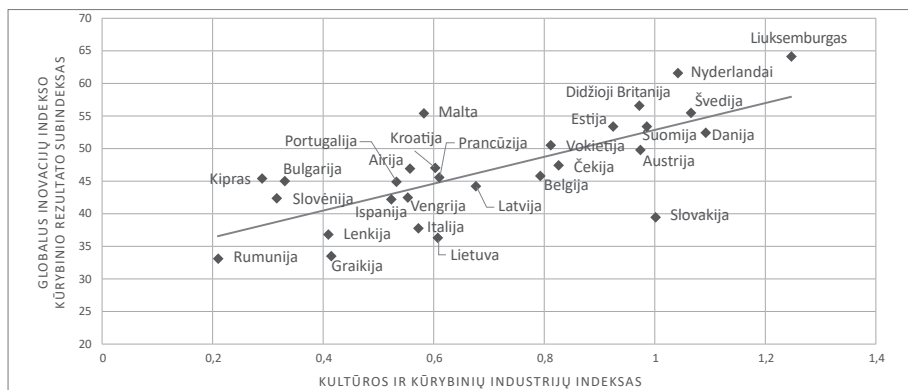
11 Ryšys laikomas stipriu, kuomet koreliacijos koeficientas yra $> 0,7$ (Čekanavičius ir Murauskas, 2001).

Ryšys su Globaliu kūrybingumo indeksu (Martin Prosperity Institute, 2011) yra vidutinio stiprumo (koreliacijos koeficientas 0,537). Abiejų indeksų reikšmės pasiskirsčiusios panašiai, didžiausi nuokrypiai yra Estijoje ir Slovakijoje, kurioms aukštesnės reikšmės priskiriamos KKII, o ne Globaliu kūrybingumo indeksu. Didelis priešingos krypties nuokrypis matomas Slovėnijoje, nes šiai šaliai sukurtas Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas suteikia daug žemesnes reikšmes negu Globalus kūrybingumo indeksas (žr. 2.8. pav.). Šalims indeksais suteikiamų reikšmių esminiai skirtumai atsiranda todėl, kad į Globalų kūrybingumo indeksą įtrauktas tolerancijos rodiklis, kuris dėl mažo bendro indekso veiksnių skaičiaus turi didelę įtaką galutiniam indekso rezultatui.

2.8. pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso ir Globalaus kūrybingumo indekso sąsajos, 2014 m.
Šaltinis: sudaryta autorės.

Papildomai apžvelgtos KKII ir Globalaus inovacijų indekso kūrybinio rezultato subindekso sąsajos (INSEAD, 2014). Apskaičiavus koreliacijos koeficientą (0,737) ir įvertinus grafinį reikšmių išsidėstymą (žr. 2.9. pav.), matyti, kad KKII apskaičiuotos reikšmės yra panašiausios į Globalaus inovacijų indekso kūrybinio rezultato subindeksą. Tai, kad indeksas yra susijęs su Globalaus inovacijų indekso dalimi, galima paaiškinti tuo, kad abu išreiškia vien rezultato rodiklius.

2.9. pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso ir Globalaus inovacijų indekso kūrybinio rezultato subindekso sąsajos, 2014m.
Šaltinis: sudaryta autorės.

Vidutinis ar stiprus Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso ir kitų kūrybingumo indeksų sąryšis leidžia spręsti apie naujai sukurto indekso patikimumą. Tai, kad indeksas neatsilieka nuo kitų indeksų tendencijų pagrindžia, jog veiksniai parinkti tinkamai ir metodika yra patikima. Tačiau tai, kad nėra labai stipraus ryšio taip pat sufleruoja, jog kai kuriomis savybėmis KKII skiriasi nuo jau esančių indeksų, o šie skirtumai gali būti pasireiškę dėl koncentracijos vien į kūrybinį rezultatą. Didžiausius KKII ir anksčiau sukurtų indeksų skirtumus nulemia indeksui parinktų veiksnių rinkinys: KKII neįtraukia kituose indeksuose esančių veiksnių, tiesiogiai nesusijusių su kultūros ir kūrybinėmis industrijomis (technologijų, bendrosios infrastruktūros, atvirumo ir tolerancijos veiksniai ir pan.), o tai lemia galutinį indekso rezultatą.

Koncepcinėje dalyje pagal teorinę analizę parinkus rodiklius, juos išanalizavus skaičiavimų atlikimo dalyje ir patikrinus viso indekso patikimumą, galima teigti, kad KKII yra tinkamas įrankis įvertinti kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių. Aprobavus indekso sudarymo metodiką, empirinėje dalyje pristatomas indeksu paremtas Europos Sąjungos šalių vertinimas. Taip pat pateikiamos indekso panaudojimo kultūros ir kūrybinių industrijų įtakos ekonomikos augimui ir plėtrai vertinimo gairės.

3. EMPIRINIS KULTŪROS IR KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ SEKTORIAUS VERTINIMAS

Kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus empirinis vertinimas atliekamas naudojant pagrindinį disertacijos tyrime sukurtą vertinimo modelio elementą – Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksą (KKII). Kadangi KKII sudarytas remiantis kultūrinės ir ekonominės vertės teorijomis, indeksas kiekybiškai atspindi abi dualaus kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus puses: kuriančią nematerialiąją vertę ir skatinančią ekonominę konkurencingumą. Indekso idėja atskleisti sektorių remiantis kūrybiniu rezultatu, leidžia atsiriboti nuo sektorių veikiančių veiksnių ir akcentuoti tik sektoriuje sukuriama vertę.

Kuriant KKII naudoti įvairių kultūros ir kūrybinių industrijų šakų duomenys, taip atskleistos skirtingos kūrybingumo pasireiškimo sritys ir jų galimas indėlis į šalies ekonomiką ir gerovę. Indeksas apskaičiuotas visoms Europos Sąjungos šalims – tai leido įvertinti bendrą Europos kūrybinio gyvybingumo lygį ir atlikti atskirų šalių kultūros ir kūrybinių industrijų analizę, nustatyti šalis, kuriose kūrybinis sektorius yra labiausiai išvystytas ir prognozuoti KKII reitingo pokyčių tendencijas. KKII formuojamas laiko eilučių pagrindu, tai leidžia ne vien apžvelgti kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus padėtį skirtingose šalyse, bet ir analizuoti kūrybinių veiklų dinamiką europiniu ir nacionaliniu lygmeniu. Tai išskiria šį indeksą iš kitų kūrybingumo vertinimo indeksų konteksto ir suteikia prielaidas išsamiai sektoriaus analizei bei praplečia sąsają su kitais socio-ekonominiais rodikliais vertinimo galimybes.

Empirinėje disertacijos dalyje naudojant KKII įrankį atliekamas Europos Sąjungos šalių kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimas, analizuojamos KKII panaudojimo galimybės nustatant kultūros ir kūrybinių industrijų ir ekonomikos augimo bei šalies gerovės plėtros sąsajas ir numatomos tolimesnių tyrimų kryptys.

3.1. Kultūros ir kūrybinių industrijų analizė naudojant KKII

Remiantis pristatyta metodika Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas (KKII) apskaičiuotas kiekvienai Europos Sąjungos šaliai 2000-2014 m. laikotarpiu (indeksui naudotų rodiklių reikšmės pateikiamos 3-16 prieduose). Laiko eilučių duomenys naudojami bendrų tendencijų nustatymui, atskirų šalių analizei, pokyčių stebėsenai ir sąsajų nustatymui, o pirminiam šalių tarpusavio palyginimui panaudoti vieno laikotarpio duomenys.

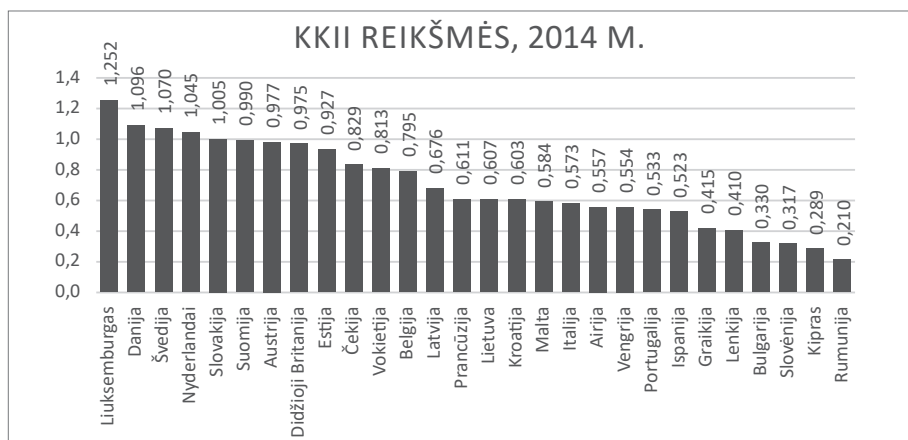
Vertinant Europos Sąjungos šalių kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių analizuojama šalių indekso kompozicija (subindeksai ir juos sudarantys rodikliai), vertinama šalių reitingų dinamika. Šalis išskaidžius į grupes pagal KKII rezultatą, analizuojamos šių grupių pokyčių tendencijos. Siekiant įvertinti šalių kultūros ir kūrybinių industrijų efektyvumą, apskaičiuojamas efektyvumo santykis, parodantis kūrybingumo (K-SUB) indėlį į ekonominius rezultatus (E-SUB).

3.1.1. Europos Sąjungos šalių lyginamoji analizė pagal KKII

Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas formuojamas iš dviejų dedamųjų – kiekio ir ekonomikos (žr. 2.2.3); K-SUB ir E-SUB agregavus sudėties būdu, apskaičiuotos kiekvienos šalies KKII reikšmės atsiduria intervale [0;2]. Analizuojant indeksą paskutiniuuoju laikotarpiu – 2014 m. (žr. 3.1. pav.), matyti, kad indekso reikšmės šalyse pasiskirsčiusios gana tolygiai: tai, kad nėra aiškių išskirčių, leidžia daryti prielaidas apie metodikos patikimumą ir tinkamai surinktus duomenis. Skirtumas tarp aukščiausių ir žemiausių apskaičiuotų reikšmių yra gana ženklus: apytikriai 1 balas, o tai sudaro pusę maksimalios galimos indekso reikšmės.

Apžvelgiamu laikotarpiu didžiausios kultūros ir kūrybinio industrijų indekso reikšmės priskiriamos Liuksemburgui (1,252), Danijai (1,096), Švedijai (1,070), Nyderlandams (1,045), Slovakijai (1,005), Suomijai (0,990). Pirmoje vietoje esančio Liuksemburgo kūrybinio sektoriaus vertinimas yra ženkliai geresnis negu žemesnėse pozicijose esančių šalių, Liuksemburgą galima vadinti stipriausia kultūros ir kūrybinių industrijų šalimi Europos Sąjungoje. Verta atkreipti dėmesį į tai, kad net ir lyderiaujančios šalys surenka maždaug pusę maksimalios indekso reikšmės, tai reiškia, kad šalyse kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius nėra tolygus, t. y. nėra šalies kurios visos šakos turėtų aukštus ar labai aukštus įvertinimus. Taigi, empiriniu būdu tai patvirtina KKII kompoziciją, susidedančią iš daugelio šakų, skirtingus svorius priskiriant svarbiausioms kultūros ir kūrybinių industrijų šakoms kiekvienoje šalyje (žr. 2.3.5.).

2014 m. mažiausias indekso reikšmės įgijo Lenkija (0,410), Bulgarija (0,330), Slovėnija (0,317), Kipras (0,289) ir Rumunija (0,210). Šių šalių kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimai labai žemi lyginant su maksimalia galima indekso reikšme, taip pat ir su didžiausią reikšmę tarp analizuojamų šalių įgijusiu Liuksemburgu. Pagal KKII žemiausiose vietose atsidūrusios šalys pasižymi žemais visų sudedamųjų dalių vertinimais, tai reiškia, kad šiose šalyse nėra viena kultūros ir kūrybinių industrijų šaka nėra stipriai išvystyta.

3.1. pav. Europos Sąjungos šalių Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso reikšmės, 2014 m.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Apžvelgiant ne absoliučius KKII pokyčius, o šalių pozicijų indeksėse (žr. 3.1. lentelė) dinamiką, pastebima, kad per visą laikotarpį dauguma Europos Sąjungos šalių pakilo arba nukrito keliomis pozicijomis. Didžiausia teigiama indekso dinamika pastebima Lietuvoje (+7 pozicijos), Prancūzijoje (+5 pozicijos), Danijoje (+4 pozicijos) ir Latvijoje (+4 pozicijos), o neigiama – Ispanijoje (-4 pozicijos), Vengrijoje (-5 pozicijos) ir Airijoje (-14 pozicijų). Šiuos pokyčius lemia indekso sudedamųjų dalių dinamika, pavyzdžiui, spartus Airijos smukimas susijęs su mažėjančiu kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus eksportu, užimtumu ir *online* kūrybingumu (plačiau sudedamųjų dalių dinamika apžvelgiama 3.1.3).

3.1. lentelė. Europos Sąjungos šalių KKII reitingai 2000-2014 m.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Liuksemburgas	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Danija	6	5	6	5	5	5	5	6	6	5	4	3	4	2	2
Švedija	2	2	3	2	2	3	3	5	5	6	5	2	2	3	3
Nyderlandai	4	4	4	7	7	7	6	4	3	3	6	5	7	5	4
Slovakija	8	7	5	4	4	4	4	3	4	2	2	4	3	7	5
Suomija	3	3	2	3	3	2	2	2	2	4	3	6	5	6	6
Austrija	7	8	7	6	6	6	7	7	7	7	7	7	6	4	7
Didžioji Britanija	9	9	9	8	8	9	8	8	8	8	8	8	9	8	8
Estija	10	10	10	10	9	10	10	9	9	9	9	9	8	9	9
Čekija	12	12	12	12	12	12	12	13	13	12	12	12	12	10	10
Vokietija	11	11	11	11	11	11	11	11	10	10	10	11	11	12	11
Belgija	13	13	13	13	13	13	13	12	12	11	11	10	10	11	12
Latvija	17	17	17	17	17	16	15	16	15	15	15	17	15	14	13
Prancūzija	19	19	19	19	18	19	19	18	18	16	16	14	16	15	14
Lietuva	22	22	22	22	22	22	21	21	21	22	21	19	19	17	15
Kroatija	16	16	16	15	16	17	17	17	17	18	17	16	14	16	16
Malta	14	14	14	14	14	14	14	14	19	20	22	22	22	19	17
Italija	20	18	18	18	19	18	18	19	16	17	18	18	18	18	18
Airija	5	6	8	9	10	8	9	10	11	13	13	15	17	20	19
Vengrija	15	15	15	16	15	15	16	15	14	14	14	13	13	13	20
Portugalija	21	21	21	21	21	21	22	22	22	21	20	20	21	21	21
Ispanija	18	20	20	20	20	20	20	20	20	19	19	21	20	22	22
Graikija	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23
Lenkija	26	26	27	27	27	26	26	26	25	25	24	24	24	24	24
Bulgarija	27	27	26	25	26	25	25	25	26	26	27	27	26	25	25
Slovėnija	25	25	25	26	25	27	27	27	27	27	26	25	25	26	26
Kipras	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	25	26	27	27	27
Rumunija	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28

Šaltinis: sudaryta autorės.

Tik dviejų šalių KKII reitingas nepakito analizuojamu laikotarpiu – tai reitingo pirmoje vietoje esantis Liuksemburgas ir paskutinėje vietoje esanti Rumunija. Apžvelgus duomenis galima daryti išvadas, kad artimiausiu metu šių šalių pozicijos nesikeis: Liuksemburgo KKII atotrūkis nuo kitų šalių yra ryškus, o Rumunijos atotrūkis nors ir ne toks ženklus, tačiau šios šalies ekonomikos subindeksas pasižymi labai žemais įverčiais. Taigi kol Rumunija neatras efektyvių kultūros ir kūrybinių industrijų produkcijos platinimo būdų, tol nebus prielaidų kūrybinio sektoriaus proveržiui.

Visų kitų šalių reitingai lentelėje kito analizuotu laikotarpiu, taip pat turi tendencijas kisti ir ateityje. Sparčiu KKII augimu pasižymintiose valstybėse (Lietuva, Prancūzija, Danija, Latvija) greitėjančiu tempu augantis kūrybinis sektorius gali ne vien pakeisti šalių KKII reitingų lentelę, bet ir turėti teigiamos įtakos šių valstybių ekonomikos augimui ir gerovės plėtrai.

3.1.2. Europos Sąjungos šalių grupavimas naudojant KKII

Pagal KKII reitingą Europos Sąjungos šalis galima suskirstyti į keturias grupes, atspindinčias kultūros ir kūrybinių industrijų lygį. Šalių klasterizacijos analizė nurodo šias KKII rezultato grupes ir jų intervalų žingsnius:

- **labai aukštas.** KKII įvertis patenka į intervalą [1,1; 2]. Šioje kategorijoje yra tik Liuksemburgas, kurio KKII vertinimas yra ženkliai aukštesnis negu likusių šalių.
- **aukštas.** KKII vertinimas patenka į intervalą [0,7; 1,1). Tokius vertinimus turi 11 Europos Sąjungos šalių.
- **vidutinis.** KKII vertinimas patenka į intervalą [0,5; 0,7). Tokius vertinimus turi 11 Europos Sąjungos šalių.
- **žemas.** KKII vertinimas patenka į intervalą [0; 0,5). Tokius vertinimus turi 6 Europos Sąjungos šalys.

Toks grupavimas pateikiamas siekiant nustatyti, kokios tendencijos vyrauja skirtingo kultūros ir kūrybinių industrijų išsivystymo šalyse. Išskirtas grupes analizuojant geografiniu aspektu (žr. 3.2. pav.) matyti, kad daugeliu atvejų greta esančios šalys patenka į tą pačią indekso kategoriją. KKII interpretuojant per kultūros atspindžio prizmę, tai galima pagrįsti panašiu gretimų šalių kultūros lygiu, o įvedus ekonominį aspektą – kaimyninių šalių ekonominio išsivystymo panašumais. Aukščiausi vertinimai priskiriami Centrinės Europos ir Šiaurės šalims, o vidutiniai – Pietų Europos šalims ir Airijai, Lietuvai, Latvijai. Balkanų šalys ir Lenkija turi žemiausius kultūros ir kūrybinių industrijų įverčius. Į aukšto KKII vertinimo kategoriją patenka vienintelė Baltijos šalis – Estija, o Lietuvos ir Latvijos vertinimai yra vidutiniai.

3.2. pav. ES šalių kultūros ir kūrybinių industrijų indekso reikšmių geografinis pasiskirstymas, 2014 m.
Šaltinis: sudaryta autorės.

3.2. lentelėje pateikti KKII vertinimai analizuojamu laikotarpiu, nurodant kuriai rezultato vertinimo kategorijai (labai aukšto, aukšto, vidutinio, žemo kultūros ir kūrybinių industrijų rezultato) gali būti priskiriamos atitinkamos šalys. Matyti, kad kai kurios šalys migruoja iš vienos grupės į kitą: analizuojamu laikotarpiu Lietuva ir Portugalija pakilo iš žemo į vidutinio rezultato grupę, Airija nusileido iš aukšto rezultato į vidutinį. Kai kuriose šalyse pastebimas vieno ar kelių laikotarpių pokytis (pvz., kai kuriais laikotarpiais KKII išaugo Vengrijoje). Labai nestabiliais indekso vertinimais pasižymi Malta, skirtingais laikotarpiais šios šalies KKII reikšmės atsidurdavo trijose kategorijose.

3.2. lentelė. Europos Sąjungos šalių grupavimas pagal KKI

Šalis	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
	Liuksemburgas	1,249	1,250	1,257	1,304	1,304	1,255	1,293	1,296	1,331	1,327	1,358	1,330	1,192	1,179
Danija	1,010	1,019	1,025	1,033	1,039	1,059	1,078	1,096	1,092	1,079	1,082	1,096	1,087	1,095	1,096
Švedija	1,150	1,155	1,136	1,135	1,140	1,084	1,101	1,110	1,125	1,060	1,063	1,111	1,105	1,079	1,070
Nyderlandai	1,028	1,030	1,030	0,992	0,965	1,003	1,078	1,126	1,186	1,158	1,027	1,060	1,046	1,001	1,045
Slovakija	0,989	1,005	1,029	1,035	1,045	1,076	1,099	1,143	1,165	1,161	1,103	1,084	1,094	0,989	1,005
Suomija	1,136	1,139	1,140	1,134	1,129	1,139	1,151	1,165	1,206	1,118	1,087	1,039	1,062	0,996	0,990
Austrija	0,995	1,000	1,005	1,013	1,012	1,019	1,052	1,058	1,059	0,997	1,017	1,032	1,057	1,022	0,977
Didžioji Britanija	0,912	0,936	0,946	0,959	0,957	0,953	0,961	0,975	0,976	0,927	0,942	0,954	0,978	0,968	0,975
Estija	0,876	0,882	0,893	0,899	0,916	0,922	0,941	0,961	0,937	0,856	0,898	0,938	1,005	0,951	0,927
Čekija	0,758	0,771	0,771	0,777	0,786	0,779	0,785	0,796	0,796	0,800	0,799	0,825	0,819	0,819	0,829
Vokietija	0,816	0,820	0,823	0,821	0,825	0,806	0,812	0,835	0,848	0,825	0,826	0,828	0,837	0,807	0,813
Belgija	0,751	0,755	0,759	0,766	0,781	0,760	0,770	0,821	0,823	0,807	0,824	0,840	0,852	0,807	0,795
Latvija	0,599	0,614	0,621	0,628	0,633	0,659	0,667	0,682	0,672	0,653	0,644	0,630	0,660	0,668	0,676
Prancūzija	0,580	0,584	0,587	0,590	0,595	0,588	0,599	0,608	0,623	0,614	0,643	0,661	0,652	0,622	0,611
Lietuva	0,459	0,468	0,475	0,483	0,488	0,509	0,541	0,558	0,576	0,548	0,523	0,567	0,572	0,585	0,607
Kroatija	0,607	0,638	0,636	0,637	0,637	0,638	0,634	0,639	0,629	0,597	0,629	0,641	0,661	0,594	0,603
Malta	0,741	0,725	0,720	0,710	0,715	0,711	0,710	0,714	0,608	0,558	0,487	0,495	0,529	0,570	0,584
Italija	0,579	0,585	0,592	0,597	0,594	0,595	0,601	0,605	0,634	0,601	0,614	0,621	0,611	0,583	0,573
Airija	1,025	1,012	0,998	0,938	0,911	0,972	0,958	0,908	0,847	0,772	0,749	0,646	0,617	0,566	0,557
Vengrija	0,669	0,678	0,678	0,636	0,640	0,681	0,646	0,693	0,774	0,728	0,651	0,686	0,663	0,675	0,554
Portugalija	0,475	0,484	0,488	0,491	0,497	0,524	0,528	0,538	0,546	0,549	0,557	0,548	0,532	0,525	0,533
Ispanija	0,581	0,558	0,581	0,552	0,579	0,583	0,587	0,598	0,586	0,568	0,566	0,532	0,545	0,516	0,523
Graikija	0,430	0,442	0,445	0,454	0,463	0,463	0,466	0,478	0,477	0,446	0,426	0,420	0,423	0,412	0,415
Lenkija	0,342	0,345	0,348	0,349	0,348	0,333	0,343	0,351	0,353	0,366	0,389	0,399	0,395	0,394	0,410
Bulgarija	0,335	0,339	0,357	0,362	0,367	0,370	0,377	0,384	0,350	0,343	0,311	0,293	0,320	0,327	0,330
Slovėnija	0,355	0,358	0,360	0,362	0,368	0,309	0,313	0,311	0,316	0,295	0,340	0,355	0,343	0,315	0,317
Kipras	0,428	0,424	0,419	0,414	0,410	0,404	0,408	0,398	0,388	0,368	0,387	0,309	0,265	0,300	0,289
Rumunija	0,176	0,179	0,186	0,186	0,188	0,221	0,230	0,238	0,246	0,242	0,208	0,203	0,196	0,205	0,210

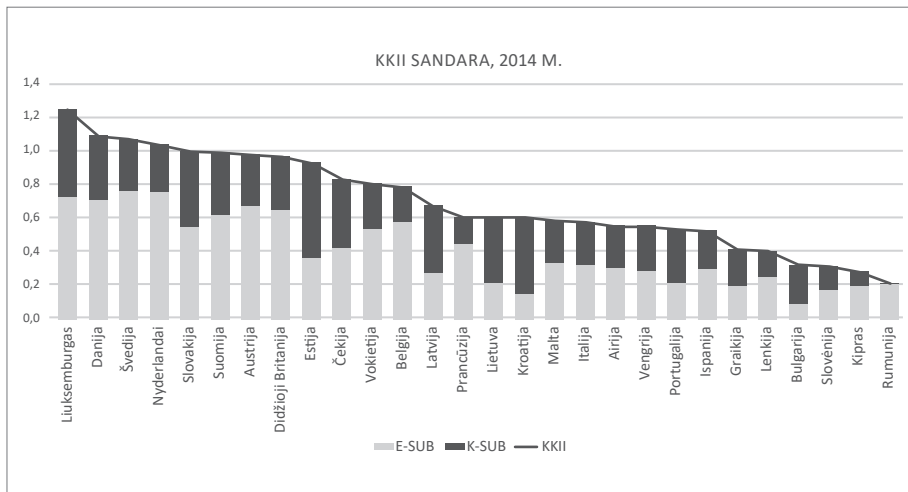
Šaltinis: sudaryta autorės.

Svarbu apžvelgti šalis, pirmaujančias pagal indekso reikšmes. Kaip minėta, Liuksemburgas pasižymi didele teigiama atskirtimi nuo kitų šalių (žr. 3.1.1.), tačiau analizuojant KKII visu 2000-2014 m. laikotarpiu, matyti, kad Švedija, Nyderlandai, Slovakija ir Suomija kai kuriais laikotarpiais taip pat patekdavo į labai aukšto kūrybinio rezultato kategorijas. Vertinant aukščiausią (labai aukštą ir aukštą) KKII rezultatą įgyjančių šalių dinamiką matyti lėto augimo trendas. Galima teigti, kad šių šalių kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius ne tik yra stiprus, bet ir pasiekęs aukštą išsivystymo lygį, dėl to KKII reikšmės auga lėtai ir tolygiai. Kitose (vidutinio ir žemo rezultato) kategorijose pastebimas spartesnis KKII reikšmių augimas, rodantis vis dar besivystantį kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių. Skirtumas tarp aukšto ir vidutinio bei žemo KKII rezultato šalių matyti analizuojant ir indekso sudėtį: aukšto rezultato šalyse didesnę indekso dalį formuoja aukšti E-SUB rezultatai, tuo tarpu vidutinio ir žemo rezultato šalyse sukuriama produkcijos dalis yra santykinai didesnė (aukštesni K-SUB vertinimai).

Kultūros ir kūrybinių industrijų dinamiką vertinant finansų krizės kontekste galima daryti pirmines išvadas apie kūrybinio sektoriaus atsparumą ekonominiams sukrėtimams. 2002-2008 m. Europos Sąjungoje stebimas kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus augimas. 2009 m. KKII reikšmės ženkliai sumažėjo beveik visose šalyse (išskyrus Čekiją, Portugaliją ir Lenkiją). Tačiau jau 2010 m. daugelyje aukšto ir vidutinio lygio šalių KKII reikšmės pradėjo augti. Antroji KKII nuosmukio banga buvo 2013 m., o 2014 m. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso įverčiai vėl ėmė augti, tačiau daugelyje šalių prieškrizinio laikotarpio reikšmės dar nebuvo pasiektos. Pagal Europos Sąjungos šalių KKII vidurkį stebint visų šalių pokytį, matomas tendencingas augimas, trukęs iki 2009 m. ir staigus kultūros ir kūrybinių industrijų nuosmukis pasaulinės finansų krizės periodu. Ir nors linkęs greitai atsigauti, kūrybinis sektorius 2014 m. dar nepasiekė ikikrizinių KKII reikšmių. Bendra tendencija parodo indekso nuosmukį finansinės krizės laikotarpiu, o tai prieštarauja autorių, teigiančių, kad kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius yra atsparus ekonominiam nuosmukiui, nuomonei (žr. 1.4.1.). Tačiau matyti, kad kultūros ir kūrybinės industrijos pakilimo laikotarpiu gali būti ekonomikos augimą pastiprinanti jėga.

3.1.3. Europos Sąjungos šalių KKII subindeksų analizė

Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksą lygiomis dalimis sudaro du elementai: kiekio subindeksas ir ekonomikos subindeksas. Indekso sudedamųjų dalių vertinimas (žr. 3.3. pav.) leidžia daryti išvadas apie kiekvienos šalies KKII kompoziciją. Matyti, kad daugeliu atvejų šalyse, turinčiose aukštą indekso reikšmes, didesnę indėlį į aukštą įvertinimą turi ekonomikos subindeksas, o šalyse, turinčiose mažesnę bendrąjį indeksą, didesnę indekso dalį sudaro kiekio indeksas. Tai nurodo kultūros ir kūrybinių industrijų komercializavimo poreikį: šalys, sukuriančios daug produkcijos, tačiau negebančios iš jos gauti ekonominės naudos, negali išnaudoti visų kūrybingumo teikiamų galimybių. Kaip buvo minėta analizuojant kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus struktūrą (žr. 1.3.3.), dalis kultūros sektoriaus produkcijos neturi ekonominės reikšmės (arba turi neigiamą ekonominę reikšmę), tačiau tai sudaro tik dalį viso sektoriaus sukuriamos vertės, o likusioji vertė turėtų teikti ekonominę naudą.

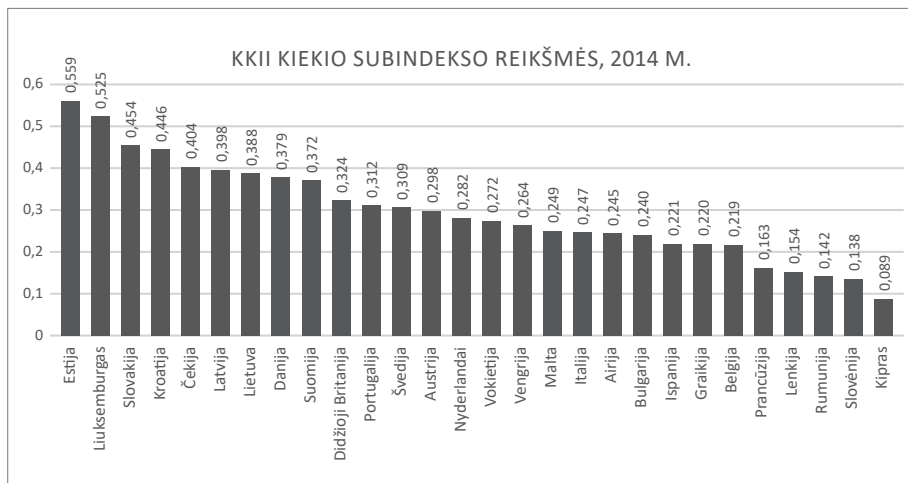
3.3. pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso sandara, 2014 m.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Gilesnei indekso sudedamųjų dalių analizei atliktas šalių kiekio ir ekonomikos subindeksų sandaros vertinimas. **Kiekio dedamoji** atskleidžia sektoriuje sukuriama produkcija, ja galima apibrėžti šalies kūrybingumą ir kūrybinį produktyvumą. Kiekio subindeksas gali įgyti reikšmes intervale $[0;1]$ (žr. 2.3.5.). Analizuojant kiekio subindekso reikšmių pasiskirstymą atskirose šalyse (visos K-SUB reikšmės pateikiamos 17 priede) matyti, kad skirstinys yra gana tolygus (žr. 3.4. pav.). Didžiausias reikšmės šioje dalyje įgauna Estija (0,559), Liuksemburgas (0,525), Slovakija (0,454), Kroatija (0,446) ir Čekija (0,404). Tai yra mažos šalys, kurių indekso didelę dalį suformuoja paveldo (atminties institucijos ir UNESCO paveldas) ir literatūros komponentės. Mažiausios subindekso reikšmės apskaičiuotos Prancūzijai (0,163), Lenkijai (0,154), Rumunijai (0,142) – didesnės ir kultūra garsėjančioms šalims, tačiau skaičiuojant santykinį kūrinių kiekį vienam gyventojui, matyti, kad jis yra ganėtinai mažas. Tai leidžia kelti kultūros ir kūrybinių industrijų kokybės klausimą, kuriam atsakymą iš dalies pateikia ekonomikos subindekso įverčiai. Patys mažiausi K-SUB įverčiai priskiriami Slovėnijai (0,138) ir Kiprui (0,089).

Apžvelgiant didžiausius kiekio subindekso vertinimus turinčias šalis (Estija, Slovakija), matyti, kad jose didžiausią indekso dalį sudaro veiklos, susijusios su tradicinėmis kultūros industrijomis (muziejai, bibliotekos, UNESCO paveldas). Estijos indekso reikšmę didina ir scenos menų bei literatūros dedamosios, tačiau šiose šalyse menčiau išvystytos kūrybinės industrijos (prekių ženklai, patentai, internetinis kūrybingumas), o tai galima sieti ir su žemesnėmis ekonomikos subindekso reikšmėmis. Daugelis šalių turi vyraujančią vieną kiekio subindekso komponentę, dažniausiai ši komponentė susijusi su kultūros sektoriumi: paveldu ir atminties institucijomis (muziejai, UNESCO paveldas ir bibliotekos), literatūra ir scenos menais.

Kiekio subindekso sandaros analizė taip pat leidžia paaiškinti indekso dinamiką: nors muziejų, bibliotekų, UNESCO paveldo objektų skaičius sudaro nemažą dalį bendrojo subindekso, šie rodikliai nekinta (UNESCO paveldo objektų skaičius) arba kinta labai palengva (muziejų ar bibliotekų skaičius), taigi ši indekso dalis leidžia reitinguoti šalis pagal turimą paveldą, infrastruktūrą ir istorinę kūrybą, o kiti rodikliai (knygų skaičius, spektaklių skaičius, filmų skaičius, prekių ženklų skaičius, pramoninio dizaino skaičius ir *wikipedia* įrašų skaičius) atskleidžia dabartinę šalies kūrybinio potencialo išraišką.

3.4. pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso kiekio subindekso reikšmės, 2014 m.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Vertinant šalių pozicijų kiekio subindekso reitinge dinamiką (žr. 3.3. lentelė), matyti ryškesni pokyčiai nei bendrojo indekso atveju. 2000-2014 m. laikotarpiu didžiausi teigiami pokyčiai buvo Didžiojoje Britanijoje (+9 pozicijos), Lietuvoje (+8 pozicijos), Portugalijoje (+7 pozicijos) ir Čekijoje (+5 pozicijos). Didžiausi neigiami pokyčiai fiksuoti Vengrijoje (-7 pozicijos), Nyderlanduose (-7 pozicijos), Suomijoje (-7 pozicijos), Švedijoje (-7 pozicijos), Ispanijoje (-5 pozicijos) ir Airijoje (-5 pozicijos).

Kitaip negu vertinant bendrąjį indeksą, kiekio subindekse visų šalių pozicijos kinta; ši indekso dalis yra dinamiškesnė ir kinta greičiau negu visas indeksas ir jo ekonominė dėdamosi. Kadangi ši K-SUB dalis yra susijusi su kūrybine ir gamybine veikla, šios dalies pokyčiai gali būti skatinami valstybės intervencijomis: didinant valstybinį finansavimą ar sudarant palankias sąlygas kūrybinei veiklai.

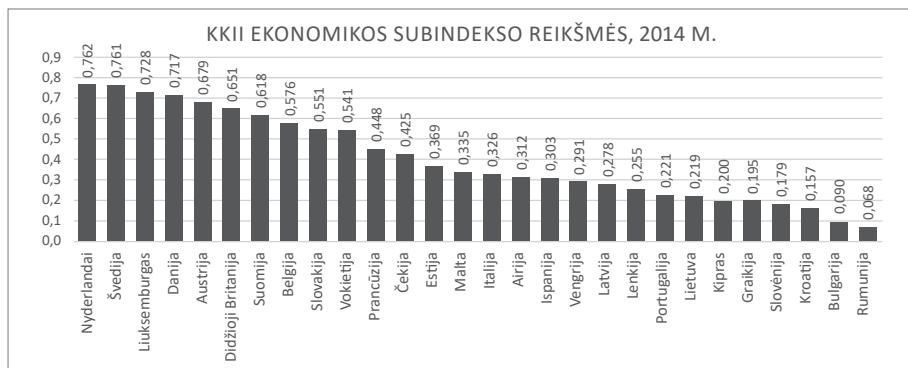
3.3. lentelė. Šalių kiekio subindekso reitingai 2000-2014 m.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Estija	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	1	1	1
Liuksemburgas	3	3	3	2	2	2	2	1	1	1	1	1	2	2	2
Slovakija	4	4	4	4	4	3	3	3	3	4	5	4	3	4	3
Kroatija	6	6	6	6	6	5	5	5	5	5	4	3	4	3	4
Čekija	10	10	10	9	9	8	8	9	9	8	8	6	6	5	5
Latvija	8	8	8	7	7	7	7	7	7	7	6	7	7	6	6
Lietuva	15	15	15	15	14	14	12	12	13	12	12	9	8	7	7
Danija	12	12	11	11	11	11	10	10	10	10	9	8	10	8	8
Suomija	2	2	2	3	3	4	4	4	4	3	3	5	5	9	9
Didžioji Britanija	19	18	18	16	16	16	15	15	14	14	15	15	13	12	10
Portugalija	18	17	17	17	17	17	17	16	15	15	14	14	15	14	11
Švedija	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	7	10	12	13	12
Austrija	11	11	12	12	12	12	11	11	11	13	13	13	11	11	13
Nyderlandai	7	7	7	8	8	9	9	8	8	9	11	12	14	15	14
Vokietija	17	16	16	18	18	18	18	18	16	16	17	16	16	16	15
Vengrija	9	9	9	10	10	10	13	13	12	11	10	11	9	10	16
Malta	13	13	13	13	13	13	14	14	22	24	24	24	23	18	17
Italija	20	19	20	19	20	20	20	21	19	19	18	18	19	17	18
Airija	14	14	14	14	15	15	16	17	17	17	19	19	18	19	19
Bulgarija	23	23	22	22	22	21	21	20	21	21	21	22	21	20	20
Ispanija	16	20	19	20	19	19	19	22	20	20	20	20	20	22	21
Graikija	22	22	23	23	23	23	23	23	23	23	22	21	22	23	22
Belgija	21	21	21	21	21	22	22	19	18	18	16	17	17	21	23
Prancūzija	24	24	24	24	24	24	24	24	24	22	23	23	24	24	24
Lenkija	27	27	27	26	26	26	26	26	25	25	26	26	25	25	25
Rumunija	28	28	28	28	27	27	27	27	27	26	28	27	27	26	26
Slovėnija	25	25	25	25	25	25	25	25	26	27	27	25	26	27	27
Kipras	26	26	26	27	28	28	28	28	28	28	25	28	28	28	28

Šaltinis: sudaryta autorės.

Antroji Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso dedamoji – **ekonomikos subindeksas**. Ši indekso dalis atskleidžia ekonominį sektoriaus rezultatą: sukuriamą ekonominę vertę ir kūrinių panaudojamumą. Šalims apskaičiuota ekonominio subindekso reikšmė gali patekti į intervalą [0;1] (žr. 2.3.5.). Didžiausios reikšmės priskiriamos Nyderlandams (0,762), Švedijai (0,761), Liuksemburgui (0,728), Danijai (0,717); mažiausios – Graikijai (0,195), Slovėnijai (0,179), Kroatijai (0,157), Bulgarijai (0,090), Rumunijai (0,068) (visos E-SUB reikšmės pateikiamos 18 priede).

Šioje indekso dalyje matomas didelis atotrūkis (virš 0,7 balo) tarp didžiausią ir mažiausią indekso reikšmę turinčių šalių (žr. 3.5. pav.). Tai rodo, kad didžiausią reikšmę įgijusios šalys lyderiauja visose komponentėse, mažiausią – visose komponentėse užima žemąsias pozicijas. Ekonominio subindekso analizė leidžia daryti daugelį išvadų apie šalių gebėjimą komercializuoti sukuriamus kultūros ir kūrybinius produktus.

3.5. pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso ekonomikos subindekso reikšmės, 2014 m.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Ekonomikos subindekso ir kiekio indekso sugretinimas leidžia kitu aspektu apžvelgti esamo kultūros ir kūrybinių industrijų produkto komercinį realizavimą. Ekonominėje indekso dalyje visi įtraukti rodikliai kinta gana dinamiškai (nėra statiškų rodiklių, kaip paveldo atveju). Šalys, turinčios didžiausius ekonomikos subindekso vertinimus, turi aukštas visų rodiklių reikšmes. Šalyse lyderėse (Nyderlandai, Švedija, Liuksemburgas, Danija) didžiąją subindekso dalį sudaro vartotojų išlaidos ir kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus kuriama pridėtinė vertė, daug aukštesnis už vidurkį yra ir intelektualinės nuosavybės mokesčių rodiklis. Santykinėje subindekso sudėtyje galima pastebėti, kad aukščiausią vertinimą turinčioje šalyje – Nyderlanduose, geriausias rezultatas pasiektas dėl aukščiausio kultūros ir kūrybinių industrijų ekspporto vertinimo.

Ekonomikos subindeksas yra stabilusis ir šalys mažiau keičiasi pozicijų reitinge (žr. 3.4. lentelė). Didžiausi pokyčiai pastebimi Nyderlanduose (+6 pozicijos), Estijoje (+6 pozicijos), Kipre (-5 pozicijos) ir Airijoje (-14 pozicijų), o daugelis šalių 15-os metų laikotarpiu pakilo ar nukrito keletą pozicijų. E-SUB išreiškia kūrybinės produkcijos komercializavimo laipsnį, taigi ši indekso dedamoji galėtų būti didinama šalyse kuriant kūrybinės produkcijos platinimo strategijas, taikant auditorijos plėtros metodus ir vykdant edukacines programas, skatinančias ateities kultūros ir kūrybinių industrijų produkcijos vartojimo augimą.

3.4. lentelė. Šalių ekonomikos subindekso reitingai 2000-2014 m.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Nyderlandai	7	7	7	7	8	7	2	1	1	1	3	3	2	2	1
Švedija	3	3	5	4	2	6	7	4	5	5	2	1	1	1	2
Liuksemburgas	1	1	1	1	1	1	4	8	8	6	7	6	5	6	3
Danija	4	5	4	3	3	2	1	2	2	2	1	2	3	3	4
Austrija	6	6	6	5	5	4	3	3	3	4	4	4	4	4	5
Didžioji Britanija	5	4	3	2	4	5	6	5	6	8	6	5	6	5	6
Suomija	8	8	8	8	7	8	8	6	4	7	8	7	7	7	7
Belgija	10	10	10	10	10	11	11	10	11	9	10	9	9	8	8
Slovakija	11	11	11	11	11	9	9	9	7	3	5	8	8	9	9
Vokietija	9	9	9	9	9	10	10	11	9	10	9	10	10	10	10
Prancūzija	14	14	14	13	12	12	12	12	12	12	12	11	11	11	11
Čekija	13	13	13	12	13	14	13	13	14	13	13	12	12	12	12
Estija	19	19	19	17	17	18	18	18	18	18	14	13	13	13	13
Malta	12	12	12	14	14	13	14	14	15	14	17	18	16	16	14
Italija	15	15	15	15	15	15	15	16	16	16	15	15	15	14	15
Airija	2	2	2	6	6	3	5	7	10	11	11	14	14	15	16
Ispanija	16	16	16	16	16	16	16	17	17	17	16	17	17	18	17
Vengrija	17	17	17	19	19	17	17	15	13	15	18	16	18	17	18
Latvija	20	20	20	20	21	20	20	20	19	19	19	19	19	19	19
Lenkija	21	22	22	22	22	23	23	24	24	23	21	20	20	20	20
Portugalija	24	23	23	23	24	22	22	22	22	22	20	21	21	21	21
Lietuva	26	26	26	26	26	24	24	23	23	24	25	25	23	23	22
Kipras	18	18	18	18	18	19	19	19	21	20	23	24	25	22	23
Graikija	23	21	21	21	20	21	21	21	20	21	22	22	22	24	24
Slovėnija	22	24	24	24	23	26	26	26	26	26	24	23	24	25	25
Kroatija	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	26	26	26	26	26
Bulgarija	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27
Rumunija	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28

Šaltinis: sudaryta autorės.

Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso dedamųjų K-SUB ir E-SUB analizė atkleidžia šių indekso sudedamųjų dalių sąsajas ir įtaką galutiniam indekso rezultatui. Nors subindeksai yra įtraukiami vienoda svarba, tačiau koncepciškai ir matematiškai analizuojant apskaičiuoto KKII rezultatus matoma didesnė ekonomikos veiksnių svarba kuriant stiprų ir konkurencingą kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių.

Siekiant išlaikyti sektoriaus turinio kokybę, dalis kultūros sektoriuje kuriamos produkcijos privalo pasižymėti aukštais kultūrinės vertės standartais, galinčiais nulemti ekonomišką veiklą neefektyvumą. Tačiau kultūros ir kūrybines industrijas suvokiant kaip vieną junginį, siekiant bendro sektoriaus konkurencingumo šį ekonominį iškraipymą turi ištaisyti kūrybinių industrijų šakų indėlis.

3.1.4. Europos Sąjungos šalių kultūros ir kūrybinių industrijų efektyvumo vertinimas

Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso ir jo sudedamųjų dalių – subindeksų apžvalga pateikia tarpvalstybinius ir tarplaikinius nacionalinių kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių palyginimus. Kiekvienos šalies kultūros ir kūrybinės industrijos turi savas istorines formavimosi ypatybes ir yra skirtingame plėtros proceso etape, dėl to visapusiškai analizei svarbus ne vien šalių pozicijų ir dinamikos palyginimas, bet ir atskira kiekvienos šalies analizė. Kiekio subindeksą apibūrinant sukurtų kūrinių kiekiu ir praktine kūrybingumo išraiška, o ekonomikos subindeksą traktuojant šių kūrinių komercializavimo galimybėmis ir iš kūrybinės veiklos generuojamomis pajamomis, galima išvesti **kultūros ir kūrybinių industrijų efektyvumo santykį** (angl. *Efficiency ratio*):

$$EFF = \frac{K-SUB}{E-SUB}, \quad (3.1.)$$

kur:

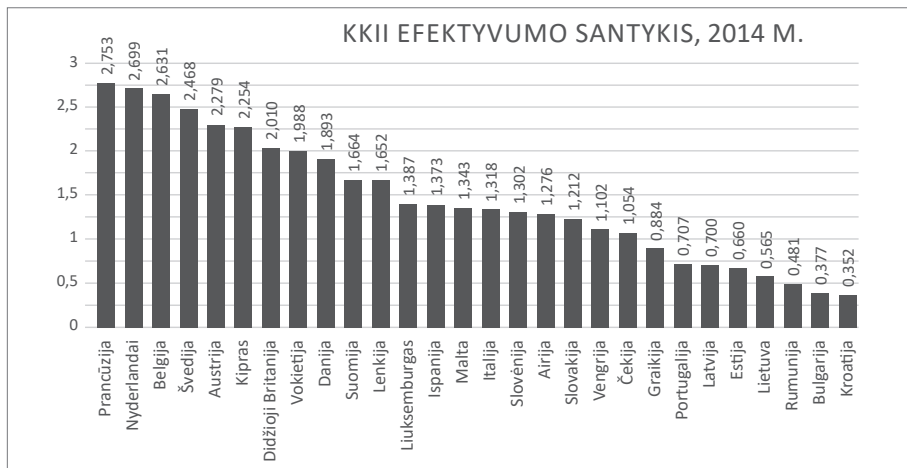
EFF – kultūros ir kūrybinių industrijų efektyvumo santykis.

K-SUB – kiekio subindeksas.

E-SUB – ekonomikos subindeksas.

Šis santykis parodo kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus efektyvumą, vertinant kūrybinės produkcijos sukuriama ekonominę vertę. Kaip minėta anksčiau (žr. 1.1.3., 1.3.3.), kultūros sektorius neprivalo pasižymėti efektyvumu, tačiau vertinant visą kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių, šį neefektyvumą turėtų atsverti kūrybinių industrijų sektoriuje kuriama vertė. Vertinant šalių KKII efektyvumo santykius, šalyse pastebima efektyvumo augimo tendencija. Matyti, kad 2014 m. didžiausią efektyvumą (žr. 3.6. pav.) pasiekė šalys, turinčios labai aukštus (Nyderlandai, Švedija, Austrija ir kt.) ar vidutinius ekonomikos subindekso vertinimus (Prancūzija, Belgija ir kt.) ir žemus ar vidutinius kiekio vertinimus. Kadangi vertinamas šalies efektyvumas, efektyvus gali būti ir mažų apimčių sektorius (pvz., Kipre ekonomikos ir kiekio vertinimai yra sąlyginai maži, tačiau jie sukuria efektyvų mažo kūrybinių darbų skaičiaus panaudojimą). 2014 m. mažiausio efektyvumo kategorijoje buvo šalys, turinčios aukštus kiekio reitingus (pvz., Estija buvo pirmoje

sąrašo vietoje), bet nesugebančios sėkmingai parduoti šių kūrinių ir esančios ekonomikos indekso reitingo viduryje ar antroje jo pusėje. Šios tendencijos matomos Baltijos šalyse ir Kroatijoje. Prie žemus efektyvumo santykio rodiklio rezultatus turinčių šalių priskiriamos Rumunija ir Bulgarija – šalys, kuriose kiekio ir ekonominio vertinimo rodikliai yra labai žemi, lyginant su kitomis šalimis.

3.6 pav. KKII efektyvumo santykis, 2014m.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Siekiant išsamesnio atskirų šalių kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus įvertinimo, analizuojamas ne vien KKII efektyvumas, bet ir KKII ir efektyvumo pokyčiai. Ilgalaikei šalių dinamikai įvertinti analizuojami pokyčiai visu indekso laikotarpiu (2000–2014 m.), o dabartinės situacijos analizei apskaičiuojamas pokytis per paskutinius 5 metus (2009–2014 m.). Analizuojant absoliučias reikšmes ir pokyčius, galima įvertinti šalių kūrybingumo dinamiką reitinge (žr. 3.5. lentelė) ir prognozuoti Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso pokyčius. Matyti, kad pagal KKII, reitinge pirmaujančios šalys šiose pozicijose yra gana stabilios (pokyčiai nėra dideli), tačiau matomas ryškus reitingo antroje pusėje esančių šalių augimas. Pavyzdžiui, Lietuvos KKII per 15-os metų laikotarpį išaugo 32%, per penkmetį – 16%, – tai yra ryškiausiai augęs kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius tarp visų analizuojamų šalių. Ryškus augimas pastebimas ir Latvijoje bei Lenkijoje. Pastarąjį penkmetį kultūros ir kūrybinės industrijos sparčiausiai augo Maltoje (20%). Tačiau nors šiose šalyse KKII auga sparčiai, jų efektyvumo santykis ir jo pokytis yra mažas, nes KKII auga didėjant kiekio daliai.

Tarp žemiausius KKII reitingus turinčių šalių Lenkija, Bulgarija ir Rumunija pasižymi augimu, Lenkija ir Rumunija – taip pat ir augančiu efektyvumu, o Bulgarijoje efektyvumas auga lėtai. Tuo tarpu priešpaskutinėje KKII pozicijoje esantis Kipras pasižymi mažėjančiomis KKII reikšmėmis, tačiau šioje šalyje efektyvumas auga. Taigi šioje šalyje kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus santykinai mažėja, tačiau generuoja vis efektyvesnį kūrybinį rezultatą.

3.5. lentelė. Šalių KKII ir efektyvumo santykio pokyčiai

	KKII, 2014		KKII pokytis, proc. (2000 - 2014 m.)		KKII pokytis, proc. (2009 - 2014 m.)		Efektyvumo santykis		Efektyvumo santykio pokytis, proc. (2000-2014 m.)		Efektyvumo santykio pokytis, proc. (2009-2014 m.)	
	Reikšmė	Reitingas	Reikšmė	Reitingas	Reikšmė	Reitingas	Reikšmė	Reitingas	Reikšmė	Reitingas	Reikšmė	Reitingas
Liuksemburgas	1,252	1	0%	14	-8%	23	1,387	12	13%	25	81%	2
Danija	1,096	2	8%	7	1%	10	1,893	9	17%	22	9%	19
Švedija	1,070	3	-7%	21	1%	12	2,468	4	107%	2	49%	4
Nyderlandai	1,045	4	2%	13	2%	9	2,699	2	97%	3	49%	5
Slovakija	1,005	5	2%	12	-9%	24	1,212	18	46%	14	-14%	27
Suomija	0,990	6	-13%	24	-9%	25	1,664	10	83%	4	42%	8
Austrija	0,977	7	-2%	19	-4%	16	2,279	5	46%	15	23%	13
Didžioji Britanija	0,975	8	7%	8	3%	7	2,010	7	-3%	27	8%	20
Estija	0,927	9	6%	10	3%	8	0,660	24	73%	6	7%	21
Čekija	0,829	10	9%	6	4%	6	1,054	20	17%	23	5%	23
Vokietija	0,813	11	0%	15	-2%	13	1,988	8	21%	21	16%	16
Belgija	0,795	12	6%	9	-4%	15	2,631	3	51%	12	56%	3
Latvija	0,676	13	13%	4	5%	5	0,700	23	49%	13	21%	14
Prancūzija	0,611	14	5%	11	-5%	19	2,753	1	75%	5	38%	9
Lietuva	0,607	15	32%	1	16%	2	0,565	25	51%	10	28%	11
Kroatija	0,603	16	-1%	16	-4%	17	0,352	28	12%	26	26%	12
Malta	0,584	17	-21%	26	20%	1	1,343	14	33%	18	-4%	24
Italija	0,573	18	-1%	17	-7%	20	1,318	15	33%	19	10%	18
Airija	0,557	19	-46%	28	-26%	28	1,276	17	-30%	28	-26%	28
Vengrija	0,554	20	-17%	25	-15%	26	1,102	19	67%	7	44%	6
Portugalija	0,533	21	12%	5	-4%	18	0,707	22	30%	20	5%	22
Ispanija	0,523	22	-10%	22	-8%	22	1,373	13	60%	8	17%	15
Graikija	0,415	23	-3%	20	-3%	14	0,884	21	36%	17	-9%	26
Lenkija	0,410	24	20%	2	5%	4	1,652	11	53%	9	32%	10
Bulgarija	0,330	25	-1%	18	6%	3	0,377	27	17%	24	-8%	25
Slovėnija	0,317	26	-11%	23	-7%	21	1,302	16	42%	16	13%	17
Kipras	0,289	27	-33%	27	-25%	27	2,254	6	51%	11	115%	1
Rumunija	0,210	28	19%	3	1%	11	0,481	26	423%	1	43%	7

Šaltinis: sudaryta autorės.

Analizuojamu laikotarpiu efektyvumas sparčiausiai augo pirmame KKII reitingo penketuke esančiose šalyse: Liuksemburge, Švedijoje ir Nyderlanduose. Tai atskleidžia, kad šalis lyderės ne tik pasižymi aukštomis kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertėmis, bet ir augančiu efektyvumu, leidžiančiu daryti prielaidas apie galimybes iš ateityje išlaikyti aukštas pozicijas. Perspektyvioms šalims, galinčioms keisti KKII reitingų išsidėstymą, galima priskirti pagal KKII reikšmes greitai augančias šalis: Malta, Bulgarija, Lietuva, Latvija. Nors šių šalių KKII auga sparčiai, ne visose auga ir efektyvumas. Bulgarijoje ir Maltoje efektyvumas sumažėjo, taigi šių šalių kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus plėtros perspektyvos yra labai ribotos. Tuo tarpu Latvijoje, Lietuvoje ir Lenkijoje pastebimas vidutinis efektyvumo augimas (vidutinės pozicijos 28 šalių reitinge), taigi šios šalys turi potencialo ne vien plėsti kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių, bet taip pat tai daryti efektyviai, išnaudodamos visas kūrybingumo galimybes ekonomikos augimui ir šalies gerovės plėtrai.

Silpniausias KKII perspektyvas turinčioms šalims priskirtina Airija, kuri pasižymi mažėjančiomis KKII reikšmėmis ir smunkančiu efektyvumu. Į silpnų šalių kategoriją patenka ir Malta, ši šalis pasižymi žemais KKII vertinimais ir mažėjančiu efektyvumu, tačiau pastaraisiais metais jos KKII reikšmingai išaugo. Taigi šios šalys gali pakeisti kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus plėtros prognozę, tačiau pokyčių sėkmė priklausys nuo gebėjimo efektyviau organizuoti veiklą.

3.2. KKII testavimas kultūros ir kūrybinių industrijų sąsajų su ekonomikos augimu ir šalies gerove vertinimui

Teorinėje dalyje apžvelgtas kultūros ir kūrybinių industrijų poveikis ekonomikos augimo ir šalies gerovės plėtros rezultatams (žr. 1.4). Suformuotas kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas leido įvertinti šalies kūrybingumą makro lygiu ir reitinguoti šalis, o tolimesni tyrimai skirti nustatyti minėtų kūrybinių veiklų ir ekonomikos augimo bei šalies gerovės sąsajas ir patikrinti ryšio stiprumą. Ši indekso sąsajų su kitais rodikliais analizė leidžia empiriniais tyrimais pagrįsti indekso teorinę koncepciją ir nustatyti indekso pritaikymo praktiniams tyrimams galimybes. KKII vertinimas atliekamas remiantis statistinės analizės metodais, leidžiančiais kiekybiškai įvertinti indekso ir ekonominių rodiklių sąsajas. Disertacijoje, remiantis prieinamais duomenimis ir indekso panaudojimo logika, analizuojama KKII ir bendrojo vidaus produkto rodiklio sąsaja, koreliacinei analizei įtraukiama ir šalies gerovės, išreikštos gerovės indeksu, dedamoji.

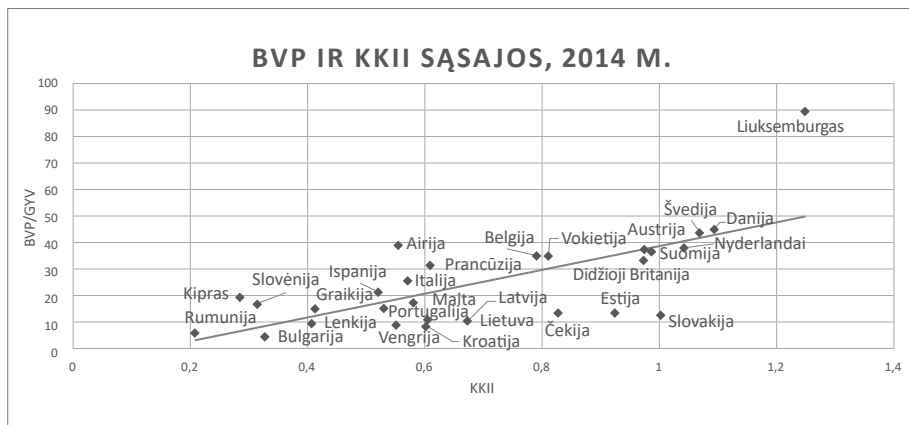
Norint atskleisti KKII panaudojimo galimybes sąsajų su makroekonominiais rodikliais vertinimui ir siekiant parodyti indekso tinkamumą Europos Sąjungos šalių kūrybinio sektoriaus analizei, atliekama koreliacinė analizė, leidžianti atskleisti sąsajas tarptautiniu kontekstu.

3.2.1. Kultūros ir kūrybinių industrijų ir ekonomikos augimo sąsajos

Kūrybingumas (ir jo rezultatas – kultūros ir kūrybinės industrijos) siejamas su ekonomikos augimu (žr. 1.4), taigi pirminei sąryšio patikrai analizuojama, ar egzistuoja ryšys (koreliacija) tarp Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso ir pagrindinio ekonomiką

atspindinčio rodiklio – bendrojo vidaus produkto vienam gyventojui. Koreliacinė analizė leidžia atskleisti sąryšį tarp Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso, jo kiekio ir ekonominio subindekso ir šalies bendrojo ekonominio rezultato bei atsakyti į klausimus, ar kūrybingesnės šalys (turinčios labiau išvystytas kultūros ir kūrybines industrijas) yra produktyvesnės, konkurencingesnės ir ekonomiškai stipresnės.

Europos Sąjungos šalių KKII ir BVP¹² reikšmių pasiskirstymas pateikiamas 3.7. pav. Šalių įverčiai tolygiai pasiskirstę aplink regresijos tiesę – tai leidžia daryti išvadas, kad egzistuoja stiprios sąsajos tarp kultūros ir kūrybinių industrijų ir šalių **ekonomikų** Remiantis grafines regresijos tiesės ir šalių išsidėstymo aplink ją analize, šalis galima skirstyti į tas, kuriose BVP yra didesnis, nei galima prognozuoti pagal indeksą (t. y. šalys, esančios virš regresijos tiesės) ir šalis, kurių aukštas indekso rezultatas negarantuoja aukšto ekonomikos vertinimo (šalys, esančios žemiau regresijos tiesės). Šiose šalyse: Lietuva, Latvija, Malta, Kroatija, Čekija, Slovakija, Estija ir kt., nepasiekiamas toks ekonominis rezultatas, koks turėtų būti pagal aukštas indekso reikšmes ir bendrąsias tendencijas. Taigi, galima teigti, kad šios šalys nesugeba komercializuoti kūrybinės produkcijos ir pasinaudoti visomis kūrybingumo teikiamomis galimybėmis, neišnaudoja viso turimo kūrybinio potencialo.

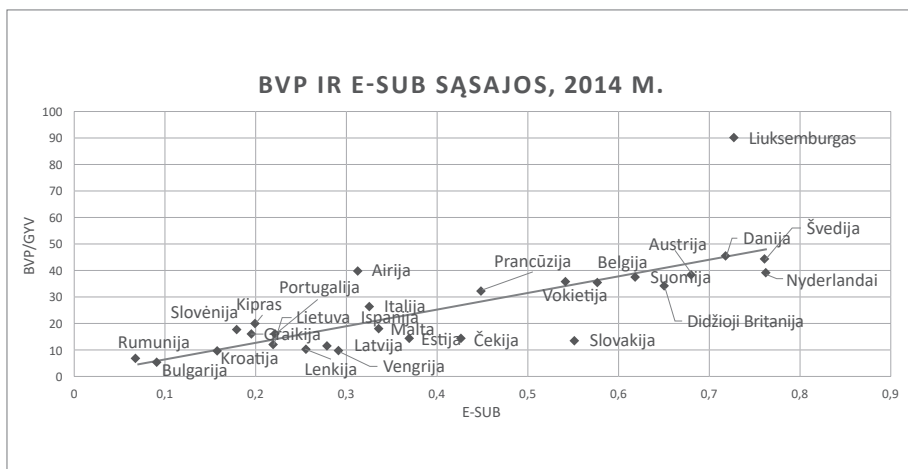
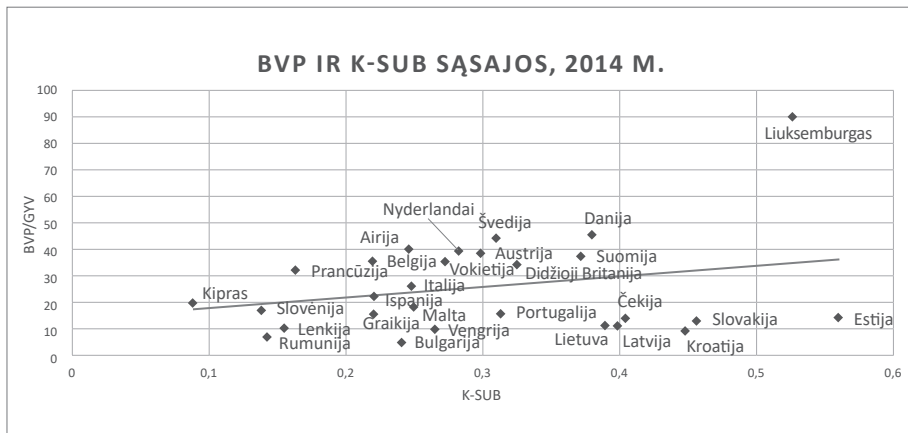

3.7. pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso sąsaja su BVP, 2014 m.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Gilesnei kultūros ir kūrybinių veiklų ir ekonomikos augimo sąsajų analizei, atliktas viena laikis (2014 m.) subindeksų sąsajų vertinimas. Kiekio subindekso reikšmės labiau koncentruotos (pastebima ryški Estijos išskirtis), tuo tarpu ekonomikos subindekso reikšmės pasiskirsčiusios tolygiai (žr. 3.8. pav.). Grafinė analizė atskleidžia, kad reikšmės yra susijusios, o didesnės kiekio ir ekonomikos subindeksų reikšmės gali būti siejamos su aukštesniu šalies ekonomikos lygiu, tačiau reikšmių pasiskirstymas ir finansinė rodiklių išraiška rodo tai, kad šis sąryšis stipresnis ekonomikos subindekse.

12 Bendrasis vidaus produktas (BVP) apskaičiuotas vienam gyventojui atsižvelgus į infliaciją. Duomenų šaltinis: Eurostat.

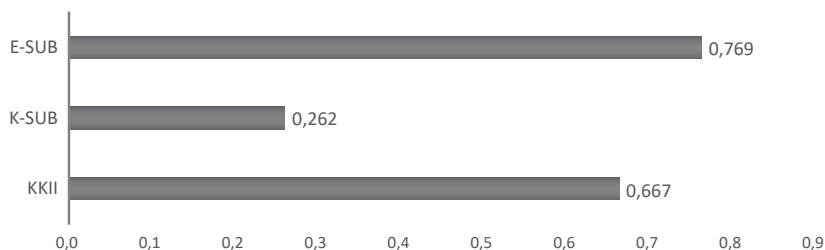

3.8. pav. KKII Kiekio ir Ekonomikos subindeksų sąsajos su BVP 2014 m.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso ir jo komponentių santykio su BVP kiekybinė išraiška nustatoma koreliacijos koeficientu visu analizuojamu laikotarpiu, 2000-2014 m. (žr. 3.9. pav.). Bendras visų šalių koreliacijos koeficientas parodo, kad indekso ir BVP ryšys yra ganėtinai stiprus (0,667), taigi aukštesnės kultūros ir kūrybinių industrijų reikšmės veda geresnio ekonominio rezultato link. Didesnės sąryšio skaitinės reikšmės (0,769) apskaičiuojamos ekonomikos subindeksui ir BVP, šių rodiklių ryšys yra labai stiprus. Kiekio komponentė beveik neturi ryšio su BVP (koreliacijos koeficientas 0,262), tai galima sieti su minimalia kultūros sektoriaus įtaka ekonomikos augimui (žr. 1.3.3.). Nors kiekio dedamoji ir neturi esminio poveikio ekonomikos rodikliams, ši indekso dalis svariai atspindi kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus veiklą ir yra būtina Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso sudedamoji dalis.

KULTŪROS IR KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ INDEKSO IR BVP SĄSAJA, 2000-2014 M.

3.9. pav. KKII komponentių sąsaja su BVP, 2000-2014 m.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Agreguotos visų valstybių indekso koreliacijos su BVP reikšmės parodo, kad kultūros ir kūrybinės industrijos (ypač ekonominė komponentė) yra stipriai susijusios su ekonomikos augimu, tačiau dėl šalių struktūrinių skirtumų didesnę prasmę turi nacionalinių ekonomikų analizė. Indekso ir subindeksų ir BVP laiko eilučių koreliacijų reikšmės pateikiamos 3.6. lentelėje.

3.6. lentelė. KKII ir jo komponentių koreliacijos su BVP vienam gyventojui (2000-2014 m.)

	KKII	K-SUB	E-SUB		KKII	K-SUB	E-SUB
Danija	0,982	-0,157	0,985	Slovakija	0,413	-0,743	0,848
Portugalija	0,972	0,650	0,975	Austrija	0,310	-0,784	0,948
Lietuva	0,958	0,957	0,937	Vokietija	0,140	-0,831	0,852
Čekija	0,889	0,045	0,861	Vengrija	0,077	-0,580	0,601
Lenkija	0,853	-0,422	0,825	Liuksemburgas	-0,038	0,213	-0,428
Belgija	0,842	-0,187	0,907	Kroatija	-0,074	-0,155	0,270
Latvija	0,827	-0,388	0,974	Ispanija	-0,088	-0,597	0,980
Prancūzija	0,812	-0,692	0,907	Airija	-0,211	-0,400	-0,149
Didžioji Britanija	0,753	0,348	0,615	Kipras	-0,482	-0,323	-0,597
Estija	0,648	-0,527	0,800	Bulgarija	-0,513	-0,665	0,144
Rumunija	0,618	-0,726	0,858	Suomija	-0,516	-0,844	0,884
Italija	0,611	-0,574	0,919	Švedija	-0,563	-0,923	0,890
Nyderlandai	0,474	-0,693	0,876	Slovėnija	-0,624	-0,782	-0,028
Graikija	0,423	-0,458	0,943	Malta	-0,845	-0,820	-0,724

Ryšio stiprumas¹³:

Stiprus teigiamas ryšys
Stiprus neigiamas ryšys

Šaltinis: sudaryta autorės.

¹³ Ryšys laikomas stipriu, kuomet koreliacijos koeficientas yra >0,7 (Čekanavičius ir Murauskas, 2011).

Atskirų šalių analizė padeda identifikuoti nacionalinių kultūros ir kūrybinių industrijų ir jų kiekybinės ir ekonominės išraiškos sąsajas su ekonomikos augimu. Daugelyje šalių KKII ir BVP vienam gyventojui rodiklis yra stipriai susijęs, o stiprus ekonominės dedamosios ir BVP sąryšis fiksuojamas beveik visose ES šalyse, taigi kūrybinis sektorius ir ekonomikos augimas neabejotinai yra susiję. KKII ir BVP vienam gyventojui koreliacinė analizė interpretuotina kaip abipusė kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus ir ekonomikos augimo sąsaja: aukštesni kultūros ir kūrybinių industrijų įverčiai lemia didesnius BVP rodmenis, tačiau tuo pačiu ir didesnis BVP lemia stipresnį kūrybinį sektorių. Ši tendencija būdinga visam Europos Sąjungos kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriui, tačiau kiekvienoje nacionalinėje ekonomikoje ji yra savita. Šalys, kuriose KKII ir BVP koreliacija yra stipri, pasižymi skirtingais KKII vertinimais (patenka į skirtingas rezultato grupes, skiriasi savo K-SUB ir E-SUB įverčiais), taigi šis sąryšis gali būti geriau paaiškinamas bendra šalies ekonomikos struktūra, bet ne kūrybinio sektoriaus išsivystymo ar funkcionavimo lygiu.

Kiekio subindeksas stipriai susijęs su BVP tik Lietuvoje, ir tai yra išskirtis iš bendros tendencijos, nes beveik visose šalyse fiksuojama neigiama koreliacija, o Rumunijoje, Slovakijoje, Austrijoje, Vokietijoje, Suomijoje, Švedijoje, Slovėnijoje ir Maltoje pastebimos stiprios atvirkštinės krypties sąsajos. Priešingos krypties sąsajos reiškia, kad didesnis kultūros ir kūrybinių industrijų rezultatas lemia mažesnį ekonomikos augimą. Šias neigiamas koreliacijas galima paaiškinti neigiama kai kurių kultūros ir kūrybinių industrijų šakų įtaka ekonomikos augimui (žr. 1.3.3.).

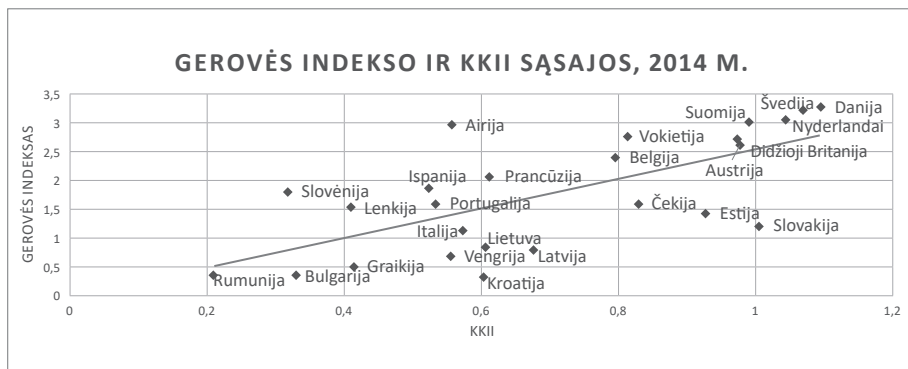
3.2.2. Kultūros ir kūrybinių industrijų ir šalies gerovės sąsajos

Teorinėje disertacijos dalyje iškeliama mintis, kad kultūros ir kūrybinės industrijos svarbios ne vien kaip ekonominę vertę generuojantis sektorius, bet ir kaip šalies gerovės plėtros veiksnys. Šiam teiginiui patikrinti analizuojamos Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso ir gerovės rodiklių sąsajos. Siekiant rasti gerovę tinkamiausiai apibrėžiantį rodiklį, įvertintos gerovės indeksų parinkimo galimybės. Apžvelgus esamus gerovės indeksus: Gerovės indeksą (angl. *Well-being Index*) (Gallup, 2014), Laimingos planetos indeksą (angl. *Happy Planet Index*) (NEF, 2012), Ekonominės gerovės indeksą (angl. *Index of Economic Well-being*) (CSLS, 2009), „Legatum“ gerovės indeksą (angl. *The Legatum Prosperity Index*) (Legatum Institute, 2015), atsižvelgus į duomenų ir metodikos prieinamumą ir indekso apskaičiavimo dažnį, pasirinktas „Legatum“ gerovės indeksas (toliau: Gerovės indeksas), kurio reikšmės pateikiamos 2008-2014¹⁴ m. laikotarpiui.

Gerovės indeksas sudarytas iš aštuonių subindeksų: Vyriausybės, Švietimo, Sveikatos, Saugumo, Asmeninės laisvės, Socialinio kapitalo, Ekonomikos ir Verslumo, taigi jis apibrėžia daugelį gerovės komponentų ir yra tinkamas kompleksiniams vertinimams. Indekso rodikliai gali būti siejami su kultūros ir kūrybinių industrijų veikiamomis gerovės dimensijomis (žr. 1.3. pav.): švietimu, dalyvavimu, socialine sanglauda, galima rasti dalinių sąsajų su vertybių kaitos, pasitenkinimo infrastruktūra ir kultūrinių poreikių tenkinimo aspektais.

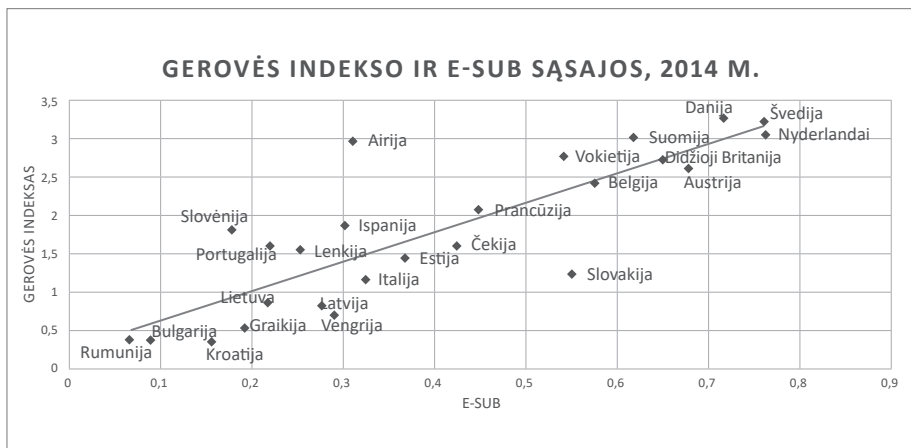
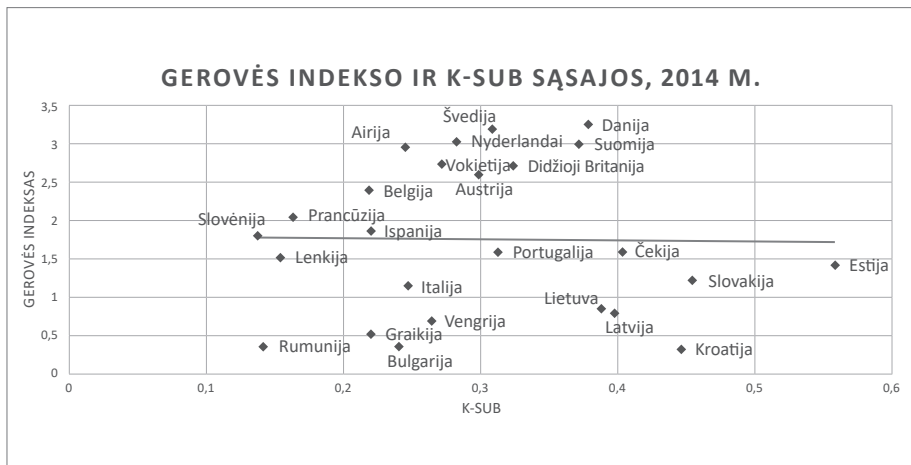
14 Originaliame indekse duomenys pateikiami 2009-2015 m. (Legatum Institute, 2015) laikotarpiu, tačiau apžvelgus indekso duomenų masyvą, matyti, kad skaičiavimams naudojami vienu laikotarpiu ankstesni duomenys, taigi siekiant duomenų suderinamumo, laikotarpiai datuojami pagal komponentų laikotarpius.

Naudojant analogiškus metodus, kaip ir vertinant sąsajas su ekonomikos augimu, atliekama kultūros ir kūrybinių industrijų ir šalies gerovės (Gerovės indekso reikšmės) sąsajų analizė, šių indeksų reikšmės pateikiamos 3.10. pav. Šalių pasiskirstymas aplink tiesinės regresijos tiesę yra ganėtinai tolygus, tačiau lyginant su ekonomikos augimo analize, šalių nuokrypiai nuo tiesės yra didesni. Priėmus sąsajų tarp kultūros ir kūrybinių industrijų ir šalies gerovės egzistavimo galimybę, galima teigti, kad šalys, turinčios aukštesnį kultūros ir kūrybinių industrijų lygį, pasiekia ir aukštesnį gerovės lygį.

3.10. pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso sąsaja su šalies gerove, 2014 m.
Šaltinis: sudaryta autorės.

Analogiškai sąsajų su ekonominiu augimu vertinimo atveju, atskirų subindeksų analizė rodo didesnę gerovės sąryšį su ekonomikos subindeksu (žr. 3.11. pav.). Kiekio subindekso atveju bandant išskirti vieną regresijos tiesę, matyti, kad ryšio nėra, tačiau šalis suskirsčius į dvi grupes (aukšto gerovės indekso – virš 1,5 ir žemo gerovės indekso – iki 1,5), tarp rodiklių matytųsi tvirtos sąsajos. Šiuo atveju galima teigti, kad egzistuoja ryšys tarp K-SUB ir gerovės indekso, tačiau jis nėra universalus ir netinka visoms šalims: skirtingai minėtų šalių grupių sąryšių regresijos tiesių koeficientai.

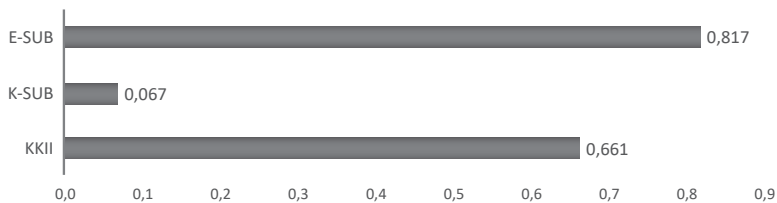

3.11 pav. KKII Kiekio ir Ekonomikos subindeksų sąsajos (E-SUB) su šalies gerove, 2014 m.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Koreliacija tarp kultūros ir kūrybinių industrijų indekso reikšmių ir Gerovės indekso įverčių (žr. 3.12 pav.) atskleidžia vidutinį ryšį tarp kultūros ir kūrybinių industrijų ir šalies gerovės (koreliacijos koeficientas 0,661). Šis ryšys yra šiek tiek stipresnis negu sąsaja su ekonomikos augimu. Gerovę daug labiau veikia ekonominė indekso komponentė negu sukurtų kūrinių kiekis (koreliacijos koeficientai atitinkamai 0,817 ir 0,067).

KULTŪROS IR KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ INDEKSO IR GEROVĖS INDEKSO SĄSAJA, 2008-2014 M.

3.12. pav. KKII komponentų sąsaja su gerovės indeksu, 2008-2014 m.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Įvertinus bendras Europos Sąjungos šalių KKII ir šalies gerovės sąsajas, kaip ir ekonomikos augimo analizės atveju, analizė tęsiama apžvelgiant atskirų šalių sąsajas (žr. 3.7. lentelė).

3.7. lentelė. KKII ir jo komponentų koreliacijos su šalies gerove (2000-2014 m.)

	KKII	K-SUB	E-SUB		KKII	K-SUB	E-SUB
Lietuva	0,930	0,894	0,880	Italija	-0,105	-0,013	-0,190
Čekija	0,768	-0,058	0,853	Austrija	-0,167	-0,579	0,644
Lenkija	0,709	-0,359	0,647	Rumunija	-0,203	-0,636	0,129
Latvija	0,699	-0,456	0,978	Belgija	-0,274	-0,847	0,936
Graikija	0,692	0,473	0,674	Bulgarija	-0,401	0,044	-0,779
Slovėnija	0,639	-0,160	0,879	Portugalija	-0,424	-0,258	-0,632
Suomija	0,593	0,724	-0,118	Kroatija	-0,424	-0,431	0,054
Prancūzija	0,554	-0,356	0,803	Vokietija	-0,650	-0,667	0,085
Ispanija	0,547	0,444	0,736	Airija	-0,761	-0,717	-0,745
Estija	0,438	-0,598	0,732	Nyderlandai	-0,875	-0,814	-0,443
Švedija	0,110	0,280	-0,240	Slovakija	-0,904	-0,803	-0,762
Didžioji Britanija	0,004	-0,463	0,175	Liuksemburgas ¹⁵	N/A	N/A	N/A
Vengrija	-0,047	0,326	-0,428	Malta ¹⁶	N/A	N/A	N/A
Danija	-0,094	0,645	-0,492	Kipras ¹⁷	N/A	N/A	N/A
Ryšio stiprumas¹⁸:							
Stiprus teigiamas ryšys							
Stiprus neigiamas ryšys							

Šaltinis: sudaryta autorės

¹⁵ Nepateikiamas šalies Gerovės indekso įvertis.

¹⁶ Nepateikiamas šalies Gerovės indekso įvertis.

¹⁷ Nepateikiamas šalies Gerovės indekso įvertis.

¹⁸ Ryšys laikomas stipriu, kuomet koreliacijos koeficientas yra >0,7 (Čekanavičius ir Murauskas, 2001).

Europos Sąjungos šalyse kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus ir šalies gerovės sąsajos yra išreikštos labai skirtingai. Šių rodiklių analizėje vyrauja vidutinio stiprumo sąryšiai; KKII su šalies gerove stipriai teigiamai koreliuoja Lietuvoje, Čekijoje ir Lenkijoje, neigiamai – Airijoje, Nyderlanduose ir Slovakijoje. Kiekio subindeksas ir gerovė stipriai susiję Lietuvoje ir Suomijoje, ženklus neigiamas sąryšis matomas Belgijoje, Airijoje, Nyderlanduose ir Slovakijoje. Daugelyje šalių matomas teigiamas E-SUB ir gerovės rodiklio sąryšis.

Ši koreliacinė analizė atskleidžia, kad nors bendros Europos Sąjungos šalių tendencijos rodo šalies gerovės ir kūrybinio sektoriaus lygio sąsajas, nacionaliniu lygiu šis sąryšis nėra pastebimas. Tam gali būti kelios priežastys, nulemtos gerovės rodiklio sampratos. Pirmiausia, gerovė yra sudėtinis rodiklis, nulemtas ilgalaikių pokyčių, dėl to šis rodiklis negali greitai reaguoti į kūrybinio sektoriaus pokyčius ir sąsajos lieka neišmatuojamos koreliacinės analizės metodais. Dėl šios priežasties sąryšis pastebimas tik analizuojant ES šalių duomenis, kuomet dėmesys kreipiamas į šalių reikšmių išsidėstymą, tačiau šis sąryšis gali būti nematomas analizuojant atskirų šalių rodiklių dinamiką. Taip pat bendrieji gerovės rodikliai gali būti per platūs tokio pobūdžio analizei, o tikslesnes išvadas būtų galima pateikti analizuojant mažiau informacijos apimančius rodiklius.

Atliktas kultūros ir kūrybinių industrijų indekso ir atitinkamų ekonomikos rodiklių ryšio vertinimas, naudojant koreliacinę analizę, parodo ryšių tarp nagrinėjamų rodiklių egzistavimą Europos Sąjungos šalyse. Tai yra pirminė analizė, kuri patvirtina KKII tinkamumą kiekybiniam kūrybinio sektoriaus vertinimui ir pagrindžia indekso sąsajas su kitais rodikliais. Tačiau norint atlikti išsamesnius tyrimus, nustatyti priežastinius ryšius ir vertinti susijusių rodiklių dinamiką, būtina praplėsti naudojamų metodų spektrą atliekant papildomus tyrimus.

3.3. KKII panaudojimo kultūros ir kūrybinių industrijų poveikio tyrimams galimybės

Disertacijos tyrime sukurtas ir aprobuotas kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo modelis – Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas (KKII). Šis įrankis leidžia kiekybiškai įvertinti kompleksinį sektorių, atsižvelgiant į jo kuriamą kultūrinę ir ekonominę vertę ir sektorių sudarančių šakų daugialypiškumą. KKII unikalus ir skiriasi nuo jau esamų kūrybingumo vertinimo indeksų tuo, jog koncentruojasi vien tik į kūrybinį rezultatą. Europos Sąjungos šalių indekso analizė atskleidė jo naudą kiekybinei sektoriaus reprezentacijai, šalių kūrybinio sektoriaus palyginimui, kultūros ir kūrybinių industrijų kompozicijos analizei ir efektyvumo tyrimams. Sukūrus KKII pasiektas disertacijos tikslas – sukurtas kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimo modelis, remiantis šiuo pasiektu rezultatu galima toliau vystyti kultūros ir kūrybinių industrijų ekonomikos tyrimus.

Tyrimų tąsa galėtų remtis **indekso praplėtimu**. KKII buvo sudarytas atsižvelgiant į esamas statistinių duomenų bazių galimybes. Kadangi kūrybingumo (o tuo pačiu ir jį lemiančio kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus) analizė tampa globaliu ir nacionaliniu prioritetu, taip pat UNESCO, Eurostat ir kultūros ir kūrybines industrijas analizuojantys mokslininkai kelia duomenų trūkumo problematiką, o Eurostat rengia harmonizuotą kultūros satelinių sąskaitų statistinę sistemą, galima tikėtis, kad ateityje duomenų sukelti

ribotumai bus mažesni. Atsiradus naujiems duomenims bus galima peržvelgti KKII, jį papildyti naujais K-SUB ir E-SUB rodikliais, taip apžvelgti daugiau kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus dedamųjų ir didinti indekso reprezentatyvumo galimybes.

KKII kūrimas yra tęstinis procesas, kurio vėlesni etapai galėtų būti susiję su įvairiomis **indekso adaptacijomis**. Disertacijoje indeksas kurtas ir apskaičiuotas Europos Sąjungos šalims, tačiau KKII galėtų būti taikomas ir kitoms šalims, kuriant globalų kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo indeksą. Pažymėtina, kad tokiu atveju, neturint galimybės naudotis bendromis duomenų bazėmis, dar didesnį dėmesį reikėtų skirti duomenų palyginamumui, arba apriboti rodiklių skaičių ir rinkti tik esančius bendroje duomenų bazėse. KKII galėtų būti pritaikomas ir smulkesniu, nei Europos Sąjunga, lygiu: analizuojant šalių grupių ar vienos šalies kūrybinių sektorių. Ši indekso kūrimo metodika galėtų būti naudojama formuojant ir atskirų kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus šakų indeksus.

Remiantis KKII įvertintas kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus rezultatas ir, naudojantis koreliacinės analizės metodu, nustatytas KKII ir ekonomikos augimo ir gerovės ryšys, taip pat šio ryšio stiprumas. Tai tik keletas kultūros ir kūrybinių industrijų veikiamų sričių, analogiškus vertinimus galima atlikti ir siekiant apibrėžti **sąsajas su kitais socioekonominiiais** rodikliais: investicijų pritraukimas, inovacijos, tarptautinė prekyba, kultūrinis dalyvavimas, miestų ir regionų plėtra, infrastruktūros plėtra ir kt. Tokio pobūdžio vertinimai leistų išsamiai įvertinti kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus ir socioekonominės sistemos sąsajas ir indėlį į ekonomikos plėtros sferas.

Koreliacinė analizė nurodo ryšio stiprumą ir kryptį (teigiamas ar neigiamas), tačiau šis metodas nėra tinkamas priežastingumo nustatymui. Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas galėtų būti panaudojamas sudarant statistinius modelius ir ieškant **ilgalaikį sąsajų tarp rodiklių**, nurodančių kūrybinio sektoriaus indėlį į ekonomikos raidą ir struktūros pokyčius. Tuomet galima naudoti ciklinės analizės (laiko eilutes išskaidant į sezoniskumo, trendo, ciklo ir nereguliarių svyravimų komponentes) metodus, ieškoti sąsajų tarp KKII ir kitų rodiklių ciklų. Ilgo laikotarpio sąsajas – bendrus trendus – galima nustatyti ir atliekant kointegracinę analizę. Šie metodai ypatingai pravartūs ekonominių sukrėtimų analizei, taip pat siekiant patvirtinti arba paneigti aptartas teorijas, kad kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius yra atsparus ekonomikos šokams negu likusioji ūkio dalis.

KKII sudarytas 2000-2014 m., nors tokios trukmės laikotarpis lyginamajai ar statistinei analizei yra pakankamas, tačiau jis per trumpas patikimų ekonometrinių modelių kūrimui. Taigi ateityje surinkus daugiau duomenų ir pratęsus laiko eilutes, galima svarstyti ekonometrinės analizės galimybes kultūros ir kūrybinių industrijų ir kitų socioekonominių reiškinių **abipusei priklausomybei** nustatyti. Norint įvertinti dviejų reiškinių tarpusavio priklausomybę taikytini vektorinės autoregresijos (VAR) modeliai, leidžiantys kurti lygčių sistemas, kurios aprašo dviejų reiškinių tarpusavio priklausomybę, naudojantis esamų ir buvusių laikotarpių reikšmėmis. Šie modeliai būtų tinkami kūrybinio sektoriaus rezultato ir kitų rodiklių analizei, nes VAR modeliuose rodiklių nereikia skirstyti į endogeninius ir egzogeninius, taigi galima analizuoti abipusę kintamųjų priklausomybę.

Kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius susijęs su kultūrine verte ir ilgalaikiais vertinimais pokyčiais. Remiantis sudarytais VAR modeliais galima apskaičiuoti impulso-atsako funkcijas, atskleidžiančias ilgalaikį vieno rodiklio poveikį jo veikiamo rodiklio reikšmėms,

išreikštą **akumuliuota reakcija** į vienalaikį kito laikotarpio šoką. Šis metodas galėtų atskleisti kultūros ir kūrybinių industrijų įtaką kitiems rodikliams (BVP, gerovės rodikliams ir kt.) per keletą laikotarpių: gali būti, kad kultūros ir kūrybinių industrijų pokyčiai pirmaisiais laikotarpiais turės neigiamą poveikį ekonomikos rodikliams, bet vėliau, kintant vertybėms ir kitoms ekonomikos veikloms perduodant kūrybingumą, atsiras teigiamas poveikis. Impulso-atsako funkcijos gali suteikti daug informacijos apie nagrinėjamų reiškinių sąsajas, taip pat gali atsakyti kūrybinio sektoriaus indėlio į socioekonominę sistemą keliamus klausimus ir paaiškinti atvirkštinį sąryšį – kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių veikiančias jėgas.

Remiantis disertacijos tyrimu sukurtas Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas – koncepciškai naujas kūrybinio sektoriaus vertinimo modelis, galintis inspiruoti naujus kultūros ir kūrybinių industrijų tyrimus. KKII suteikia galimybes įvertinti kūrybinio sektoriaus rezultata, taigi būsimuose tyrimuose jau galima naudotis šiuo įrankiu sektoriaus poveikio šalies ekonomikos augimo ir gerovės plėtros dimensijoms vertinimui. Disertacijoje pateiktų KKII vertinimų rezultatai gali būti panaudoti priimant kultūros politikos sprendimus, kuriant atskirų sektorių strategijas, jas vertinant ir pagrindžiant viešojo finansavimo klausimus, o būsimi sąsajų tyrimai leistų kurti ir pagrįsti ilgalaikes strategijas, nukreiptas į kūrybingumo stimuliacijas ir kūrybingos visuomenės plėtrą.

IŠVADOS

Disertacijoje, sprendžiant mokslinę problemą ir siekiant iškelto tikslo, gauti teorinių ir empirinių tyrimų rezultatai – jie apibendrinti ir suformuluotos šios išvados:

1. Kultūros ir kūrybinių industrijų teorijų ir mokslinių tyrimų analizė atskleidė, kad kūrybinis sektorius yra svarbus ekonominės ir socialinės plėtros komponentas. Patenkusi į rinkos procesus, sektoriaus kuriama produkcija prisideda prie ekonomikos rodiklių dinamikos: bendrojo vidaus produkto, pridėtinės vertės, užimtumo, tarptautinės prekybos ir kt. Taip pat sektorius prisideda prie švietimo, kultūrinio dalyvavimo ir kultūros poreikių tenkinimo veiklų, kurios skatina vertybių formavimąsi, kūrybingumo ugdymą ir užtikrina ilgalaikį šalies gerovės augimą. Tai pagrindžia sektoriaus svarbą ir kultūros ir kūrybinių industrijų analizės aktualumą.
2. Kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius yra gana nauja ekonominių tyrimų kryptis. Tai lemia, kad mokslininkų darbuose pastebima sąvokų ir požiūrių įvairovė, dėl to vertėtų ir toliau plėtoti diskusijas dėl *kultūros industrijų*, *kūrybinių industrijų* ir *kultūros ir kūrybinių industrijų*, ypač ekonomikos mokslo požiūriu. Egzistuoja ir nevieningo skirtingų šalių sektoriaus apibrėžimo problematika: aptinkama daug tarptautinių ir nacionalinių kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus apibrėžimo ir veiklų įtraukimo į sektorių variantų. Disertacijoje išplėtotas kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus reiškinio turinys ir samprata, atskiriamos kultūros ir kūrybos šakos ir pabrėžiami jų funkcionavimo ypatumai.
3. Kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius yra išskirtinis savo kuriama produkcija, kurios didelę dalį vertės sudaro nematerialaus turinio komponentai. Tai nurodo dualią sektoriaus kuriamą vertę: kultūrinę ir ekonominę. Rinkos santykiai apibrėžia ekonominę vertę, tačiau nėra pajėgūs atspindėti visos sektoriuje sukuriamos vertės, apibrėžiamos kultūrinės vertės sąvoka ir susijusios su estetiniais, simboliniais, edukaciniais ir pan. aspektais. Kultūrinė ir ekonominė vertė dažniausiai turi neigiamą sąsają: šakos, pasižyminčios aukšta kultūrinio turinio koncentracija, susiduria su masinio komercializavimo problemomis, vedančiomis į ekonominę neefektyvumą, kurį ištaiso valstybinis finansavimas. Ši išskirtinė kultūros sektoriaus savybė leidžia atskleisti kultūros ir kūrybinių industrijų struktūrą ir pagrįsti naudojamus vertinimo metodus.
4. Sektorių tiriantys mokslininkai siekia analizuoti kultūros ir kūrybinių industrijų veiklos rezultatą ne vien meniniu, bet ir ekonominiu aspektu. Išanalizavus kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo metodus, matyti, kad skirtingos kūrybinio sektoriaus klasifikavimo sistemos ir statistinių duomenų trūkumas komplikuoja kiekybinių tyrimų metodiką. Sektoriaus vertinimą taip pat apsunkina ir duali sektoriaus prigimtis: kultūrinės ir ekonominės vertės atskirtis sumažina įvertinimo galimybes, o kultūros sektoriaus neefektyvumas verčia ieškoti naujų analizės metodų.
5. Esamų kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo metodų analizė atskleidė, kad tinkamiausias įrankis kompleksiniam kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus įvertinimui yra indeksas, kuris vienu rodikliu atskleidžia kompleksinį kūrybingumo reiškinį. Atlikta esamų kultūros ir kūrybinių industrijų veiklas apibrėžiančių

indeksų analizė atskleidė šių indeksų nepakankamumą kūrybinio rezultato vertinimui: įtraukta per daug kūrybinį rezultatą veikiančių veiksnių ir naudojami ne vien kultūros ir kūrybines industrijas apibrėžiantys rodikliai.

6. Vertinimo metodų ribotumas, statistinės duomenų bazės formavimo problematika ir nepakankamas esamų kultūros ir kūrybinių industrijų indeksų reprezentatyvumas yra pagrindiniai argumentai kurti naują analitinį įrankį – Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksą (KKII). Remiantis disertacijos tyrimo rezultatais sukurtas KKII yra išimtinai skirtas kūrybinių veiklų kultūrinės ir ekonominės vertės analizei, koncentruojantis į kultūros ir kūrybinių industrijų rezultato veiksnius. Šis indeksas nuo ankstesnių kūrybingumą matuojančių indeksų skiriasi ir tuo, kad KKII formuojamas laiko eilučių pagrindu ir apima 2000-2014 metų laikotarpį. KKII tampa pagrindiniu kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimo modelio elementu.
7. Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas parodo dviejų svarbiausių kultūros ir kūrybinių industrijų elementų sąsajas: sukurtų kūrinių kiekio (kūrybingumo ir produktyvumo) ir ekonominės kūrinių išraiškos (sugebėjimo komercializuoti sukurtą produkciją), – atitinkamai išreikštas kiekio (K-SUB) ir ekonomikos (E-SUB) subindeksais. Tai reprezentuoja ir kiekybinę kūrinių išraišką (su kultūrine verte siejamą kūrybingumo matą), ir pragmatišką kūrybingumo panaudojamumą – ekonominį rinkos procesų rezultatą. KKII suformuotas pagal koncepcines kultūros ir kūrybinių industrijų nuostatas ir atsižvelgiant į statistinių duomenų panaudojimo galimybes; apima 9 rodiklius, atspindinčius įvairias kultūros ir kūrybinių industrijų šakas, ir 5 rodiklius, atkleidžiančius kūrybinių veiklų ekonominį rezultatą. Kadangi kiekvienos šalies kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius pasižymi skirtingomis savybėmis, indeksas suformuotas naudojant endogeninių svorių metodiką: kiekvienoje šalyje didesni svoriai suteikiami didesnius rodiklių įverčius pasiekiančioms šakoms.
8. Remiantis KKII atlikta Europos Sąjungos šalių kūrybinio sektoriaus analizė atskleidė, kad atskirose Europos Sąjungos šalyse kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius yra labai netolygus: vyrauja viena ar kelios šakos, ir net aukščiausius KKII vertinimus pasiekusiose šalyse K-SUB įvertinimai visose kultūros ir kūrybinių industrijų šakose nėra vienodai aukšti. Tai gali būti siejama su istorinėmis kūrybingumo pasireiškimo prielaidomis, kultūros infrastruktūra, švietimo sistema ir valstybine kultūros politika.
9. KKII pagalba išreitinguotos Europos Sąjungos šalių kultūros ir kūrybinės industrijos. Stipriausios kultūros ir kūrybinės industrijos (aukščiausi KKII įverčiai) yra Liuksemburge, Danijoje, Švedijoje, Nyderlanduose, o silpniausios – Bulgarijoje, Slovėnijoje, Kipre, Rumunijoje. Ženklus atotrūkis tarp šių šalių grupių nurodo labai skirtingą kūrybinio sektoriaus išsivystymo lygį Europos Sąjungos šalyse. Matyti, kad geriausius indekso rezultatus turinčiose šalyse ekonomikos subindeksas yra ženkliai didesnis už kiekio subindeksą, o tai leidžia daryti išvadą apie produkcijos (ypač kūrybinių industrijų) kokybę ir komercializavimo svarbą.
10. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso efektyvumo santykis skirtas K-SUB ir E-SUB sąsajoms aptarti. Kiekio subindeksą apibrėžiant sukurtų kūrinių kiekiu ir

praktine kūrybingumo išraiška, o ekonomikos subindeksą traktuojant šių kūrinių komercializavimo galimybėmis ir iš kūrybinės veiklos generuojamomis pajamomis, – efektyvumo santykis parodo sektoriaus efektyvumą, t. y. kūrybinės produkcijos sukuriama ekonominę vertę. Analizuojant KKII augimo tempus ir efektyvumo santykį, galima nustatyti didžiausią augimo potencialą turinčias šalis ir galimus pokyčius KKII reitingo lentelėje. Matyti, kad efektyvumas sparčiai auga pagal KKII lyderiaujančiose šalyse: Liuksemburge, Švedijoje ir Nyderlanduose. Taigi aukščiausios reitingo pozicijos neturėtų greitai kisti. Prie perspektyvų ir galinčių keisti KKII reitingų išsidėstymą šalių galėtų būti priskiriamos spartaus KKII ir KKII efektyvumo augimo šalys: Lietuva, Latvija, Lenkija. Silpniausios kūrybinio sektoriaus raidos perspektyvos prognozuojamos Airijai ir Maltai.

11. Europos Sąjungos šalių KKII analizė atskleidė kultūros ir kūrybinių industrijų ir bendrojo vidaus produkto bei šalies gerovės priklausomybę. Stiprus kūrybinis sektorius gali būti siejamas su aukštesniu bendrojo vidaus produkto ir šalies gerovės lygiu. Vertinant nacionalinius atvejus matyti, kad dažnai kiekio subindeksas ir šalies ekonomika (bendrasis vidaus produktas) turi neigiamą sąsają, interpretuotiną gerovės požiūriu ir ekonomiškai neefektyviomis kultūros industrijomis. Nors kai kuriose šalyse pastebimos neigiamos KKII, K-SUB, E-SUB ir gerovės rodiklio („*Legatum*“ gerovės indekso) sąsajos, visgi poveikis gali pasireikšti skirtingu laikotarpiu, todėl negalima daryti išvadų apie priešingą šių rodiklių priklausomybę.
12. Minėti sąryšiai atrasti naudojant koreliacinės analizės metodą, kuris leidžia nustatyti kintamųjų sąsają, tačiau nėra tinkamas priežastingumo vertinimui. KKII suteikia kūrybinio sektoriaus rezultato įvertinimo galimybes, taigi būsimuose tyrimuose jau galima naudotis šiuo įrankiu, tiriant sektoriaus poveikį šalies ekonomikos augimui ir gerovės plėtrai. Disertacijoje pateiktų KKII vertinimų rezultatai gali būti panaudoti priimanant kultūros politikos sprendimus, kuriant atskirų sektorių strategijas ir siekiant pagrįsti viešojo finansavimo klausimus, o būsimi sąsajų tyrimai leistų kurti ir pagrįsti ilgalaikes strategijas, nukreiptas į kūrybingumo stimuliacijas ir kūrybingos visuomenės plėtrą.
13. Tolimesniems tyrimams galima išskirti šias kryptis:
 - Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso praplėtimas ir adaptacija. Statistinių duomenų stoka apribojo KKII formavimo galimybes. Atsiradus naujiems duomenims, galima praplėsti indekso rodiklių skaičių ir taip didinti jo reprezentatyvumą. Taip pat indeksas gali būti adaptuojamas globaliam kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimui.
 - Kultūros ir kūrybinių industrijų įtakos ekonomikos plėtrai tyrimai. Remiantis sukurta metodika, galima atlikti KKII ir kitų socioekonominės plėtos rodiklių sąsajų vertinimą. Pratešus laiko eilutes, tyrimus bus galima tęsti ieškant ilgalaikių sąsajų tarp rodiklių, nustatant abipusę rodiklių priklausomybę ir analizuojant impulsoatsako sąryšius.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Adorno, T. , Horkheimer, M. (1972). *Dialectic of Enlightenment*. London: Verso.
2. Andres, L., Round, J. (2015). The creative economy in a context of transition: A review of the mechanisms of micro-resilience. *Cities*, 25: 1-6.
3. Arts Council England. (2014). *This England: How Arts Council England uses its investment to shape national cultural ecology*. Manchester: Arts Council England.
4. Azevedo, M., Barbosa, A. (2014). The creative industries as an integrated factor in a sustainable model for Macao's economic development. *Creative Industries Journal*, 7(2): 121-133.
5. Bakhshi, H. C. (2016). *Cultural Policy in the Time of Creative Industries*. London: NESTA.
6. Banks, M., O'Connor, J. (2009). After the creative industries. *International Journal of Cultural Policy*, 14(4): 365-373.
7. Bateman, I., Willis, K. (1999). *Valuing Environmental Preferences Theory and Practise of Contingent Valuation Method in the US, EU and Developing Countries*. Oxford: Oxford University Press.
8. Baumol, H., Baumol, W. (1980). On Finances of the Performing Arts During Stagflation: Some Recent Data. *Journal of Cultural Economics*, 4(2): 1-14.
9. Baumol, W., Bowen, V. (1966). *Performing Arts: The Economic Dilemma*. Hartford: Twentieth Century Fund.
10. Beaumont, P. (2003). Creative Industries Development in the North East of England. Part I. In *Kūrybinės industrijos: galimybė Europoje ir Europai*. Vilnius: Europos kultūros programų centras.
11. Bontje, M., Musterd, S. (2009). Creative industries, creative class and competitiveness: Expert opinions critically appraised. *Geoforum*, 40: 843-852.
12. Booth, P. (2016). *Valuation-linked morality and decisions in arts and finance*. Valladolid: ACEI International Conference on Cultural Economics.
13. Bowen, H. P., Moesen, W., Sleuwaegen, L. (2006). *A Composite Index of the Creative Economy. With Application to Regional Best Practices*.
14. Budzinski, W., Czajkowski, M. W. (2016). *Melpomene in Need. Site Choice model for Theatres in Warsaw*. Valladolid: ACEI International conference on cultural economics.
15. Caves, R. (2000). *Creative Industries. Contracts Between Art and Commerce*. London: Harvard University Press.
16. Chang, S. (2016). *States multiplexity in contemporary art price formation: quantile mediation model*. Valladolid: ACEI International Conference on Cultural Economics.

17. Christopherson, S. (2002). Project work in context: regulatory change and the new geography of media. *Environment and Plannings*, 34:2003-2015.
18. Cooke, P., De Propriis, L. (2011). A policy agenda for EU smart growth: the role of creative and cultural industries. *Policy Studies*, 32(4): 365-375.
19. Correia, C. M., Costa, J. S. (2014). Measuring Creativity in the EU Member States. *Investigaciones Regionales*, 30: 7-26.
20. Cowen, T. (1996). Why I Do Not Believe in the Cost-Disease. *Journal of Cultural Economics*, 20 (3): 207-214.
21. Cowen, T., Grier, R. (1996). Do Artists Suffer from a Cost-Disease. *Rationality and Society*, 24(5): 5-24.
22. CSLS. (2009). *New Estimated of the Index of Economic Well-being for selected OECD countries, 1980-2007*. Centre for the Study of Living Standards.
23. Cunningham, S. (2002). From Cultural to Creative Industries: Theory, Industry, and Policy Implications. *Media International Australia Incorporating Culture and Policy: Quarterly Journal of Media Research and Resource*: 54-65.
24. Currid-Halkett, E., Stolarick, K. (2013). Baptism by fire: did the creative class generate economic growth during the crisis? *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 6: 55-69.
25. Černevičiūtė, J., Strazdas, R. (2014). Kūrybingumo sampratų raida: nuo genijaus į kūrybines sistemas. *Santalka: Filosofija, Komunikacija*, 22(2): 112-125.
26. Černevičiūtė, J., Strazdas, R., Jančoras, Ž., Kregždaitė, R., Morkevičius, V. (2015). *Kūrybinių industrijų plėtojimo kompleksiniai veiksniai: kolektyvinio kūrybingumo ugdymas*. Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas.
27. Davies, R., Sigthorsson, G. (2013). *Introducing the creative industries. From theory to practice*. London: Sage.
28. De Hann, J. (2010). *Museums statistics and cultural policy*. Oslo: Museum Statistics and Museum Policies- New Developments.
29. De-Miguel-Molina, B., Hervas-Oliver, J., Boix, R., De-Miguel-Molina, M. (2012). The importance of creative industry agglomerations in explaining the wealth of European regions. *European planning studies*, 20(8): 1263-1280.
30. De Propis, L. (2013). How are creative industries weathering the crisis? *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 6: 23-35.
31. Delacour, H., Leca, B. (2011). A Salon's life: field-configuring event, power and contestation in a creative field. In B. Moeran, J. Strandgaard Pedersen (Red.), *Negotiating Values in Creative Industries* (pp. 36-58). Cambridge: Cambridge University Press.
32. Donald, B., Gertler, M., Tyler, P. (2013). Creatives after crash. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 6:3-21.

33. Doyle, G. (2013). *Understanding media economics* (2nd ed.). London: Sage.
34. English, J. F. (2014). The Economics of Cultural Awards. In V. Ginsburgh, & D. Throsby (Red.), *Handbook of Economics of Art and Culture* (pp. 119-141). London: Elsevier.
35. European Audiovisual Observatory. (2014). *2014 Yearbook. Television, cinema, video and on-demand audiovisual services - the pan-European picture*. European Audiovisual Observatory.
36. European Commission. (2010). *OMC-Expert working group on maximising the potential of cultural and creative industries, in particular that of SME'S*. Brussels: European Commission.
37. Europos Komisija. (2010). *Žalioji knyga. Kultūros ir kūrybos sektorių potencialo išlaisvinimas*. Brussels: Europos Komisija.
38. Eurostat. (2012). *ESSnet-Culture. Final Report*. Eurostat.
39. Eurostat. (2016). *Culture statistics 2016 edition*. Eurostat.
40. FEP. (2015). *Books in Europe. Facts and Figures*. Federation of European Publishers.
41. Flew, T. (2012). *The Creative Industries. Culture and Policy*. London: Sage Publications.
42. Florida, R. (2002). *The Rise of the Creative Class ... and how it's transforming work, leisure, community, & everyday life*. New York: Basic Books.
43. Florida, R. (2007). *The Flight of the Creative Class. The new global competition for talents*. New York: HarperCollins Publishers.
44. Florida, R. (2010). *The great reset. How new ways of living and working drive post-crash prosperity*. New York: HarperCollins.
45. Forster, J., Higgs, H. (2016). *Artwork Characteristics and Prices in the Australian Secondary Art Market, 1967-2014*. Valladolid: ACEI 2016, International Conference on Cultural Economics.
46. Frey, B. S. (2003). *Arts & Economics. Analysis & Cultural Policy*. Berlin: Springer.
47. Gabe, T., Florida, R., Mellander, C. (2013). The Creative Class and the crisis. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 6: 37-53.
48. Galloway, S., Dunlop, S. (2007). A Critique of Definitions of the Cultural and Creative Industries in Public Policy. *International Journal of Cultural Policy*, 13(1): 17-31.
49. Gallup. (2014). *State of Global Well-Being. 2014 Country Well-Being Rankings*. Gallup Healthways.
50. Garcia – Tabuenca, A., Crespo – Espert, J., Cuadrado – Roura, J. (2011). Entrepreneurship, Creative Industries and Regional Dynamics in Spain. *The Annals of Regional Science*, 47: 659-687.
51. Garhnam, N. (1990). *Capitalism and Communication*. London: Sage.

52. Garnham, N. (2005). From cultural to creative industries: an analysis of the implications of the 'Creative industries' approach to arts and media policy making in the United Kingdom. *International Journal of Cultural Policy*, 11(1): 15-29.
53. Gomez Zapata, J., Espinal Monsalve, N., Herrero Prieto, L. (2016). *Museums as Public Goods: Economic Valuation of the Museum of Antiquia in Medellin (Colombia) Using the Choice Experiment Method*. Valladolid: ACEI International Conference on Cultural Economics.
54. Graddy, K., Lieberman, C. (2016). *Death, Bereavement, and Creativity*. Valladolid: ACEI 2016, International Conference on Cultural Economics.
55. Grodach, C., Seman, M. (2013). The cultural economy in recession: Examining the US experience. *Cities*, 33: 15-28.
56. Hansen, T. (1997). The Willingness-to-Pay for the Royal Theatre in Copenhagen as a Public Good. *Journal of Cultural Economics*, 21(1): 1-28.
57. Hartley, J. (2005). *Creative Industries*. Malden: Blackwell Pub.
58. Hartley, J., Wen, W., Li, S. H. (2015). *Creative Economy and Culture. Challenges, Changed and Futures for the Creative Industries*. London: Sage.
59. Hesmondhalgh, D. (2013). *The Cultural Industries* (3rd ed.). London: Sage Publications.
60. Holden, J. (2015). *The Ecology of Culture. A Report commissioned by the Arts and Humanities Research Council's Cultural Value Project*. Wiltshire: Polaris House.
61. Hong Kong Special Administrative Region Government. (2004). *A Study on Creativity Index*. Hong Kong: Hong Kong Special Administrative Region Government.
62. Howkins, J. (2001). *The Creative Economy. How People Make Money from Ideas*. London: Penguin Books Limited.
63. Hutter, M. (2015). *The Rise of the Joyful Economy: Artistic Invention and Economic Growth from Brunelleschi to Murakami*. London: Routledge.
64. Indergaard, M. (2013). Beyond the bubbles: Creative New York in boom, bust and the long run. *Cities*, 33: 43-50.
65. INSEAD. (2014). *The Global Innovation Index: The Human Factor in Innovation*. Paris: INSEAD.
66. International Council of Museums. (2007). *ICOM Statutes*. Viena: ICOM.
67. Yang, P. (2015). The impact of music on educational attainment. *Journal of Cultural Economics*, 39(4): 369-396.
68. KEA European Affairs. (2006). *Kūrybos ekonomika Europoje*. Brussels: KEA European Affairs.
69. KEA European Affairs. (2009). *The Impact of Culture on Creativity. A Study prepared for the European Commission*. Brussels: KEA European Affairs.

70. KEA European Affairs. (2015). *Feasibility study on data collection and analysis in the cultural and creative sectors in the EU*. Brussels: KEA European Affairs.
71. Klaipėdos ekonominės plėtros agentūra. (2011). *Creative Klaipėda. Kūrybinių industrijų žemėlapis*. Klaipėda: Klaipėdos ekonominės plėtros agentūra.
72. Klamer, A. (2003). A Pragmatic View on Values in Economics. *Journal of Economic Methodology*, 10(2): 1-27.
73. Klamer, A. (2016). *A Value Based Approach to Cultural Economics*. Valladolid: ACEI, International conference on cultural economics.
74. Kloudova, J., Chwaszcz, O. (2014). The analysis of the creative industrie linked in connection with the economic development. *Economics*, 17(1):32-43.
75. Lampel, J., Shamsie, J., Lant, T. (2008). Toward a Deeper Understanding of Cultural Industries. In J. Lampel, J. Shamsie, & T. Lant (Red.), *The Business of Culture. Strategic Perspectives on Entertainment and Media* (p. 328). New York: Psychology Press.
76. Lash, S., Urry, J. (1994). *Economics of Sign and Space*. London: Sage Publications.
77. Legatum Institute. (2015). *The Legatum Prosperity Index*. London: Legatum Institute.
78. Levickaitė, R. (2015). *Kūrybos ekonomikos tvariosios plėtros modeliavimas*. Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas.
79. Lietuvos kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacija. (2014). *Lietuvos kūrybinių ir kultūrinių industrijų konkurencingumas vidaus ir užsienio rinkoje*. Vilnius: Lietuvos kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacija.
80. Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija. (2015). *Įsakymas dėl kultūros ir kūrybinių industrijų politikos 2015-2020 metų plėtros kryptių patvirtinimo*. Vilnius: Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija.
81. Machado, A., Pinto, D. M., Diniz, S. C., Paglioto, B., Michel, R., Vaz de Melo, G. B. (2016). *Factors associated with evaluation of public goods: the case of Circuito Liberdade (CL)*. Valladolid: ACEI International conference on cultural economics.
82. Mayer, V. (2014). Creative work is still work. *Creative Industries Journal*, 7(1): 59-61.
83. Makselienė, S., Parulskis, E., Virbickaitė, E. (2015). *Menas ir pinigai. Apybraižos apie meną*. Vilnius: Vilniaus aukciono biblioteka.
84. Markusen, A., Gadwa, A., Barbour, E., Beyers, W. (2011). *California's Arts and Cultural Ecology*. San Francisco: James Irvine Foundation.
85. Marco-Serrano, F., Rausell-Koster, P., Abeledo – Sanchis, R. (2014). Economic development and the creative industries: the tale of causality. *Creative Industries Journal*, 7(2): 81-91.
86. Martin Prosperity Institute. (2011). *Creativity and Prosperity: The Global Creativity Index*. Toronto: Martin Prosperity Institute.

87. Martin Prosperity Institute. (2015). *The Global Creativity Index 2015*. Toronto: Martin Prosperity Institute.
88. Martinaitytė, E., Kregždaitė, R. (2013). Kūrybinių industrijų įtaka ekonomikos plėtrai. *Socialinių mokslų studijos*, 5(4): 1095-1108.
89. Martinaitytė, E., Kregždaitė, R. (2015). The factors of creative industries development in nowadays stage. *Economic and sociology*, 8(1): 56-71.
90. Melstrom, R. (2014). Valuing historic battlefields: an application of the travel cost method to three American Civil War battlefields. *Journal of Cultural Economics*, 38(3): 223-236.
91. Mezas, S., Standgaard Pedersen, J., Kim, J.-H., Svejnova, S., Mazza, C. (2011). Transforming film product identities: the status effects of European premier film festivals, 1996-2005. In *Negotiating Values in Creative Industries* (pp. 169-196). Cambridge: Cambridge University Press.
92. Moeran, B., tandgaars Pedersen, J. (2011). Introduction. In *Negotiating Values in the Creative Industries* (pp. 1-35). Cambridge: Cambridge University Press.
93. Mossig, I. (2011). Regional Emploment Growht in the Cultural and Creative industries in Germany 2003-2008. *European Planning Studies*, 19(6): 967-990.
94. NESTA. (2006). *Creating Growth: How the UK Can Develop World Class Creative Business*. London: National Endowment for Science, Technology and the Arts.
95. NESTA. (2008). *The art of innovation. How fine arts graduates contribute to innovation*. London: National Endowment for Science, Technology and the Arts.
96. NESTA. (2013). *A Manifesto for the Creative Economy*. London: National Endowment for Science, Technology and the Arts.
97. NEF. (2012). *The Happy Planet Index: 2012 Report. A global index of sustainable well-being*. London: New Economic Foundation.
98. Noonan, D. (2003). Contigent Valuation and Cultural Resources: A Meta-Analytic Review of the Literature. *Journal of Cultural Economics*, 27(3): 159-176.
99. O' Connor, J. (2000). The deffinition of the Cultural Industries. *The European Journal of Arts Education*, 3(2), 15-27.
100. O'Connor, J. (2009). Creative industries: a new direction? *International Journal of Cultural Policy*, 15(4), 387-402.
101. O'Connor, J. (2016). *After the Creative Industries: Why We Need a Cultural Economy*. Sydney: Currency House.
102. OECD. (2008). *Handbook on Constructing Composite Indicators. Methodology and User Guide*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
103. Petrikova, K., Vanova, A., & Barsekova, K. (2015). The role of creative economy in Slovak Republic. *AI & Society*, 30(2): 271-281.

104. Piergiovanni, R., C. M., Santarelli, E. (2012). Creative industries, new business formation, and regional economic growth. *Small Business Economics*, 39(3): 539-560.
105. Poettschacher, E. (2010). The rise of the Trojan horses in the creative industries. *International Journal of Cultural Policy*, 16(3), 355-366.
106. Poor, J., Smith, J. (2004). Travel Cost Analysis of a Cultural Heritage Site: The Case of Historic St. Mary's City of Maryland. *Journal of Cultural Economics*, 28(3): 217-229.
107. Potts, J. (2009). Do developing economies require creative industries? Some old theory about new China. *Chinese Journal of Communication*, 2(1): 92-198.
108. Potts, J. (2011). *Creative industries and economic evolution*. Chletenham: Edward Elgar.
109. Potts, J. (2016). Bokk Review. Michael Hutter: Therise of the joyful economy: artistic invention and economic growth from Brunelleschi to Murakami. *Journal of Cultural Economics*, 40(3): 553-555.
110. Potts, J., Cunningham, S. (2008). Four models of the creative industries. *International Journal of Cultural Policy*, 14(3): 223-247.
111. Pratt, A. (1997). Production values: from cultural industries to the governance of culture. *Environment and planning*, 29(11): 1911-1917.
112. Pratt, A. (2009). The creative and cultural economy and the recession. *GEOFORUM*, 40(4): 495-496.
113. Pratt, A., Hutton, A. (2013). Reconceptualising the relationship between the creative economy and the city: Learning from the finacial crisis. *Cities*, 33: 86-95.
114. Richards, R. (2007). Everyday Creativity and the Arts. *World Futures. The journal of global education*, 63(7): 500-525.
115. Rodriguez Ramos, J., Martin Navarro, J., Palma Martos, M., Martinez Camacho, M. (2016). *Indexes of creativity: A measurement proposal for Spain and its Autonomours Communities*. Valladolid: ACEI International Conference on Cultural Economics.
116. Rosen, S. (1981). The Economics of Superstars. *The American Economic Review*, 71(5): 845-858.
117. Sable, K., Kling, R. (2001). The Double Public Good: A Conceptual Framework for „Shared Experience“ Values Associated with Heritage Conservation. *Journal of Cultural Economics*, 25(2): 77-89.
118. Silvia, P. B.-A. (2014). Everyday Creativity in Daily Life: An Experience-sampling Study of “little c” Creativity. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts.*, 8(2): 183-188.
119. Simonthon, D. K. (2014). Creative Genius in Literature, Music and the Visual Arts. In V. A. Ginsburgh, D. Throsby (Red.), *Handbook of the Economics of Art and Culture. Volume 2* (pp. 26-29). Oxford: Elsevier.

120. Skate's. (2015). *Annual Art Investment Report*. Skate's.
121. Stolarick, K., Currid-Halkett, E. (2013). Creativity and the crisis: The impact of creative workers on regional unemployment. *Cities*, 33: 5-14.
122. Strazdas, R., Černevičiūtė, J., Jančoras, Ž., Kregždaitė, R., Morkevičius, V. (2015). *Macro, meso and micro factors for creative industry development: continuous improvements and system innovations*. Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas.
123. Streiner, L., Schneider, L. (2013). The happy artist: an empirical application of the work-preference model. *Journal of Cultural Economics*, 37(2) 225-246.
124. Sundbo, J., Sorensen, F. (2013). *Handbook of Experience Economy*. London: Edward Elgar Publishing.
125. The ARC Centre of Excellence for Creative Industries and Innovation. (2012). *CCI-CCI Creative City Index*.
126. Thomas, M. K., Singh, P., & Klopfenstein, K. (2014). Arts education and the high school dropout problem. *Journal of Cultural Economics*, 39(4): 327-339.
127. Throsby, D. (2001). *Economics and Culture*. Cambridge: Cambridge University Press.
128. Throsby, D. (2008). The concentric circles model of the cultural industries. *Cultural Trends*, 17(3): 147-164.
129. Throsby, D. (2010). *The Economics of Cultural Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.
130. Throsby, D. (2012). Why Should Economists be Interested in Cultural Policy? *Economic Record*, 88(Special issue): 106-109.
131. Throsby, D., Zednik, A. (2014). The Economic and Cultural Value of Paintings: Some Empirical Evidence. In V. Ginsburgh, & D. Throsby (Red.), *Handbook of the Economics of Art and Culture* (pp. 81-99). London: Elsevier.
132. Timberg, S. (2015). *Culture Crash The Killing of the Creative Class*. Cornwall: TJ International.
133. Towse, R. (2010). *A Textbook of Cultural Economics*. Cambridge: Cambridge University Press.
134. Travers, M., Appéré, G., Sagot-Duvaouroux, D. (2016). *Using Choice Experiments to design a "pure" cultural asset matching heterogeneous preferences*. Valladolid: ACEI International conference on cultural economics.
135. Trilupaitytė, S. (2015). *Kūrybiškumo galia? Neoliberalistinės kultūros politikos kritika*. Vilnius: Demos.
136. Tubadji, A., Osaba, B. J., Nijkamp, P. (2015). Culture-based development in the USA: culture as a factor for economic welfare and social well-being at a country level. *Journal of Cultural Economics*, 39(3): 277-303.

137. UNCTAD. (2008). *Creative Economy Report. The Challenge of Assessing the Creative Economy: towards Informad Policy-making*. Geneva: United Nations Conference on Trade and Development.
138. UNCTAD. (2010). *The Creative Economy Report 2010. Creative economy: A feasible development option*. Geneva: United Nations Conference on Trade and Development.
139. UNESCO. (2012). *Measuring the economic contribution of cultural industries. A review and assessment of current methodological approaches*. Montreal: UNESCO Institute for Statistics.
140. UNESCO. (2014). *Culture for Development Indicators. Implementation Toolkit*. Montreal: UNESCO Institute for Statistics.
141. UNESCO Institute for Statistics. (2016). *The Globalisation of Cultural Trade: A Shift in Consumption. International flows of cultural goods and services 2004-2013*. Montreal: UNESCO Institute for Statistics.
142. UNESCO World Heritage Centre. (2008). *Decisions adopted at the 32nd session of the world heritage Committee*. Quebec city: UNESCO.
143. Valiati, L., Lohmann Cauzzi, C. (2016). *Creative Industries, development and innovation in perspective: building an index for creative economy*. Valladolid: ACEI International Conference on Cultural Economics.
144. Veblen, T. (1899). *The Theory of Leisure Class. An Economic Study of Institutions*.
145. VGTU Atviro kodo institutas. (2010). *Galimybų studija "Vilniaus kūrybinių industrijų žemėlapis"*. Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas.
146. Viešosios politikos ir vadybos institutas. (2013). *Jaunų menininkų socialinė ir kultūrinė padėtis Lietuvoje*. Vilnius: Viešosios politikos ir vadybos institutas.
147. Vilniaus Gedimino technikos universitetas. (2010). *Galimybų studija "Vilniaus kūrybinių industrijų žemėlapis"*. Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas.
148. Warren, S. J. (2016). *Creative Economies, Creative Communities: Rethinking Place, Policy and Practice*. London: Routledge.
149. Williams, R. (1994). The Analysis of Culture. In J. Storey (Red.), *Cultural Theory and Popular Culture* (pp. 48-57). Athens: University of Georgia Press.
150. Willis, K. S. (2012). A count data travel costs model of theatre demand using aggregate theatre booking data. *Journal of cultural economics*, 36(2): 92-112.
151. WIPO. (2016). *Methodology for the Development of National Intellectual Property Strategies. Tool 3: Benchmarking Indicators*. Geneva: World Intellectual Property Organization.
152. WIPO. (2002). *Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright-Based Industries*. WIPO. Geneva: World Intellectual Property Organization.

NAUDOTI STATISTINIŲ DUOMENŲ ŠALTINIAI

1. Airijos kino taryba (angl. *Irish film board*)
2. Airijos meno, paveldo, regionų, kaimo bei Gaeltacht (airių kalbos) reikalų departamentas (anlg. *Department of Arts, Heritage, Regional, Rural and Gaeltacht Affairs*)
3. Austrijos bibliotekų asociacija (angl. *Austrian Library Association*)
4. Austrijos statistika (angl. *Statistics Austria*)
5. Belgijos statistika (angl. *Statistics Belgium*)
6. Bulgarijos respublikos nacionalinis statistikos institutas (angl. *National statistical institute. Republic of Bulgaria*)
7. Čekijos statistikos ofisas (angl. *Czech Statistical Office*)
8. Centrinis Latvijos statistikos biuras (angl. *Central Statistical Bureau of Latvia*)
9. Centrinis Lenkijos statistikos ofisas (angl. *Central Statistical Office of Poland*)
10. Danijos statistika (angl. *Statistics Denmark*)
11. Didžiosios Britanijos Kultūros, medijų ir sporto departamentas (angl. *Department of Culture, Media & Sport*)
12. Estijos statistika (angl. *Statistics Estonia*)
13. Europos Audiovizualinė Observatorija (angl. *European Audiovisual Observatory – EAO*)
14. Europos bibliotekų informacijos ir dokumentacijos biuras (angl. *European Bureau of Library Information and Documentation Associations – EBLIDA*)
15. Europos leidėjų federacija (angl. *Federation of European Publishers – FEP*)
16. Europos Muziejų statistikos grupė (angl. *European Group of Museum Statistics – EGMUS*)
17. Eurostat
18. Gallup
19. Graikijos statistikos departamentas (angl. *Hellenic Statistical Authority*)
20. Ispanijos nacionalinis statistikos institutas (angl. *National Institute of Statistics*)
21. Italijos menų, kultūros ir turizmo ministerija (it. *Ministero dei beni e delle attivita culturali e del turismo*)
22. Italijos nacionalinis statistikos institutas (it. *Istitutio nazionale di statistica*)
23. Jungtinės Karalystės statistikos tarnyba LISU (angl. *LISU's UK Statistics*)
24. Kipro statistinė tarnyba (angl. *Statistical Service of Cyprus*)
25. Kipro švietimo ir kultūros ministerijos kultūros tarnyba (angl. *Cultural Services of the Ministry of Education and Culture Cyprus*)

26. Kroatijos statistikos biuras (angl. *Croatian Bureau of Statistics*)
27. Lietuvos nacionalinė biblioteka
28. Lietuvos statistikos departamentas
29. Liuksemburgo kultūros ministerija (fr. *Ministère de la Culture*)
30. Maltos nacionalinis statistikos ofisas (angl. *National Statistics Office Malta*)
31. Nacionalinė Liuksemburgo biblioteka (angl. *National Library of Luxembourg*)
32. Nacionalinė Švedijos biblioteka (angl. *National Library of Sweden*)
33. Nyderlandų statistika (angl. *Statistics Netherlands*)
34. Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacija (angl. *World Intellectual Property Organisation – WIPO*)
35. Pasaulinė prekybos organizacija (angl. *World Trade Organisation – WTO*)
36. Portugalijos statistika (angl. *Statistics Portugal*)
37. Rumunijos nacionalinis statistikos institutas (ro. *Institut national de statistica*)
38. Slovakijos respublikos statistikos ofisas (angl. *Statistical Office of the Slovak Republic*)
39. Slovėnijos respublikos statistikos ofisas (angl. *Statistical Office of the Republic of Slovenia*)
40. Suomijos kino fondas (angl. *The Finnish Film Foundation*)
41. Suomijos statistika (angl. *Statistics Finland*)
42. Suomijos teatro asociacija (TINFO)
43. Švedijos kino institutas (angl. *Swedish Film Institute*)
44. Švedijos leidėjų asociacija (angl. *Swedish Publishers Association*)
45. UNESCO pasaulinio paveldo centras (angl. *UNESCO World Heritage Centre*)
46. UNESCO statistikos institutas (angl. *UNESCO Institute for Statistics*)
47. Vengrijos statistikos ofisas (angl. *Hungarian Central Statistical Office*)
48. Virtualus kompiuterinis bibliotekų centras (angl. *Online Computer Library Center – OCLC*)
49. Vokietijos statistika (vok. *Statistisches Bundesamt*)

1. PRIEDAS. UNCTAD ir KEA kultūros ir kūrybinių industrijų klasifikacija susieta su EVKR veiklų kodais

Kūrybinių industrijų UNCTAD klasifikacija		KI veiklos pagal EVKR veiklų klasifikatorių	EVRK 2 Kodas	Kūrybinių industrijų KEA klasifikacija			
1. Tradicinės kultūrinės veiklos	1.1. Paveldas	1.1.1. Kultūriniai objektai	Bibliotekų ir archyvų veikla	91.01	1.1. Paveldas	1. Pagrindinės meno sritys	
			Muziejų veikla	91.02			
			Istorinių vietų ir pastatų bei panašių turistų lankomų vietų eksploatavimas	91.03			
			Atrakcionų ir teminių parkų veikla	93.21			
			Kita pramogų ir poilsio organizavimo veikla	93.29			
			Ekskursijų organizatorių veikla	79.12			
	1.1.2. Amatai	Suvenyrų, meno dirbinių ir religinių reikmenų specializuota mažmeninė prekyba	47.78.10				
		Keraminių buities ir puošybos gaminių bei dirbinių gamyba	23.41				
		Akmens pjaustymas, tašymas ir apdailinimas	23.70				
		Dirbtinės bižuterijos ir panašių dirbinių gamyba	32.13				
		Žaidimų ir žaislų gamyba	32.40				
		Papuošalų, juvelyrinių ir panašių dirbinių gamyba	32.12				
	1.2. Menai	1.2.1. Vizualieji menai	Fotografavimo veikla	74.20			1.2. Vizualieji menai
			Meninė kūryba	90.03			
1.2.2. Scenos menai		Scenos pastatymų veikla	90.01	1.3. Scenos menai			
		Scenos pastatymams būdingų paslaugų veikla	90.02				
2. Naujosios kūrybinių industrijų veiklos	2.1. Medijos	2.1.1. Leidyba	Knygų leidyba	58.11	2. Kultūros šakos	3. Kūrybinės šakos ir veiklos sritys	
			Laikraščių leidyba	58.13			
			Žinybų, katalogų ir adresų sąrašų leidyba	58.12			
			Žurnalų ir periodinių leidinių leidyba	58.14			
			Kita leidyba	58.19			
		2.1.2. Audiovizualinis menas	Garso įrašymas ir muzikos įrašų leidyba	59.20			2.2. Muzika
			Kino filmų rodymas	59.14			2.3. Kinas ir vaizdo produkcija
			Kino filmų, vaizdo filmų ir televizijos programų gamyba	59.11			
			Kino filmų, vaizdo filmų ir televizijos programų platinimas	59.13			
			Radio programų transliavimas	60.10			2.4. Televizija ir radijas
	Televizijos programų rengimas ir transliavimas	60.20	2.5. Vaizdo žaidimai				
	2.1.3. Naujosios medijos	Kompiuterinių žaidimų leidyba		58.21			
		Kompiuterių programavimo veikla		62.01			
		Kita programinės įrangos leidyba	58.29				
	2.1.4. Dizainas	Interneto vartų paslaugų veikla	63.12	3.1. Dizainas			
		Pagamintų kino filmų, vaizdo filmų ir televizijos programų meninis apipavidalinimas	59.12				
	2.2. Taikomoji kūryba	2.2.1. Kūrybinės paslaugos	Kraštovaizdžio tvarkymas	81.30	3.2. Architektūra		
			Architektūros veikla	71.11			
			Specializuota projektavimo veikla	74.10			
			Inžinerijos veikla ir su ja susijusios techninės konsultacijos	71.12			
			Atstovavimas žiniasklaidai	73.12			
			Reklamos agentūrų veikla	73.11			
2.2.1. Kūrybinės paslaugos		Naujų agentūrų veikla	63.91	3.3. Reklama			
		Viešųjų ryšių ir komunikacijos veikla	70.21				
		Rinkos tyrimas ir viešosios nuomonės apklausa	73.20				
		Kita, niekur kitur nepriskirta, profesinė, mokslinė ir techninė veikla	74.90				
		Kiti gamtos mokslų ir inžinerijos moksliniai tyrimai ir taikomoji veikla	72.19				
		Meno įrenginių eksploataavimo veikla	90.04				
2.2.1. Kūrybinės paslaugos	Antikvarinių daiktų mažmeninė prekyba	47.79.10	4.1. Susijusios šakos				
	Socialinių ir humanitarinių mokslų moksliniai tyrimai ir taikomoji veikla	72.20					
	Švietimui būdingų paslaugų veikla	85.60					

2. PRIEDAS. Kūrybinės profesijos pagal profesijų klasifikatorių

Kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus užimtumas apibrėžiamas remiantis šiais užduočių ir atsakomybių kriterijais:

- Meninė išraiška
- Kultūrinio turinio kūrimas, išsaugojimas, analizė;
- Prekių ir paslaugų saugomų autorių teisių, kūrimas, prodiusavimas ar platinimas.

Remiantis šiais kriterijais išskirtos 32 kultūros profesijų ir 14 daliniai kultūros (kūrybinių) profesijų grupės (Eurostat, 2012).

ISCO ko das	Kultūros profesijos
2161	Pastatų architektai
2162	Kraštovaizdžio architektai
2163	Produktų ir drabužių dizaineriai
2166	Grafikos ir multimedijos dizaineriai
2354	Neformaliojo švietimo muzikos mokytojai
2355	Neformaliojo švietimo meninio ugdymo mokytojai
2621	Archyvų ir muziejų specialistai
2622	Bibliotekininkai ir kiti informacijos specialistai
2641	Autoriai ir kiti rašytojai
2642	Žurnalistai
2643	Vertėjai ir kalbininkai
2651	Regimojo (vizualaus) meno kūrėjai ir atlikėjai
2652	Muzikantai, dainininkai ir kompozitoriai
2653	Šokėjai ir choreografs
2654	Kino, teatro ir panašių sričių režisieriai ir prodiuseriai
2655	Aktorai
2656	Radio, televizijos ir kitų informacijos sklaidos priemonių diktoriai
2659	Kitur nepriskirti kūrybiniai darbuotojai ir atlikėjai
3431	Fotografai
3432	Interjero dizaineriai ir dekoratoriai
3433	Galerijų, muziejų ir bibliotekų technikai
3435	Kiti jaunesnieji meno ir kultūros specialistai
3521	Transliavimo ir garso bei vaizdo sistemų technikai
4411	Bibliotekų tarnautojai
7312	Muzikos instrumentų gamintojai ir derintojai
7313	Juvelyrų ir tauriųjų metalų apdirbėjai
7314	Keramikai, puodžiai ir giminiškų profesijų darbininkai
7315	Stiklo dirbinių meistrai, pjaustytojai ir šlifautojai
7316	Ženklių piešėjai, dekoruotojai, graviruotojai ir esdintojai
7317	Amatininkai, gaminantys dirbinius iš medienos, vytelių ir panašių medžiagų
7318	Amatininkai, gaminantys dirbinius iš tekstilės, odos ir panašių medžiagų
7319	Kitur nepriskirti amatininkai

ISCO kodas	Dalinai kultūros (kūrybinės) profesijos
1222	Reklamos ir viešųjų ryšių srities vadovai
1349	Kitur nepriskirti profesionaliųjų paslaugų srities vadovai Archyvų, galerijų, bibliotekų, muziejų vadovai Kultūros įstaigų vadovai
1431	Sporto, laisvalaikio ir kultūros įstaigų vadovai
2164	Miestų ir kelių eismo planuotojai
2310	Aukštųjų mokyklų dėstytojai Menų dėstytojai
2320	Profesijos mokytojai Menų mokytojai
2330	Pagrindinio ir vidurinio ugdymo mokytojai Menų mokytojai
2341	Pradinių mokyklų mokytojai Menų mokytojai
2513	Saityno ir multimedijos kūrėjai
2632	Sociologai, antropologai ir giminiškų profesijų specialistai Kultūros paveldo tyrėjai
2633	Filosofai, istorikai ir politologai Kultūros paveldo tyrėjai
3339	Verslo paslaugų agentai Literatūros, teatro agentai
5113	Kelionių palydovai, konduktoriai ir kelionių vadovai Muziejų gidai, menų galerijų gidai
7522	Baldžiai ir giminiškų profesijų darbininkai

3. PRIEDAS. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso K-SUB rodiklis: MUZIEJŲ SKAIČIUS (K-1)

Šalis	Muziejų skaičius gyventojui (normalizuoti duomenys). Pagrindinis duomenų šaltinis: EGMUS.																	Papildomų duomenų šaltiniai:	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014				
Austrija	0,5546	0,5532	0,5499	0,5472	0,5441	0,5398	0,5360	0,5339	0,5322	0,5303	0,5291	0,5275	0,5252	0,5222	0,5185	Nacionalinės statistikos			
Belgija	0,1173	0,1169	0,1161	0,1154	0,1147	0,1139	0,1129	0,1117	0,1104	0,1091	0,1078	0,1054	0,1041	0,1031	0,1025	tarybos/ kultūros ministerijos			
Bulgarija	0,2053	0,2066	0,2159	0,2181	0,2203	0,2350	0,2372	0,2351	0,2314	0,2465	0,2395	0,2357	0,2241	0,2242	0,2512	Regresijos modeliu			
Kipras	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A		
Danija	0,5015	0,4995	0,4975	0,4960	0,4945	0,4931	0,5015	0,5195	0,5264	0,4675	0,5182	0,5487	0,5310	0,4996	0,4914	apskaičiuotas reikšmės			
Estija	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A		
Suomija	0,6214	0,6201	0,6183	0,6169	0,6151	0,6130	0,6106	0,6079	0,6049	0,6017	0,5987	0,5958	0,5926	0,5896	0,5867	N/A – nėra duomenų			
Prancūzija	0,0048	0,0043	0,0039	0,0035	0,0031	0,0027	0,0022	0,0019	0,0016	0,0013	0,0010	0,0007	0,0005	0,0002	0,0000				
Vokietija	0,5686	0,5820	0,5896	0,5938	0,5871	0,5833	0,5706	0,5669	0,5761	0,5796	0,5855	0,5875	0,5885	0,5722	0,5819				
Graikija	0,1208	0,1203	0,1198	0,1193	0,1187	0,1181	0,1175	0,1170	0,1164	0,1163	0,1164	0,1173	0,1180	0,1194	0,1208				
Vengrija	0,8078	0,8128	0,8150	0,7953	0,7953	0,7754	0,6479	0,6303	0,6652	0,6619	0,6468	0,6467	0,6800	0,7112	0,6631				
Airija	0,6869	0,6762	0,6637	0,6520	0,6406	0,6266	0,6110	0,5908	0,5738	0,5649	0,5611	0,5582	0,5566	0,5555	0,5536				
Italija	0,0181	0,0193	0,0203	0,0218	0,0217	0,0212	0,0207	0,0202	0,0198	0,0234	0,0233	0,0244	0,0247	0,0243	0,0236				
Latvija	0,5517	0,5867	0,5722	0,5781	0,5749	0,5728	0,5643	0,5696	0,5794	0,5829	0,5598	0,5054	0,5135	0,5409	0,5475				
Lietuva	0,2454	0,2569	0,2818	0,2967	0,2809	0,2853	0,3052	0,2996	0,3037	0,3069	0,3118	0,3189	0,3286	0,3291	0,3291				
Liuksemburgas	0,7466	0,7615	0,8011	0,8414	0,8998	0,8633	0,8942	0,9713	1,0000	0,9353	0,9184	0,8998	0,8762	0,8551	0,8341				
Malta	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A		
Lenkija	0,1249	0,1317	0,1332	0,1344	0,1354	0,1418	0,1456	0,1506	0,1572	0,1659	0,1688	0,1672	0,1646	0,1800	0,1865				
Portugalija	0,1553	0,1830	0,1910	0,2033	0,2016	0,2238	0,2306	0,2290	0,2541	0,2980	0,2946	0,3326	0,3008	0,3109	0,3130				
Rumunija	0,2680	0,2683	0,2772	0,2803	0,2820	0,2842	0,2856	0,2944	0,3075	0,3141	0,3130	0,3266	0,3037	0,3522	0,3537				
Slovakija	0,3278	0,3274	0,3266	0,3264	0,3262	0,3259	0,3248	0,3235	0,3235	0,3194	0,3168	0,3162	0,3152	0,3146	0,3142				
Slovėnija	0,2753	0,2765	0,2765	0,2768	0,2770	0,2769	0,3072	0,2769	0,3090	0,2884	0,2738	0,2837	0,2830	0,2826	0,2823				
Ispanija	0,2505	N/A	0,2463	N/A	0,2614	0,2559	0,2768	0,2711	0,2914	0,2871	0,2909	0,2896	0,2850	0,2856	0,2872				
Švedija	0,1820	0,1814	0,1807	0,1799	0,1790	0,1756	0,1663	0,1671	0,1595	0,1402	0,1420	0,1346	0,1505	0,1739	0,1718				
Čekija	0,4250	0,4198	0,4159	0,4195	0,4364	0,4319	0,4531	0,4611	0,4608	0,4443	0,4404	0,4527	0,4642	0,4833	0,4835				
Nyderlandai	0,5429	0,5383	0,5339	0,5006	0,4984	0,4615	0,4606	0,4585	0,4570	0,4789	0,4760	0,4734	0,4711	0,4695	0,4680				
Didžioji Britanija	0,2654	0,2642	0,2629	0,2615	0,2600	0,2580	0,2557	0,2534	0,2509	0,2486	0,2463	0,2439	0,2417	0,2398	0,2379				
Kroatija	0,3413	0,3600	0,3590	0,3590	0,3590	0,3585	0,3583	0,3582	0,3584	0,3863	0,3870	0,3884	0,4050	0,4065	0,4082				

4. PRIEDAS. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso K-SUB rodiklis: BIBLIOTEKŲ SKAIČIUS(K-2)

Šalis	Bibliotekų skaičius gyventojui (normalizuoti duomenys). Pagrindinis duomenų šaltinis: OCLC														Papildomų duomenų šaltiniai:	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Austrija	0,5191	0,5179	0,5151	0,5127	0,5100	0,4657	0,4627	0,4610	0,4596	0,4581	0,4119	0,4097	0,3969	0,3948	0,0331	Nacionalinės statistikos tarnybos/ kultūros ministerijos
Belgija	0,0961	0,0958	0,0954	0,0949	0,0945	0,0940	0,0933	0,0926	0,0918	0,0910	0,0902	0,0887	0,0879	0,0873	0,0869	
Bulgarija	0,0000	0,0001	0,0004	0,0005	0,0008	0,0009	0,0005	0,0008	0,0005	0,0005	0,0006	0,0007	0,0007	0,0006	0,0011	
Kipras	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės
Danija	0,1614	0,1608	0,1602	0,1597	0,1593	0,1589	0,1584	0,1578	0,1569	0,1558	0,1508	0,1559	0,1601	0,1625	0,1678	N/A – nėra duomenų
Estija	0,6898	0,6941	0,6963	0,6969	0,6903	0,6917	0,7034	0,7050	0,7074	0,7076	0,7051	0,7083	0,7056	0,7045	0,6979	
Suomija	0,2970	0,3138	0,3119	0,3054	0,3010	0,2941	0,2892	0,2777	0,2741	0,2648	0,2568	0,2538	0,2497	0,2447	0,2358	
Prancūzija	0,0854	0,0847	0,0841	0,0834	0,0827	0,0820	0,0814	0,0808	0,0803	0,0798	0,0793	0,0789	0,0785	0,0781	0,0777	
Vokietija	0,1825	0,2029	0,2076	0,1754	0,1701	0,1366	0,1336	0,1629	0,1633	0,1607	0,1585	0,1555	0,1531	0,1531	0,1531	
Graikija	0,0666	0,0664	0,0661	0,0659	0,0656	0,0654	0,0651	0,0649	0,0647	0,0646	0,0647	0,0651	0,0653	0,0660	0,0666	
Vengrija	0,5098	0,5605	0,5235	0,5267	0,5253	0,5327	0,4233	0,4897	0,5519	0,5906	0,5785	0,5848	0,5631	0,5930	0,603	
Airija	0,1462	0,1439	0,1413	0,1388	0,1364	0,1335	0,1302	0,1259	0,1223	0,1205	0,1197	0,1190	0,1187	0,1185	0,1181	
Italija	0,4454	0,4451	0,4448	0,4588	0,3562	0,3523	0,3517	0,3514	0,3476	0,3465	0,3453	0,3443	0,3441	0,3424	0,3360	
Latvija	0,6254	0,6330	0,6420	0,6481	0,6443	0,6513	0,6525	0,6536	0,6495	0,6552	0,6532	0,6597	0,6637	0,6698	0,6774	
Lietuva	0,7001	0,6950	0,6898	0,6911	0,6908	0,6959	0,7099	0,7182	0,7151	0,7131	0,7071	0,7275	0,7362	0,7356	0,7399	
Liuksemburgas	0,0407	0,0401	0,0395	0,0391	0,0383	0,0377	0,0369	0,0362	0,0354	0,0345	0,0338	0,0329	0,0319	0,0309	0,0300	
Malta	0,2532	0,2456	0,2435	0,2418	0,2402	0,2385	0,2371	0,2367	0,2353	0,2335	0,2317	0,2311	0,2296	0,2275	0,2252	
Lenkija	0,3852	0,3824	0,3796	0,3773	0,3743	0,3717	0,3697	0,3677	0,3647	0,3633	0,3621	0,3594	0,3546	0,3515	0,3519	
Portugalija	0,3062	0,3039	0,3028	0,3083	0,3074	0,3068	0,3062	0,3056	0,3050	0,3047	0,3044	0,3044	0,3053	0,3070	0,3088	
Rumunija	0,2067	0,2094	0,2154	0,2179	0,2191	0,2211	0,2233	0,2262	0,2308	0,2322	0,2270	0,2315	0,2147	0,1983	0,1990	
Slovakija	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	
Slovėnija	0,0087	0,0088	0,0088	0,0088	0,0088	0,0088	0,0088	0,0088	0,0088	0,0088	0,0087	0,0087	0,0087	0,0087	0,0086	
Ispanija	0,2908	0,2876	0,2533	0,2483	0,2525	0,2479	0,2414	0,2370	0,2351	0,2321	0,2311	0,2301	0,2376	0,2381	0,2392	
Svedija	0,2694	0,2600	0,2575	0,2520	0,2460	0,2386	0,2427	0,2402	0,2375	0,2208	0,2104	0,2083	0,2021	0,1973	0,1932	
Čekija	0,9819	1,0000	0,9974	0,9964	0,9693	0,9748	0,9296	0,9055	0,8820	0,8740	0,8681	0,8649	0,8623	0,8581	0,8584	
Nyderlandai	0,1157	0,1148	0,1139	0,1132	0,1127	0,1123	0,1121	0,1119	0,1116	0,1110	0,1103	0,1098	0,1092	0,1089	0,1085	
Didžioji Britanija	0,1233	0,1228	0,1222	0,1217	0,1210	0,1172	0,1179	0,1167	0,1150	0,1134	0,1115	0,1101	0,1038	0,1011	0,0992	
Kroatija	0,1547	0,1625	0,1621	0,1621	0,1621	0,1619	0,1618	0,1618	0,1618	0,1619	0,1539	0,1544	0,1549	0,1599	0,1605	

5. PRIEDAS. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso K-SUB rodiklis: UNESCO PAVELDAS (K-3)

Šalis	UNESCO kultūros paveldo vietų skaičius gyventoji (normalizuoti duomenys). Pagrindinis duomenų šaltinis: UNESCO														Papildomų duomenų šaltiniai:		
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014
Austrija	0,4076	0,4063	0,4033	0,4008	0,3979	0,3939	0,3904	0,3885	0,3868	0,3851	0,3840	0,3825	0,3804	0,3776	0,3741	Nacionalinės statistikos tarnybos/ kultūros ministerijos	0,3741
Belgija	0,3823	0,3811	0,3786	0,3763	0,3742	0,3717	0,3684	0,3648	0,3607	0,3566	0,3525	0,3450	0,3408	0,3378	0,3359	Nacionalinės statistikos tarnybos/ kultūros ministerijos	0,3359
Bulgarija	0,3946	0,3974	0,4172	0,4218	0,4263	0,4306	0,4351	0,4396	0,4439	0,4480	0,4517	0,4560	0,4595	0,4631	0,4665	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	0,4665
Kipras	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A – nėra duomenų	N/A
Danija	0,5962	0,5935	0,5909	0,5888	0,5868	0,5849	0,5827	0,5801	0,5762	0,5715	0,5684	0,5650	0,5624	0,5596	0,5565	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	0,5565
Estija	0,5593	0,5637	0,5685	0,5729	0,5776	0,5816	0,5861	0,5904	0,5929	0,5944	0,5958	0,5978	0,6004	0,6033	0,6058	N/A – nėra duomenų	0,6058
Suomija	0,5224	0,5211	0,5193	0,5178	0,5161	0,5139	0,5115	0,5088	0,5058	0,5026	0,4995	0,4966	0,4935	0,4904	0,4875	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	0,4875
Prancūzija	0,1832	0,1808	0,1784	0,1760	0,1737	0,1712	0,1688	0,1667	0,1649	0,1632	0,1616	0,1601	0,1586	0,1573	0,1559	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	0,1559
Vokietija	0,0878	0,0875	0,0870	0,0867	0,0867	0,0868	0,0870	0,0873	0,0876	0,0883	0,0889	0,0890	0,0887	0,0882	0,0920	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	0,0920
Graikija	0,6254	0,6232	0,6208	0,6186	0,6159	0,6134	0,6107	0,6086	0,6059	0,6053	0,6058	0,6100	0,6128	0,6192	0,6254	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	0,6254
Vengrija	0,2361	0,2369	0,2379	0,2392	0,2402	0,2409	0,2418	0,2422	0,2430	0,2436	0,2442	0,2454	0,2476	0,2485	0,2498	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	0,2498
Airija	0,1092	0,1053	0,1008	0,0967	0,0926	0,0876	0,0820	0,0747	0,0687	0,0655	0,0641	0,0631	0,0625	0,0621	0,0614	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	0,0614
Italija	0,2929	0,2926	0,2924	0,2913	0,2884	0,2855	0,2841	0,2829	0,2797	0,2771	0,2757	0,2744	0,2742	0,2721	0,2644	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	0,2644
Latvija	0,2647	0,2698	0,2757	0,2798	0,2842	0,2894	0,2938	0,2977	0,3012	0,3073	0,3166	0,3270	0,3341	0,3392	0,3447	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	0,3447
Lietuva	0,4147	0,4188	0,4242	0,4281	0,4337	0,4414	0,4533	0,4608	0,4680	0,4736	0,4820	0,5007	0,5114	0,5185	0,5250	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	0,5250
Liuksemburgas	1,0000	0,9858	0,9728	0,9621	0,9457	0,9307	0,9125	0,8966	0,8800	0,8597	0,8423	0,8232	0,7990	0,7773	0,7558	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	0,7558
Malta	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A – nėra duomenų	N/A
Lenkija	0,0272	0,0272	0,0273	0,0274	0,0275	0,0276	0,0277	0,0278	0,0279	0,0278	0,0283	0,0281	0,0281	0,0281	0,0283	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	0,0283
Portugalija	0,5775	0,5717	0,5672	0,5637	0,5618	0,5603	0,5591	0,5577	0,5563	0,5557	0,5550	0,5550	0,5571	0,5608	0,5649	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	0,5649
Rumunija	0,0000	0,0002	0,0045	0,0060	0,0068	0,0078	0,0088	0,0098	0,0138	0,0154	0,0166	0,0175	0,0184	0,0190	0,0197	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	0,0197
Slovakija	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A – nėra duomenų	N/A
Slovenija	0,1223	0,1233	0,1233	0,1235	0,1237	0,1237	0,1237	0,1236	0,1235	0,1232	0,1227	0,1226	0,1220	0,1217	0,1214	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	0,1214
Ispanija	0,3945	0,3887	0,3813	0,3711	0,3622	0,3532	0,3450	0,3363	0,3268	0,3208	0,3183	0,3164	0,3149	0,3158	0,3180	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	0,3180
Švedija	0,6924	0,6903	0,6878	0,6849	0,6816	0,6783	0,6749	0,6689	0,6627	0,6562	0,6488	0,6424	0,6368	0,6307	0,6235	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	0,6235
Čekija	0,4291	0,4317	0,4335	0,4340	0,4338	0,4336	0,4322	0,4304	0,4254	0,4208	0,4188	0,4174	0,4164	0,4158	0,4160	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	0,4160
Nyderlandai	0,1598	0,1573	0,1550	0,1533	0,1521	0,1512	0,1507	0,1502	0,1493	0,1478	0,1462	0,1447	0,1434	0,1425	0,1416	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	0,1416
Didžioji Britanija	0,0910	0,0901	0,0891	0,0881	0,0869	0,0853	0,0836	0,0818	0,0799	0,0781	0,0763	0,0744	0,0727	0,0712	0,0698	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	0,0698
Kroatija	0,6240	0,6608	0,6588	0,6589	0,6588	0,6578	0,6575	0,6573	0,6576	0,6580	0,6593	0,6618	0,6645	0,6671	0,6701	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	0,6701

6. PRIEDAS. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso K-SUB rodiklis: KNYGŲ SKAIČIUS (K-4)

	Nacionalinių knygų skaičius gyventojui (normalizuoti duomenys). Pagrindinis duomenų šaltinis: FEP															Papildomų duomenų šaltiniai:			
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014			
Šalis	0,1214	0,1370	0,1520	0,1670	0,1817	0,1959	0,2100	0,2246	0,2393	0,2883	0,2285	0,2844	0,2796	0,3287	0,3264				
Austrija	0,4343	0,4333	0,4312	0,4292	0,4274	0,4253	0,4225	0,4194	0,4160	0,4125	0,4090	0,4027	0,3506	0,3233					
Belgija	0,2014	0,2046	0,2149	0,2189	0,2230	0,2270	0,2311	0,2352	0,2393	0,2522	0,2539	0,1951	0,2887	0,2905	0,2391				
Bulgarija	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A			
Kipras	0,4244	0,4426	0,4607	0,4790	0,4973	0,5155	0,5334	0,5508	0,5671	0,6351	0,5748	0,5912	0,5659	0,6886	0,6855				
Danija	0,7294	0,7444	0,7600	0,7754	0,7912	0,8064	0,8222	0,8379	0,8516	0,9484	0,8262	0,8056	0,9263	0,9097	0,9716				
Estija	1,0000	0,9700	0,9394	0,9094	0,8792	0,8486	0,8178	0,7869	0,7559	0,7331	0,6883	0,6490	0,6522	0,5939	0,5785				
Suomija	0,1163	0,1225	0,1285	0,1345	0,1405	0,1462	0,1519	0,1576	0,1634	0,1661	0,1729	0,1811	0,1936	0,2021	0,1866				
Prancūzija	0,3500	0,3442	0,3380	0,3321	0,3268	0,3215	0,3164	0,3115	0,3065	0,2928	0,3035	0,2948	0,2859	0,2932	0,2665				
Vokietija	0,2728	0,2677	0,2626	0,2576	0,2524	0,2473	0,2422	0,2373	0,2322	0,2416	0,2129	0,2141	0,2150	0,2170	0,2189				
Graikija	0,5000	0,4891	0,4784	0,4679	0,4570	0,4458	0,4346	0,4229	0,4117	0,4052	0,3880	0,3720	0,3622	0,3591	0,3474				
Vengrija	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A			
Airija	0,1405	0,1448	0,1492	0,1532	0,1564	0,1596	0,1633	0,1672	0,1701	0,1747	0,1741	0,1897	0,1698	0,1934	0,1895				
Italija	0,2545	0,2586	0,2632	0,2666	0,2703	0,2745	0,2782	0,2815	0,2847	0,3055	0,2808	0,3018	0,2995	0,3248	0,3214				
Latvija	0,3652	0,3610	0,3575	0,3530	0,3494	0,3470	0,3470	0,3440	0,3407	0,3721	0,2971	0,3172	0,3406	0,3346	0,3311				
Lietuva	0,3561	0,3605	0,3650	0,3702	0,3731	0,3764	0,3781	0,3805	0,3823	0,3248	0,3188	0,5686	0,3807	0,3556	0,3382				
Liuksemburgas	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A			
Malta	0,0000	0,0084	0,0168	0,0252	0,0337	0,0421	0,0506	0,0590	0,0675	0,0873	0,0887	0,0782	0,0883	0,1065	0,1340				
Lenkija	0,4352	0,4315	0,4287	0,4266	0,4254	0,4244	0,4237	0,4228	0,4219	0,4215	0,4211	0,4211	0,4224	0,4247	0,4273				
Portugalija	0,3217	0,2987	0,2836	0,2623	0,2394	0,2167	0,1935	0,1700	0,1493	0,1095	0,1507	0,0578	0,0181	0,0183	0,0185				
Rumunija	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A			
Slovakija	0,2901	0,2902	0,2891	0,2883	0,2874	0,2863	0,2853	0,2842	0,2830	0,2879	0,2622	0,2788	0,3198	0,2305	0,2887				
Slovenija	0,3241	0,3189	0,3128	0,3049	0,2979	0,2910	0,2845	0,2778	0,2706	0,2640	0,2651	0,2659	0,2608	0,2515	0,2602				
Ispanija	0,9537	0,9198	0,8855	0,8509	0,8162	0,7818	0,7475	0,7112	0,6751	0,5760	0,6151	0,7047	0,4765	0,4727	0,4681				
Švedija	0,2840	0,3037	0,3231	0,3418	0,3601	0,3783	0,3957	0,4128	0,4271	0,4491	0,4308	0,4921	0,4970	0,5161	0,5163				
Čekija	0,5718	0,5502	0,5292	0,5095	0,4906	0,4725	0,4550	0,4378	0,4199	0,3869	0,4233	0,3666	0,3001	0,3253	0,3340				
Nyderlandai	0,4273	0,4643	0,5007	0,5366	0,5720	0,6059	0,6389	0,6713	0,7026	0,7788	0,7471	0,7299	0,8265	0,8891	0,8834				
Didžioji Britanija	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A			
Kroatija	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A			

7. PRIEDAS. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso K-SUB rodiklis: SPEKTAKLIŲ SKAIČIUS (K-5)

	Spektaklių skaičius gyventojui (normalizuoti duomenys). Pagrindinis duomenų šaltinis: nacionalinės statistikos tarnybos														Papildomų duomenų šaltiniai:		
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2013	2014
Šalis	0,0165	0,0163	0,0150	0,0125	0,0122	0,0138	0,0147	0,0102	0,0028	0,0166	0,0152	0,0105	0,0107	0,0125	0,0120	N/A	N/A
Austrija	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Belgija	0,2304	0,2319	0,2429	0,2454	0,2479	0,2503	0,2528	0,2553	0,2577	0,2599	0,2745	0,3204	0,3351	0,3746	0,3842	N/A	N/A
Bulgarija	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Kipras	0,4257	0,4239	0,4221	0,4125	0,3965	0,3950	0,4181	0,3937	0,3665	0,4167	0,4436	0,4021	0,3875	0,3795	0,3839	N/A	N/A
Danija	0,5325	0,5123	0,5406	0,4886	0,5833	0,6391	0,7041	0,7278	0,7086	0,7264	0,7045	0,7778	0,8943	0,9194	0,9227	N/A – nėra duomenų	N/A
Estija	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Suomija	0,0050	0,0045	0,0039	0,0034	0,0028	0,0022	0,0017	0,0012	0,0008	0,0004	0,0000	0,0018	0,0047	0,0014	0,0011	N/A	N/A
Prancūzija	0,2299	0,2296	0,2274	0,2310	0,2296	0,2154	0,2104	0,2155	0,2202	0,2324	0,2370	0,2433	0,2520	0,2473	0,2523	N/A	N/A
Vokietija	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Graukija	0,2133	0,1917	0,2146	0,2155	0,2386	0,2392	0,2398	0,2177	0,2633	0,3539	0,3546	0,4011	0,4265	0,4505	0,4979	N/A	N/A
Vengrija	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Airija	0,6916	0,6911	0,6908	0,6888	0,6840	0,6790	0,6766	0,6745	0,6690	0,6201	0,6179	0,6159	0,6155	0,6121	0,5998	N/A	N/A
Italija	0,1601	0,1629	0,1662	0,1685	0,1827	0,2057	0,2061	0,2338	0,2277	0,2261	0,2477	0,2761	0,2897	0,2973	0,3014	N/A	N/A
Latvija	0,0875	0,0900	0,0899	0,0935	0,0950	0,1030	0,2296	0,2377	0,2497	0,2719	0,2558	0,2605	0,2657	0,3001	0,3574	N/A	N/A
Lietuva	0,6254	0,6168	0,6089	0,6024	0,5925	0,6006	0,8119	1,0000	0,9910	0,9701	0,9523	0,9327	0,9077	0,8854	0,8634	N/A	N/A
Liuksemburgas	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Malta	0,0945	0,0945	0,0946	0,0947	0,0948	0,0949	0,0949	0,0951	0,0951	0,0950	0,0973	0,1025	0,1015	0,1044	0,1106	N/A	N/A
Lenkija	0,0315	0,0834	0,1089	0,1235	0,1682	0,1800	0,1610	0,1836	0,1979	0,1917	0,1978	0,1861	0,1745	0,1916	0,1931	N/A	N/A
Portugalija	0,0893	0,1007	0,1103	0,1035	0,1139	0,1092	0,1253	0,1395	0,1415	0,1441	0,1436	0,1514	0,1509	0,1689	0,1697	N/A	N/A
Rumunija	0,5669	0,5824	0,6571	0,6479	0,6344	0,6502	0,6469	0,7037	0,6536	0,7391	0,7101	0,7740	0,8279	0,7080	0,7804	N/A	N/A
Slovakija	0,2154	0,2165	0,2165	0,2167	0,2168	0,1806	0,1363	0,1193	0,1343	0,1204	0,1632	0,2201	0,2134	0,1632	0,1630	N/A	N/A
Slovenija	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Ispanija	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Švedija	0,4096	0,4549	0,3879	0,3748	0,4475	0,4702	0,4760	0,4942	0,4875	0,5095	0,5066	0,5284	0,5180	0,5169	0,5171	N/A	N/A
Čekija	0,6921	0,6862	0,6807	0,6766	0,6736	0,6714	0,6841	0,7188	0,7274	0,7260	0,6886	0,7265	0,6673	0,6087	0,6066	N/A	N/A
Nyderlandai	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Didžioji Britanija	0,2792	0,2958	0,2950	0,2949	0,2945	0,2944	0,3017	0,3024	0,2975	0,4006	0,4035	0,3874	0,4891	0,5022	N/A	N/A	
Kroatija																	

8. PRIEDAS. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso K-SUB rodiklis: FILMŲ SKAIČIUS (K-6)

Šalis	Sukurtų nacionalinių filmų skaičius gyventojui (normalizuoti duomenys). Pagrindinis duomenų šaltinis: EAO.														Papildomų duomenų šaltiniai:		
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		
Austrija	0,0152	0,0243	0,0331	0,0420	0,0507	0,0591	0,0675	0,0743	0,0682	0,0796	0,1086	0,1519	0,1367	0,1128	0,1120	Nacionalinės statistikos tarnybos/ kultūros ministerijos	
Belgija	0,0040	0,0039	0,0085	0,0101	0,0406	0,0708	0,1006	0,1506	0,1607	0,1615	0,1871	0,2528	0,2790	0,3100	0,3088		
Bulgarija	0,0025	0,0048	0,0079	0,0104	0,0129	0,0154	0,0180	0,0059	0,0093	0,0618	0,0294	0,0397	0,0382	0,0367	0,0303	0,0306	
Kipras	0,0508	0,0501	0,0493	0,0485	0,0476	0,0467	0,0457	0,0445	0,1372	0,0719	0,0397	0,0382	0,0367	0,0261	0,0083	0,0086	Regresijos modeliu apskaičiuotas reikšmės
Danija	0,0716	0,0713	0,0710	0,0707	0,0705	0,0928	0,0735	0,1055	0,1137	0,1129	0,1475	0,1292	0,1724	0,2151	0,2141	N/A – nėra duomenų	
Estija	0,4282	0,4220	0,4159	0,4095	0,4031	0,3963	0,3895	0,3977	0,4356	0,2540	0,3642	0,3652	0,3481	0,3311	0,3322		
Suomija	0,0792	0,0790	0,0787	0,0785	0,0782	0,0779	0,0776	0,0772	0,0675	0,0946	0,1259	0,1389	0,1788	0,1733	0,1725		
Prancūzija	0,0530	0,0554	0,0577	0,0600	0,0622	0,0644	0,0665	0,0675	0,0716	0,0673	0,0786	0,0822	0,0844	0,0806	0,0801		
Vokietija	0,0137	0,0165	0,0191	0,0218	0,0246	0,0274	0,0301	0,0311	0,0350	0,0453	0,0377	0,0413	0,0519	0,0503	0,0514		
Graukija	0,0249	0,0270	0,0290	0,0311	0,0332	0,0330	0,0350	0,0348	0,0477	0,0346	0,0194	0,0525	0,0483	0,0689	0,0696		
Vengrija	0,0219	0,0258	0,0297	0,0336	0,0376	0,0415	0,0455	0,0480	0,0530	0,0458	0,0678	0,0876	0,0587	0,0736	0,0739		
Airija	0,1512	0,1533	0,1549	0,1565	0,1581	0,1165	0,1134	0,1094	0,1935	0,1635	0,1838	0,1508	0,1876	0,1607	0,1601		
Italija	0,0174	0,0200	0,0225	0,0250	0,0273	0,0295	0,0319	0,0308	0,0442	0,0343	0,0382	0,0438	0,0483	0,0484	0,0471		
Latvija	0,0339	0,0395	0,0453	0,0510	0,0568	0,0628	0,0689	0,0574	0,0469	0,0929	0,1066	0,1682	0,1709	0,0765	0,0776		
Lietuva	0,0079	0,0151	0,0154	0,0157	0,0232	0,0237	0,0246	0,0327	0,0484	0,0567	0,0655	0,0680	0,0532	0,1114	0,1127		
Liuksemburgas	0,2051	0,2578	0,3096	0,3609	0,4089	0,4031	0,3960	0,3898	0,6353	0,8695	1,0000	0,7423	0,7650	0,7640	0,8300		
Malta	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	0,0389	0,0385	0,0959	0,0948		
Lenkija	0,0082	0,0075	0,0076	0,0069	0,0076	0,0057	0,0057	0,0057	0,0089	0,0115	0,0096	0,0083	0,0102	0,0000	0,0000		
Portugalija	0,0158	0,0155	0,0153	0,0152	0,0151	0,0150	0,0149	0,0149	0,0171	0,0332	0,0655	0,0470	0,0148	0,0104	0,0105		
Rumunija	0,0168	0,0171	0,0184	0,0191	0,0196	0,0201	0,0207	0,0148	0,0180	0,0410	0,0282	0,0127	0,0262	0,0252	0,0254		
Slovakija	0,0997	0,1031	0,1064	0,1098	0,1132	0,1166	0,1197	0,1014	0,1257	0,1961	0,0754	0,1229	0,1699	0,1341	0,1339		
Slovenija	0,0095	0,0117	0,0138	0,0159	0,0181	0,0202	0,0223	0,0391	0,0482	0,0073	0,0118	0,0163	0,0253	0,0522	0,0522		
Ispanija	0,0482	0,0523	0,0561	0,0594	0,0627	0,0658	0,0689	0,0738	0,0725	0,0782	0,0850	0,0841	0,0749	0,1002	0,1007		
Švedija	0,0627	0,0652	0,0677	0,0701	0,0725	0,0748	0,0773	0,0765	0,0996	0,1039	0,1211	0,0915	0,1113	0,1358	0,1344		
Čekija	0,0288	0,0339	0,0390	0,0440	0,0489	0,0538	0,0585	0,0515	0,0721	0,0854	0,0664	0,0848	0,0892	0,0891	0,0892		
Nyderlandai	0,0382	0,0415	0,0448	0,0482	0,0516	0,0551	0,0587	0,0562	0,0723	0,0556	0,0713	0,0914	0,0938	0,0746	0,0743		
Didžioji Britanija	0,1253	0,1248	0,1242	0,1236	0,1229	0,1219	0,1209	0,1199	0,1207	0,1236	0,1241	0,1117	0,1046	0,0927	0,0920		
Kroatija	0,0289	0,0312	0,0311	0,0311	0,0311	0,0310	0,0310	0,0310	0,0423	0,0537	0,0425	0,0938	0,0771	0,1174	0,1179		

9. PRIEDAS. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso K-SUB rodiklis: PREKĖS ŽENKŲ SKAIČIUS (K-7)

Šalis	Registruotų prekės ženklų skaičius gyventojui (normalizuoti duomenys). Pagrindinis duomenų šaltinis: WIPO.															Papildomų duomenų šaltiniai:	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014
Austrija	0,4404	0,4393	0,4367	0,4346	0,4321	0,4287	0,4257	0,4241	0,3873	0,3298	0,2849	0,2597	0,2583	0,2454	0,2435	Nacionalinės statistikos tarnybos/ kultūros ministerijos	N/A
Belgija	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Bulgarija	0,3633	0,3653	0,3797	0,3831	0,3864	0,3896	0,3929	0,3961	0,3403	0,2390	0,2102	0,1970	0,1877	0,1836	0,1848	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės	N/A
Kipras	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Danija	0,3842	0,3826	0,3811	0,3800	0,3789	0,3778	0,3766	0,3751	0,3458	0,2505	0,2338	0,2230	0,1977	0,1978	0,1968	N/A – nėra duomenų	N/A
Estija	0,9358	0,9418	0,9483	0,9543	0,9608	0,9662	0,9723	0,9782	0,8750	0,5967	0,5685	0,5494	0,5019	0,5259	0,5278		
Suomija	0,3370	0,3363	0,3353	0,3344	0,3335	0,3323	0,3309	0,3294	0,3242	0,2353	0,2294	0,2271	0,2225	0,2238	0,2226		
Prancūzija	0,3083	0,3058	0,3033	0,3008	0,2985	0,2959	0,2935	0,2913	0,2860	0,3048	0,3394	0,3382	0,3224	0,3205	0,3190		
Vokietija	0,2274	0,2271	0,2265	0,2262	0,2262	0,2263	0,2265	0,2269	0,2192	0,2001	0,1993	0,1824	0,1678	0,1684	0,1716		
Graukija	0,2286	0,2278	0,2270	0,2263	0,2254	0,2245	0,2236	0,2228	0,2098	0,0182	0,1138	0,1120	0,0970	0,0000	0,0003		
Vengrija	0,1866	0,1871	0,1876	0,1883	0,1889	0,1894	0,1898	0,1901	0,1674	0,1354	0,1229	0,1252	0,0913	0,1172	0,1177		
Airija	0,3727	0,3667	0,3598	0,3533	0,3470	0,3392	0,3305	0,3192	0,2664	0,1985	0,1766	0,1673	0,1617	0,1719	0,1713		
Italija	0,1741	0,1740	0,1739	0,1734	0,1720	0,1706	0,1699	0,1694	0,1543	0,1420	0,1467	0,1494	0,1359	0,1410	0,1378		
Latvija	0,5588	0,5660	0,5745	0,5802	0,5864	0,5939	0,6001	0,6056	0,5728	0,3943	0,3964	0,4101	0,4110	0,3905	0,3953		
Lietuva	0,4429	0,4464	0,4510	0,4543	0,4590	0,4655	0,4755	0,4818	0,4791	0,3294	0,3184	0,3324	0,3303	0,3336	0,3372		
Liuksemburgas	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A		
Malta	0,7979	0,7739	0,7672	0,7618	0,7567	0,7511	0,7466	0,7454	0,7579	0,5438	0,5102	0,4816	0,4564	0,5524	0,5468		
Lenkija	0,1022	0,1022	0,1023	0,1024	0,1025	0,1025	0,1026	0,1027	0,1027	0,0838	0,0867	0,0862	0,0781	0,0812	0,0814		
Portugalija	0,4837	0,4796	0,4764	0,4739	0,4725	0,4715	0,4706	0,4696	0,4672	0,4339	0,4481	0,44232	0,3793	0,3924	0,3949		
Rumunija	0,1659	0,1661	0,1717	0,1737	0,1748	0,1762	0,1774	0,1787	0,1591	0,1275	0,1155	0,1099	0,0982	0,1154	0,1160		
Slovakija	1,0000	0,9988	0,9967	0,9962	0,9955	0,9949	0,9919	0,9883	0,9117	0,6769	0,5886	0,6047	0,5677	0,5668	0,5661		
Slovenija	0,2313	0,2323	0,2323	0,2325	0,2327	0,2326	0,2326	0,2326	0,2147	0,1596	0,1482	0,1374	0,0492	0,0431	0,0430		
Ispanija	0,3818	0,3774	0,3717	0,3639	0,3571	0,3502	0,3439	0,3373	0,2807	0,2262	0,2269	0,2293	0,2253	0,2419	0,2432		
Švedija	0,4067	0,4057	0,4043	0,4028	0,4011	0,3993	0,3975	0,3944	0,3902	0,3216	0,3171	0,2955	0,2737	0,2552	0,2525		
Čekija	0,3371	0,3388	0,3400	0,3403	0,3402	0,3401	0,3391	0,3380	0,2938	0,2392	0,2383	0,2430	0,2409	0,2416	0,2417		
Nyderlandai	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A		
Didžioji Britanija	0,1416	0,1410	0,1403	0,1395	0,1386	0,1374	0,1362	0,1349	0,1130	0,1057	0,1140	0,1252	0,1380	0,1680	0,1667		
Kroatija	0,5165	0,5426	0,5413	0,5413	0,5412	0,5406	0,5403	0,5402	0,5898	0,4522	0,4402	0,4364	0,4259	0,3456	0,3470		

10. PRIEDAS. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso K-SUB rodiklis: DIZAINO GAMINIŲ SKAIČIUS (K-8)

	Registruotų pramonės dizaino gaminių skaičius gyventojui (normalizuoti duomenys). Pagrindinis duomenų šaltinis: WIPO.																	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Papildomų duomenų šaltiniai:		
Šalis	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Nacionalinės statistikos tarnybos/ kultūros ministerijos		
Austrija	0,6524	0,6508	0,6474	0,6444	0,6411	0,6365	0,6324	0,6302	0,6344	0,4561	0,5900	0,4478	0,6366	0,5061	0,5028	Nacionalinės statistikos tarnybos/ kultūros ministerijos		
Belgija	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A – nėra duomenų		
Bulgarija	0,3949	0,3969	0,4112	0,4145	0,4178	0,4209	0,4242	0,4274	0,2263	0,2217	0,1527	0,1434	0,1722	0,2196	0,2208	Regresijos modeliu apskaičiuotos reikšmės		
Kipras	0,2489	0,2463	0,2435	0,2407	0,2376	0,2343	0,2308	0,2265	0,1815	0,1767	0,1718	0,1614	0,0741	0,0974	0,0983	N/A – nėra duomenų		
Danija	0,2830	0,2820	0,2810	0,2802	0,2794	0,2787	0,2779	0,2769	0,2287	0,1947	0,1920	0,1837	0,1666	0,1339	0,1333	N/A – nėra duomenų		
Estija	0,6981	0,7024	0,7071	0,7114	0,7160	0,7199	0,7243	0,7285	0,5131	0,4605	0,3577	0,2702	0,4062	0,2799	0,2808	N/A – nėra duomenų		
Suomija	0,2196	0,2191	0,2185	0,2181	0,2175	0,2168	0,2160	0,2151	0,2093	0,2188	0,1757	0,1597	0,2072	0,2157	0,2147	N/A – nėra duomenų		
Prancūzija	0,4067	0,4037	0,4008	0,3979	0,3952	0,3921	0,3893	0,3867	0,3545	0,3823	0,3840	0,3601	0,3371	0,3187	0,3174	N/A – nėra duomenų		
Vokietija	0,3905	0,3901	0,3892	0,3887	0,3888	0,3889	0,3892	0,3898	0,3698	0,3698	0,3967	0,3906	0,3979	0,4051	0,4115	N/A – nėra duomenų		
Graukija	0,2593	0,2585	0,2577	0,2570	0,2561	0,2552	0,2543	0,2536	0,1745	0,1378	0,1200	0,0903	0,0897	0,1142	0,1152	N/A – nėra duomenų		
Vengrija	0,2402	0,2407	0,2413	0,2421	0,2427	0,2432	0,2437	0,2440	0,2042	0,1321	0,1129	0,1399	0,1201	0,1369	0,1373	N/A – nėra duomenų		
Airija	0,1283	0,1264	0,1242	0,1221	0,1201	0,1176	0,1149	0,1113	0,0761	0,0818	0,0577	0,0932	0,2057	0,2031	0,2025	N/A – nėra duomenų		
Italija	0,1701	0,1699	0,1699	0,1694	0,1683	0,1672	0,1667	0,1662	0,1232	0,1156	0,1220	0,1275	0,1211	0,1455	0,1428	N/A – nėra duomenų		
Latvija	0,4288	0,4340	0,4401	0,4442	0,4487	0,4541	0,4586	0,4626	0,2887	0,3045	0,2069	0,2189	0,2672	0,2270	0,2296	N/A – nėra duomenų		
Lietuva	0,0363	0,0365	0,0369	0,0372	0,0376	0,0381	0,0389	0,0394	0,0734	0,0773	0,1158	0,1495	0,1741	0,1484	0,1499	N/A – nėra duomenų		
Liuksemburgas	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A – nėra duomenų		
Malta	0,4814	0,4676	0,4637	0,4606	0,4576	0,4544	0,4518	0,4511	0,0220	0,0343	0,0464	0,0956	0,1562	0,0819	0,0811	N/A – nėra duomenų		
Lenkija	0,2201	0,2202	0,2202	0,2204	0,2205	0,2206	0,2207	0,2209	0,2004	0,2511	0,2331	0,2092	0,1820	0,1795	0,1797	N/A – nėra duomenų		
Portugalija	0,1492	0,1480	0,1471	0,1463	0,1459	0,1456	0,1454	0,1451	0,1453	0,1829	0,1915	0,1944	0,2056	0,1921	0,1932	N/A – nėra duomenų		
Rumunija	0,1817	0,1819	0,1870	0,1888	0,1897	0,1910	0,1921	0,1933	0,1202	0,1391	0,1197	0,0881	0,0901	0,1040	0,1044	N/A – nėra duomenų		
Slovakija	0,3084	0,3080	0,3074	0,3073	0,3071	0,3069	0,3060	0,3049	0,2947	0,2336	0,2294	0,2665	0,2957	0,3076	0,3073	N/A – nėra duomenų		
Slovėnija	0,2945	0,2956	0,2956	0,2959	0,2960	0,2960	0,2960	0,2960	0,1549	0,1129	0,1640	0,1715	0,0802	0,0688	0,0687	N/A – nėra duomenų		
Ispanija	0,2456	0,2429	0,2396	0,2350	0,2310	0,2269	0,2232	0,2193	0,1746	0,1770	0,1979	0,1987	0,1802	0,2039	0,2048	N/A – nėra duomenų		
Švedija	0,3659	0,3650	0,3639	0,3626	0,3612	0,3598	0,3583	0,3557	0,3942	0,3717	0,3174	0,2513	0,3056	0,2657	0,2633	N/A – nėra duomenų		
Čekija	0,1732	0,1740	0,1745	0,1746	0,1746	0,1745	0,1741	0,1736	0,1478	0,2075	0,2204	0,1882	0,2069	0,2115	0,2116	N/A – nėra duomenų		
Nyderlandai	0,1192	0,1182	0,1173	0,1167	0,1162	0,1159	0,1156	0,1155	0,1092	0,0810	0,060	0,057	0,065	0,604	0,0654	N/A – nėra duomenų		
Didžioji Britanija	0,4046	0,4031	0,4014	0,3997	0,3977	0,3951	0,3922	0,3893	0,3301	0,2875	0,2919	0,3632	0,3931	0,4140	0,4114	N/A – nėra duomenų		
Kroatija	0,9549	1,0000	0,9976	0,9977	0,9976	0,9964	0,9960	0,9958	0,8882	0,8079	0,9245	0,9214	0,9974	0,7449	0,7476	N/A – nėra duomenų		

11. PRIEDAS. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso K-SUB rodiklis: WIKIPEDIA ĮRAŠŲ SKAIČIUS (K-9)

Šalis	Wikipedia įrašų skaičius (normalizuoti duomenys). Pagrindinis duomenų šaltinis: WIKIPEDIA.														Papildomų duomenų šaltiniai:	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Austrija	0,3354	0,3345	0,3326	0,3310	0,3291	0,3265	0,3242	0,3230	0,3220	0,3208	0,2444	0,2814	0,2726	0,1363	0,1352	Nacionalinės statistikos tarnybos/ kultūros ministerijos
Belgija	0,3610	0,3600	0,3583	0,3566	0,3551	0,3532	0,3509	0,3482	0,3453	0,3423	0,4503	0,3628	0,3766	0,1870	0,1862	
Bulgarija	0,2033	0,2045	0,2128	0,2148	0,2167	0,2185	0,2204	0,2223	0,2241	0,2258	0,2103	0,1605	0,2307	0,1714	0,1724	
Kipras	0,1549	0,1530	0,1510	0,1489	0,1466	0,1442	0,1417	0,1386	0,1346	0,1304	0,2806	0,1223	0,1184	0,1177	0,1191	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės
Danija	0,3871	0,3856	0,3842	0,3830	0,3819	0,3809	0,3797	0,3782	0,3761	0,3735	0,3832	0,3016	0,2324	0,0958	0,0953	N/A – nėra duomenų
Estija	0,7394	0,7441	0,7492	0,7539	0,7590	0,7633	0,7681	0,7727	0,7754	0,7770	0,5886	0,6855	0,7834	0,3071	0,3082	
Suomija	0,9384	0,9366	0,9340	0,9319	0,9294	0,9263	0,9229	0,9190	0,9148	0,9102	0,8704	0,5956	0,5574	0,3214	0,3198	
Prancūzija	0,4545	0,4510	0,4476	0,4442	0,4409	0,4373	0,4340	0,4310	0,4284	0,4259	0,3797	0,3426	0,3632	0,1685	0,1677	
Vokietija	0,3875	0,3870	0,3861	0,3856	0,3856	0,3858	0,3861	0,3867	0,3872	0,3883	0,3615	0,3284	0,3288	0,1714	0,1745	
Graukija	0,1050	0,1047	0,1043	0,1039	0,1034	0,1030	0,1025	0,1022	0,1017	0,1016	0,0960	0,1252	0,1943	0,1385	0,1399	
Vengrija	0,3988	0,3997	0,4007	0,4021	0,4032	0,4040	0,4049	0,4054	0,4063	0,4069	0,3128	0,3075	0,3220	0,1504	0,1510	
Airija	0,4909	0,4834	0,4746	0,4665	0,4585	0,4487	0,4378	0,4236	0,4117	0,4055	0,3750	0,3454	0,3444	0,1921	0,1914	
Italija	0,2773	0,2771	0,2770	0,2762	0,2743	0,2723	0,2713	0,2705	0,2683	0,2665	0,3565	0,3521	0,3456	0,1942	0,1902	
Latvija	0,4233	0,4287	0,4351	0,4395	0,4442	0,4498	0,4545	0,4586	0,4624	0,4690	0,5088	0,2461	0,3120	0,2530	0,2561	
Lietuva	0,2599	0,2619	0,2647	0,2666	0,2695	0,2734	0,2794	0,2831	0,2867	0,2896	0,2535	0,3447	0,1823	0,1206	0,1221	
Liuksemburgas	0,7014	0,6924	0,6842	0,6774	0,6671	0,6576	0,6461	0,6361	0,6256	0,6128	0,9800	0,4661	0,0921	0,2072	0,2018	
Malta	0,1380	0,1332	0,1319	0,1308	0,1298	0,1287	0,1278	0,1276	0,1267	0,1256	0,2773	0,1241	0,2747	0,4221	0,4179	
Lenkija	0,2412	0,2412	0,2413	0,2415	0,2417	0,2418	0,2419	0,2421	0,2422	0,2421	0,2312	0,1727	0,1744	0,0946	0,0947	
Portugalija	0,1692	0,1676	0,1664	0,1655	0,1649	0,1645	0,1642	0,1638	0,1635	0,1633	0,1810	0,1990	0,1757	0,0681	0,0687	
Rumunija	0,0533	0,0534	0,0556	0,0564	0,0568	0,0574	0,0579	0,0584	0,0605	0,0613	0,0620	0,0561	0,0534	0,0000	0,0001	
Slovakija	0,4491	0,4486	0,4476	0,4474	0,4471	0,4468	0,4454	0,4438	0,4438	0,4387	0,4353	0,4346	0,4950	0,1867	0,1865	
Slovenija	0,1005	0,1010	0,1010	0,1011	0,1011	0,1011	0,1011	0,1011	0,1010	0,1009	0,1477	0,0889	0,1004	0,0417	0,0417	
Ispanija	0,3998	0,3995	0,3895	0,3816	0,3747	0,3677	0,3613	0,3545	0,3471	0,3425	0,3037	0,2957	0,2771	0,1165	0,1171	
Švedija	1,0000	0,9975	0,9945	0,9909	0,9869	0,9829	0,9788	0,9716	0,9640	0,9561	0,7333	0,5631	0,5121	0,2497	0,2471	
Čekija	0,3102	0,3117	0,3128	0,3131	0,3130	0,3129	0,3120	0,3110	0,3081	0,3054	0,2619	0,3578	0,2667	0,1581	0,1582	
Nyderlandai	0,7016	0,6960	0,6907	0,6868	0,6839	0,6818	0,6806	0,6796	0,6775	0,6741	0,5252	0,4731	0,3877	0,2431	0,2423	
Didžioji Britanija	0,4786	0,4768	0,4747	0,4725	0,4701	0,4669	0,4633	0,4596	0,4557	0,4520	0,4170	0,3702	0,3633	0,1983	0,1969	
Kroatija	0,1404	0,1484	0,1479	0,1479	0,1479	0,1477	0,1477	0,1476	0,1477	0,1478	0,3246	0,2666	0,2380	0,0903	0,0908	

12. PRIEDAS. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso E-SUB rodiklis: INTELEKTINGĖS NUOSAVYBĖS MOKESČIAI (E-1)

Šalis	Sumokėti intelektinės nuosavybės mokesčiai (normalizuoti duomenys). Pagrindinis duomenų šaltinis: WTO.														Papildomų duomenų šaltiniai:	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Austrija	0,419	0,418	0,416	0,414	0,412	0,409	0,486	0,546	0,633	0,516	0,485	0,559	0,585	0,586	0,582	Nacionalinės statistikos tarnybos/ kultūros ministerijos
Belgija	0,258	0,257	0,256	0,255	0,254	0,253	0,257	0,474	0,442	0,452	0,444	0,549	0,616	0,753	0,750	
Bulgarija	0,025	0,025	0,026	0,026	0,026	0,026	0,023	0,026	0,032	0,039	0,039	0,047	0,063	0,070	0,071	
Kipras	0,163	0,161	0,159	0,157	0,155	0,153	0,204	0,184	0,157	0,191	0,095	0,103	0,079	0,213	0,215	Regresijos modeliu apskaičiuotos reikšmės
Danija	0,725	0,723	0,720	0,718	0,716	0,715	0,712	0,710	0,706	0,702	0,699	0,695	0,693	0,690	0,687	N/A – nėra duomenų
Estija	0,045	0,045	0,045	0,046	0,046	0,046	0,055	0,075	0,094	0,086	0,113	0,141	0,116	0,109	0,109	
Suomija	0,546	0,545	0,543	0,542	0,541	0,539	0,621	0,686	1,000	0,630	0,616	0,640	0,826	0,849	0,845	
Prancūzija	0,257	0,255	0,253	0,251	0,250	0,248	0,279	0,303	0,410	0,327	0,389	0,408	0,337	0,389	0,391	
Vokietija	0,221	0,220	0,220	0,220	0,220	0,220	0,216	0,229	0,264	0,215	0,219	0,227	0,196	0,258	0,253	
Graukija	0,102	0,102	0,101	0,101	0,101	0,100	0,092	0,135	0,160	0,147	0,141	0,126	0,084	0,074	0,103	
Vengrija	0,272	0,273	0,274	0,274	0,275	0,276	0,292	0,437	0,649	0,496	0,452	0,512	0,430	0,458	0,440	
Airija	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	
Italija	0,086	0,086	0,086	0,085	0,085	0,084	0,080	0,073	0,310	0,261	0,278	0,280	0,236	0,227	0,228	
Latvija	0,015	0,015	0,016	0,016	0,016	0,016	0,022	0,045	0,041	0,030	0,039	0,063	0,054	0,059	0,057	
Lietuva	0,015	0,015	0,015	0,015	0,015	0,015	0,019	0,017	0,027	0,023	0,028	0,028	0,032	0,039	0,040	
Liuksemburgas	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	
Malta	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	
Lenkija	0,068	0,068	0,068	0,068	0,068	0,068	0,086	0,104	0,117	0,102	0,149	0,159	0,154	0,178	0,178	
Portugalija	0,083	0,083	0,082	0,082	0,081	0,081	0,093	0,107	0,117	0,122	0,130	0,128	0,108	0,105	0,106	
Rumunija	0,019	0,019	0,020	0,020	0,020	0,020	0,028	0,029	0,042	0,045	0,055	0,060	0,057	0,108	0,109	
Slovakija	0,119	0,119	0,119	0,119	0,119	0,119	0,134	0,155	0,228	0,191	0,181	0,183	0,158	0,157	0,157	
Slovėnija	0,053	0,053	0,053	0,053	0,053	0,053	0,072	0,079	0,119	0,134	0,160	0,177	0,167	0,118	0,113	
Ispanija	0,165	0,164	0,161	0,158	0,156	0,153	0,144	0,203	0,185	0,173	0,148	0,156	0,130	0,113	0,113	
Švedija	0,377	0,376	0,375	0,374	0,372	0,371	0,465	0,498	0,548	0,491	0,392	0,501	0,626	0,716	0,709	
Čekija	0,123	0,124	0,124	0,124	0,124	0,124	0,136	0,170	0,209	0,203	0,227	0,283	0,249	0,277	0,287	
Nyderlandai	0,585	0,580	0,576	0,573	0,571	0,569	0,443	0,563	0,541	0,621	0,562	0,566	0,545	0,673	0,671	
Didžioji Britanija	0,431	0,429	0,428	0,426	0,424	0,421	0,423	0,378	0,465	0,373	0,389	0,449	0,370	0,414	0,423	
Kroatija	0,108	0,113	0,112	0,112	0,112	0,112	0,102	0,124	0,150	0,124	0,132	0,149	0,175	0,145	0,146	

13. PRIEDAS. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso E-SUB rodiklis: KŪRYBINIO SEKTORIAUS EKSPORTAS (E-2)

	Kultūros ir kūrybinių industrijų prekių ir paslaugų eksportas, % nuo viso eksporto (normalizuoti duomenys). Pagrindinis duomenų šaltinis: UNESCO.																	Papildomų duomenų	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	šaltiniai:			
Austrija	0,593	0,592	0,588	0,629	0,574	0,567	0,654	0,545	0,441	0,377	0,428	0,461	0,338	0,332	0,319	Nacionalinės statistikos			
Belgija	0,389	0,388	0,386	0,414	0,450	0,441	0,433	0,479	0,484	0,413	0,343	0,347	0,349	0,285	0,287	tarybos/ kultūros			
Bulgarija	0,004	0,004	0,004	0,004	0,006	0,009	0,013	0,026	0,029	0,019	0,019	0,016	0,010	0,011	0,016	ministerijos			
Kipras	0,029	0,028	0,028	0,027	0,033	0,027	0,031	0,031	0,027	0,027	0,027	0,027	0,021	0,021	0,064	Regresijos modeliu			
Danija	0,288	0,287	0,286	0,291	0,278	0,291	0,305	0,336	0,328	0,285	0,264	0,234	0,252	0,263	0,294	apskaičiuotos reikšmės			
Estija	0,041	0,041	0,042	0,056	0,064	0,106	0,112	0,131	0,148	0,133	0,202	0,244	0,252	0,246	0,253	N/A – nėra duomenų			
Suomija	0,209	0,209	0,208	0,193	0,170	0,165	0,169	0,167	0,163	0,118	0,113	0,107	0,092	0,074	0,068				
Prancūzija	0,159	0,157	0,156	0,161	0,155	0,168	0,178	0,175	0,185	0,169	0,166	0,195	0,206	0,211	0,177				
Vokietija	0,250	0,250	0,249	0,239	0,252	0,260	0,273	0,342	0,393	0,347	0,329	0,324	0,295	0,242	0,242				
Graikija	0,029	0,029	0,028	0,036	0,045	0,043	0,042	0,050	0,061	0,054	0,048	0,034	0,033	0,038	0,037				
Vengrija	0,311	0,311	0,312	0,011	0,014	0,018	0,024	0,024	0,034	0,034	0,039	0,048	0,045	0,042	0,045				
Airija	0,868	0,856	0,841	0,711	0,663	0,775	0,769	0,680	0,555	0,435	0,503	0,295	0,190	0,147	0,117				
Italija	0,125	0,125	0,125	0,125	0,124	0,117	0,126	0,131	0,130	0,106	0,125	0,127	0,124	0,123	0,127				
Latvija	0,030	0,031	0,031	0,026	0,028	0,035	0,041	0,052	0,063	0,067	0,111	0,162	0,183	0,205	0,206				
Lietuva	0,022	0,022	0,022	0,019	0,022	0,032	0,044	0,054	0,060	0,049	0,074	0,084	0,087	0,094	0,096				
Liuksemburgas	0,659	0,651	0,643	0,868	0,805	0,687	0,635	0,334	0,394	0,311	0,172	0,188	0,166	0,184	0,450				
Malta	0,083	0,080	0,080	0,048	0,091	0,074	0,082	0,108	0,101	0,073	0,058	0,049	0,049	0,068	0,064				
Lenkija	0,031	0,031	0,031	0,031	0,031	0,036	0,052	0,057	0,058	0,049	0,065	0,070	0,073	0,071	0,093				
Portugalija	0,020	0,019	0,019	0,020	0,014	0,020	0,023	0,038	0,039	0,031	0,034	0,032	0,038	0,037	0,038				
Rumunija	0,000	0,000	0,000	0,001	0,003	0,003	0,003	0,007	0,007	0,002	0,003	0,007	0,009	0,009	0,010				
Slovakija	0,282	0,282	0,281	0,281	0,281	0,285	0,298	0,334	0,395	0,393	0,364	0,380	0,351	0,341	0,332				
Slovėnija	0,037	0,037	0,037	0,037	0,060	0,069	0,074	0,075	0,082	0,069	0,065	0,071	0,065	0,058	0,060				
Ispanija	0,140	0,138	0,136	0,117	0,110	0,104	0,099	0,101	0,094	0,087	0,073	0,075	0,075	0,075	0,075				
Švedija	0,146	0,145	0,145	0,129	0,132	0,165	0,202	0,226	0,262	0,239	0,256	0,235	0,196	0,167	0,157				
Čekija	0,098	0,099	0,099	0,096	0,113	0,127	0,151	0,179	0,173	0,179	0,213	0,237	0,213	0,196	0,216				
Nyderlandai	0,615	0,610	0,606	0,473	0,363	0,481	0,761	0,808	1,000	0,896	0,601	0,717	0,792	0,695	0,858				
Didžioji Britanija	0,478	0,476	0,474	0,443	0,470	0,491	0,466	0,486	0,422	0,335	0,404	0,399	0,477	0,465	0,515				
Kroatija	0,031	0,033	0,032	0,035	0,039	0,046	0,039	0,043	0,048	0,045	0,036	0,040	0,042	0,038	0,052				

14. PRIEDAS. Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksų E-SUB rodiklis: KŪRYBINIS UŽIMTUMAS (E-3)

	Užimtumas kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriuje, % nuo viso užimtumo (normalizuoti duomenys). Pagrindinis duomenų šaltinis: Eurostat.																	Papildomų duomenų	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	šaltiniai:			
Austrija	0,398	0,397	0,394	0,391	0,388	0,384	0,380	0,379	0,377	0,396	0,386	0,427	0,449	0,472	0,432	Nationalinės statistikos tarnybos/ kultūros ministerijos			
Belgija	0,211	0,210	0,209	0,207	0,205	0,204	0,201	0,199	0,196	0,187	0,219	0,295	0,342	0,323	0,339				
Bulgarija	0,241	0,243	0,258	0,262	0,265	0,268	0,272	0,275	0,278	0,255	0,212	0,169	0,176	0,174	0,182				
Kipras	0,389	0,383	0,377	0,371	0,364	0,356	0,349	0,339	0,327	0,299	0,301	0,265	0,258	0,266	0,232	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės			
Danija	0,469	0,467	0,464	0,462	0,461	0,459	0,457	0,455	0,452	0,448	0,460	0,553	0,573	0,582	0,575	N/A – nėra duomenų			
Estija	0,404	0,408	0,411	0,415	0,419	0,422	0,426	0,429	0,431	0,357	0,449	0,536	0,615	0,618	0,488				
Suomija	0,540	0,538	0,536	0,535	0,533	0,531	0,528	0,525	0,522	0,525	0,528	0,597	0,566	0,525	0,536				
Prancūzija	0,179	0,176	0,174	0,171	0,169	0,166	0,164	0,161	0,160	0,167	0,170	0,283	0,276	0,286	0,265				
Vokietija	0,333	0,332	0,331	0,330	0,330	0,330	0,331	0,332	0,332	0,338	0,349	0,327	0,414	0,408	0,419				
Graukija	0,212	0,211	0,210	0,209	0,208	0,206	0,205	0,204	0,203	0,170	0,134	0,140	0,151	0,142	0,126				
Vengrija	0,232	0,233	0,234	0,236	0,237	0,237	0,238	0,239	0,240	0,200	0,222	0,267	0,287	0,300	0,281				
Airija	0,474	0,464	0,453	0,443	0,433	0,421	0,407	0,390	0,375	0,311	0,316	0,258	0,243	0,258	0,278				
Italija	0,234	0,234	0,234	0,233	0,230	0,227	0,226	0,225	0,222	0,188	0,197	0,230	0,251	0,236	0,227				
Latvija	0,370	0,377	0,384	0,390	0,395	0,402	0,408	0,413	0,417	0,378	0,338	0,312	0,343	0,390	0,405				
Lietuva	0,340	0,344	0,349	0,352	0,357	0,364	0,375	0,382	0,388	0,335	0,276	0,318	0,332	0,360	0,409				
Liuksemburgas	0,480	0,472	0,464	0,458	0,449	0,441	0,430	0,421	0,412	0,450	0,488	0,602	0,675	0,633	0,762				
Malta	0,273	0,261	0,257	0,254	0,251	0,248	0,246	0,245	0,243	0,260	0,198	0,246	0,262	0,278	0,321				
Lenkija	0,170	0,171	0,171	0,171	0,171	0,171	0,171	0,172	0,172	0,178	0,163	0,215	0,219	0,226	0,254				
Portugalija	0,193	0,190	0,188	0,187	0,186	0,185	0,184	0,184	0,183	0,203	0,227	0,184	0,191	0,181	0,219				
Rumunija	0,035	0,035	0,040	0,043	0,044	0,045	0,046	0,048	0,053	0,037	0,012	0,010	0,031	0,000	0,027				
Slovakija	0,910	0,909	0,907	0,906	0,905	0,905	0,902	0,898	0,898	1,000	0,944	0,739	0,729	0,621	0,620				
Slovėnija	0,033	0,034	0,034	0,034	0,034	0,034	0,034	0,034	0,034	0,028	0,032	0,060	0,081	0,095	0,073				
Ispanija	0,274	0,270	0,264	0,255	0,248	0,241	0,234	0,227	0,219	0,182	0,163	0,171	0,169	0,167	0,199				
Švedija	0,518	0,517	0,515	0,512	0,510	0,507	0,504	0,499	0,494	0,485	0,512	0,627	0,638	0,644	0,641				
Čekija	0,365	0,367	0,369	0,369	0,369	0,369	0,368	0,366	0,361	0,355	0,349	0,331	0,357	0,378	0,396				
Nyderlandai	0,508	0,503	0,498	0,494	0,492	0,490	0,489	0,488	0,486	0,496	0,526	0,543	0,571	0,610	0,601				
Didžioji Britanija	0,415	0,413	0,411	0,408	0,405	0,402	0,397	0,393	0,389	0,442	0,432	0,420	0,454	0,482	0,495				
Kroatija	0,158	0,174	0,173	0,173	0,173	0,173	0,172	0,172	0,172	0,170	0,177	0,205	0,220	0,211	0,223				

15. PRIEDAS. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso E-SUB rodiklis: PRIDĖTINĖ VERTĖ (E-4)

Kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriuje sukuriama pridėtinė vertė gyventojui (normalizuoti duomenys). Pagrindinis duomenų šaltinis: Eurostat.		Papildomų duomenų šaltiniai:														
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Austrija	0,611	0,625	0,647	0,659	0,682	0,705	0,743	0,786	0,813	0,787	0,815	0,852	0,872	0,867	0,862	Nacionalinės statistikos tarnybos/ kultūros ministerijos
Belgija	0,565	0,584	0,602	0,619	0,646	0,670	0,701	0,735	0,761	0,748	0,766	0,788	0,794	0,789	0,786	
Bulgarija	0,001	0,005	0,013	0,018	0,022	0,028	0,039	0,049	0,064	0,069	0,075	0,082	0,089	0,090	0,091	
Kipras	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	Regresijos modeliu apskaičiuotos reikšmės
Danija	0,724	0,749	0,768	0,789	0,814	0,848	0,898	0,929	0,945	0,932	0,948	1,000	0,999	0,994	0,990	N/A – nėra duomenų
Estija	0,068	0,079	0,095	0,114	0,130	0,154	0,187	0,224	0,247	0,220	0,224	0,250	0,273	0,274	0,276	
Suomija	0,570	0,600	0,630	0,645	0,667	0,692	0,723	0,772	0,796	0,739	0,775	0,790	0,798	0,794	0,790	
Prancūzija	0,546	0,565	0,580	0,595	0,622	0,637	0,662	0,686	0,703	0,695	0,711	0,729	0,733	0,730	0,727	
Vokietija	0,597	0,601	0,608	0,613	0,629	0,642	0,670	0,700	0,713	0,677	0,720	0,754	0,768	0,766	0,779	
Graikija	0,237	0,285	0,305	0,339	0,374	0,393	0,415	0,438	0,452	0,464	0,451	0,421	0,423	0,427	0,431	
Vengrija	0,072	0,084	0,108	0,137	0,145	0,163	0,182	0,177	0,201	0,196	0,181	0,194	0,194	0,195	0,195	
Airija	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	
Italija	0,480	0,499	0,520	0,536	0,563	0,578	0,599	0,615	0,620	0,598	0,621	0,623	0,615	0,612	0,600	
Latvija	0,037	0,058	0,069	0,077	0,081	0,099	0,121	0,156	0,197	0,186	0,179	0,192	0,222	0,224	0,227	
Lietuva	0,036	0,056	0,067	0,083	0,093	0,110	0,136	0,168	0,193	0,179	0,179	0,204	0,231	0,234	0,236	
Liuksemburgas	0,987	0,898	0,986	0,997	0,999	0,976	0,987	0,879	0,890	0,987	1,000	0,987	0,998	0,987	0,988	
Malta	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	
Lenkija	0,067	0,084	0,102	0,102	0,092	0,099	0,129	0,149	0,172	0,200	0,173	0,202	0,206	0,206	0,206	
Portugalija	0,255	0,271	0,282	0,289	0,303	0,312	0,323	0,340	0,352	0,349	0,363	0,361	0,362	0,364	0,366	
Rumunija	0,000	0,010	0,016	0,021	0,028	0,036	0,062	0,084	0,123	0,122	0,106	0,118	0,122	0,123	0,124	
Slovakija	0,206	0,252	0,274	0,304	0,349	0,413	0,488	0,581	0,695	0,730	0,779	0,801	0,799	0,797	0,796	
Slovėnija	0,059	0,063	0,070	0,077	0,084	0,091	0,101	0,114	0,125	0,119	0,125	0,123	0,122	0,121	0,121	
Ispanija	0,347	0,371	0,395	0,417	0,442	0,468	0,501	0,531	0,549	0,544	0,547	0,539	0,529	0,530	0,533	
Švedija	0,668	0,713	0,679	0,712	0,760	0,782	0,806	0,848	0,862	0,799	0,780	0,901	0,970	0,962	0,953	
Čekija	0,112	0,126	0,146	0,177	0,184	0,205	0,240	0,271	0,297	0,317	0,316	0,330	0,332	0,331	0,332	
Nyderlandai	0,595	0,629	0,655	0,683	0,712	0,729	0,771	0,816	0,848	0,831	0,841	0,855	0,851	0,848	0,846	
Didžioji Britanija	0,591	0,656	0,674	0,713	0,677	0,731	0,753	0,802	0,805	0,666	0,617	0,659	0,654	0,649	0,645	
Kroatija	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	

16. PRIEDAS. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso E-SUB rodiklis: NAMŲ ŪKIŲ IŠLAIDOS KULTŪRAI (E-5)

	Namų ūkių išlaidos kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus prekėms ir paslaugoms (normalizuoti duomenys). Pagrindinis duomenų šaltinis: Eurostat.																
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Papildomų duomenų šaltiniai:	
Austrija	0,808	0,808	0,808	0,808	0,808	0,833	0,833	0,833	0,833	0,833	0,850	0,850	0,850	0,850	0,850	0,850	Nacionalinės statistikos tarnybos/ kultūros ministerijos
Belgija	0,675	0,675	0,675	0,675	0,675	0,575	0,575	0,575	0,575	0,575	0,542	0,542	0,542	0,542	0,542	0,542	Nacionalinės statistikos tarnybos/ kultūros ministerijos
Bulgarija	0,058	0,058	0,058	0,058	0,058	0,025	0,025	0,025	0,025	0,025	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	Regresijos modelių apskaičiuotos reikšmės
Kipras	0,283	0,283	0,283	0,283	0,283	0,283	0,283	0,283	0,283	0,283	0,233	0,233	0,233	0,233	0,233	0,233	N/A – nėra duomenų
Danija	0,717	0,717	0,717	0,717	0,717	0,733	0,733	0,733	0,733	0,733	0,742	0,742	0,742	0,742	0,742	0,742	N/A – nėra duomenų
Estija	0,367	0,367	0,367	0,367	0,367	0,317	0,317	0,317	0,317	0,317	0,483	0,483	0,483	0,483	0,483	0,483	N/A – nėra duomenų
Suomija	0,675	0,675	0,675	0,675	0,675	0,717	0,717	0,717	0,717	0,717	0,650	0,650	0,650	0,650	0,650	0,650	N/A – nėra duomenų
Prancūzija	0,400	0,400	0,400	0,400	0,400	0,358	0,358	0,358	0,358	0,358	0,425	0,425	0,425	0,425	0,425	0,425	N/A – nėra duomenų
Vokietija	0,775	0,775	0,775	0,775	0,775	0,708	0,708	0,708	0,708	0,708	0,658	0,658	0,658	0,658	0,658	0,658	N/A – nėra duomenų
Graukija	0,158	0,158	0,158	0,158	0,158	0,133	0,133	0,133	0,133	0,133	0,108	0,108	0,108	0,108	0,108	0,108	N/A – nėra duomenų
Vengrija	0,350	0,350	0,350	0,350	0,350	0,492	0,492	0,492	0,492	0,492	0,317	0,317	0,317	0,317	0,317	0,317	N/A – nėra duomenų
Airija	0,550	0,550	0,550	0,550	0,550	0,625	0,625	0,625	0,625	0,625	0,525	0,525	0,525	0,525	0,525	0,525	N/A – nėra duomenų
Italija	0,308	0,308	0,308	0,308	0,308	0,308	0,308	0,308	0,308	0,308	0,250	0,250	0,250	0,250	0,250	0,250	N/A – nėra duomenų
Latvija	0,258	0,258	0,258	0,258	0,258	0,308	0,308	0,308	0,308	0,308	0,325	0,325	0,325	0,325	0,325	0,325	N/A – nėra duomenų
Lietuva	0,083	0,083	0,083	0,083	0,083	0,142	0,142	0,142	0,142	0,142	0,108	0,108	0,108	0,108	0,108	0,108	N/A – nėra duomenų
Liuksemburgas	0,508	0,508	0,508	0,508	0,508	0,408	0,408	0,408	0,408	0,408	0,392	0,392	0,392	0,392	0,392	0,392	N/A – nėra duomenų
Malta	0,617	0,617	0,617	0,617	0,617	0,625	0,625	0,625	0,625	0,625	0,483	0,483	0,483	0,483	0,483	0,483	N/A – nėra duomenų
Lenkija	0,367	0,367	0,367	0,367	0,367	0,308	0,308	0,308	0,308	0,308	0,400	0,400	0,400	0,400	0,400	0,400	N/A – nėra duomenų
Portugalija	0,183	0,183	0,183	0,183	0,183	0,258	0,258	0,258	0,258	0,258	0,225	0,225	0,225	0,225	0,225	0,225	N/A – nėra duomenų
Rumunija	0,025	0,025	0,025	0,025	0,025	0,133	0,133	0,133	0,133	0,133	0,042	0,042	0,042	0,042	0,042	0,042	N/A – nėra duomenų
Slovakija	0,508	0,508	0,508	0,508	0,508	0,567	0,567	0,567	0,567	0,567	0,533	0,533	0,533	0,533	0,533	0,533	N/A – nėra duomenų
Slovėnija	0,475	0,475	0,475	0,475	0,475	0,283	0,283	0,283	0,283	0,283	0,383	0,383	0,383	0,383	0,383	0,383	N/A – nėra duomenų
Ispanija	0,300	0,300	0,300	0,300	0,300	0,317	0,317	0,317	0,317	0,317	0,333	0,333	0,333	0,333	0,333	0,333	N/A – nėra duomenų
Švedija	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	0,800	0,800	0,800	0,800	0,800	0,958	0,958	0,958	0,958	0,958	0,958	N/A – nėra duomenų
Čekija	0,725	0,725	0,725	0,725	0,725	0,667	0,667	0,667	0,667	0,667	0,675	0,675	0,675	0,675	0,675	0,675	N/A – nėra duomenų
Nyderlandai	0,650	0,650	0,650	0,650	0,650	0,692	0,692	0,692	0,692	0,692	0,658	0,658	0,658	0,658	0,658	0,658	N/A – nėra duomenų
Didžioji Britanija	0,900	0,900	0,900	0,900	0,900	0,808	0,808	0,808	0,808	0,808	0,917	0,917	0,917	0,917	0,917	0,917	N/A – nėra duomenų
Kroatija	0,208	0,208	0,208	0,208	0,208	0,208	0,208	0,208	0,208	0,208	0,150	0,150	0,150	0,150	0,150	0,150	N/A – nėra duomenų

17. PRIEDAS. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso K-SUB reikšmės

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Austrija	0,388	0,389	0,389	0,389	0,389	0,385	0,385	0,385	0,382	0,350	0,356	0,339	0,369	0,333	0,298
Belgija	0,274	0,273	0,272	0,271	0,274	0,276	0,278	0,282	0,281	0,278	0,307	0,290	0,283	0,232	0,219
Bulgarija	0,253	0,255	0,266	0,269	0,272	0,276	0,279	0,280	0,240	0,239	0,221	0,213	0,234	0,240	0,240
Kipras	0,172	0,170	0,168	0,166	0,163	0,161	0,158	0,155	0,154	0,137	0,189	0,121	0,084	0,088	0,089
Danija	0,387	0,389	0,391	0,393	0,394	0,398	0,402	0,406	0,400	0,399	0,396	0,387	0,373	0,380	0,379
Estija	0,634	0,637	0,645	0,645	0,658	0,667	0,679	0,687	0,653	0,601	0,555	0,556	0,599	0,547	0,559
Suomija	0,595	0,590	0,583	0,575	0,568	0,560	0,552	0,543	0,533	0,520	0,500	0,436	0,436	0,377	0,372
Prancūzija	0,225	0,224	0,223	0,222	0,221	0,220	0,219	0,218	0,212	0,218	0,215	0,204	0,204	0,165	0,163
Vokietija	0,309	0,313	0,314	0,311	0,309	0,304	0,301	0,303	0,301	0,301	0,305	0,299	0,300	0,270	0,272
Graikija	0,260	0,259	0,257	0,256	0,254	0,252	0,250	0,249	0,239	0,217	0,217	0,221	0,227	0,218	0,220
Vengrija	0,403	0,411	0,406	0,403	0,404	0,402	0,358	0,365	0,380	0,384	0,369	0,377	0,374	0,377	0,264
Airija	0,363	0,357	0,351	0,345	0,339	0,327	0,319	0,308	0,300	0,286	0,275	0,267	0,282	0,246	0,245
Italija	0,291	0,291	0,292	0,293	0,282	0,281	0,280	0,280	0,274	0,262	0,279	0,281	0,276	0,253	0,247
Latvija	0,334	0,336	0,339	0,341	0,342	0,346	0,366	0,371	0,377	0,371	0,363	0,386	0,404	0,394	0,398
Lietuva	0,561	0,566	0,577	0,589	0,602	0,593	0,642	0,698	0,727	0,724	0,768	0,700	0,541	0,539	0,388
Liuksemburgas	0,369	0,358	0,355	0,352	0,350	0,347	0,345	0,345	0,240	0,189	0,203	0,194	0,221	0,252	0,249
Malta	0,164	0,165	0,166	0,166	0,167	0,167	0,168	0,169	0,167	0,177	0,173	0,162	0,156	0,151	0,154
Lenkija	0,308	0,312	0,313	0,315	0,318	0,320	0,319	0,320	0,323	0,325	0,333	0,331	0,316	0,310	0,312
Portugalija	0,162	0,161	0,165	0,164	0,164	0,163	0,163	0,164	0,158	0,157	0,156	0,146	0,136	0,141	0,142
Rumunija	0,540	0,544	0,562	0,560	0,557	0,561	0,559	0,570	0,540	0,502	0,457	0,487	0,508	0,437	0,454
Slovakija	0,185	0,186	0,186	0,187	0,187	0,180	0,178	0,171	0,166	0,147	0,158	0,167	0,154	0,133	0,138
Slovėnija	0,313	0,285	0,302	0,272	0,294	0,288	0,285	0,280	0,267	0,259	0,260	0,226	0,245	0,219	0,221
Ispanija	0,525	0,517	0,509	0,501	0,492	0,483	0,475	0,464	0,464	0,429	0,401	0,385	0,345	0,312	0,309
Švedija	0,399	0,409	0,405	0,407	0,413	0,418	0,414	0,412	0,405	0,409	0,399	0,416	0,410	0,403	0,404
Čekija	0,434	0,428	0,424	0,417	0,414	0,407	0,408	0,413	0,413	0,406	0,365	0,359	0,323	0,282	0,282
Nyderlandai	0,296	0,303	0,309	0,315	0,321	0,326	0,331	0,336	0,333	0,342	0,329	0,323	0,343	0,326	0,324
Didžioji Britanija	0,462	0,486	0,485	0,485	0,485	0,484	0,484	0,485	0,469	0,443	0,492	0,491	0,501	0,443	0,446
Kroatija															

18. PRIEDAS. Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksų E-SUB reikšmės

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Austrija	0,607	0,610	0,615	0,624	0,622	0,634	0,668	0,673	0,678	0,647	0,661	0,693	0,688	0,689	0,679
Belgija	0,477	0,482	0,486	0,495	0,507	0,484	0,492	0,539	0,542	0,528	0,517	0,550	0,568	0,575	0,576
Bulgarija	0,082	0,084	0,090	0,093	0,095	0,093	0,097	0,104	0,110	0,105	0,090	0,081	0,086	0,087	0,090
Kipras	0,256	0,254	0,251	0,249	0,247	0,243	0,250	0,243	0,234	0,230	0,198	0,188	0,181	0,212	0,200
Danija	0,623	0,630	0,634	0,640	0,645	0,661	0,677	0,689	0,692	0,681	0,686	0,709	0,714	0,715	0,717
Estija	0,242	0,245	0,248	0,254	0,259	0,255	0,263	0,275	0,283	0,255	0,343	0,382	0,405	0,404	0,369
Suomija	0,541	0,549	0,557	0,559	0,561	0,579	0,600	0,622	0,673	0,598	0,587	0,603	0,626	0,619	0,618
Prancūzija	0,355	0,360	0,363	0,368	0,374	0,367	0,380	0,390	0,411	0,396	0,428	0,456	0,448	0,457	0,448
Vokietija	0,507	0,508	0,509	0,509	0,516	0,502	0,511	0,531	0,547	0,524	0,522	0,529	0,537	0,537	0,541
Graikija	0,170	0,183	0,188	0,199	0,209	0,211	0,215	0,229	0,238	0,229	0,210	0,199	0,196	0,194	0,195
Vengrija	0,266	0,268	0,272	0,233	0,235	0,279	0,287	0,328	0,394	0,344	0,283	0,309	0,289	0,298	0,291
Airija	0,662	0,655	0,647	0,593	0,572	0,644	0,639	0,600	0,547	0,486	0,475	0,380	0,335	0,320	0,312
Italija	0,289	0,294	0,300	0,304	0,312	0,314	0,321	0,325	0,360	0,338	0,335	0,340	0,334	0,330	0,326
Latvija	0,191	0,196	0,200	0,202	0,205	0,224	0,231	0,242	0,250	0,237	0,236	0,241	0,256	0,274	0,278
Lietuva	0,125	0,132	0,136	0,141	0,146	0,163	0,175	0,187	0,199	0,178	0,160	0,181	0,193	0,204	0,219
Liuksemburgas	0,688	0,684	0,680	0,716	0,702	0,663	0,651	0,598	0,604	0,603	0,590	0,630	0,651	0,640	0,728
Malta	0,373	0,367	0,365	0,358	0,365	0,364	0,365	0,370	0,367	0,368	0,284	0,301	0,308	0,318	0,335
Lenkija	0,177	0,180	0,182	0,182	0,181	0,166	0,175	0,181	0,187	0,189	0,216	0,237	0,239	0,244	0,255
Portugalija	0,168	0,172	0,174	0,176	0,179	0,204	0,209	0,218	0,223	0,224	0,224	0,217	0,216	0,214	0,221
Rumunija	0,015	0,018	0,020	0,022	0,025	0,058	0,067	0,074	0,088	0,085	0,052	0,057	0,061	0,064	0,068
Slovakija	0,449	0,462	0,467	0,475	0,488	0,515	0,540	0,573	0,625	0,659	0,646	0,596	0,585	0,553	0,551
Slovėnija	0,170	0,171	0,173	0,175	0,181	0,129	0,135	0,140	0,150	0,148	0,182	0,189	0,189	0,183	0,179
Ispanija	0,268	0,273	0,279	0,281	0,285	0,295	0,302	0,318	0,318	0,309	0,306	0,307	0,300	0,297	0,303
Švedija	0,625	0,638	0,627	0,634	0,648	0,601	0,626	0,646	0,661	0,630	0,662	0,726	0,759	0,767	0,761
Čekija	0,359	0,362	0,365	0,369	0,373	0,361	0,371	0,384	0,391	0,392	0,401	0,409	0,408	0,416	0,425
Nyderlandai	0,595	0,602	0,607	0,576	0,552	0,596	0,670	0,713	0,773	0,662	0,662	0,702	0,723	0,718	0,762
Didžioji Britanija	0,615	0,633	0,637	0,643	0,636	0,627	0,630	0,640	0,643	0,585	0,613	0,631	0,635	0,642	0,651
Kroatija	0,145	0,152	0,151	0,152	0,152	0,153	0,150	0,155	0,160	0,154	0,137	0,150	0,160	0,151	0,157

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Rusnė Kregždaitė

KULTŪROS IR KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ
VERTINIMO MODELIAVIMAS EUROPOS
SĄJUNGOS ŠALYSE

Daktaro disertacijos santrauka
Socialiniai mokslai, ekonomika, 04S

Vilnius, 2017

Mokslo daktaro disertacija rengta 2012-2017 metais Mykolo Romerio universitete pagal Vytauto Didžiojo universitetui su ISM Vadybos ir ekonomikos universitetu, Aleksandro Stulginskio universitetu, Mykolo Romerio universitetu ir Šiaulių universitetu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 8 d. įsakymu Nr. V-1019 suteiktą doktorantūros teisę.

Mokslinė vadovė:

prof. dr. Eugenija Martinaitytė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, ekonomika, 04S)

Mokslo daktaro disertacija ginama Vytauto Didžiojo universiteto, ISM Vadybos ir ekonomikos universiteto, Aleksandro Stulginskio universiteto, Mykolo Romerio universiteto ir Šiaulių universiteto ekonomikos mokslo krypties taryboje:

Pirmininkė:

prof. dr. Ilona Bučiūnienė (ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas, socialiniai mokslai, ekonomika, 04S)

Nariai:

prof. dr. Natalja Lāce (Rygos technikos universitetas, Latvijos Respublika, socialiniai mokslai, ekonomika, 04S);

prof. dr. Kristina Levišauskaitė (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, ekonomika, 04S);

prof. habil. dr. Zigmas Lydeka (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, ekonomika, 04S);

prof. habil. dr. Ona Gražina Rakauskienė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, ekonomika, 04S).

Daktaro disertacija bus ginama viešame ekonomikos mokslo krypties tarybos posėdyje 2017 m. balandžio 27 d. 13 val. Mykolo Romerio universitete, II-230 auditorijoje.

Adresas: Ateities g. 20, 08303 Vilnius, Lietuva.

Disertacijos santrauka išsiųsta 2017 m. kovo 27 d.

Disertaciją galima pažiūrėti Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje (Gedimino pr. 51, Vilnius) ir Aleksandro Stulginskio universiteto (Studentų g. 11, Akademija, Kauno raj.), ISM Vadybos ir ekonomikos universiteto (Arklių g. 18-101, Vilnius), Mykolo Romerio universiteto (Ateities g. 20, Vilnius), Šiaulių universiteto (Vytauto g. 84, Šiauliai), Vytauto Didžiojo universiteto (K. Donelaičio g. 52, Kaunas) bibliotekose.

KULTŪROS IR KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ VERTINIMO MODELIAVIMAS EUROPOS SĄJUNGOS ŠALYSE

SANTRAUKA

ĮVADAS

Temos aktualumas. Vykstant pokyčiams ekonominėje sistemoje, vis didesnę valstybių ūkio dalį sudaro kultūros ir kūrybinės industrijos, susijusios su menais, žiniasklaida ir medijų veikla. Kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius veikia ekonomikos sistemą ne vien per pagrindinius ekonomikos rodiklius, bet ir netiesiogiai: sektoriaus ugdomas kūrybingumas, novatoriškumas bei inovacijos skatina šio sektoriaus plėtrą ir prisideda prie kitų sektorių augimo. Kūrybinių industrijų terminas pradėtas plačiai vartoti tik XX a. pabaigoje, taigi šį sektorių analizuojančios diskusijos skatina prisitaikymą prie vykstančių pokyčių mikro ir makro lygiu. Dėl minėtų priežasčių teigiamas kultūros ir kūrybinių industrijų poveikis pradėdamas pripažinti ir politiniame lygmenyje: sektoriaus vaidmuo Europos Sąjungos ir nacionaliniuose mastu analizuojamas naujausiose pažangos ir plėtros strategijose, tad kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus įtakos ekonominei sistemai vertinimas gali padėti atsakyti į viešojo finansavimo bei investicijų į šį sektorių klausimus, taip pat pagrįsti kultūros politikos sprendimus.

Plečiantis sektoriui kultūros ir kūrybinių industrijų srityje daugėja mokslinių tyrimų: tyrėjai vis daugiau dėmesio skiria kūrybinio sektoriaus įtakos ekonominiams rodikliams vertinimui. Tačiau net ir augant moksliniam interesui, kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriuje vykstantys procesai nagrinėjami fragmentiškai, nėra institucinių tyrimų. Taip pat neplėtojami tyrimai, analizuojantys kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus poveikį ekonomikos plėtrai; taikant modelius – stokojama jų empirinio pagrindimo. Mokslininkai, nagrinėjantys šį sektorių ekonominiu aspektu, pastebi sektoriaus vertinimo metodikos trūkumą, kylantį iš kultūros ir kūrybinių industrijų ypatybių (kultūrinė produkcijos vertė, ekonominis kultūros sektoriaus neefektyvumas, poveikis šalies gerovei), kai be korekcijų negalima tiesiogiai pritaikyti kitiems sektoriams naudojamų vertinimo metodų.

Pripažįstant, kad kultūros ir kūrybinės industrijos turi įtakos ekonomikos augimui bei šalies gerovės plėtrai, kyla poreikis atskleisti ir įvertinti šį poveikį. Tačiau prieš pradėdant tokio pobūdžio vertinimus, svarbu iširti ir išmatuoti patį kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių. Kūrybinis sektorius nuo tradicinių ekonomikos veiklų skiriasi simboliniu turiniu, vertybių sklaida ir kūrybingumo transformacijomis – tai apsunkina galimybes įvertinti sektorių vienu ar keliais rodikliais. Taigi naujos metodikos kūrimas sietinas su moksliniu naujumu ir tokio pobūdžio tyrimų aktualumu priimant praktinius sprendimus.

Mokslinė problematika ir jos ištyrimo lygis. Kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus tyrimuose vyrauja kūrybinių industrijų sampratos kūrimas ir kritika, ieškomi ir pagrindžiami ryšiai su ekonomikos ir finansų sistemomis. Kadangi kultūros ir kūrybinių industrijų reiškiniai yra gana nauji ekonomikos moksliniame diskurse, nemažai dėmesio skiriama

jų turinio suvokimui, terminų apibrėžimams, teoriniam paaiškinimui (Caves, 2000; Flew, 2012; Florida, 2002; Hartley, 2005; Hesmondhalgh, 2013; Howkins, 2001; Potts, 2011; Throsby, 2001; Throsby, 2010; ir kt.). Taip pat aiškinamos kultūros ir kūrybinių industrijų sąsajos su kultūros politika (Bakhshi, 2016; Cooke ir De Propriis, 2011; Flew, 2012; Frey, 2003; Throsby, 2010, Warren, 2016). Naujausios teorijos plečia klasifikacijos bei kultūros ir kūrybinių industrijų metodikos paieškas ir siekia įvesti kultūros ekologijos sąvoką (Holden, 2015; Hartley ir kt., 2015), plačiau naudoti potyrių ekonomikos koncepcijas (Hutter, 2015; Sundbo ir Seremsem, 2013) bei didesnę dėmesį kreipti į vertės dedamąsias (Klamer, 2016). Kūrybinių industrijų tyrimai grindžiami sampratos aiškinimu, kuomet nustatomos sutapatavimo su kultūros industrijomis priežastys ir parodomi jų skirtumai, ypatumai bei tarpusavio sąsajos. Lietuvoje kultūros ir kūrybinių industrijų ekonomikos samprata yra taip pat nagrinėta įvairiais aspektais (Levickaitė, 2015; Černevičiūtė ir kt., 2015; Strazdas ir kt., 2015; Martinaitytė ir Kregždaitė, 2015; Martinaitytė ir Kregždaitė, 2013; ir kt.). Lietuvoje yra atlikti tik keli kompleksiniai sektoriaus topologiniai tyrimai: Vilniaus kūrybinių industrijų žemėlapis (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2010), Klaipėdos kūrybinių industrijų žemėlapis (Klaipėdos ekonominės plėtros agentūra, 2011), Lietuvos kūrybinių ir kultūrinių industrijų konkurencingumo vidaus ir užsienio rinkoje vertinimas (Lietuvos kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacija, 2014) ir kt.

Kūrybingumas bei kūrybinis sektorius gali būti vertinamas formuojant įvairius indeksus (Bowen ir kt., 2006; Correia ir Costa, 2014; Hong Kong Special Administrative Region Government, 2004; KEA European Affairs, 2009; Martin Prosperity Institute, 2011; INSEAD, 2014; Petrikova ir kt., 2015; The ARC Centre of Excellence for Creative Industries and Innovation, 2012; Klaudova ir Chwaszcz, 2014; Rodriguez Ramos ir kt., 2016). Kiekvieno iš šių indeksų aprašuose minimi kūrybingumo bei kūrybinių industrijų raktazodžiai, tačiau analizuojant juos sudarančių veiksnių sąrašą matyti, kad jų pagrindą sudaro ne meninių kūrybingumą apibrėžiantys rodikliai. Taip pat pastebima tendencija indeksams naudoti kultūros ir kūrybines industrijas veikiančius, o ne rezultatą parodančius veiksnius.

Kultūros ekonomikos tyrimai yra koncepcijų apibrėžties ir metodologinės paieškos stadijoje. Disertacijoje apžvelgus esamus tyrimus, matomas analitinių instrumentų, skirtų kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus tyrimams, poreikis. Tai pagrindžia disertacijoje formuluojamą mokslinę problemą. Mokslinė problema – kokios yra kultūros ir kūrybinių industrijų reiškinų teorinės prielaidos ir kaip įvertinti kompleksinį kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių? Keliama problema apima daugelį pamatinių sektoriaus principų: kultūrinės ir ekonominės vertės įvertinimas, ekonomiškai neefektyvus kultūros industrijų ir komerciškai sėkmingo kūrybinių industrijų sektorių priešprieša, poveikis šalies ekonomikos augimui ir gerovės plėtrai ir kt. Disertacijoje keliami klausimai svarbūs kuriant kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimo analitinius instrumentus. Disertacijoje pasiūlytas vertinimo modelis, kuris įgalins vykdyti kūrybinių veiklų poveikio ekonomikai ir šalies gerovei matavimus.

Tyrimo objektas – kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimas.

Tyrimo tikslas – atliktas kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus teorinę analizę, įvertinus esamus kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo metodus ir sukūrus kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo modelį, įvertinti Europos Sąjungos šalių kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti ir apibendrinti kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus teorinius požiūrius, apibrėžiančius sektorių struktūriniu, vertybiniu ir ekonominiu aspektu.
2. Apžvelgti taikomas kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo metodikas, nurodant naudojamų analitinių instrumentų ribotumus kompleksiniam sektoriaus vertinimui.
3. Remiantis kultūros ir kūrybinių industrijų teorinėmis apibrėžtimis ir esamų sektoriaus vertinimo metodų apžvalga, suformuoti kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo modelį.
4. Sukurti pagrindinį kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo modelio elementą – Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksą.
5. Patikrinti Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso pagrįstumą bei jo empirinį pritaikymą, apskaičiuojant indeksus Europos Sąjungos šalims ir juos palyginant tarpusavyje.
6. Numatyti ir apibrėžti Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso panaudojimo kryptis būsimiems tyrimams.

Mokslinio tyrimo metodai. Siekiant apibrėžti kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių ir jo sąsajas su ekonomikos augimu ir šalies gerove, atlikta mokslinių šaltinių ir empirinių tyrimų bei ataskaitų analizė. Sudarant Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksą remtasi OECD indeksų sudarymo metodika. Indekso veiksmų parinkimas atliktas remiantis kitų tyrėjų sukurtų indeksų analize: Globalaus kūrybingumo indeksas, Europos kūrybingumo indeksas, Honkongo kūrybingumo indeksas, Kūrybinės ekonomikos indeksas, Kūrybinio miesto indeksas, Kūrybinės erdvės indeksas.

Tyrimo rezultatai gauti naudojant skaičiavimo programą *excel*, ekonometrinių skaičiavimų programą *gretl* ir disertacijoje esantiems didelės apimties skaičiavimams sukurtas programos.

Disertacinio tyrimo apribojimai. Renkant kultūros ir kūrybinių industrijų analizei reikalingus duomenis ir kuriant analitinius metodus būtina suvokti kūrybos ekonomikos struktūrą, surasti būdus kūrybos ekonomikos funkcionavimo analizei bei socialinio, ekonominio ir kultūrinio poveikio vertinimui (UNCTAD, 2008). Stokojant statistinės informacijos, dalis kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus indėlio lieka neįvertinta. Tarpautinės klasifikacijos sistemos nėra pritaikytos išmatuoti kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriui ir jo įtakos inovacijoms, socialiniam kapitalui ir nematerialiai ekonomikai (KEA European Affairs, 2015).

Apžvelgiant Europos Sąjungos šalių nacionalines statistikos sistemas, galima pastebėti, kad lig šiol kultūros statistikos reikalavimai nesuvienodinti, taigi neįmanoma tinkamai palyginti duomenų. Daugeliu atveju kultūra nėra sektorių statistiniu požiūriu – sektorių sunku apibrėžti tarptautiniais NACE arba ISCO klasifikacijos kodais, dažnai net ir smulkiausias klasifikacijos lygmuo apima per daug veiklų, o kai kurios jų būna tik iš dalies kūrybinės (KEA European Affairs, 2015; UNESCO, 2014). Vienas iš siūlomų problemos sprendimo būtų – statistikos agentūrų planai nacionalinėms sąskaitoms įvesti palydovines sąskaitas, pavadinant jas palydovinėmis kultūros sąskaitomis (angl. *Culture Satellite Account, CSA*).

CSA būtų nuosekli statistinė sistema, aiškiai klasifikuojanti kultūros sektoriaus veiklas bei pateikianti šių veiklų informaciją. CSA leistų ne vien išmatuoti kultūros ir kūrybinių industrijų poveikį, tačiau ir analizuoti kultūros fenomenus plačiuoju požiūriu (UNESCO, 2012). Kol kas tik kelios Europos Sąjungos šalys kultūros sektoriaus duomenis renka pagal CSA metodiką, taigi tai nėra pakankamas statistinės informacijos šaltinis bendrai ES šalių analizei. Iki 2018 m. *Eurostat* planuoja pateikti kultūros statistikos sąskaitas, įtraukiančias daugiau rodiklių (KEA European Affairs, 2015).

Atsižvelgiant į aptartus, su duomenų stoka susijusius tyrimo apribojimus, disertacijos tyrimui duomenys rinkti naudojantis šiais **informacijos ir duomenų šaltiniais**: nagrinėti užsienio ir Lietuvos autorių moksliniai darbai, remtasi jų teorinėmis išvalgomis ir naudotomis metodikomis. Empirinio tyrimo pagrindą sudaro statistiniai šalių makroekonominiai rodikliai, pateikiami *Eurostat*, Pasaulio banko, UNESCO duomenų bazėse. Kadangi šios duomenų bazės nepateikia visų reikalingų duomenų, disertacijos tyrimo duomenys formuojami iš alternatyvių šaltinių: Europos Audiovizualinės Observatorijos (angl. *European Audiovisual Observatory*), Europos muziejų statistikos (angl. *European Group on Museum statistics*), UNESCO statistikos instituto (angl. *UNESCO Institute for Statistics*), Pasaulinės intelektinės nuosavybės asociacijos (angl. *WIPO*), nacionalinių statistikos tarnybų, kultūros ministerijų bei institutų.

Disertacijos ginamieji teiginiai:

1. Kultūros ir kūrybinės industrijos – tai sektorius, kuriantis ypatingą simbolinį turinį perduodančią produkciją, tad atsižvelgiant į kūrybingumo perdavimo, vertybių formavimo ir ekonominės veiklos rezultatų aspektus, šiuolaikiniuose ekonomikos tyrimuose šiam sektoriui turi būti skiriamas išskirtinis dėmesys.
2. Kompleksiniam kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimui būtinas sisteminis požiūris, leidžiantis akcentuoti kūrybingumo reikšmę, apimti kultūrinės ir ekonominės vertės teorijas ir atsižvelgti į kultūros sektoriaus ekonominį neefektyvumą.
3. Kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus įvertinimui tinkama indekso, atskleidžiančio kūrybinį rezultatą, metodika.
4. Kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius yra susijęs su ekonomikos augimu ir šalies gerove.

Disertacijos mokslinį naujumą nurodo šie rezultatai:

1. Įvertinus tyrėjų siūlomus kultūros ir kūrybinių industrijų sampratos modelius, siūlomas naujas kompleksinis kultūros ir kūrybinių industrijų struktūrinis modelis, apimantis tris požiūrius: koncentrinį ratų (Throsby), kultūros ekologijos (Holden) ir kūrybinio sektoriaus sąsają su ekonomikos sistema (Potts).
2. Esamų kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo modelių analizė atskleidė jų ribotumą sektoriaus vertinimui. Tai ypač pabrėžtina žvelgiant į įvairių kūrybingumo indeksų vertinimą: nors indeksai turėtų vertinti kūrybingumą, atlikus juos sudarančių veiksnių analizę matyti, kad dauguma jų apima su kūrybinėmis veiklomis nesusijusius rodiklius.

3. Disertacijos tyrime sudarytas Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas (KKII) savo struktūra išsiskiriantis iš jau esamų kultūros ir kūrybinių industrijų bei kūrybingumo vertinimo indeksų, nes į šį indeksą įtraukti vien kūrybinio rezultato veiksniai. Taip pat indeksas skiriasi nuo daugumos indeksų, nes jis formuojamas laiko eilučių pagrindu (2000-2014 metai). KKII laikomas pagrindiniu kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimo modelio elementu.

Disertacijos praktinio pritaikymo galimybes nurodo šie rezultatai:

1. Tyrimo rezultatai turi taikomąją reikšmę lyginant Europos Sąjungos šalių kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius tarpusavyje ir laike, bei nustatant šio sektoriaus sąsajas su ekonomikos rodikliais, sprendžiant investicijų į sektorių klausimus ar pagrindžiant valstybinio finansavimo sprendimus.
2. Tyrimo pagrindu sukurtas Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas, suteikiantis galimybę vertinti kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių ir sudarantis prielaidas tolimesniems kultūros ir kūrybinių industrijų bei socioekonominės sistemos sąsajų tyrimams.
3. Tyrimu nustatytas Europos Sąjungos šalių kultūros ir kūrybinių industrijų išsivystymo lygis naudojant ne vien bendrojo vidaus produkto, pridėtinės vertės ar užimtumo rodiklius, bet sudarant jiems alternatyvų matavimą – kompleksinį Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksą.
4. Esant poreikiui, Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas gali būti modifikuojamas įvairaus pobūdžio tyrimams, pritaikant indeksą globaliam kūrybinio sektoriaus vertinimui arba atskirų šakų analizei.

Disertacijos struktūra ir apimtis. Visa disertacijos teksto apimtis – 123 puslapiai. Tekste yra 20 lentelių ir 24 paveikslai, darbe naudotos literatūros sąrašas suformuotas iš 152 šaltinių. Papildoma informacija pateikiama 18 priedų, kurie sudaro 19 puslapių.

1. KULTŪROS IR KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ TEORINĖ ANALIZĖ

Pirmoje disertacijos dalyje, sprendžiant pirmąjį darbo uždavinį aptariama kūrybingumo – kultūros ir kūrybinių industrijų atskirties nuo likusių ekonomikos veiklų, sąvoka, apžvelgiami tyrimai, susiję su apibrėžiama kultūros ir kūrybinių industrijų sampratos kaita, analizuojamos klasifikacijos sistemos, remiantis įvairiais požiūriais sudaromas kompleksinis kultūros ir kūrybinių industrijų modelis bei aptariamas kultūros ir kūrybinių industrijų poveikis socioekonominei sistemai.

Kultūrinės ir ekonominės vertės atskyrimas glaudžiai susijęs su kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus specifika ir įvertinimo problematika (Throsby, 2010). Žvelgiant iš ekonominės perspektyvos, produkcijos vertė yra susijusi su naudingumu ir kainomis, atspindinčiomis kaip individai ir rinkos vertina produkciją. Kultūros ir kūrybinių industrijų **ekonominė vertė** gali būti išreiškiama pagal aiškiai apibrėžtus standartus (rinkos kainomis ar kitais monetariniais įverčiais), tačiau nors įverčiai ir atsiranda pirkimo-pardavimo proceso metu, jie yra sunkiai prognozuojami. **Kultūrinės vertės nustatymas** yra daug subjektyvesnis procesas nei ekonominės vertės įvardinimas, nes šis procesas išreiškiamas specifiniais menotyros terminais arba platesniais potyrio ir socialiniais aspektais (Throsby, 2001). Kultūrinė vertė gali būti estetinė, simbolinė, dvasinė, istorinė, socialinė, edukacinė ir kt. (Throsby, 2001). Šis verčių rinkinys gali būti papildytas kitomis ne-vartojimo (angl. *non-user*) vertėmis: pasirinkimo, kultūros veiklų ir institucijų egzistavimo, prestižo, mokymosi vartojant, unikalumo, priklausymo kontekstui ir kt. (Moeran ir Stadngaars Pedersen, 2011; Klamer, 2003; Sundbo ir Sorensen, 2013).

Aptarus kultūros ir kūrybinių industrijų sąvokas atskleista, kad moksliniuose darbuose šiuos sąvokos naudojamos kaip sinonimai, tačiau apžvelgus kultūros industrijų kilmės teorijas matyti, kad toks sąvokų sugretinimas nėra tikslus. Siekiant atskleisti sektoriaus dualumą, disertacijoje analizuojamas **kultūros ir kūrybinių industrijų** sektorius, susidedantis iš **kultūros industrijų** ir **kūrybinių industrijų** šakų. Empirinei kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus analizei bus naudojama UNCTAD klasifikacija (žr. 1 lentelė), kurioje aiškiai atskirtos kultūros ir kūrybinių industrijų šakos, taip pat ši klasifikacija siejasi su statistikos šaltiniais (NACE klasifikatoriumi).

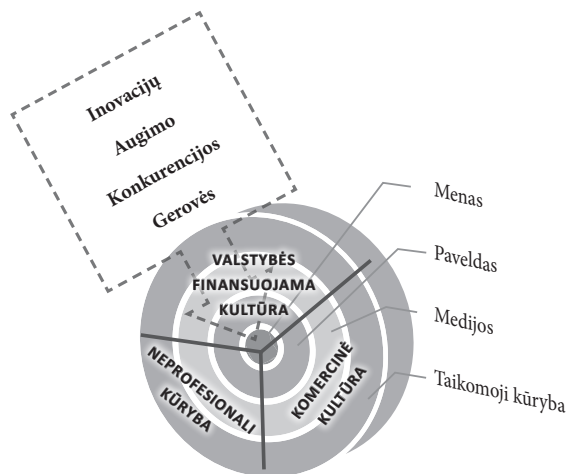
Įprastai kultūros industrijose kultūrinė vertė yra didesnė nei ekonominė, o kūrybinėse industrijose veiklos yra labiau komercializuotos, turi didesnę ekonominę potencialą ir mažesnę kultūrinės vertės koncentraciją.

1. lentelė. Kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus šakos

Sektorius	Subsektorius	Šakų grupė	Šakos
Kultūros ir kūrybinės industrijos	Kultūros industrijos	Kultūros paveldas	Nekilnojamojo kultūros paveldo objektai Atminties institucijos Tradiciniai amatai Kultūrinis turizmas Tradicinės kultūros šventės ir festivaliai
		Menas	Vizualieji menai Scenos menai
	Kūrybinės industrijos	Medijos	Leidyba Spauda Audiovizualinės medijos
		Taikomoji kūryba	Architektūra Dizainas Kūrybinės paslaugos

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis UNCTAD (2010).

Kultūros ir kūrybinės industrijos dažniausiai yra apibrėžiamos pagal įvairius požymius suklasifikuotas veiklas, tačiau apibendrinus teorinius kultūros ir kūrybinių industrijų struktūros modelius, galima teigti, kad gilesnei sektoriaus analizei yra būtina išsamesnė, negu vien veiklomis pagrįsta vertinimo schema. Apibendrinant koncentrinį ratų, kultūros ekologijos ir kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus poveikio ekonomikai modelius, galima teigti, kad šie modeliai turi daug bendrų dimensijų, tačiau skiriasi esminėmis savybėmis. Jų sąsają su aplinka (viešieji finansai, komercializavimas, socialinė aplinka) galima vaizduoti kaip trimatį kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus struktūrinį modelį (žr. 1. pav).

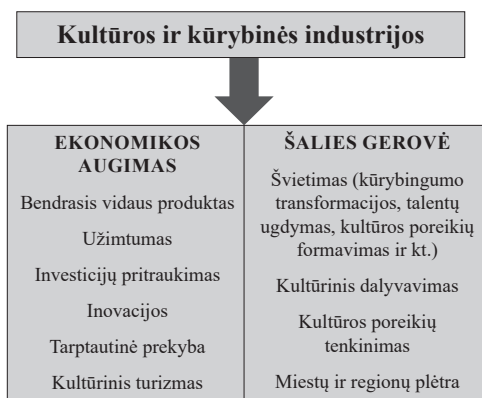

1 pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų struktūrinis modelis
Sudaryta autorės, remiantis Potts (2011), Holden (2015), Throsby (2008).

Šis modelis nurodo, kad sektorių sudaro daugybė kūrybinių veiklų, kurias galima skirstyti pagal išraiškos bei turinio koncentracijos panašumus (koncentrinių ratų modelis), kūrybos panaudojimo komercinį, nekomercinį ar neprofesionalų rezultatą (kultūros ekologijos koncepcija) ir įtaką socioekonominei sistemai. Trimatis sektoriaus pavaizdavimas atskleidžia pagrindinius kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus veiklos bruožus: simbolinės reikšmės išraišką, komercinį pritaikymą bei kūrybinių veiklų atsiskleidimą įvairios meninės raiškos ir rinkos orientacijos formose, skirtingą tos pačios išraiškos veiklų funkcionavimą bei įtaką makroekonominiams rezultatams.

Šiuolaikinėje santvarkoje kultūra yra pripažįstama kaip **ekonominės ir socialinės plėtros**, įtraukiant ir **gerovę**, pagrindas (KEA European Affairs, 2015). Greta bendrų ekonominio augimo sąlygų (kainų stabilumas, efektyvus išteklių paskirstymas ir gyvenimo lygio kilimą užtikrinančios sąlygos) analizuojami ūkio struktūriniai pokyčiai, kurie užtikrina ekonomikos konkurencingumą ir integruotumą. Kultūros ir kūrybinių industrijų įtaka ekonomikos sistemai neapsiriboja reikšmingu indėliu kuriant darbo vietas bei plečiant ekonominių veiklų ribas, tačiau prisideda ir prie ekonominės, socialinės bei kultūrinės evoliucijos (Potts, 2011). Ne ekonominis sektoriaus poveikis socialinei plėtrai pastebimas šiose sferose: socialinė įtrauktis, marginalinių grupių integracija, naujų vertybinių sistemų kūrimas, kūrybingumo ir talento plėtra, kultūrinės įvairovės didinimas, nacionalinio identiteto išsaugojimas (Throsby, 2001; UNESCO, 2012). Kūrybinės šakos siejamos ne vien su ekonomine ir užimtumo nauda, tačiau skatina ir diversifikaciją ekonomikoje, pajamas, prekybą ir inovacijas (UNCTAD, 2010).

Remiantis mokslininkų (Potts, 2011; Caves, 2000; Towse, 2010; Cooke ir de Propriis, 2011; Pratt, 2009; Pratt ir Hutton, 2013; De Propriis, 2013; Sable ir Kling, 2010; Marco-Serrano ir kt., 2014; Frey, 2000; UNCTAD, 2008; Hesmondhalgh, 2013; KEA European Affairs, 2006; Tubadji ir kt., 2015; Florida, 2002; Florida, 2007; Throsby, 2010; Mossig, 2011; ir kt.) darbais ir ekonomikos rodiklių bei šalies gerovės dimensijų logika, kultūros ir kūrybinių industrijų poveikio rodikliai skirstomi į ekonomikos augimo ir šalies gerovės grupes (žr. 2. pav.)

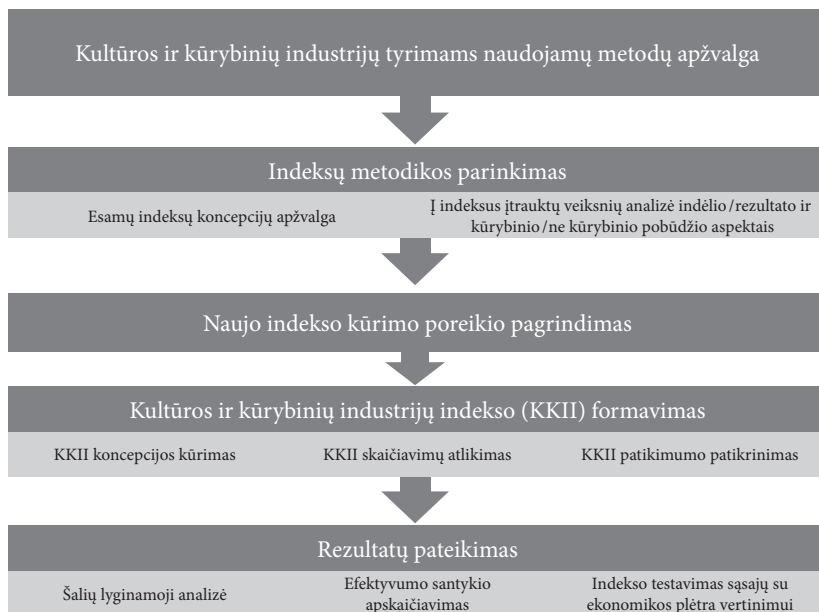
2. pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų poveikis ekonomikos augimui ir šalies gerovei

Šaltinis: sudaryta autorės.

Kultūros ir kūrybinės industrijos tampa augimą stimuliuojančiu veiksniumi, kuris leidžia diversifikuoti ekonomiką, generuoti pajamas bei kurti darbo vietas įvairaus ekonominio išsivystymo šalyse (UNESCO, 2014). Daugelyje šalių fiksuojama, kad kūrybinė ekonomika auga sparčiau negu likę ekonomikos sektoriai (UNCTAD, 2010). Ekonominėje sistemoje auganti kūrybinio sektoriaus dalis generuoja pajamas ir kuria darbo vietas. Kompensuodama mažėjančią tradicinės pramonės šakų indėlį, ji išlygina bendrą ekonominę pusiausvyrą. Analizuojant kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių įtaką ekonomikos sistemai, galima išskirti tiesioginį, įvertinamą ekonominiais rodikliais, ir netiesioginį poveikį ekonomikos plėtrai, pastarasis pasireiškia turizmo srityje, kūrybingumo pokyčiuose, formuojant vertybių sistemą (Beaumont, 2003). Vertinant kultūros ir kūrybinių industrijų indėlį į ekonomikos plėtrą, reikia atsižvelgti ir į netiesioginį, kiekybiškai neišmatuojamą poveikį gyvenimo kokybei, švietimui bei kultūriniam identitetui UNCTAD 2010. Sektoriaus (ypatingai kultūros) produkcija skiriasi nuo kitų industrijų; kuriama ir platinama teksta, ji veikia visuomenės pasaulio suvokimą (Hesmondhalgh, 2013). Kūrybinės industrijos rinkai pateikia inovacijas ir naujas sociokultūrinės reikšmes, kurios keičia visus kasdienio gyvenimo aspektus (Cooke ir de Propriis, 2011). Taigi ekonominė analizė turėtų apimti ir kultūros politiką, švietimą, miestų bei regionų plėtrą, medijas ir komunikaciją, darbo rinką ir intelektinės nuosavybės teisę (Throsby, 2012).

2. KULTŪROS IR KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ SEKTORIAUS VERTINIMO METODIKA

Antroje disertacijos dalyje, sprendžiant antrąjį- ketvirtąjį disertacijos uždavinį, apžvelgta vyraujanti sektoriaus vertinimo metodika, atlikta kūrybingumo indeksų kritinė analizė ir nustatius naujo analitinio įrankio poreikį, formuojamas kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas. Kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo modelio paieška atskleidžiama pateiktoje tyrimo loginėje schemoje (žr. 3. pav.), kurioje matomas modelio sudarymo eiliškumas: esamų metodikų apžvalga, indekso instrumento pasirinkimo argumentai, poreikio kurti naują indeksą pagrindimas ir pateikiama Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso apskaičiavimo metodika. Apžvelgus esamas metodikas ir įvertinus tai, kad jos nepakankamos kultūros ir kūrybinių industrijų analizei, parenkamas indekso metodas, gebantis vienu rodikliu apimti multidimensinius veiksnius ir pateikti už didelius duomenų masyvus lengviau interpretuojamą, daug informacijos savyje talpinantį sudėtinį rodiklį. Pasirinkus indekso naudojimo metodiką, pirmiausia apžvelgti esami indeksai, skirti kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimui, ir atskleidus jų ribotumą (per didelis su kūrybinėmis veiklomis nesietinų veiksmų skaičius ir indėlių atskleidžiančių rodiklių įtraukimas), pagrįstas autorinio indekso kūrimo poreikis. **Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas (KKII)** tampa pagrindiniu kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo modelio elementu ir leidžia įgyvendinti tyrimo uždavinius. Sukūrus KKII ir patikrinus jo reprezentatyvumą, empirinėje dalyje, remiantis naujai suformuotu indeksu, pateikiami taikomieji Europos Sąjungos kultūros ir kūrybinių industrijų tyrimai.

3. pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo modelio sudarymo schema

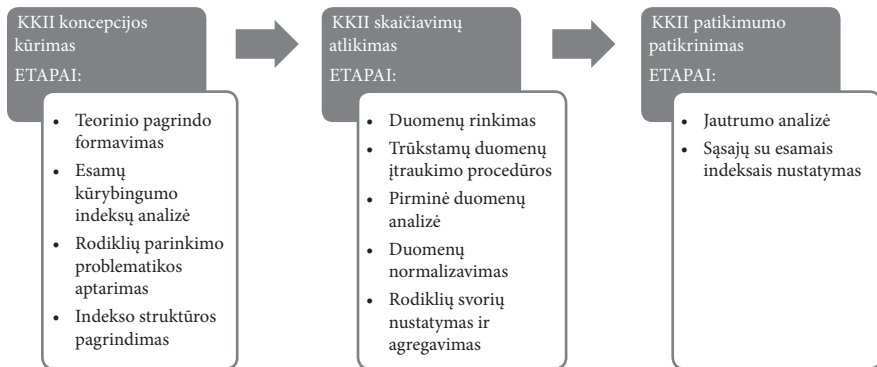
Šaltinis: sudaryta autorės.

KKII yra naujas statistinis modelis kultūros ir kūrybinių industrijų analizei, skirtas prisidėti prie kultūros ir kūrybinių industrijų įvertinimo problemų sprendimo. KKII yra skirtas išimtinai **kūrybinių veiklų analizei** kultūrinės ir ekonominės vertės aspektais, iš esamų kūrybingumo vertinimo indeksų KKII išsiskiria fokusu į **rezultato veiksmius**. Indeksas formuojamas **laiko eilučių** pagrindu, tai ne tik užtikrina tarplaikinį duomenų palyginamumą, bet ir praplečia kūrybinio sektoriaus poveikio vertinimo metodų galimybes. KKII formuojamas siekiant perteikti kompleksinio kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus ypatybes, skirtingas veiklų pasireiškimo sritis ir nevienalytį ekonominį rezultatą. Taigi kuriamo indekso, kiekybiškai išreiškiančio kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių, tikslai susiję su sektoriaus įvertinimu bei sąsajų su socioekonominiais rodikliais atskleidimu. **Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksui iškeliami tikslai:**

- Skirtingų kūrybingumo pasireiškimo sričių analizė;
- Įvairių kūrybinių veiklų indėlio į ekonomiką atskleidimas;
- Europos Sąjungos šalių kūrybinio gyvybingumo vertinimas;
- Europos Sąjungos šalių kūrybinių industrijų sektorių lyginamoji analizė ir plėtros perspektyvų prognozė.

Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso konstravimo logika (žr. 4. pav.) kuriama remiantis OECD pateiktais sudėtinųjų rodiklių formavimo etapais (OECD, 2008). Metodika sudaroma iš trijų dalių: kuriama koncepcija (apibrėžianti indekso pagrindimą ir struktūrą), atliekami skaičiavimai (pateikiamas matematinis indekso apskaičiavimo aparatas) ir vykdoma

patikimumo patikra (apimanti indekso metodinę patikrą ir užtikrinanti jo statistinį patikimumą). Disertacijoje kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas apskaičiuojamas visoms Europos Sąjungos šalims, tačiau indekso sudarymo metodika galėtų būti adaptuojama ir pritaikoma ir globaliam kultūros ir kūrybinių industrijų indeksui.

4. pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso formavimo logika
Šaltinis: sudaryta autorės.

Kiekviena indekso formavimo metodikos dalis sudaryta iš atskirų etapų, turinčių tarpinius rezultatus, būtinus kitų metodikos žingsnių vykdymui. Indekso **koncepcijos kūrimo** dalis skirta užtikrinti, kad kuriami kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus įvertinimo metodai adekvačiai įvertintų norimą reiškinį. Teorinį KKII pagrindimą apima kultūros ir kūrybinių industrijų koncepcijos, kultūrinės ir ekonominės vertės teorijos ir empiriniai kūrybingumo tyrimai. Koncepcinės dalies veiksmams susiję su indekso idėjos suformulavimu, naujumo ir reikšmingumo pagrindimu bei idėjos perteikimu per indekso schemą ir parinktų rodiklių sąrašą. **Skaičiavimų atlikimo** dalyje atliekami indekso duomenų rinkimo bei skaičiavimo darbai, šios dalies žingsniai apima patikimo ir statistiškai reikšmingo duomenų masyvo sukūrimą, duomenų masyvo papildymą trūkstamas reikšmes pakeičiant ekonometriniais metodais apskaičiuotomis reikšmėmis, nekoreguotų duomenų analizę, matavimo vienetų bei masto įtakos pašalinimą, tinkamiausios indekso struktūros parinkimą ir galutinį indekso reikšmių apskaičiavimą. Atsižvelgiant į įvade aptartą statistinių duomenų problematiką, formuojant indeksą didelis dėmesys skiriamas duomenų rinkimui ir jų patikimumo ir palyginamumo užtikrinimui. Kadangi indeksas pasižymi nauju požiūriu į kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimą ir atsisako kitų indeksų naudojamų struktūrinių elementų, išauga indekso patikros – **patikimumo patikrinimo** dalies – svarba. Joje atliekama indekso metodinė diagnostika ir indekso idėjos patikra, lyginant ją su esamais kūrybingumo indeksais.

Į nagrinėtus indeksus įtrauktų rodiklių skaičius ir rodiklius apibrėžiančių kategorijų gausa pagrindžia sudėtingą kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo procesą (žr. 2. lentelė). Norint įvertinti Kūrybinio miesto, Kūrybinės ekonomikos, Europos kūrybingumo, Globalaus kūrybingumo, Honkongo kūrybingumo ir Kūrybinės erdvės indeksų

panaudojimo kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimui galimybes, atlikta į juos įtrauktų veiksmų analizė, remiantis apimamų dimensijų, rezultato pasireiškimo ir kūrybinės orientacijos aspektais.

Kadangi disertacijoje akcentuojamas kultūros ir kūrybinių industrijų kuriamas rezultatas, esami indeksai apžvelgiami veiksmų priskyrimo indėlio/rezultato ir kūrybos/ne kūrybos kategorijoms (žr. 2. lentelė). Matyti, kad vienintelis Kūrybinės ekonomikos indeksas neįtraukia nė vieno tik kūrybos veiksnio, o kitų indeksų didesniąją dalį sudaro ne kūrybos veiksniai. Vienintelis indeksas, kuriame didžiąją dalį rodiklių (28 rodiklius, 87,5 proc. visų indekso rodiklių) sudaro kūrybines veiklas atspindintys veiksniai, yra Europos kūrybingumo indeksas. Kaip anksčiau minėta, indeksai turi aiškią tendenciją atspindėti indėlio dalį, o didžiausia rezultato veiksmų dalis yra Kūrybinės ekonomikos ir Europos kūrybingumo indeksuose.

2. lentelė. Į indeksus įtraukti indėlio/rezultato ir kūrybos/ne kūrybos veiksniai

	Indėlio veiksniai		Rezultato veiksniai		Kūrybos veiksniai		Ne kūrybos veiksniai		VISO
	Rodiklių skaičius	Dalis indekse (%)	Rodiklių skaičius	Dalis indekse (%)	Rodiklių skaičius	Dalis indekse (%)	Rodiklių skaičius	Dalis indekse (%)	
Kūrybinio miesto indeksas	32	58,2	23	41,8	21	38,2	34	61,8	55
Kūrybinės ekonomikos indeksas	3	33,3	6	66,7	0	0,0	9	100,0	9
Europos kūrybingumo indeksas	12	37,5	20	62,5	28	87,5	4	12,5	32
Globalus kūrybingumo indeksas	4	66,7	2	33,3	1	16,7	5	83,3	6
Honkongo kūrybingumo indeksas	46	54,1	39	45,9	29	34,1	56	65,9	85
Kūrybinės erdvės indeksas	23	62,2	14	37,8	14	37,8	23	62,2	37

Šaltinis: sudaryta autorės.

Iš kūrybingumo, kultūros ir kūrybinių industrijų ir kūrybinių miestų indeksų analizės matyti, kad tai yra kompleksinis kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo metodas, leidžiantis apjungti daugelį dedamųjų ir įtraukti ne vien rinkos procesuose matomas vertes. Apžvelgus esamus kūrybingumo indeksus, matyti aiški visa apimančių indeksų kūrimo tendencija: indeksuose **apimami indėlio ir rezultato veiksniai ir nesikoncentruojama į išimtinai kultūros ir kūrybinių industrijų veiklas**. Nors tokio pobūdžio vertinimai leidžia atskleisti daugelį aspektų, tačiau taip nėra pabrėžiamas kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus unikalumas ir atsiranda daug duomenų persidengimų (pavyzdžiui, aukštas technologinio kūrybingumo lygis arba atvejai, kai šalies talentai savo darbo rezultatą pateikia ne kūrybiniame sektoriuje). Siekiant įvertinti kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių, svarbu aiškiai atskirti sektoriaus sukuriamą kultūrinį ir ekonominį rezultatą ir atsiriboti

nuo sektorių veikiančių veiksnių, tačiau analizuotuose indeksuose tai nėra daroma. Dėl aptartos problematikos disertacijoje kuriamas naujas indeksas – **Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas (KKII)**. Kuriant KKII siekiama atskleisti kūrybinių veiklų rezultatą: tiek ekonominiu atžvilgiu efektyvias kūrybos išraiškas, tiek ir neefektyvias, tačiau generuojančias visuomeninę naudą veiklas. Tokiu būdu KKII leidžia plačiau atskleisti kompleksinį kūrybinių veiklų fenomeną ekonominiu aspektu ir apjungti visas kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus poveikio sritis.

Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas apima dvi dedamąsias: kiekybinę kūrinių išraišką – **kiekio subindeksas (K-SUB)** ir ekonominį kūrybingumo rezultatą – **ekonomikos subindeksas (E-SUB)**:

Kiekio subindeksas (K-SUB) apima rodiklius, susijusius su kūrybiniu rezultatu, kurį išreiškia sukurtų kūrinių kiekis. Beveik visos K-SUB dedamosios apima kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriuje sukurtą produkciją, kuri patekdama į sektorių jau atitinka profesionalios kūrybos kriterijus, tad detaliau į meninę kūrinių kokybę neatsižvelgiama. Ši indekso dalis nukreipta į kultūros ir kūrybinių industrijų veiklas ir atspindi įvairių sričių kūrybingumą ir kūrybinį produktyvumą, bet nebūtinai koncentruojasi į komercinį rezultatą. Taigi ši indekso dalis siejama su gerovės požiūriu į sektorių ir išryškina kultūros ir kūrybos procesą, jo rezultatų kultūrinę vertę, bet nebūtinai atskleidžia rezultatų panaudojimo efektyvumą.

Ekonomikos subindeksas (E-SUB) atskleidžia sektoriaus konkurencingumą ir komercinį kūrinių panaudojimą. Į šį subindeksą įtraukti eksporto, užimtumo, sektoriaus pajamų (naudojamas ekvivalentus vartojimo pusės rodiklis – vartotojų išlaidos), sektoriaus pridėtinės vertės ir sumokėtų intelektualinės nuosavybės mokesčių rodikliai. Tai – pragmatiškoji indekso dalis, paremta ekonominės logikos siekiu finansiniu aspektu efektyviai išnaudoti sektoriaus perspektyvas. Ekonomikos subindeksas siejasi su konkurencijos ir augimo požiūriu į kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių, didesnę reikšmę teikiant sektoriaus indėliui į realius bendrojo vidaus produkto ir užimtumo rodiklius, o ne į abstrakčios gerovės kūrimą.

Rodiklių agregavimui naudojamas endogeninių svorių mechanizmas kiekvienai šaliai leidžia parinkti galutinę šalies indekso reikšmę maksimizuojantį svorių derinį. Prioriteto suteikimas reikšmingesniems rodikliams priskiriant didesnius svorius yra svarbus KKII atveju, nes kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių sudaro daugelis atskirų veiklų, ir dažniausiai šalis pasižymi aukštais rezultatais vienoje ar kelyse kūrybinėse srityse.

KKII matematinė išraiška gali būti užrašoma taip:

$$\begin{aligned}
 KKII_i &= \frac{1}{11} \sum_{j=1}^9 w_{ij} K_{ij} + \frac{1}{7} \sum_{k=1}^5 s_{ik} E_{ik} \\
 w_{ij} &= \begin{cases} 2, j = j^1, \text{ čia } K_{ij^1} = \max_j \{K_{ij}\} \\ 2, j = j^2, \text{ čia } K_{ij^2} = \max_{j \neq j^1} \{K_{ij}\} \\ 1, j \neq j^1, j \neq j^2 \end{cases}, \quad (1) \\
 s_{ik} &= \begin{cases} 2, k = k^1, \text{ čia } E_{ik^1} = \max_k \{E_{ik}\} \\ 2, k = k^2, \text{ čia } E_{ik^2} = \max_{k \neq k^1} \{E_{ik}\} \\ 1, k \neq k^1, k \neq k^2 \end{cases}
 \end{aligned}$$

kur:

KKII – Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso reikšmė;

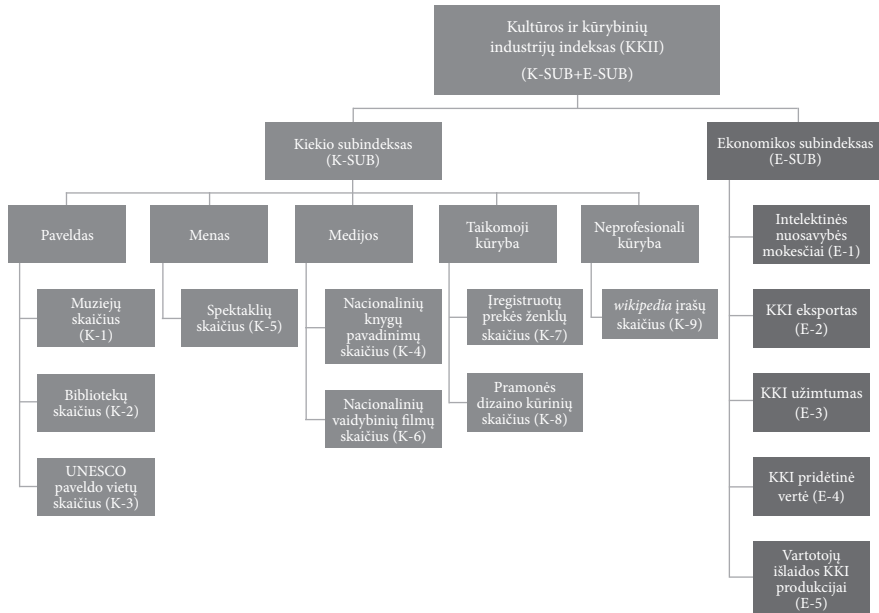
w – atitinkamo kiekio rodiklio svoris;

s – atitinkamo ekonomikos rodiklio svoris;

K – kiekio subindekso rodikliai;

E – ekonomikos subindekso rodikliai.

Grafinė KKII schema (žr. 5. pav.) nurodo indekso sandarą, rodiklių priskyrimą atitinkamoms kultūros ir kūrybinių industrijų kategorijoms pagal UNCTAD klasifikaciją ir veiksmų jungimo logiką.

5. pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso sandara

Šaltinis: sudaryta autorės.

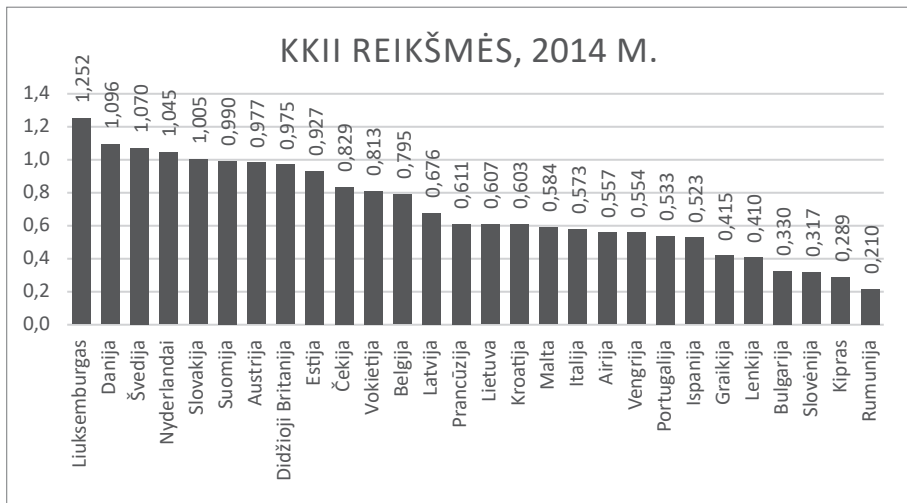
Kadangi KKII kuriamas atsisakant esamų kūrybingumo indeksų atlikta KKII ir anksčiau kuriamų indeksų sąsajų analizė. Tai, kad indeksas neatsilieka nuo kitų indeksų tendencijų pagrindžia, jog veiksniai parinkti tinkamai ir metodika yra patikima. Tačiau tai, kad nėra labai stipraus ryšio taip pat sufleruoja, jog kai kuriomis savybėmis KKII skiriasi nuo jau esančių indeksų, o šie skirtumai gali būti pasireiškę dėl koncentracijos vien į kūrybinį rezultatą. Didžiausius KKII ir anksčiau sukurtų indeksų skirtumus nulemia indeksui parinktų veiksnių rinkinys: KKII neįtraukia kituose indeksuose esančių veiksnių, tiesiogiai nesusijusių su kultūros ir kūrybinėmis industrijomis (technologijų, bendrosios infrastruktūros, atvirumo ir tolerancijos veiksniai ir pan.), o tai lemia galutinį indekso rezultatą.

Koncepcinėje dalyje pagal teorinę analizę parinkus rodiklius, juos išanalizavus skaičiamų atlikimo dalyje ir patikrinus viso indekso patikimumą, galima teigti, kad KKII yra tinkamas įrankis įvertinti kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių. Aprobavus indekso sudarymo metodiką, empirinėje dalyje pristatomas indeksu paremtas Europos Sąjungos šalių vertinimas. Taip pat pateikiamos indekso panaudojimo kultūros ir kūrybinių industrijų įtakos ekonomikos augimui ir plėtrai vertinimo gairės.

3. EMPIRINIS KULTŪROS IR KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ SEKTORIAUS VERTINIMAS

Trečioje disertacijos dalyje, sprendžiant penktąjį ir šeštąjį uždavinius, Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas apskaičiuojamas Europos Sąjungos šalims, remiantis suformuotu KKII atliekamas Europos Sąjungos šalių palyginimas ir analizuojamos KKII pritaikymo empiriniams tyrimams galimybės. Šioje dalyje taip pat interpretuojami ir apibendrinami empirinio tyrimo rezultatai bei formuojamos kryptys tolimesniam kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimui.

2014 m. didžiausios kultūros ir kūrybinio industrijų indekso reikšmės priskiriamos Liuksemburgui (1,252), Danijai (1,096), Švedijai (1,070), Nyderlandams (1,045), Slovakijai (1,005), Suomijai (0,990) (žr. 6 pav.). Pirmoje vietoje esančio Liuksemburgo kūrybinio sektoriaus vertinimas yra ženkliai geresnis negu žemesnėse pozicijose esančių šalių, Liuksemburgą galima vadinti stipriausia kultūros ir kūrybinių industrijų šalimi Europos Sąjungoje. Verta atkreipti dėmesį į tai, kad net ir lyderiaujančios šalys surenka maždaug pusę maksimalios indekso reikšmės, tai reiškia, kad šalyse kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius nėra tolygus, t. y. nėra šalies kurios visos šakos turėtų aukštus ar labai aukštus įvertinimus. 2014 m. mažiausias indekso reikšmes įgijo Lenkija (0,410), Bulgarija (0,330), Slovėnija (0,317), Kipras (0,289) ir Rumunija (0,210). Šių šalių kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimai labai žemi lyginant su maksimalia galima indekso reikšme, taip pat ir su didžiausią reikšmę tarp analizuojamų šalių įgijusiu Liuksemburgu. Pagal KKII žemiausiose vietose atsidūrusios šalys pasižymi žemais visų sudedamųjų dalių vertinimais, tai reiškia, kad šiose šalyse nėra viena kultūros ir kūrybinių industrijų šaka nėra stipriai išvystyta.

6. pav. Europos Sąjungos šalių KKII reikšmės, 2014 m.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Gilesnei indekso sudedamųjų dalių analizei atliktas šalių kiekio ir ekonomikos subindeksų sandaros vertinimas. **Kiekio dedamoji** atskleidžia sektoriuje sukuriama produkcija, ja galima apibrėžti šalies kūrybingumą ir kūrybinį produktyvumą. Analizuojant kiekio subindekso reikšmių pasiskirstymą atskirose šalyse matyti, kad skirstinys yra gana tolygus. Didžiausias reikšmės šioje dalyje įgauna Estija (0,559), Liuksemburgas (0,525), Slovakija (0,454), Kroatija (0,446) ir Čekija (0,404). Tai yra mažos šalys, kurių indekso didelę dalį suformuoja paveldo (atminties institucijos ir UNESCO paveldas) ir literatūros komponentės. Mažiausios subindekso reikšmės apskaičiuotos Prancūzijai (0,163), Lenkijai (0,154), Rumunijai (0,142) – didesnėms ir kultūra garsėjančioms šalims, tačiau skaičiuojant santykinį kūrinių kiekį vienam gyventojui, matyti, kad jis yra ganėtinai mažas. Tai leidžia kelti kultūros ir kūrybinių industrijų kokybės klausimą, kuriam atsakymą iš dalies pateikia ekonomikos subindekso įverčiai. Patys mažiausi K-SUB įverčiai priskiriami Slovėnijai (0,138) ir Kiprui (0,089).

Antroji Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso dedamoji – **ekonomikos subindeksas**. Ši indekso dalis atskleidžia ekonominį sektoriaus rezultatą: sukuriama ekonominę vertę ir kūrinių panaudojamumą. Šalims apskaičiuota ekonominio subindekso reikšmė gali patekti į intervalą [0;1]. Didžiausios reikšmės priskiriamos Nyderlandams (0,762), Švedijai (0,761), Liuksemburgui (0,728), Danijai (0,717); mažiausios – Graikijai (0,195), Slovėnijai (0,179), Kroatijai (0,157), Bulgarijai (0,090), Rumunijai (0,068.). Šioje indekso dalyje matomas didelis atotrūkis (virš 0,7 balo) tarp didžiausią ir mažiausią indekso reikšmę turinčių šalių. Tai rodo, kad didžiausią reikšmę įgijusios šalys lyderiauja visose komponentėse, mažiausią – visose komponentėse užima žemiausias pozicijas. Ekonominio subindekso analizė leidžia daryti daugelį išvadų apie šalių gebėjimą komercializuoti sukuriamus kultūros ir kūrybinius produktus.

Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso ir jo sudedamųjų dalių – subindeksų apžvalga pateikia tarpvalstybinius ir tarplaikinius nacionalinių kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių palyginimus. Kiekvienos šalies kultūros ir kūrybinės industrijos turi savas istorines formavimosi ypatybes ir yra skirtingame plėtros proceso etape, dėl to visapusiškai analizei svarbus ne vien šalių pozicijų ir dinamikos palyginimas, bet ir atskira kiekvienos šalies analizė. Kiekio subindeksą apibrėžiant sukurtų kūrinių kiekiu ir praktine kūrybingumo išraiška, o ekonomikos subindeksą traktuojant šių kūrinių komercializavimo galimybėmis ir iš kūrybinės veiklos generuojamomis pajamomis, galima išvesti **kultūros ir kūrybinių industrijų efektyvumo santykį** (angl. *Efficiency ratio*):

$$EFF = \frac{K-SUB}{E-SUB}, \quad (2)$$

kur:

EFF – kultūros ir kūrybinių industrijų efektyvumo santykis.

K-SUB – kiekio subindeksas.

E-SUB – ekonomikos subindeksas.

Šis santykis parodo kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus efektyvumą, vertinant kūrybinės produkcijos sukuriamą ekonominę vertę. Vertinant šalių KKII efektyvumo santykius, šalyse pastebima efektyvumo augimo tendencija. Matyti, kad 2014 m. didžiausią efektyvumą pasiekė šalys, turinčios labai aukštus (Nyderlandai, Švedija, Austrija ir kt.) ar vidutinius ekonomikos subindekso vertinimus (Prancūzija, Belgija ir kt.) ir žemus ar vidutinius kiekio vertinimus. Kadangi vertinamas šalies efektyvumas, efektyvus gali būti ir mažų apimčių sektorius (pvz., Kipre ekonomikos ir kiekio vertinimai yra sąlyginai maži, tačiau jie sukuria efektyvų mažo kūrybinių darbų skaičiaus panaudojimą). 2014 m. mažiausio efektyvumo kategorijoje buvo šalys, turinčios aukštus kiekio reitingus (pvz., Estija buvo pirmoje sąrašo vietoje), bet nesugebančios sėkmingai parduoti šių kūrinių ir esančios ekonomikos indekso reitingo viduryje ar antroje jo pusėje. Šios tendencijos matomos Baltijos šalyse ir Kroatijoje. Prie žemus efektyvumo santykio rodiklio rezultatus turinčių šalių priskiriamos Rumunija ir Bulgarija – šalys, kuriose kiekio ir ekonominio vertinimo rodikliai yra labai žemi, lyginant su kitomis šalimis.

Siekiant išsamesnio atskirų šalių kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus įvertinimo, analizuojamas ne vien KKII efektyvumas, bet ir KKII ir efektyvumo pokyčiai. Ilgalaikei šalių dinamikai įvertinti analizuojami pokyčiai visu indekso laikotarpiu (2000-2014 m.), o dabartinės situacijos analizei apskaičiuojamas pokytis per paskutinius 5 metus (2009-2014 m.). Analizuojant absoliučias reikšmes ir pokyčius, galima įvertinti šalių kūrybingumo dinamiką reitinge (žr. 3 lentelė) ir prognozuoti Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso pokyčius. Matyti, kad pagal KKII, reitinge pirmaujančios šalys šiose pozicijose yra gana stabilios (pokyčiai nėra dideli), tačiau matomas ryškus reitingo antroje pusėje esančių šalių augimas. Pavyzdžiui, Lietuvos KKII per 15-os metų laikotarpį išaugo 32%, per penkmetį – 16%, – tai yra ryškiausiai augęs kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius tarp visų analizuojamų šalių. Ryškus augimas pastebimas ir Latvijoje bei Lenkijoje. Pastarąjį penkmetį kultūros ir kūrybinės industrijos sparčiausiai augo Maltoje (20%). Tačiau nors šiose šalyse KKII auga sparčiai, jo efektyvumo santykis ir jo pokytis yra mažas, nes KKII auga didėjant kiekio daliai.

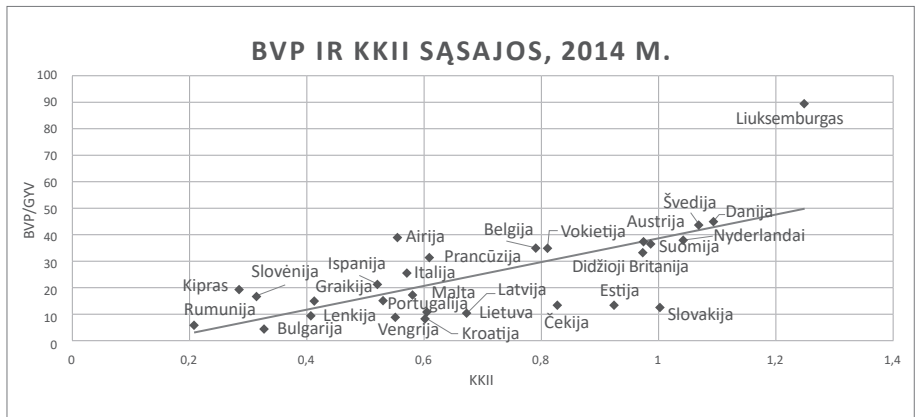
Tarp žemiausius KKII reitingus turinčių šalių Lenkija, Bulgarija ir Rumunija pasižymi augimu, Lenkija ir Rumunija – taip pat ir augančiu efektyvumu, o Bulgarijoje efektyvumas auga lėtai. Tuo tarpu priešpaskutinėje KKII pozicijoje esantis Kipras pasižymi mažėjančiomis KKII reikšmėmis, tačiau šioje šalyje efektyvumas auga. Taigi šioje šalyje kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius santykinai mažėja, tačiau generuoja vis efektyvesnį kūrybinį rezultatą.

3. lentelė. Šalių KKII ir efektyvumo santykio pokyčiai

	KKII, 2014		KKII pokytis, proc. (2000-2014 m.)		KKII pokytis, proc. (2009-2014 m.)		Efektyvumo santykis		Efektyvumo santykio pokytis, proc. (2000-2014 m.)		Efektyvumo santykio pokytis, proc. (2009-2014 m.)	
	Reikšmė	Reitingas	Reikšmė	Reitingas	Reikšmė	Reitingas	Reikšmė	Reitingas	Reikšmė	Reitingas	Reikšmė	Reitingas
Liuksemburgas	1,252	1	0%	14	-8%	23	1,387	12	13%	25	81%	2
Danija	1,096	2	8%	7	1%	10	1,893	9	17%	22	9%	19
Švedija	1,070	3	-7%	21	1%	12	2,468	4	107%	2	49%	4
Nyderlandai	1,045	4	2%	13	2%	9	2,699	2	97%	3	49%	5
Slovakija	1,005	5	2%	12	-9%	24	1,212	18	46%	14	-14%	27
Suomija	0,990	6	-13%	24	-9%	25	1,664	10	83%	4	42%	8
Austrija	0,977	7	-2%	19	-4%	16	2,279	5	46%	15	23%	13
Didžioji Britanija	0,975	8	7%	8	3%	7	2,010	7	-3%	27	8%	20
Estija	0,927	9	6%	10	3%	8	0,660	24	73%	6	7%	21
Čekija	0,829	10	9%	6	4%	6	1,054	20	17%	23	5%	23
Vokietija	0,813	11	0%	15	-2%	13	1,988	8	21%	21	16%	16
Belgija	0,795	12	6%	9	-4%	15	2,631	3	51%	12	56%	3
Latvija	0,676	13	13%	4	5%	5	0,700	23	49%	13	21%	14
Prancūzija	0,611	14	5%	11	-5%	19	2,753	1	75%	5	38%	9
Lietuva	0,607	15	32%	1	16%	2	0,565	25	51%	10	28%	11
Kroatija	0,603	16	-1%	16	-4%	17	0,352	28	12%	26	26%	12
Malta	0,584	17	-21%	26	20%	1	1,343	14	33%	18	-4%	24
Italija	0,573	18	-1%	17	-7%	20	1,318	15	33%	19	10%	18
Airija	0,557	19	-46%	28	-26%	28	1,276	17	-30%	28	-26%	28
Vengrija	0,554	20	-17%	25	-15%	26	1,102	19	67%	7	44%	6
Portugalija	0,533	21	12%	5	-4%	18	0,707	22	30%	20	5%	22
Ispanija	0,523	22	-10%	22	-8%	22	1,373	13	60%	8	17%	15
Graikija	0,415	23	-3%	20	-3%	14	0,884	21	36%	17	-9%	26
Lenkija	0,410	24	20%	2	5%	4	1,652	11	53%	9	32%	10
Bulgarija	0,330	25	-1%	18	6%	3	0,377	27	17%	24	-8%	25
Slovėnija	0,317	26	-11%	23	-7%	21	1,302	16	42%	16	13%	17
Kipras	0,289	27	-33%	27	-25%	27	2,254	6	51%	11	115%	1
Rumunija	0,210	28	19%	3	1%	11	0,481	26	423%	1	43%	7

Šaltinis: sudaryta autorės.

Europos Sąjungos šalių KKII ir BVP¹⁹ reikšmių pasiskirstymas pateikiamas 7 pav. Šalių įverčiai tolygiai pasiskirstę aplink regresijos tiesę – tai leidžia daryti išvadas, kad egzistuoja stiprios sąsajos tarp kultūros ir kūrybinių industrijų ir šalių **ekonomikų** Remiantis grafinės regresijos tiesės ir šalių išsidėstymo aplink ją analize, šalis galima skirstyti į tas, kuriose BVP yra didesnis, nei galima prognozuoti pagal indeksą (t. y. šalys, esančios virš regresijos tiesės) ir šalis, kurių aukštas indekso rezultatas negarantuoja aukšto ekonomikos vertinimo (šalys, esančios žemiau regresijos tiesės). Šiose šalyse: Lietuva, Latvija, Malta, Kroatija, Čekija, Slovakija, Estija ir kt., nepasiekiamas toks ekonominis rezultatas, koks turėtų būti pagal aukštą indekso reikšmę ir bendrąsias tendencijas. Taigi, galima teigti, kad šios šalys nesugeba komercializuoti kūrybinės produkcijos ir pasinaudoti visomis kūrybingumo teikiamaomis galimybėmis, neišnaudoja viso turimo kūrybinio potencialo.

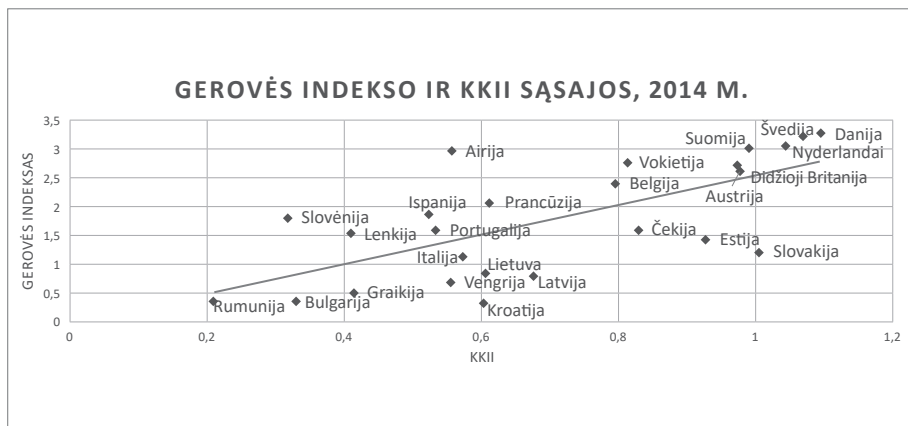
7. pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso sąsaja su BVP, 2014 m.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Atskirų šalių analizė padeda identifikuoti nacionalinių kultūros ir kūrybinių industrijų ir jų kiekybinės ir ekonominės išraiškos sąsajas su ekonomikos augimu. Daugelyje šalių KKII ir BVP vienam gyventojui rodiklis yra stipriai susiję, o stiprus ekonominės dedamosios ir BVP sąryšis fiksuojamas beveik visose ES šalyse, taigi kūrybinis sektorius ir ekonomikos augimas neabejotinai yra susiję. KKII ir BVP vienam gyventojui koreliacinė analizė interpretuotina kaip abipusė kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus ir ekonomikos augimo sąsaja: aukštesni kultūros ir kūrybinių industrijų įverčiai lemia didesnius BVP rodmenis, tačiau tuo pačiu ir didesnis BVP lemia stipresnį kūrybinį sektorį. Ši tendencija būdinga visam Europos Sąjungos kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriui, tačiau kiekvienoje nacionalinėje ekonomikoje ji yra savita. Šalys, kuriose KKII ir BVP koreliacija yra stipri, pasižymi skirtingais KKII vertinimais (patenka į skirtingas rezultato grupes, skiriasi savo K-SUB ir E-SUB įverčiais), taigi šis sąryšis gali būti geriau paaškinamas bendra šalies ekonomikos struktūra, bet ne kūrybinio sektoriaus išsivystymo ar funkcionavimo lygiu.

19 Bendrasis vidaus produktas (BVP) apskaičiuotas vienam gyventojui atsižvelgus į infliaciją. Duomenų šaltinis: Eurostat.

Naudojant analogiškus metodus, kaip ir vertinant sąsajas su ekonomikos augimu, atliekama kultūros ir kūrybinių industrijų ir šalies gerovės (Gerovės indekso reikšmės) sąsajų analizė, šių indeksų reikšmės pateikiamos 8 pav. Šalių pasiskirstymas aplink tiesinės regresijos tiesę yra ganėtinai tolygus, tačiau lyginant su ekonomikos augimo analize, šalių nuokrypiai nuo tiesės yra didesni. Priėmus sąsajų tarp kultūros ir kūrybinių industrijų ir šalies gerovės egzistavimo galimybę, galima teigti, kad šalys, turinčios aukštesnę kultūros ir kūrybinių industrijų lygį, pasiekia ir aukštesnę gerovės lygį.

8. pav. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso su šalies gerove, 2014 m.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Ši koreliacinė analizė atskleidžia, kad nors bendros Europos Sąjungos šalių tendencijos rodo šalies gerovės ir kūrybinio sektoriaus lygio sąsajas, nacionaliniu lygiu šis sąryšis nėra pastebimas. Tam gali būti kelios priežastys, nulemtos gerovės rodiklio sampratos. Pirmiausia, gerovė yra sudėtinis rodiklis, nulemtas ilgalaikių pokyčių, dėl to šis rodiklis negali greitai reaguoti į kūrybinio sektoriaus pokyčius ir sąsajos lieka neišmatuojamos koreliacinės analizės metodais. Dėl šios priežasties sąryšis pastebimas tik analizuojant ES šalių duomenis, kuomet dėmesys kreipiamas į šalių reikšmių išsidėstymą, tačiau šis sąryšis gali būti nematomas analizuojant atskirų šalių rodiklių dinamiką. Taip pat bendrieji gerovės rodikliai gali būti per platūs tokio pobūdžio analizei, o tikslesnes išvadas būtų galima pateikti analizuojant mažiau informacijos apimančius rodiklius.

Atliktas kultūros ir kūrybinių industrijų indekso ir atitinkamų ekonomikos rodiklių ryšio vertinimas, naudojant koreliacinę analizę, parodo ryšių tarp nagrinėjamų rodiklių egzistavimą Europos Sąjungos šalyse. Tai yra pirminė analizė, kuri patvirtina KKII tinkamumą kiekybiniam kūrybinio sektoriaus vertinimui ir pagrindžia indekso sąsajas su kitais rodikliais. Tačiau norint atlikti išsamesnius tyrimus, nustatyti priežastinius ryšius ir vertinti susijusių rodiklių dinamiką, būtina praplėsti naudojamų metodų spektrą atliekant papildomus tyrimus.

IŠVADOS

Disertacijoje, sprendžiant mokslinę problemą ir siekiant iškelto tikslo, gauti teorinių ir empirinių tyrimų rezultatai – jie apibendrinti ir suformuluotos šios išvados:

1. Kultūros ir kūrybinių industrijų teorijų ir mokslinių tyrimų analizė atskleidė, kad kūrybinis sektorius yra svarbus ekonominės ir socialinės plėtros komponentas. Patenkusi į rinkos procesus, sektoriaus kuriama produkcija prisideda prie ekonomikos rodiklių dinamikos: bendrojo vidaus produkto, pridėtinės vertės, užimtumo, tarptautinės prekybos ir kt. Taip pat sektorius prisideda prie švietimo, kultūrinio dalyvavimo ir kultūros poreikių tenkinimo veiklų, kurios skatina vertybių formavimąsi, kūrybingumo ugdymą ir užtikrina ilgalaikį šalies gerovės augimą. Tai pagrindžia sektoriaus svarbą ir kultūros ir kūrybinių industrijų analizės aktualumą.
2. Kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius yra gana nauja ekonominių tyrimų kryptis. Tai lemia, kad mokslininkų darbuose pastebima sąvokų ir požiūrių įvairovė, dėl to vertėtų ir toliau plėtoti diskusijas dėl *kultūros industrijų, kūrybinių industrijų* ir *kultūros ir kūrybinių industrijų*, ypač ekonomikos mokslo požiūriu. Egzistuoja ir nevieningo skirtingų šalių sektoriaus apibrėžimo problematika: aptinkama daug tarptautinių ir nacionalinių kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus apibrėžimo ir veiklų įtraukimo į sektorių variantų. Disertacijoje išplėtotas kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus reiškinių turinys ir samprata, atskiriamos kultūros ir kūrybos šakos ir pabrėžiami jų funkcionavimo ypatumai.
3. Kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius yra išskirtinis savo kuriama produkcija, kurios didelę dalį vertės sudaro nematerialaus turinio komponentai. Tai nurodo dualią sektoriaus kuriamą vertę: kultūrinę ir ekonominę. Rinkos santykiai apibrėžia ekonominę vertę, tačiau nėra pajėgūs atspindėti visos sektoriuje sukuriamos vertės, apibrėžiamos kultūrinės vertės sąvoka ir susijusios su estetiniais, simboliniais, edukaciniais ir pan. aspektais. Kultūrinė ir ekonominė vertė dažniausiai turi neigiamą sąsają: šakos, pasižymintios aukšta kultūrinio turinio koncentracija, susiduria su masinio komercializavimo problemomis, vedančiomis į ekonominę neefektyvumą, kurį ištaiso valstybinis finansavimas. Ši išskirtinė kultūros sektoriaus savybė leidžia atskleisti kultūros ir kūrybinių industrijų struktūrą ir pagrįsti naudojamus vertinimo metodus.
4. Sektorių tiriantys mokslininkai siekia analizuoti kultūros ir kūrybinių industrijų veiklos rezultatą ne vien meniniu, bet ir ekonominiu aspektu. Išanalizavus kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo metodus, matyti, kad skirtingos kūrybinio sektoriaus klasifikavimo sistemos ir statistinių duomenų trūkumas komplikuoja kiekybinių tyrimų metodiką. Sektoriaus vertinimą taip pat apsunkina ir duali sektoriaus prigimtis: kultūrinės ir ekonominės vertės atskirtis sumažina įvertinimo galimybes, o kultūros sektoriaus neefektyvumas verčia ieškoti naujų analizės metodų.
5. Esamų kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimo metodų analizė atskleidė, kad tinkamiausias įrankis kompleksiniam kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus įvertinimui yra indeksas, kuris vienu rodikliu atskleidžia kompleksinį kūrybingumo reiškinį. Atlikta esamų kultūros ir kūrybinių industrijų veiklas apibrėžiančių

indeksų analizė atskleidė šių indeksų nepakankamumą kūrybinio rezultato vertinimui: įtraukta per daug kūrybinių rezultatų veikiančių veiksnių ir naudojami ne vien kultūros ir kūrybines industrijas apibrėžiantys rodikliai.

6. Vertinimo metodų ribotumas, statistinės duomenų bazės formavimo problematika ir nepakankamas esamų kultūros ir kūrybinių industrijų indeksų reprezentatyvumas yra pagrindiniai argumentai kurti naują analitinį įrankį – Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksą (KKII). Remiantis disertacijos tyrimo rezultatais sukurtas KKII yra išimtinai skirtas kūrybinių veiklų kultūrinės ir ekonominės vertės analizei, koncentruojantis į kultūros ir kūrybinių industrijų rezultato veiksnius. Šis indeksas nuo ankstesnių kūrybingumą matuojančių indeksų skiriasi ir tuo, kad KKII formuojamas laiko eilučių pagrindu ir apima 2000-2014 metų laikotarpį. KKII tampa pagrindiniu kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimo modelio elementu.
7. Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas parodo dviejų svarbiausių kultūros ir kūrybinių industrijų elementų sąsajas: sukurtų kūrinių kiekio (kūrybingumo ir produktyvumo) ir ekonominės kūrinių išraiškos (sugebėjimo komercializuoti sukurtą produkciją), – atitinkamai išreikštas kiekio (K-SUB) ir ekonomikos (E-SUB) subindeksais. Tai reprezentuoja ir kiekybinę kūrinių išraišką (su kultūrine verte siejamą kūrybingumą matą), ir pragmatišką kūrybingumo panaudojamumą – ekonominį rinkos procesų rezultatą. KKII suformuotas pagal koncepcines kultūros ir kūrybinių industrijų nuostatas ir atsižvelgiant į statistinių duomenų panaudojimo galimybes; apima 9 rodiklius, atspindinčius įvairias kultūros ir kūrybinių industrijų šakas, ir 5 rodiklius, atkleidžiančius kūrybinių veiklų ekonominį rezultatą. Kadangi kiekvienos šalies kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius pasižymi skirtingomis savybėmis, indeksas suformuotas naudojant endogeninių svorių metodiką: kiekvienoje šalyje didesni svoriai suteikiami didesnius rodiklių įverčius pasiekiančioms šakoms.
8. Remiantis KKII atlikta Europos Sąjungos šalių kūrybinio sektoriaus analizė atskleidė, kad atskirose Europos Sąjungos šalyse kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius yra labai netolygus: vyrauja viena ar kelios šakos, ir net aukščiausius KKII vertinimus pasiekusiose šalyse K-SUB įvertinimai visose kultūros ir kūrybinių industrijų šakose nėra vienodai aukšti. Tai gali būti siejama su istorinėmis kūrybingumo pasireiškimo prielaidomis, kultūros infrastruktūra, švietimo sistema ir valstybine kultūros politika.
9. KKII pagalba išreitinguotos Europos Sąjungos šalių kultūros ir kūrybinės industrijos. Stipriausios kultūros ir kūrybinės industrijos (aukščiausi KKII įverčiai) yra Liuksemburge, Danijoje, Švedijoje, Nyderlanduose, o silpniausios – Bulgarijoje, Slovėnijoje, Kipre, Rumunijoje. Ženklus atotrūkis tarp šių šalių grupių nurodo labai skirtingą kūrybinio sektoriaus išsivystymo lygį Europos Sąjungos šalyse. Matyti, kad geriausius indekso rezultatus turinčiose šalyse ekonomikos subindeksas yra ženkliai didesnis už kiekio subindeksą, o tai leidžia daryti išvadas apie produkcijos (ypač kūrybinių industrijų) kokybę ir komercializavimo svarbą.
10. Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso efektyvumo santykis skirtas K-SUB ir E-SUB sąsajoms aptarti. Kiekio subindeksą apibrėžiant sukurtų kūrinių kiekiu ir

praktine kūrybingumo išraiška, o ekonomikos subindeksą traktuojant šių kūrinių komercializavimo galimybėmis ir iš kūrybinės veiklos generuojamomis pajamomis, – efektyvumo santykis parodo sektoriaus efektyvumą, t. y. kūrybinės produkcijos sukuriama ekonominę vertę. Analizuojant KKII augimo tempus ir efektyvumo santykį, galima nustatyti didžiausią augimo potencialą turinčias šalis ir galimus pokyčius KKII reitingo lentelėje. Matyti, kad efektyvumas sparčiai auga pagal KKII lyderiaujančiose šalyse: Liuksemburge, Švedijoje ir Nyderlanduose. Taigi aukščiausios reitingo pozicijos neturėtų greitai kisti. Prie perspektyvų ir galinčių keisti KKII reitingų išsidėstymą šalių galėtų būti priskiriamos spartaus KKII ir KKII efektyvumo augimo šalys: Lietuva, Latvija, Lenkija. Silpniausios kūrybinio sektoriaus raidos perspektyvos prognozuojamos Airijai ir Maltai.

11. Europos Sąjungos šalių KKII analizė atskleidė kultūros ir kūrybinių industrijų ir bendrojo vidaus produkto bei šalies gerovės priklausomybę. Stiprus kūrybinis sektorius gali būti siejamas su aukštesniu bendrojo vidaus produkto ir šalies gerovės lygiu. Vertinant nacionalinius atvejus matyti, kad dažnai kiekio subindeksas ir šalies ekonomika (bendrasis vidaus produktas) turi neigiamą sąsają, interpretuotiną gerovės požiūriu ir ekonomiškai neefektyviomis kultūros industrijomis. Nors kai kuriose šalyse pastebimos neigiamos KKII, K-SUB, E-SUB ir gerovės rodiklio („*Legatum*“ gerovės indekso) sąsajos, visgi poveikis gali pasireikšti skirtingu laikotarpiu, todėl negalima daryti išvadų apie priešingą šių rodiklių priklausomybę.
12. Minėti sąryšiai atrasti naudojant koreliacinės analizės metodą, kuris leidžia nustatyti kintamųjų sąsają, tačiau nėra tinkamas priežastingumo vertinimui. KKII suteikia kūrybinio sektoriaus rezultato įvertinimo galimybes, taigi būsimuose tyrimuose jau galima naudotis šiuo įrankiu, tiriant sektoriaus poveikį šalies ekonomikos augimui ir gerovės plėtrai. Disertacijoje pateiktų KKII vertinimų rezultatai gali būti panaudoti priimant kultūros politikos sprendimus, kuriant atskirų sektorių strategijas ir siekiant pagrįsti viešojo finansavimo klausimus, o būsimi sąsajų tyrimai leistų kurti ir pagrįsti ilgalaikes strategijas, nukreiptas į kūrybingumo stimuliacijas ir kūrybingo visuomenės plėtrą.
13. Tolimesniems tyrimams galima išskirti šias kryptis:
 - Kultūros ir kūrybinių industrijų indekso praplėtimas ir adaptacija. Statistinių duomenų stoka apribojo KKII formavimo galimybes. Atsiradus naujiems duomenims, galima praplėsti indekso rodiklių skaičių ir taip didinti jo reprezentatyvumą. Taip pat indeksas gali būti adaptuojamas globaliam kultūros ir kūrybinių industrijų vertinimui.
 - Kultūros ir kūrybinių industrijų įtakos ekonomikos plėtrai tyrimai. Remiantis sukurta metodika, galima atlikti KKII ir kitų socioekonominės plėtros rodiklių sąsajų vertinimą. Pratešus laiko eilutes, tyrimus bus galima tęsti ieškant ilgalaikių sąsajų tarp rodiklių, nustatant abipusę rodiklių priklausomybę ir analizuojant impulso atsako sąryšius.

Mokslinio tyrimo rezultatų aprobavimas ir sklaida. Disertacijos tyrimų pagrindu parengti 3 mokslo straipsniai, dviejų mokslinių monografijų dalys ir skaityti pranešimai 5 tarptautinėse konferencijose. Toliau pateikiami moksliniai straipsniai periodiniuose ir tęstiniuose mokslo leidiniuose, registruotose tarptautinėse mokslinės informacijos duomenų bazėse arba vienkartinuose mokslo leidiniuose bei kiti mokslo darbai:

1. Martinaitytė, E., **Kregždaitė, R.** (2015). The factors of creative industries development in nowadays stage. *Economics and Sociology*, 8 (1): 56-71.
2. Černevičiūtė, J., Strazdas, R., Jančoras, Ž., **Kregždaitė, R.**, Morkevičius, V. (2015). *Kūrybinių inudstrijų plėtojimo kompleksiniai veiksniai: kolektyvinio kūrybingumo ugdymas. Mokslo monografija.* Vilnius: Technika.
3. Strazdas, R., Černevičiūtė, J., Jančoras, Ž., **Kregždaitė, R.**, Morkevičius, V. (2015). *Macro, Meso and Micro Factors for Creative Industry Development: Continuous Improvements and System Innovations. A Monograph.* Vilnius: Technika.
4. **Černevičiūtė, J., Strazdas, R., Morkevičius, V., Jančoras, Ž., R. Kregždaitė, R.** (2014). Studentų komandinis darbas kaip kūrybingumo versle (entrepreneurship) ugdymo priemonė. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 32:72-86.
5. Martinaitytė, E., **Kregždaitė, R.** (2013). Kūrybinės industrijos svarba ekonomikos plėtrai. *Intelektinė ekonomika*, 5(4): 1094-1108.

Tarptautinėse mokslinėse konferencijose skaitytuose pranešimuose pristatyti tyrimai:

1. **R. Kregždaitė.** Problems of evaluating CCI: constructing indexes. Konferencija „19th international conference of cultural economics, ACEI“. Tarptautinė kultūros ekonomikos asociacija, Ispanija. 2016 m. birželio 21-24 d.
2. **R. Kregždaitė.** Metrics of creativity: European cultural and creative industries index. Tarptautinė konferencija „Komunikacijos ir informacijos mokslai tinklaveikos visuomenėje: patirtys ir išvalgos. III“. Vilniaus universitetas. 2016 m. birželio 9-10 d.
3. **R. Kregždaitė.** Macro and mezo factors for creative industries development. Tarptautinė konferencija „Creative industries and sustainable development: bridging theory and practice. Vilniaus Gedimino technikos universitetas. 2015 m. birželio 25-26 d.
4. **R. Kregždaitė.** Macro factors for creative industries development: European creative industries development index. Tarptautinė konferencija SOCIN. Mykolo Romerio universitetas. 2015 m. rugsėjo 24-25 d.
5. E. Martinaitytė, **R. Kregždaitė.** The factors of creative industries development in nowadays stage. Tarptautinė konferencija „SOCIN“, Mykolo Romerio universitetas, 2014 m. spalio 23-24 d.

INFORMACIJA APIE DISERTACIJOS AUTORE

Išsilavinimas:

- 2012-2017 Doktorantūros studijos, Socialiniai mokslai (Ekonomika, 04S), Mykolo Romerio universitetas.
- 2010-2012 Ekonomikos magistrantūros studijos. Ekonominės analizės ir planavimo programa. Vilniaus universitetas.
- 2009-2013 Audiovizualinių menų bakalauro studijos. Teatro vadybos programa. Lietuvos muzikos ir teatro akademija.
- 2006-2010 Ekonomikos bakalauro studijos. Ekonomikos programa. Vilniaus universitetas.

Darbo patirtis:

- 2015 – dabar. Lektorė. Kūrybinių industrijų fakultetas, Vilniaus Gedimino technikos universitetas.
- 2015 – dabar. Lektorė. Teatro ir kino fakultetas, Lietuvos muzikos ir teatro akademija.
- 2014 – dabar. Įkūrėja, vadovė. Meno ir mokslo laboratorija.
- 2014 – dabar. Lektorė. Komunikacijos fakultetas, Vilniaus universitetas.
- 2013 – 2015. Jaunesnioji mokslo darbuotoja. Kūrybinių industrijų fakultetas, Vilniaus Gedimino technikos universitetas.
- 2010 – dabar. Nepriklausomų kultūros projektų vadovė.

Kita patirtis:

- 2016 Kultūros ekonomikos vasaros mokykla „Shanghai city lab“. Shanghai Jiao Tong University, Monash University, Kinija.
- 2016 Jaunųjų tyrėjų forumas. Association for Cultural Economics International, Ispanija.
- 2015 Jaunųjų kultūros politikos tyrėjų forumas. ENCATC, Italija.
- 2013 Jaunųjų kultūros politikos tyrėjų forumas. ENCATC, Belgija.

MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY

Rusnė Kregždaitė

THE CULTURAL AND CREATIVE INDUSTRIES
EVALUATION MODELLING IN EUROPEAN
UNION COUNTRIES

Summary of Doctoral Dissertation
Social Sciences, Economics (04S)

Vilnius, 2017

This doctoral dissertation was prepared during the period of 2012-2017 at Mykolas Romeris University under the right to organise doctoral studies granted to Vytautas Magnus University together with ISM University of Management and Economics, Aleksandras Stulginskis University, Mykolas Romeris University and Šiauliai University by the order of the Minister of Education and Science of the Republic of Lithuania No.V-1019 dated of June 8, 2011.

Scientific supervisor:

Prof. Dr. Eugenija Martinaitytė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Economics, 04 S).

The doctoral dissertation will be defended at the Scientific Council of Vytautas Magnus University, ISM University of Management and Economics, Aleksandras Stulginskis University, Mykolas Romeris University and Šiauliai University in the field of Economics:

Chairman:

Prof. Dr. Ilona Bučiūnienė (ISM University of Management and Economics, Social Sciences, Economics, 04 S)

Members:

Prof. Dr. Natalja Lāce (Riga Technical University, Republic of Latvia, Social Sciences, Economics, 04 S);

Prof. Dr. Kristina Levišauskaitė (Vytautas Magnus University, Social Sciences, Economics, 04 S);

Prof. Habil. Dr. Zigmąs Lydeka (Vytautas Magnus University, Social Sciences, Economics, 04 S);

Prof. Habil. Dr. Ona Gražina Rakauskienė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Economics, 04 S).

The doctoral dissertation defence will take place at a public session of the Scientific Council in the field of Economics at Mykolas Romeris University on 27 of April at 13:00 PM, in the room II-230.

Address: Ateities g. 20, LT-08303, Vilnius, Lithuania.

The summary of the doctoral dissertation was sent on 27th of March, 2017.

The doctoral dissertation is available in Martynas Mažvydas National Library of Lithuania (Gedimino pr. 51, Vilnius) and libraries of Aleksandras Stulginskis University (Studentų str. 11, Akademija, Kaunas district), ISM University of Management and Economics (Arklių str. 18-101, Vilnius), Mykolas Romeris University (Ateities str. 20, Vilnius), Šiauliai University (Vytauto str. 84, Šiauliai), Vytautas Magnus University (K. Donelaičio str. 52, Kaunas).

THE CULTURAL AND CREATIVE INDUSTRIES EVALUATION MODELLING IN EUROPEAN UNION COUNTRIES

Summary

INTRODUCTION

Relevance of the topic. With changes in economic system, cultural and creative industries that are associated with art, mass media and media activities comprise an increasing part of a country economy. Cultural and creative industries sector impacts the economic system not only through main economic indicators but also indirectly: it develops creativity, innovativeness and innovation, which encourage the sector development itself and contribute to the growth of other sectors. The widespread use of the term 'creative industries' refers to the end of the XXth century; therefore, discussions about the analysis of this sector encourage adaptation to ongoing micro- and macro- level changes. Due to above-mentioned reasons, the positive impact of cultural and creative industries has been acknowledged on political level as well: role of the sector has been analysed in the latest European Union and national strategies for development and progress. Evaluation of the impact of cultural and creative industries to economic system would contribute to clarifying the issues of public funding and investments into this sector and providing a sound argument for cultural policy decisions.

With the sector development, the number of research publications in the field of cultural and creative industries has grown. Researchers focus on the evaluation of creative industries impact on main economic indicators. However, despite growing research interest, the studies of processes in cultural and creative industries sector have been patchy; there has been a lack of institutional research and analysis of the impact of cultural and creative industries sector on economic development; the empirical grounding for research models has been insufficient. Researchers who analyse the economic aspects of this sector observe the lack of evaluation methodology; due to peculiarities of cultural and creative industries, methods that are used for evaluating other sectors cannot be applied without appropriate corrections.

Having recognised the impact of cultural and creative industries on economic growth, there is a need to reveal and evaluate this impact. Cultural and creative industries sector should be analysed and measured itself before such evaluations. Creative sector differs from traditional economic activities by the symbolic content it creates, dissemination of values and creativity transformations, which complicate evaluation of this sector by one or several indicators. These arguments reveal scientific novelty of the new methodology and its relevance for the practical decision-making.

The scientific problem and the level of problem investigation. Research of cultural and creative industries has been started recently. The development of creative industries concept

and criticism, search for and grounding of relations to economic and financial systems are predominant in such studies. Since cultural and creative industries are relatively new topic in scientific discourse, a lot of attention is paid to definitions and theories (Caves, 2000; Flew, 2012; Florida, 2002; Hartley, 2005; Hesmondhalgh, 2013; Howkins, 2001; Potts, 2011; Throsby, 2001; Throsby 2010; and etc.) and explanation of relation of cultural and creative industries to cultural policy (Bakhshi, 2016; Cooke and De Propris, 2011; Flew, 2012; Frey, 2003; Throsby, 2010; Warren, 2016). Latest theories expand the search for classification and methodology to introduce 'ecology of culture' (Holden, 2015; Hartley et al., 2015) and 'joyful economy' (Hutter, 2015; Sundbo and Seremsem, 2013) concepts and to pay more attention to value components (Klamer, 2016). Research of creative industries is based on clarification of the concept, determining the reasons for identifying it with cultural industries and showing the differences, features and interrelations of cultural and creative industries. In Lithuania, various aspects of the creative economy were analysed by (Levickaitė, 2015; Černevičiūtė et al., 2015; Strazdas et al., 2015; Martinaitytė and Kregždaitė, 2015; Martinaitytė and Kregždaitė, 2013; etc.). Only a few complex studies of the sector have been carried out: "Mapping of Vilnius creative industries" (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2010), "Mapping of Klaipėda creative industries" (Klaipėdos ekonominės plėtros agentūra, 2011), "Evaluation of the competitiveness of Lithuanian creative and cultural industries on internal and external markets" (Lietuvos kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacija, 2014) etc.

Creativity and creative sector can be evaluated by developing various indexes (Bowen et al., 2006; Correia and Costa, 2014; Hong Kong Special Administrative Region Government, 2004; KEA European Affairs, 2009; Martin Prosperity Institute, 2011; INSEAD, 2014; Petrikova et al., 2015; The ARC Centre of Excellence for Creative Industries and Innovation, 2012; Klaudova and Chwaszcz, 2014; Rodriguez Ramos et al., 2016). Keywords of creativity and creative industries have been mentioned in each of these indexes. A closer look reveals that they are not based on indicators of artistic creativity and there is a tendency to apply input instead of output factors.

Research of cultural economy is at the stage of concept definition and search for a methodology. Review of the scientific studies has shown a strong demand for analytical research tools for cultural and creative industries sector. It provides an argument for the **scientific problem** formulated in the dissertation – what are the theoretical assumptions for the cultural and creative industries and how to evaluate cultural and creative industries sector? The research problem covers the majority of basic principles of the sector: evaluation of cultural and economic value, the opposition between economically inefficient cultural industries and commercially successful creative industries, impact on country's economic growth and welfare. Questions raised in the dissertation are important for development of methodological tools for cultural and creative industries research, and its result – the evaluation model empowers to measure the impact of creative activities on economy and welfare.

Research object – evaluation of cultural and creative industries sector.

The aim of the research – to evaluate cultural and creative industries sector in European Union countries by performing theoretical analysis of cultural and creative industries, assessing the current evaluation methods and developing the evaluation model of cultural and creative industries.

Objectives of the research:

1. To analyse and systematise approaches of cultural and creative industries that define its structural, value and economic aspects.
2. To perform critical comparative analysis of methods used for evaluation of cultural and creative industries sector by determining their limitations for a complex evaluation of the sector.
3. Basing on theoretical definitions of cultural and creative industries and analysis of the current evaluation methods, to develop an evaluation model for cultural and creative industries.
4. To develop the major element of cultural and creative industries evaluation model – Cultural and creative industries index (CCII).
5. To check the reliability of the Cultural and creative industries index and its empirical applicability by calculating indexes for the European Union member states and performing their comparison.
6. To determine and define practical implications of Cultural and creative industries index for the future studies.

Research methods. In order to define cultural and creative industries sector and its relations to country economic growth and welfare, a analysis of research publications and empirical research was performed. The index of cultural and creative industries was developed according to OECD methodology. Index factors were chosen according to the analysis of other researchers' indexes: Global Creativity Index, European Creativity Index, Hong Kong Creativity Index, A Composite Index of Creative Economy, The Creative City Index, and Creative Space Index.

Research results were obtained by using programme *Excel*, an application for econometric calculations *Gretl* and software developed and programmed to perform large-scale calculations for the dissertation.

Limitations of the research. To collect data that is necessary for analysis of cultural and creative industries and to develop analytical models, it is important to understand the structure of the creative economy and to find the ways for analysis of functioning of creative economy and assessment of social, economic and cultural impact (UNCTAD, 2008). Due to insufficient statistical information, a part of cultural and creative industries contribution has not been evaluated. International classification systems are not adapted to measure cultural and creative industries sector and its impact on innovation, social capital and intangible economy (KEA European Affairs, 2015).

Review of the European Union systems for national statistics has shown that requirements for cultural statistics have not been unified yet; and it is not possible to perform an appropriate comparison of data. In most cases culture is not a sector in statistical view – there are difficulties in defining the sector with international NACE or ISCO classification codes, often even the smallest classification level covers too many activities and only some of them are partly creative (KEA European Affairs, 2015; UNESCO, 2014). Statistical agencies have plans to solve this issue by introducing cultural satellite accounts (CSA) into to national statistical systems. CSA would be a consistent statistical system that clearly

classifies activities of the cultural sector and provides information about these activities. CSA would allow not only measuring the impact of cultural and creative industries but also analysing cultural phenomena in general (UNESCO, 2012). Currently, only few EU countries collect cultural sector data according to CSA. Therefore, it is not a sufficient source for general analysis of the European Union countries. Eurostat has planned to provide more indicators involving cultural statistical accounts by 2018 (KEA European Affairs, 2015).

Considering the limitations that emerge due to insufficient data, the following **information and data sources** were used for collecting the data. Research publications by foreign and Lithuanian authors provided theoretical insight and methodologies. Empirical research of the dissertation is based on statistical macroeconomic indicators available in Eurostat, World Bank, and UNESCO databases. Since these databases do not provide all necessary data, dissertation database was formed from alternative sources: European Audiovisual Observatory, European Group on Museum Statistics, UNESCO Institute for Statistics, World Intellectual Property Organization, national statistical bureaus, and ministries of culture, cultural institutes.

Dissertation theses to be defended:

- Cultural and creative industries is the sector that creates products of symbolic content; due to creativity transfer, development of values and economic activity results a particular attention should be given to this sector in contemporary economic research.
- A systemic approach is necessary for complex evaluation of cultural and creative industries sector; it allows highlighting the significance of creativity, covering theories of cultural and economic value and addressing economic inefficiency that is common for the cultural sector.
- Index methodology that reveals creative result is an appropriate tool for evaluating cultural and creative industries sector.
- Cultural and creative industries sector is related to economic growth and national welfare.

Dissertation scientific novelty is described by the following results:

1. Having evaluated conceptions of cultural and creative industries models proposed by researchers, a new complex structural model of cultural and creative industries covering three approaches – concentric circles (Throsby), the ecology of culture (Holden) and culture and economic system relations (Potts), is suggested.
2. Critical analysis of the current cultural and creative industries evaluation models revealed their limitations for evaluating the sector. This is especially vivid in the evaluation of diverse creativity indexes: although indexes should evaluate creativity, analysis of their component factors has shown that most of them cover indicators of non-creative activities.
3. Cultural and Creative Industries Index (CCII) model developed in the dissertation can be distinguished from the current cultural and creative industries and creativity

evaluation indexes by its structure that includes only factors for creative result. Also, the index is different from most indexes because it has been formed as time series (2000-2014).

The following findings describe the practical applicability of the dissertation:

1. Research results have practical significance for comparing the European Union countries' cultural and creative industries sectors in-between and in time and for determining the relation of the sector to economic indicators for making decisions about investments in the sector or for grounding funding decisions.
2. Cultural and creative industries index has been developed, that allows evaluating cultural and creative industries sector and lays a foundation for further research of relation between cultural and creative industries and social-economic system.
3. Research has determined the level of development of the European Union countries cultural and creative industries by using not only gross domestic product, added value or employment indicators, but by developing an alternative measurement – a complex cultural and creative industries index.
4. If necessary, the Cultural and creative industries index can be modified for various type of research: by applying the index to the global evaluation of creative sector or for analysis of individual branches.

The dissertation structure. The dissertation text is presented in 123 pages. There are 20 tables and 24 figures in the text; the list of references is comprised of 152 items. Additional information is provided in 18 appendixes of 19 pages.

1. THEORETICAL ANALYSIS OF CULTURAL AND CREATIVE INDUSTRIES

In the first part of the dissertation in order to solve the first objective, the concept of creativity as distinctiveness of cultural and creative industries sector from other economic activities was discussed; researches related to changes in cultural and creative industries concept were reviewed; classification systems were analysed; complex model of cultural and creative industries was presented, and the impact of cultural and creative industries on socioeconomic system was analysed.

The concept of cultural and creative industries and its evaluation issues are related to the cultural and economic value produced by the sector. In terms of economics, the value of products is related to utility and prices that reflect how individuals and markets evaluate products. The **economic value** of cultural and creative industries can be expressed by clearly defined standards (market prices or other monetary estimates). However, despite that these estimates emerge during the market processes, they are difficult to predict. The process of determining **cultural value** is much more subjective than estimating economic value. It is manifested in specific concepts of arts or broader social and experiential aspects (Throsby, 2001). Cultural value can be aesthetic, symbolic, spiritual, historical, social, and educational (Throsby, 2001). This set of values can be supplemented by other non-user values: choice, the existence of cultural activities and institutions, prestige, learning by use, uniqueness, belonging to a particular context (Moeran and Standgaars Pedersen, 2011; Klamer, 2003; Sundbo and Sorensen, 2013).

The analysis of concepts of cultural and creative industries revealed that they are used synonymously in research; however, analysis of the origin of cultural industries indicated that such juxtaposition of concepts is not precise. In order to reveal the duality of the sector, economic and cultural value it produces, different goals of activities, **cultural and creative industries** sector that consists of branches of **cultural industries** and **creative industries** was analysed in the dissertation. UNCTAD classification (Table 1) that makes a clear distinction between branches of cultural and creative industries was used for analysis of cultural and creative industries sector. This classification can be easily combined with sources of statistical data. In general, the cultural value of cultural industries is higher than the economic in the cultural industries. Activities of creative industries are more commercialised, having higher economic potential and a lesser concentration of cultural value.

Table 1. Branches of cultural and creative industries sector

Sector	Sub-sector	Group of branches	Branch
Cultural and creative industries	Cultural industries	Heritage	Archaeological sites Museums, libraries Crafts Cultural tourism Festivals and celebrations
		Arts	Visual Arts Performing Arts
	Creative industries	Media	Books Press and other publications Audiovisuals
		Functional creations	Architecture Design Creative services

Source: prepared by the author, according to UNCTAD (2010).

Cultural and creative industries are often defined by activities classified according to various features. The analysis of structural models of cultural and creative industries revealed that a more comprehensive than activity-based evaluation scheme is necessary for an in-depth analysis of the sector. Having summarised three models of the cultural and creative industries (concentric circles, ecology of culture and economic impact models), it can be argued that these models have a lot of common dimensions; however, their essential features are different. Their relation to environment (public finances, commercialisation, and social environment) can be visualised as a three-dimensional **structural model of cultural and creative industries sector** (Figure 1).

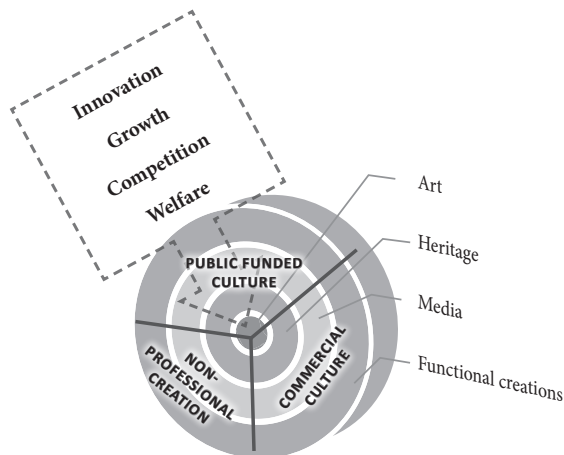

Figure1. Structural model of cultural and creative industries

Source: prepared by the author, according to Potts (2011), Holden (2015), Throsby (2008).

This model suggested by the author indicates that the sector is comprised of many creative activities that can be classified by expression and concentration of content (concentric circles model), by results of use of creative works – commercial, non-commercial or non-professional (ecology of culture concept) and influence to socio-economic system. Three-dimensional visualisation of the sector reveals the main features of activities in cultural and creative industries sector: expression of symbolic meaning, commercial application and manifestation of creative activities in various forms of artistic expression and market orientation, different ways of functioning of activities of the same expression and their different impact on macroeconomic results.

Modern society recognises culture as the basis for **economic and social development** and **welfare** (KEA European Affairs, 2015). New structural changes of the economy that ensure its competitiveness and integrity were analysed together with general conditions for economic growth such as stability of prices, effective allocation of resources and growth of quality of life. The impact of cultural and creative industries on economic system is not limited to its significant contribution to creating new jobs and expanding the boundaries of economic activities, but it also contributes to economic, social and cultural evolution (Potts, 2011). The non-economic impact of the sector on social development is observed in the spheres of social inclusion, integration of various groups, development of new value systems, development of creativity and talent, increasing cultural diversity, and preserving national identity (Throsby, 2001; UNESCO, 2012). Creative branches should be associated not only with economic and employment benefits, but they also encourage diversification of the economy, profits, trade and innovation (UNCTAD, 2010).

According to the works of researchers (Potts, 2011; Caves, 2000; Towse, 2010; Cooke and De Propriis, 2011; Pratt, 2009; Pratt and Hutton, 2013; De Propriis, 2013; Sable and Kling, 2010; Marco-Serrano, et al., 2014; Frey 2000; UNCTAD, 2008; Hesmondhalgh, 2013; KEA European Affairs, 2006; Tubadji, et al., 2015; Florida, 2002; Florida, 2007; Throsby, 2010; Mossig, 2011), the logic of economic indicators and welfare dimensions, the indicators of cultural and creative industries impact are divided into groups of economy growth and welfare (Figure 2).

Figure 2. *The impact of cultural and creative industries on economy growth and country welfare*
Source: prepared by the author.

Cultural and creative industries are becoming factors that stimulate growth and allow diversification of the economy, profit generation and development of new jobs in countries with various level of economic development (UNESCO, 2014). In many countries, a more rapid growth of the creative economy in comparison to other economic sectors was observed (UNCTAD, 2010). A growing part of the creative sector in the economic system maintains the general economic balance by compensating a decreasing contribution of traditional industry branches with the generation of profits and creation of new jobs. Analysis of cultural and creative industries impact on economic system allows distinguishing a direct impact on economic development that is evaluated by economic indicators and indirect impact that is manifested in tourism, creativity, and development of a value system (Beaumont, 2003). When evaluating the contribution of cultural and creative industries to economic development an indirect impact on quality of life, education and cultural identity that cannot be quantitatively measured should also be addressed (UNCTAD, 2010). Products of the sector (the cultural in particular) differ from those of other industries; they affect values of societies by creating and disseminating texts (Hesmondhalgh, 2013). Innovation and new socio-cultural meanings that change all aspects of everyday life are transformed into the market by creative industries (Cooke and De Propriis, 2011). For these reasons, economic analysis should also cover cultural policy, education, city and regional development, media and communication, labour market and intellectual property rights (Throsby, 2012).

2. METHODOLOGY FOR EVALUATING CULTURAL AND CREATIVE INDUSTRIES SECTOR

In the second part of the dissertation in order to solve second-fourth objectives, predominant methods for evaluating the sector were reviewed, critical analysis of creativity indexes was performed, the demand for a new analytical tool was considered, and cultural and creative industries index was developed. The search for evaluation model of cultural and creative industries sector is provided at the research scheme (Figure 3) that shows the sequence of steps in model development: review of current methodologies, arguments for choosing index tool, grounding the need for developing a new index and providing a methodology for calculating the Cultural and creative industries index.

The results of review and evaluation of current methodologies revealed the limitations of existing tools for the analysis of cultural and creative industries. In accordance with this analysis the index method was chosen; it enabled covering multidimensional factors and providing a complex indicator that would comprise easy-to-interpret information as opposed to large data massives and deliver comprehensive information. When the decision to use index methodology was taken, first of all, current indexes of cultural and creative industries were reviewed. The limitations of these indexes were revealed: an excessive number of factors, inclusion of output indicators that are not related to creative activities. These arguments let to prove a sound need to create a new index. **Cultural and creative industries index (CCII)** becomes the main element for evaluation of cultural and creative industries and allows implementing research objectives. After checking the representativeness of CCII, it was employed for applied research of the European Union cultural and creative industries that is provided in the empirical part of the dissertation.

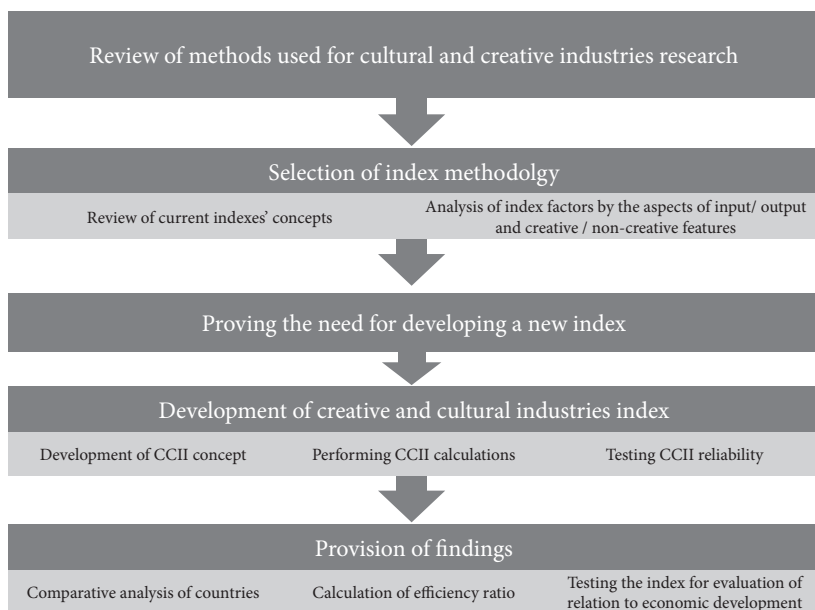

Figure 3. A structure for development of cultural and creative industries evaluation model
Source: prepared by the author.

CCII is a new statistical model for analysis of cultural and creative industries that is aimed to contribute to the solution of cultural and creative industries evaluation issues. CCII is designed exclusively for analysis of cultural and economic value aspects of **creative activities**. In comparison to other creativity evaluation indexes, CCII is unique for its focus on **result (output) factors**. Index is formed by time series, so it ensures not only data comparison by time criteria, but also extends the opportunities offered by the methods of creative sector impact evaluation. CCII was developed in order to convey complex features of cultural and creative industries sector, different fields of activities' manifestation and heterogeneous economic result. The aims of developed index, which expresses cultural and creative industries sector in quantitative terms, are associated with evaluation of the sector and analysis of its relations to socioeconomic indicators.

Aims formulated for cultural and creative industries index:

- Analysis of different creativity expression fields;
- Revealing a contribution of different creative activities to economy;
- Evaluation of the creative vitality of European Union countries;
- Comparative analysis of the European Union countries creative industries sectors and a forecast of perspectives for their development.

The logic of development of the cultural and creative industries index (Figure 4) was created basing on development stages of complex indicators provided by OECD (OECD, 2008). The methodology consists of three parts: development of the concept that provides grounding for the index and defines its structure; performing calculations that provide mathematical tools for index calculations; reliability check that covers methodological check of the index and statistical reliability check. In the dissertation Cultural and creativity industries index was calculated for all European Union countries; however, the index methodology could be adapted and applied to a global index of cultural and creative industries.

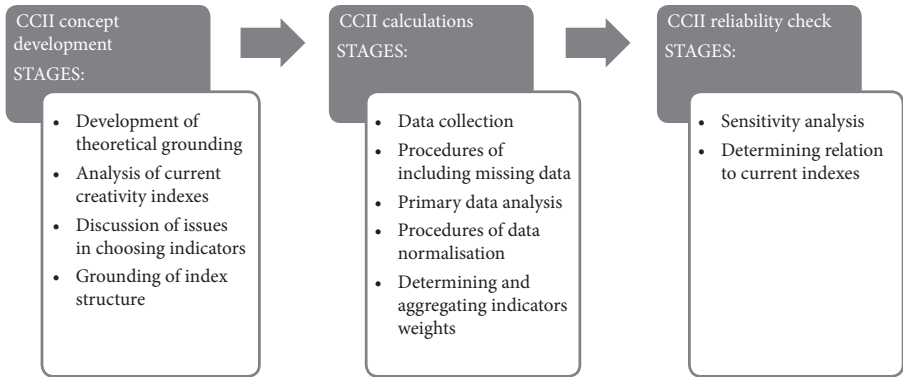

Figure 4. The logic of the development of cultural and creative industries index
Source: prepared by the author.

Each part of the index development methodology consists of individual stages that have their own intermediary results necessary for implementing further steps of the methodology. Index **concept development** part is aimed to ensure that methods developed for evaluation of cultural and creative industries sector will provide appropriate evaluation of the phenomenon. Theoretical grounding consists of cultural and creative industries concepts, theories of cultural and economic value and empirical creativity research. Factors of the conceptual part contribute to index idea generation, grounding its novelty and significance, development of index structure and the list of indicators. In the **calculations** part tasks of index data collection and calculation were performed; steps of this part cover the formation of a reliable and statistically significant database, supplementing data massive by replacing missing values with values estimated by using econometrical methods, analysis of data, elimination of influence of measure units and scale, choice of the most appropriate index structure and calculation of final index values. Due to the problem of statistical data discussed in the introduction, a special attention was paid to data collection and ensuring their reliability and comparability. Since a new approach to cultural and creativity industries evaluation was applied in the index and structural elements used in other indexes are not included, the importance of index **reliability check** increases. In

this part a methodological diagnostics of the index is performed, the idea of the index is checked by comparing it with current creativity indexes.

The number of indicators included in the index as well as an abundance of categories that define the indicators (Table 2) provide an argument for the complexity of cultural and creative industries evaluation process. Analysis of factors by dimensions they cover, manifestation of results and creative orientation was performed in order to evaluate opportunities of using such indexes as The Creative City Index, A Composite Index of Creative Economy, European Creativity Index, Global Creativity Index, Hong Kong Creativity Index and Creative Space Index for evaluating cultural and creative industries. These indexes are often discussed in research literature. They were chosen because of academic and practical recognition they gained and also due to the global scale of their application.

Since the dissertation highlights the result produced by cultural and creative industries, current indexes are reviewed by distinguishing input / output and creativity / non-creativity categories. It was observed that only Creative economy index did not include any factor that associated solely to creativity, in other indexes non-creative factors comprise a larger part of the index. The only index, where the largest part of indicators (28 indicators, 87.5 percent of all index indicators) consists of creative activities factors, is European Creativity index. As mentioned above, indexes are clearly inclined to reflect input part; the majority of output factors are provided in the Creative economy and European Creativity indexes.

Table 2. *Input / output and creativity / non-creativity factors provided in indexes*

	Input factors		Output factors		Creativity factors		Non-creativity factors		IN TOTAL
	Number of indicators	Share in index (%)	Number of indicators	Share in index (%)	Number of indicators	Share in index (%)	Number of indicators	Share in index (%)	
The Creative City Index	32	58.2	23	41.8	21	38.2	34	61.8	55
A Composite Index of Creative Economy	3	33.3	6	66.7	0	0.0	9	100.0	9
European Creativity Index	12	37.5	20	62.5	28	87.5	4	12.5	32
Global Creativity Index	4	66.7	2	33.3	1	16.7	5	83.3	6
Hong Kong Creativity Index	46	54.1	39	45.9	29	34.1	56	65.9	85
Creative Space Index	23	62.2	14	37.8	14	37.8	23	62.2	37

Source: prepared by the author.

The analysis of creativity, cultural and creative industries and creative cities indexes has shown that the index is a complex method for evaluation of cultural and creative industries that allows to combine many components and to include not only those values that are

visible in market processes. The review of the current creativity indexes clearly shows the tendency for developing indexes by **covering input and output factors without an exclusive orientation to cultural and creative industries activities**. Although such evaluation allows revealing a lot of aspects, it does not highlight the uniqueness of cultural and creative industries, and many data overlaps occur (for instance, high level of technological creativity or cases when country's talents provide results of their works outside of creative sector). When evaluating cultural and creative industries, it is important to distinguish cultural and economic output produced by the sector and distance from factors that influence the sector; however, this is not the case of analysed indexes. These issues encouraged to develop a new index – **Cultural and creative industries index (CCII)** in the dissertation. When developing CCII the newest theories that emphasise an importance of non-professional creative work were considered. The development of CCII was aimed at revealing the output of creative activities covering both economically efficient ones and those that are inefficient but generate public benefits and creative expressions. So CCII allows revealing economic aspects of a complex creative activities phenomenon in a broader way and combines all spheres of the impact of cultural and creative industries sector.

Cultural and creative industries index covers two components: quantitative expression of creative works – **quantity subindex (Q-SUB)** and economic creativity output – **economy subindex (E-SUB)**:

Quantity subindex (Q-SUB) covers indicators that are related to creative output expressed in number of created works. Almost all components of Q-SUB encompass goods developed in cultural and creative industries sector that meet the criteria of professional creative work, the artistic quality of work is not considered in more detail. This part of the index is focused on activities of cultural and creative industries, and it reflects creativity and creative productiveness of various fields, but it is not necessarily oriented to commercial result. So this part of the index is associated with welfare approach to the sector and aims to highlight cultural and creative process, the cultural value of its results, but not necessarily efficiency of use of the results.

Economy subindex (E-SUB) reveals the sector competitiveness and commercial use of works. This subindex includes indicators of export, employment, sector profits (equivalent consumption indicator – consumer expenses – is used), added value and collected intellectual property fees. It is a pragmatic part of the index that is based on the economic logic of effective financial use of the sectors perspectives. Economy subindex is associated with competitiveness and growth approach to cultural and creative industries sector with more significance assigned to the contribution of the sector to real gross domestic product and employment indicators than to the development of abstract welfare.

Endogenous weights mechanism was used for aggregating indicators; it allows choosing a combination of weights that maximise the final value of the country's index. In the case of CCII priority was given to more significant indicators by assigning larger weights is important because cultural and creative industries sector consists of the large number of different activities; most often a country has high indicators in one or several creative fields.

The mathematical expression of CCII is as follows:

$$CCII_i = \frac{1}{11} \sum_{j=1}^9 w_{ij} Q_{ij} + \frac{1}{7} \sum_{k=1}^5 s_{ik} E_{ik}$$

$$w_{ij} = \begin{cases} 2, j = j^1, \text{ where } K_{j^1} = \max_j \{Q_{ij}\} \\ 2, j = j^2, \text{ where } K_{j^2} = \max_{j \neq j^1} \{Q_{ij}\} \\ 1, j \neq j^1, j \neq j^2 \end{cases}, \quad (1)$$

$$s_{ik} = \begin{cases} 2, k = k^1, \text{ where } E_{ik^1} = \max_k \{E_{ik}\} \\ 2, k = k^2, \text{ where } E_{ik^2} = \max_{k \neq k^1} \{E_{ik}\} \\ 1, k \neq k^1, k \neq k^2 \end{cases}$$

where:

CCII – cultural and creative industries index value;

w – weight of an appropriate quantity indicator;

s – weight of an appropriate economy indicator;

Q – quantity subindex indicator;

E – economy subindex indicators.

Graphical CCII scheme (Figure 5) provides the index structure, distribution of indicators under cultural and creative industries categories in accordance with UNCTAD classification and logic of factor combination.

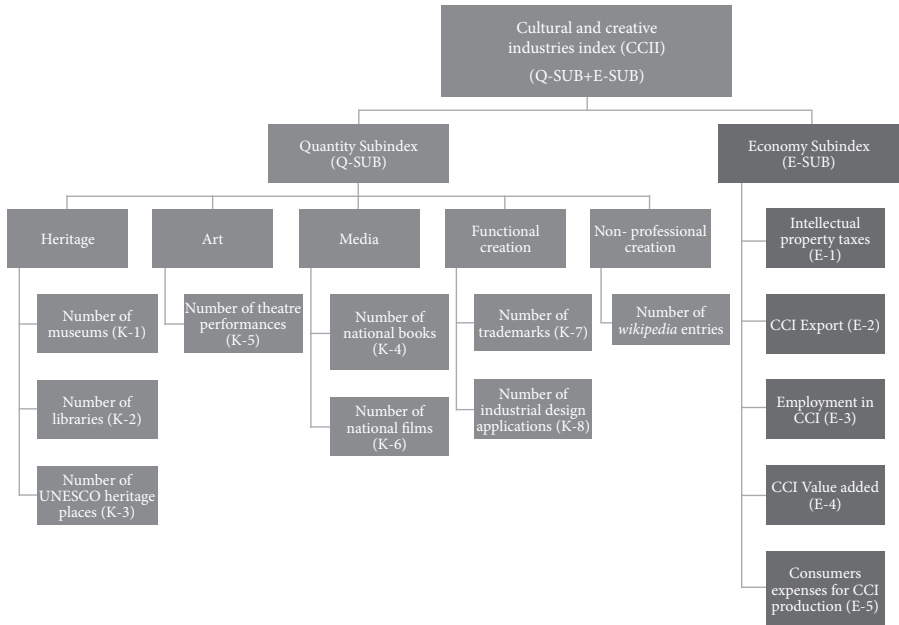

Figure 5. The structure of Cultural and creative industries index

Source: prepared by the author.

Since CCII was developed with reference to the current creativity indexes, analysis of the relation between CCII and indexes previously used for evaluating creativity was performed. It indicated that the CCII is different from the current indexes, but it does not lag behind tendencies reflected in them. It proves the right choice of factors and reliability of the methodology; however, the absence of a very strong connection prompts that some features of CCII differ from other indexes and these differences emerge due to an exclusive focus on the creative result. The set of factors chosen for the index pre-conditions its major differences from other indexes. CCII does not include factors that are not related to cultural and creative industries (technology, general infrastructure, openness and tolerance factors, etc.) as it was observed in other indexes, and this is the reason for the differences of final results of the indexes. Having chosen theoretically grounded indicators in the conceptual part, having performed their analysis in calculations part and having checked index reliability, it could be argued that CCII is an appropriate tool for evaluating cultural and creative industries sector.

3. EMPIRICAL EVALUATION OF CULTURAL AND CREATIVE INDUSTRIES SECTOR

In the third part of the dissertation to solve the fifth and the sixth objectives, Cultural and creative industries index has been calculated for the European Union countries; according the CCII the comparison European Union countries has been performed, and opportunities to apply it for further empirical research has been studied. In this part, empirical research results have been interpreted and summarised, and possible trends for further evaluation of cultural and creative industries sector have been formed.

In 2014 the highest scores of cultural and creative industries index were assigned to Luxembourg (1.252), Denmark (1.096), Sweden (1.070), the Netherlands (1.045), Slovakia (1.005) and Finland (0.990) (Figure 6). The score of Luxembourg creative sector that is at the top and it is much higher than those countries occupying lower positions; this country can be considered the strongest in the European Union in terms of cultural and creative industries. It should be noted that even the leading countries collected about a half of maximum index score; it means that cultural and creative industries in the countries are not even, otherwise, all branches should get high or very high scores. In 2014 the lowest index score was assigned to Poland (0.410), Bulgaria (0.330), Slovenia (0.317), Cyprus (0.289) and Romania (0.210). Scores of cultural and creative industries sector in these countries are low in comparison to the possible maximum score of the index and to Luxembourg score. Low scores of all components are common to countries that are at the lowest positions according to CCII; it means that there are no well-developed cultural and creative industries branches in these countries.

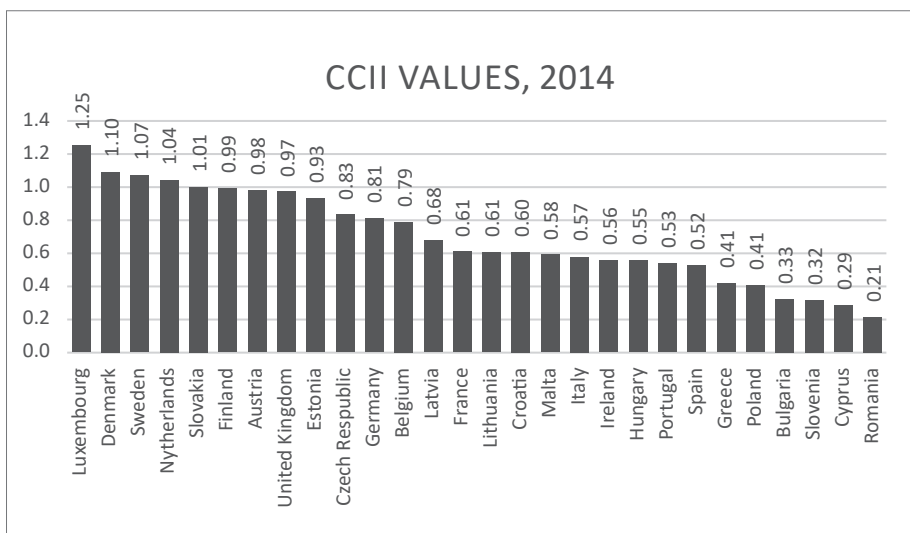

Figure 6. CCII values of the European Union countries in 2014
Source: prepared by the author.

The evaluation of the countries' quantity and economy subindex structure was carried out for the purposes an in-depth analysis of index components. **Quantity subindex** reveals goods produced by the sector; it can describe creativity and creative productivity of the country. In this part, the highest scores were assigned to Estonia (0.559), Luxembourg (0.525), Slovakia (0.454), Croatia (0.446) and Czech Republic (0.404). These are small countries with the largest part of index formed by heritage (memory institutions and UNESCO heritage) and literature components. The lowest subindex scores were calculated for France (0.163), Poland (0.154) and Romania (0.142). These larger countries are famous for their culture; however, the relative number of works per capita is quite small. It is related to the uprising questions related to the quality of cultural and creative industries that are partly reflected in the scores of economy subindex. The lowest scores were assigned to Slovenia (0.138) and Cyprus (0.089).

The second component of Cultural and creative industries index is the **economy subindex**. This part of the index reveals economic result of the sector: economic value it creates and use of creative works. The highest scores were assigned to the Netherlands (0.762), Sweden (0.761), Luxembourg (0.728), Denmark (0.717) and the lowest – to Greece (0.195), Slovenia (0.179), Croatia (0.157), Bulgaria (0.090) and Romania (0.068). A large gap (over 0.7 score) between countries with the highest and the lowest index scores was observed. It shows that countries with the highest scores are leaders in the evaluation of all components, while those with the lowest score occupy the lowest positions in the evaluation of all components. Analysis of economy subindex allows making conclusions about countries' ability to commercialise their cultural and creative production.

The review of Cultural and creative industries index and its components provides an international and intertemporal comparison of national cultural and creative industries sector. Cultural and creative industries of each country are featured for specific historical conditions and are at different stages of development; therefore, not only comparison of country positions and dynamics but also analysis of each country is important. When defining quantity subindex as the number of creative works and practical expression of creativity, and considering economy subindex as opportunities for commercialization of these works and generation of income from creative activities, the **efficiency ratio of cultural and creative industries** can be derived:

$$EEF = \frac{Q-SUB}{E-SUB}, \quad (2)$$

where:

EFF – efficiency ratio.

Q-SUB – quantity subindex.

E-SUB – economy subindex.

This ratio shows the efficiency of cultural and creative industries sector by evaluating economic value of creative products. Evaluation of CCII efficiency ratio for each country has shown the tendency for efficiency growth in the countries. In 2014 the highest efficiency was achieved by countries that have high (the Netherlands, Sweden, Austria, etc.) and average (France, Belgium, etc.) economy subindex scores and low or average quantity scores; however, since country efficiency was evaluated, small volume sector can also be efficient (e.g., in case of Cyprus both economy and quantity scores are low; however, they create efficient use of a small number of creative artworks). In 2014 countries with high quantity rankings (e.g., Estonia was at the top of the list), but not capable of selling these creative works, and being in the middle or lower part of the economy subindex ranking, fell under the category of the lowest efficiency. These trends were observed in the Baltic countries and Croatia. Romania and Bulgaria also belong to the list of countries with low-efficiency ratio. In comparison to other states, these are the countries with very low scores of both quantity and economy indicators.

To provide a more comprehensive evaluation of cultural and creative industries sector in individual countries, analysis of CCII efficiency and its changes was performed. In order to evaluate the long-term dynamics of countries, the changes during the whole index period (2000-2014) were analysed, while for the purposes of analysis of the current situation changes during the last five years (2009-2014) were calculated. Analysis of absolute values and changes allow evaluating the countries' dynamics in the ranking (Table 3) and predict changes in Cultural and creative industries index. Positions of the leading countries in the CCII index are relatively stable (changes are not significant), but the growth of countries in the second part of the ranking is vivid. For instance, Lithuanian CCII has grown by 32 % over the 15-year period, and in the last 5 years – by 16 %, and it is an example of the most significant growth of cultural

and creative industries sector among all analysed countries. Significant growth has also been observed in Latvia and Poland. During the last five years, the most rapid growth of cultural and creative industries was in Malta (20%). Although in this country the CCII growth is most rapid, the efficiency ratio and its change are small because CCII grows at the expense of a quantity part.

Among countries with the lowest CCII rankings, growth is observed in Poland, Bulgaria and Romania, efficiency growth – in Poland and Romania, while in Bulgaria the growth of efficiency is slow. Meanwhile, the decrease of CCII scores has been observed in Cyprus, but the efficiency in this country is increasing. So in this country, CCII sector gets relatively smaller but begins to generate a more efficient creative output.

Table 3. Changes in the countries' CCII and efficiency ratio

	CCII, 2014		CCII changes, % (2000-2014)		CCII changes, % (2009-2014)		Efficiency ratio		Efficiency changes, % (2000-2014)		Efficiency changes, % (2009-2014)	
	Value	Rating	Value	Rating	Value	Rating	Value	Rating	Value	Rating	Value	Rating
Luxembourg	1.252	1	0%	14	-8%	23	1.387	12	13%	25	81%	2
Denmark	1.096	2	8%	7	1%	10	1.893	9	17%	22	9%	19
Sweden	1.070	3	-7%	21	1%	12	2.468	4	107%	2	49%	4
Netherlands	1.045	4	2%	13	2%	9	2.699	2	97%	3	49%	5
Slovakia	1.005	5	2%	12	-9%	24	1.212	18	46%	14	-14%	27
Finland	0.990	6	-13%	24	-9%	25	1.664	10	83%	4	42%	8
Austria	0.977	7	-2%	19	-4%	16	2.279	5	46%	15	23%	13
United Kingdom	0.975	8	7%	8	3%	7	2.010	7	-3%	27	8%	20
Estonia	0.927	9	6%	10	3%	8	0.660	24	73%	6	7%	21
Czech Republic	0.829	10	9%	6	4%	6	1.054	20	17%	23	5%	23
Germany	0.813	11	0%	15	-2%	13	1.988	8	21%	21	16%	16
Belgium	0.795	12	6%	9	-4%	15	2.631	3	51%	12	56%	3
Latvia	0.676	13	13%	4	5%	5	0.700	23	49%	13	21%	14
France	0.611	14	5%	11	-5%	19	2.753	1	75%	5	38%	9
Lithuania	0.607	15	32%	1	16%	2	0.565	25	51%	10	28%	11
Croatia	0.603	16	-1%	16	-4%	17	0.352	28	12%	26	26%	12
Malta	0.584	17	-21%	26	20%	1	1.343	14	33%	18	-4%	24
Italy	0.573	18	-1%	17	-7%	20	1.318	15	33%	19	10%	18
Ireland	0.557	19	-46%	28	-26%	28	1.276	17	-30%	28	-26%	28

Hungary	0.554	20	-17%	25	-15%	26	1.102	19	67%	7	44%	6
Portugal	0.533	21	12%	5	-4%	18	0.707	22	30%	20	5%	22
Spain	0.523	22	-10%	22	-8%	22	1.373	13	60%	8	17%	15
Greece	0.415	23	-3%	20	-3%	14	0.884	21	36%	17	-9%	26
Poland	0.410	24	20%	2	5%	4	1.652	11	53%	9	32%	10
Bulgaria	0.330	25	-1%	18	6%	3	0.377	27	17%	24	-8%	25
Slovenia	0.317	26	-11%	23	-7%	21	1.302	16	42%	16	13%	17
Cyprus	0.289	27	-33%	27	-25%	27	2.254	6	51%	11	115%	1
Romania	0.210	28	19%	3	1%	11	0.481	26	423%	1	43%	7

Source: prepared by the author.

The distribution of CCII and GDP values for the European countries is provided in Figure 7. Estimates of the countries are distributed evenly along regression line; it allows providing conclusions about the existence of a strong relation between cultural and creative industries and **economies** in analysed countries. Graphical analysis of regression line and positions of countries around it allows division of countries into those with GDP higher than it can be predicted in accordance with the index (countries above the regression line) and those with high index score that does not guarantee high evaluation of economy (countries below the regression line). In such countries as Lithuania, Latvia, Malta, Croatia, Czech Republic, Slovakia, and Estonia etc. the economic results are lower that can be expected in accordance with high index scores and general tendencies. It can be argued that these countries do not fully benefit from their creative potential because of being not capable to commercialise creative products and use all opportunities provided by creativity.

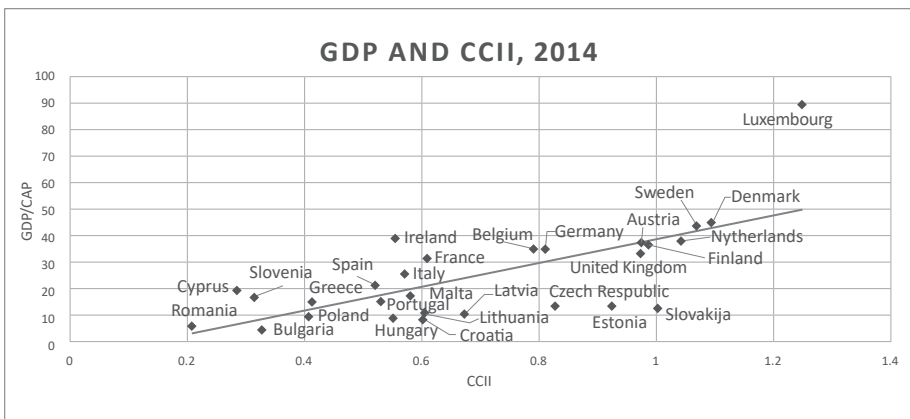

Figure 7. Relation of Cultural and creative industries index to GDP, 2014

Source: prepared by the author.

Analysis of each country allows to identify the relations between national cultural and creative industries and their quantitative and economic manifestations to the economic growth. In most countries, CCII is strongly related to the indicator of GDP per capita. The strong relation of the economy component to GDP has been identified almost in all EU countries. It means that without any doubts, creative sector is related to economic growth. Correlation analysis of CCII and GDP per capita should be interpreted as a reciprocal relation between cultural and creative industries sector and economic growth: the higher scores of cultural and creative industries pre-determine the higher GDP values; however, at the same time the higher GDP pre-determines stronger creative sector. This tendency is common to the whole cultural and creative industries sector of the European Union, but it is peculiar in each national economy. Different CCII scores are common to countries with a strong correlation of CCII and GDP (they fall into different groups according to result; differs by Q-SUB and E-SUB); so this correlation can be explained by the common economic structure of the country, but not by the level of development and functioning of the creative sector.

Analysis of Cultural and creative industries relation to country welfare (with values of Welfare index) has been performed by using analogous methods; the values of these indexes are provided in Figure 8. The distribution of countries around regression line is relatively even, but in comparison to economic growth, deviations from the line are more significant. By assuming that the relation between cultural and creative industries and country's welfare exists, it could be argued that countries with higher cultural and creative industries level achieve a higher level of welfare.

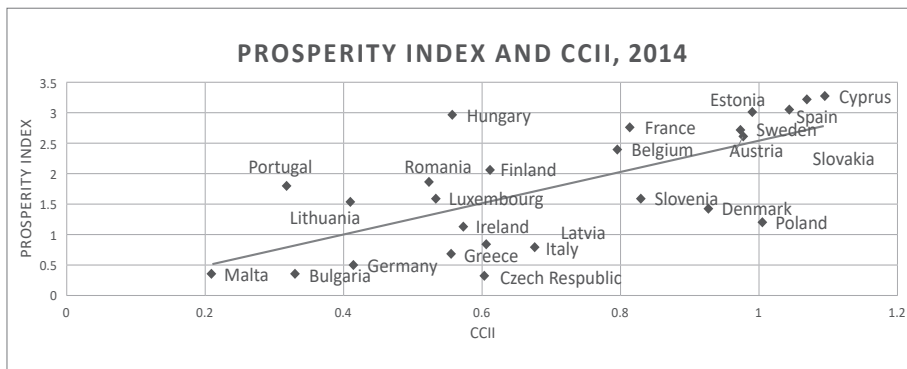

Figure 8. Relations between Cultural and creative industries and country welfare, 2014
Source: prepared by the author.

This correlation analysis reveals that despite the general European Union country tendencies indicate the relation between country welfare and creative sector, it is not observed on the national level. It is caused by several reasons pre-determined by the concept of welfare indicators. First of all, welfare is a complex indicator based on the results of long-term changes; therefore, this indicator cannot rapidly react to changes in the creative sector, and it is not possible to determine such relations by correlation analysis. For this reason,

the relation is observed only in the analysis of the EU country data when attention is paid to the distribution of country values, but this relation could be invisible when analysing the dynamics of individual country's indicators. Additionally, general welfare indicators can be too broad for analysis of this kind and more precise conclusions can be drawn when analysing indicators that provide less information.

Analysis of relation of cultural and creative industries index to appropriate economic indicators by using correlational analysis has shown the existence of links between the analysed indicators in the European Union countries. This is a primary analysis that proves the appropriateness of CCII for quantitative evaluation of creative sector and for grounding relation to other indicators. However, for the purposes of more comprehensive research, determining relations and dynamics of related indicators, the spectrum of methods used should be expanded by performing additional research in future studies.

CONCLUSIONS

In order to solve the research problem and to achieve the dissertation aim, theoretical and empirical research results have been comprehended by formulating the following conclusions:

1. Analysis of cultural and creative industries theories and research performed in the dissertation revealed that creative sector is an important component of economic and social development. By getting involved in market processes, the sector products contribute to the dynamics of economic indicators: gross domestic product, added value, employment, international trade, etc. But at the same time, the sector contributes to education, cultural participation and activities of satisfying cultural needs that lead to the formation of values, creativity education that ensure the long-term growth of the country welfare. It proves the significance of the sector and relevance of cultural and creative industries analysis.
2. Cultural and creative industries sector is new field of economic research. It is pre-determined by different concepts and approaches in research publications; for this reason, it is necessary to clearly define terms, especially, when using such concepts as *cultural industries*, *creative industries* and *cultural and creative industries*. Issues of defining the sector are discussed in various countries: there are a lot of international and national versions of definitions of cultural and creative industries sector and ways of assigning particular activities to the sector. In the dissertation to avoid overlaps of concepts, cultural and creative industries sector was clearly defined by separating cultural and creative branches and highlighting their functional peculiarities.
3. Cultural and creative industries sector is distinguished for its products where the largest part of value consists of intangible content components. It leads to a dualistic added value of the sector: cultural and economic. Market relations define economic value, but they are not capable of reflecting all value created by the sector; it is defined by the concept of cultural value, which is related to aesthetic, symbolic, educational, etc. aspects. There is a negative relation between cultural and economic value: branches for which high level of cultural content concentration is common, encounter the issues of mass commercialisation leading to economic inefficiencies that could be repaired by public funding. Highlighting these exceptional features of cultural sector allows to reveal the structure of cultural and creative industries and to ground the evaluation methods that have been used for analysis.
4. Researchers who analyse the sector aim to study not only artistic but also economic aspects of the result of cultural and creative industries. Analysis of cultural and creative industries evaluation methods has shown that different creative sector classification systems and insufficient statistical data complicate the development of a foundation for quantitative research. Dual nature of the sector also complicates its evaluation: separation of cultural and economic value decreases the evaluation opportunities, economic inefficiency of the cultural sector forces to look for new methods of analysis.

5. The analysis of current evaluation methods of cultural and creative industries has revealed that the index is the most appropriate tool for a complex evaluation of cultural and creative industries sector. Index can reflect the complex phenomenon of creativity manifestations in a single indicator. The analysis of the current indexes that define cultural and creative industries activities indicated the insufficiency of these indexes for evaluating creative result due to the excessive number of creative result factors and the use of indicators that describe not only cultural and creative industries.
6. The major arguments for developing a new analytical tool – Cultural and creative industries index (CCII) are limitations of evaluation methodologies, issues in developing a statistical database and insufficient representativeness of the current cultural and creative industries indexes. CCII that was developed in the dissertational research has been designed exceptionally for the analysis of cultural and economic aspects of creative activities with a focus on cultural and creative industries output factors. The index differs from previous indexes designed for measuring creativity because it is developed by times series and covers the 2000-2014 period. CCII becomes the main component of the model for evaluation of cultural and creative industries sector.
7. Cultural and creative industries index shows the link between the two most important elements of cultural and creative industries: the number of works produced (creativity and productivity) and economic expression of artworks (ability to commercialise the product), that are expressed by quantity (Q-SUB) and economy (E-SUB) subindexes. It also represents a quantitative expression of work (a unit related to creativity measure) and pragmatic use of creativity – the result of economic market processes. Developed in accordance with conceptions of cultural and creative industries and possibilities for the use of statistical data, CCII covers 9 indicators that reflect various cultural and creative industries branches and 5 indicators that reveal the economic result of creative activities. Since different features are common for cultural and creative industries sector of each country, the index has been developed by using the methodology of endogenous weights with higher weights assigned to the countries that reach higher indicator scores.
8. The CCII analysis of the European Union countries creative sectors revealed that in different EU countries cultural and creative industries is a very uneven sector: one or several branches are predominant. Even in the countries with the highest CCII scores Q-SUB scores are not high in all branches of cultural and creative industries sector. It can be associated with historical setting for expression of creativity, cultural infrastructure, education systems and national cultural policy.
9. Basing on the CCII ranking of the European Union countries according to their cultural and creative industries was performed. The strongest cultural and creative industries (the highest CCII scores) are in Luxembourg, Denmark, Sweden, the Netherlands; the weakest – in Bulgaria, Slovenia, Cyprus, and Romania. A significant gap between countries of these groups indicates a very different development level of the creative sector in the European Union countries. In countries with the best

- index scores, economy subindex is significantly higher than quantity subindex; it allows drawing conclusions about the importance of quality and commercialisation of products (particularly, in creative industries).
10. To discuss the links between Q-SUB and E-SUB the efficiency ratio was calculated for the Cultural and creative industries index. With quantity subindex defined as the number of works produced and a practical expression of creativity and with economy subindex treated as opportunities for commercialisation of these works and generation of profit in creative activities, the efficiency ratio shows the efficiency of the sector by assessing the economic value generated by creative products. Analysis of the CCII growth rate and efficiency ratio allows determining the countries with the largest growth potential and possible changes in the CCII ratings. The most rapid growth of efficiency is observed in the leading CCII countries: Luxembourg, Sweden and the Netherlands; so in the near future there should be no changes in the highest positions of the rating. The following perspective countries can change the composition of the CCII rating and can be defined as countries of the rapid CCII growth and CCII efficiency growth: Lithuania, Latvia and Poland. Perspectives for the weakest development of creative sector are predicted to Ireland and Malta.
 11. The CCII analysis for the European Union countries revealed the interdependency between cultural and creative industries and gross domestic product and country welfare; in general terms, the strong creative sector is related to the higher level of gross domestic product and country welfare. The evaluation of national cases has shown that in most cases quantity subindex is negatively related to country economy (gross domestic product) that could be explained by welfare approach and economic inefficiency of cultural industries. Although the negative CCII, Q-SUB, E-SUB and welfare indicator (*Legatum* welfare index) relations have been observed, it is impossible to draw conclusions about the negative relation of those indicators due to asynchronous impact.
 12. Above mentioned relations were identified by using correlation analysis method, which allows determining the relation of variables but is not suitable for evaluation of causality. CCII provides opportunities for evaluating the output of creative sector, so the future research can use this tool for evaluating the impact of the sector on country economy growth and welfare development dimensions. The results of CCII evaluation provided in the dissertation can be used for decision-making in cultural policy, developing and monitoring strategies in individual sectors, finding arguments for public funding issues; while the future research of relations would allow creating and grounding long-term strategies focused on stimulation of creativity and the development of creative society.
 13. The following directions for further research can be distinguished:
 - Expanding and adapting the Cultural and creative industries index. The development of CCII was limited by insufficient statistical data. With the availability of new data, the number of indicators can be expanded and the representativeness of the index can be increased. The index can be adapted for the global evaluation of cultural and creative industries.

- Research of the impact of cultural and creative industries on the economy. Basing on the methodology developed in the dissertation evaluation of the relation between CCI and other socio-economic development indicators can be performed. By expanding time series the analysis of long-term relations between indicators that would include determining a reciprocal dependency of indicators and analysing impulse-response relations could be possible.

Approbation and dissemination of research results. Basing on the findings three research papers were written, parts for two monographs were prepared and presentations at five conferences were delivered. Research papers in scholarly periodicals and serials, indexed in the international databases of scientific information and also works in one-time research publications and other materials were produced:

1. Martinaitytė, E., **Kregždaitė, R.** (2015). The factors of creative industries development in nowadays stage. *Economics and Sociology*, 8 (1): 56-71.
2. Černevičiūtė, J., Strazdas, R., Jančoras, Ž., **Kregždaitė, R.**, Morkevičius, V. (2015). *Kūrybinių inudstrijų plėtojimo kompleksiniai veiksniai: kolektyvinio kūrybingumo ugdymas. Mokslo monografija*. Vilnius: Technika.
3. Strazdas, R., Černevičiūtė, J., Jančoras, Ž., **Kregždaitė, R.**, Morkevičius, V. (2015). *Macro, Meso and Micro Factors for Creative Industry Development: Continuous Improvements and System Innovations. A Monograph*. Vilnius: Technika.
4. **Černevičiūtė, J., Strazdas, R., Morkevičius, V., Jančoras, Ž., R. Kregždaitė, R.** (2014). Studentų komandinis darbas kaip kūrybingumo versle (entrepreneurship) ugdymo priemonė. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 32: 72-86.
5. Martinaitytė, E., **Kregždaitė, R.** (2013). Kūrybinės industrijos svarba ekonomikos plėtrai. *Intelektinė ekonomika*, 5(4): 1094-1108.

Research was presented at international research conferences.

1. **R. Kregždaitė.** Problems of evaluating CCI: constructing indexes. International conference: „19th international conference of cultural economics, ACEI“. Valladolid: University of Valladolid. June 21-24, 2016.
2. **R. Kregždaitė.** Metrics of creativity: European cultural and creative industries index. International Conference “Communication and information sciences in network society: experience and insights. III”. Vilnius: Vilnius University. June 9-10, 2016.
3. **R. Kregždaitė.** Macro and mezo factors for creative industries development. International conference “Creative industries and sustainable development: bridging theory and practice” Vilnius Gediminas Technical University. June 25-26, 2015.
4. **R. Kregždaitė.** Macro factors for creative industries development: European creative industries development index. International conference “SOCIN”. Vilnius: Mykolas Romeris University. September 24-25, 2015.
5. E. Martinaitytė, **R. Kregždaitė.** The factors of creative industries development in nowadays stage. International conference “SOCIN”. Vilnius: Mykolas Romeris University. October 23-24, 2014.

ABOUT THE AUTHOR

Education:

- 2012-2017 Doctoral studies, Social Sciences (Economics, 04S), Mykolas Romeris University.
- 2010-2012 Master of Economics, Economic analysis and planning program, Vilnius University.
- 2009-2013 Bachelor of Audiovisual Arts, Theatre management program, Lithuanian Academy of Music and Theatre.
- 2006-2010 Bachelor of Economics, Economics program. Vilnius University.

Professional Experience:

- 2015 – now. Lecturer. Faculty of Creative industries, Vilnius Gediminas Technical University.
- 2015 – now. Lecturer. Faculty of Theatre and Film, Lithuanian Academy of Music and Theatre.
- 2014 – now. Founder, president. Art and Science Lab.
- 2014 – now. Lecturer. Faculty of Communication, Vilnius University.
- 2013-2015. Junior researcher. Faculty of Creative industries, Vilnius Gediminas Technical University.
- 2010 – now. Manager of independent cultural projects.

Other experience:

- 2016. Summer school of cultural economics „Shanghai city lab“. Shanghai Jiao Tong University, Monash University. (China).
- 2016. Young Researchers Forum. Association for Cultural Economics International. (Spain).
- 2015. Young Cultural Policy Researchers Forum. ENCATC. (Italy).
- 2013. Young Cultural Policy Researchers Forum. ENCATC. (Belgium).

KULTŪROS IR KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ VERTINIMO MODELIAVIMAS EUROPOS SAJUNGOS ŠALYSE: daktaro disertacija. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017. 200 p.

ISBN 978-9955-19-859-8 (internete)

ISBN 978-9955-19-860-4 (spausdintinis)

Vykstant pokyčiams ekonomikos sistemoje, vis didesnę valstybių ūkio dalį sudaro kultūros ir kūrybinės industrijos, susijusios su menais, žiniasklaida ir medijų veikla. Kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius veikia ekonomikos sistemą ne vien per pagrindinius ekonomikos rodiklius, bet ir netiesiogiai: sektoriaus ugdomas kūrybingumas, novatoriškumas bei inovacijos skatina šio sektoriaus plėtrą ir prisideda prie kitų sektorių augimo.

Daktaro disertacijoje sprendžiama mokslinė problema – kokios yra kultūros ir kūrybinių industrijų reiškinų teorinės prielaidos ir kaip įvertinti kompleksinį kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių. Keliama problema apima daugelį pamatinių sektoriaus principų: kultūrinės ir ekonominės vertės įvertinimas, ekonomiškai neefektyvus kultūros industrijų ir komerciškai sėkmingo kūrybinių industrijų sektorių priešprieša, poveikis šalies ekonomikos augimui ir gerovės plėtrai ir kt. Darbe išgryninta kultūros ir kūrybinių industrijų samprata, aptarta sektoriaus kuriama kultūrinė ir ekonominė vertė, sudarytas kompleksinis kultūros ir kūrybinių industrijų modelis ir aptartas kultūros ir kūrybinių industrijų poveikis socioekonominei sistemai. Siekiant įvertinti sektorių, apžvelgta vyraujanti vertinimo metodika, atlikta kūrybingumo indeksų analizė ir nustacius naujo analitinio įrankio poreikį suformuotas Kultūros ir kūrybinių industrijų indeksas (KKII). Naudojant KKII įvertintas Europos Sąjungos šalių kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius 2000-2014 m. laikotarpiu, analizuotos KKII pritaikymo empiriniams tyrimams galimybės ir suformuotos kryptys tolimesniam kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus vertinimui.

With changes in economic system, cultural and creative industries that are associated with art, mass media and media activities comprise an increasing part of a country economy. Cultural and creative industries sector impacts the economic system not only through main economic indicators but also indirectly: it develops creativity, innovativeness and innovation, which encourage the sector development itself and contribute to the growth of other sectors.

It provides an argument for the scientific problem formulated in the dissertation – what are the theoretical assumptions for the cultural and creative industries and how to evaluate cultural and creative industries sector? The research problem covers the majority of basic principles of the sector: evaluation of cultural and economic value, the opposition between economically inefficient cultural industries and commercially successful creative industries, impact on country's economic growth and welfare. In the

dissertation the concept of cultural and creative industries was discussed; classification systems were analysed; concept of cultural and economic value was introduced; complex model of cultural and creative industries was presented, and the impact of cultural and creative industries on socioeconomic system was analysed. In order to evaluate the sector, predominant methods for evaluating the sector were reviewed, critical analysis of creativity indexes was performed, the demand for a new analytical tool was considered, and cultural and creative industries index was developed. Cultural and creative industries index has been calculated for the European Union countries (2000-2014); according the CCII the comparison European Union countries has been performed, and opportunities to apply it for further empirical research has been studied and possible trends for further evaluation of cultural and creative industries sector have been formed.

Rusnė Kregždaitė
**KULTŪROS IR KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ VERTINIMO
MODELIAVIMAS EUROPOS SĄJUNGOS ŠALYSE**

Daktaro disertacija
Socialiniai mokslai, ekonomika (04S)

ISBN 978-9955-19-859-8 (internete)
ISBN 978-9955-19-860-4 (spausdintinis)

Mykolo Romerio universitetas
Ateities g. 20, Vilnius
Puslapis internete www.mruni.eu
El. paštas roffice@mruni.eu
Tiražas 20 egz. Užsakymo Nr. 11639

Parengė spaudai UAB „Baltic Printing House“
Svajonės g. 40, LT-94101, Klaipėda
www.balticprinting.com
Maketavo Karolis Simaitis

Spausdino UAB „Baltijos kopija“
Kareivių g. 13B, Vilnius
www.kopija.lt
El. paštas info@kopija.lt

ISBN 978-9955-19-860-4

9 789955 198604